33

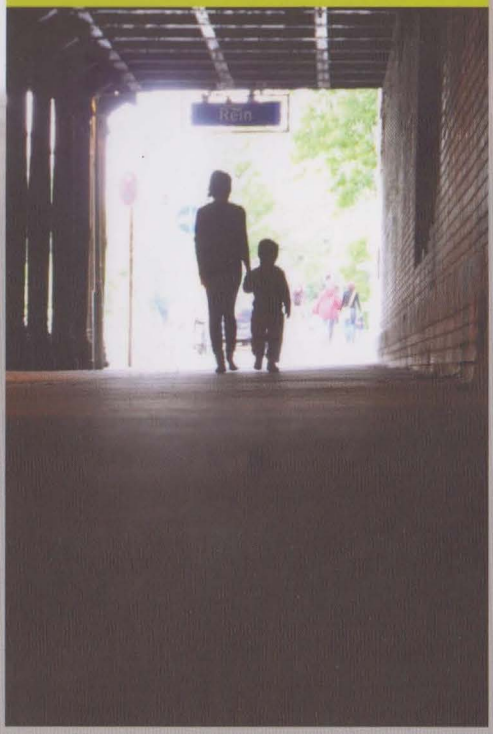
Türkçe Edebiyat

BİRAZCIK HALİL • Hasan Sever

829

Birazcık Halil

HASAN SEVER

AYRINTI

Türkçe Edebiyat Dizisi

HASAN SEVER

6 Mayıs 1972 tarihinde Elbistan'da doğdu. Ankara Atatürk Lisesi ve Cumhuriyet Lisesi'nde okudu. ODTÜ İktisat fakültesine devam ederken 1995 yılında yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Zürich Üniversitesi'nde ekonomi okudu. İsviçre'de yayınlanan Öteki İsviçre dergisinde yazarlık ve editörlük yaptı. 2010 yılından beri e-hayalet.net politika-kültür-sanat sitesinin yöneticiliğini yapıp, aynı sitede günlük yazılar kaleme alıyor.

Evli. Hare Dize adında bir kızı var.

Ayrıntı: 829
Türkçe Edebiyat Dizisi: 33

Birazcık Halil
Hasan Sever

Yayıma Hazırlayan
Ahmet Büke

© Hasan Sever, 2014

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Kapak Fotoğrafı
Mgs/Moment Open
Getty Images Turkey

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *İstanbul, 2015*

Baskı Adedi *1000*

ISBN 978-975-539-960-7
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Hasan Sever

Birazcık Halil

TÜRKÇE EDEBİYAT DİZİSİ

Melekler Evi
Göksel Yılmaz

Akhisar Düşerken
Mahmut Şenol

Kurumuş Nehrin Yatağında
Uğur Erkman

Gecedegiden
Hüseyin Kıran

Arıza Babaların Çatlak Kızları
Ayten Kaya Görgün

Zeval
Nihan Taştekin

Bir Zamanlar Bakırköy
Tahir Musa Ceylan

Önceki Çağın Akşamüstü
Ömer F. Oyal

Akvaryumda Ölü Bir Balık
Mürselin Kurt

Fevkalbeşer Sair Bey ve Suskunluğu
Ömer İzgeç

Laf Evi
Serdar Aysev

Kayıp Taşlar
Asuman Bayrak

Fransız Balkon
Ahmet Coşkun

Boşluğun Sesi
Umut Dağıstan

Bir Tuhaf İntikam
Uğur Erkman

Karsuyu
Hüseyin Bul

Babamın En Güzel Fotoğrafı
Gönül Kıvılcım

Kedi ve Ölüm
Erhan Bener

Acemiler
Erhan Bener

Capon Çayevi
Mahmut Şenol

Ferahlık Anına Övgü
Ömer F. Oyal

Benim Adım Meleklerin Hizasına Yazılıdır
Hüseyin Kıran

Jilet Sinan
Gönül Kıvılcım

Pas
Celal Güngördü

Kasabanın Laneti
Mustafa Şahin

Dalgalar
Serdar Rifat Kırkoğlu

Karanlıkta Körebe
Mürselin Kurt

Yalancı Tanıklar Kahvesi
Vedat Türkali

Acuka
Ahmet Coşkun

Haziran'da Bir Fidan
Der: Levent Turhan Gümüş

Bitti Bitti Bitmedi
Vedat Türkali

Sevgili ağabeyim Dr. Ali Sever'e

Sürgün*

[Şimdi...bu uzak ülkede
Avuçlarımda umudun mujdesi...ne tuhaf

Bahar kapıda...hava yumuşadı
Şehir ışıkları...Ve bir çocuğun bakışına takılan sokak piyadeleri.

Dostlar ... Anlıyorlar mı derdimi?
Yağmur...Ve ikindi vakti toplandığımız o uzak çayır

Fakat mecburdum gitmeye
Ağır ağır sildi izimi, attığım her adım
Şöhretin çağrısına mı uysam
Yoksa ayyaşa cıkacak adım
Gel gör ki bu öteki hayat
Aklımı çeldi
Ve bu sonu gelmez bekleyişten
Bir umut doğacak belki
Bakma, saatleri sayıyorum ya
Yalnızlık o kadar da kötü değil

Evim...Sahile yakın bir yerdi
Uçurumlar...ve askeri bando
Hayata normalliğin esintisini üflerdi

* King Crimson, *Exiles*, Larks' Tongues in Aspic, London, Island Records, 1973. İngilizce'den Çeviren: İAS, İndianapolis, ABD, Mart 2013.

Açıklama

"Hocam, işte bahsini ettiğim defterler. Böylece sana emanet ediyorum. 'Niye ben?' diye sorma, bilmiyorum. Düz konuştuğum için de kusura bakma. Defterlerde göreceksin, Halil, -defterlerin sahibi- abartıya yer vermeden beni de yazmış. Doğam bu. Beynimin çapraz yan bağları epeydir kopuk, ben de sakatlığıma sığınıp dere tepe düz konuşuyorum, aslında fena da olmuyor. Neyse, umarım alınmamışsındır. Ayrıca, yazdığın internet sitesinde, ara sıra, yazdıklarını şöyle üstün körü okuyorum; fena değil. Fakat yine de defterleri sadece klavyene teslim etmiyorum. Yazmak teknik bir iş. Kafaya koyan herkes becerebilir. Bak kimler becermedi. Bunlar epeydir bende duruyor. Bir gün damarıma denk gelip yok edece-

ğim diye korkuyorum. Görüyorsun ya Hocam, henüz akıllılık belirtileri göstermiyor değilim. Defterleri buraya bırakıyorum. Bu saatten sonra zaten, geri götürmem mümkün değil. İstersen ben gittikten sonra al bunları çöpe at. Vallahi hiç tasam değil. Ben yapacağımı yaptım. Hocam, çok kalamayacağım. Buluşmaya geldiğin, teklifimi ret etmediğin için çok teşekkür ediyorum. Önemli bir işim var, hemen gitmem lazım. Bir şeye ihtiyacın olursa beni arama. Dermanım olsa devrimime sürerdim. Haydi, kendine iyi bak."

Yunus'la aramızda geçen bütün diyalog buydu; buna diyalog demek mümkünse tabii. Zürih Kanzlei'da yaptığımız randevumuza benden beş dakika sonra icabet etmiş, oturmadan, ayak üstü defterleri teslim edip, daha doğrusu masaya bırakıp, yukarıdaki konuşmayı yaparak çekip gitmişti.

Yunus'u tanırdım. Benim bir iki kuşak öncem. Solcu Abi döneminden. Merhabamız vardı; fakat herhangi bir yerde baş başa oturup konuşmuşluğumuz, beraber yemek yiyip, kahve içmişliğimiz yoktu. Dev-Yol'cu ve Karadenizli olduğunu; tartışmalarda sözünü sakınmadığını; çevresince iltimas geçildiğini biliyordum o kadar. Defterlere baktım. Ne de sessiz duruyorlardı öyle. El sürmedim. El sürersem çünkü, oyun bitecekti; biliyorum. Kalkıp bira almaya gittim. Mesai henüz bitmiş, Kanzlei sakindi. Helvetiaplatz'ın köşesinde yani karşı köşede çalışıyordum. Birayla masaya döndüm. Saat 17:30. İlk yudumu aldım. Aslında açım. Aç karınla bira erken kafa yapar. Belki de tam ihtiyacım olan şey.

Defter... Kaç yıl oldu? En son, lisede defter kullandım. Yine de defter dendi mi hatırlanması gereken çağ ilkokul çağıdır diye düşünüyorum. Masadaki defterler ilkokul defterlerine benzemiyorlardı. Bunları Migros'ta görmüşlüğüm var; zaten İsviçre demek biraz da Migros demekti. Kadehi bitirdim. Kendimi tanıyorum. Defterleri açacağım fakat eyleme ortak arıyorum. İşte bira o vazifeyi görecek. İçki, çoğunlukla yalnızlığımızın çoğul eki değil midir zaten?

Tekrar bira almaya gittim. Mevsim yaz, aylardan Haziran. Çok güzel bir serinlik var. Altında oturduğum ıhlamur ağacı kokuyor, yahut bana öyle geliyor. Tek başına bu hava bile insanı sarhoş etmeye yeter. Kanzlei yavaş yavaş dolmaya başlıyor. Galiba artık eylem zamanı. Üstteki defteri elime alıyorum. Önüne arkasına bakıyorum. Temiz. Kapağı açıyorum. Heyecanlıyım. İç kapağa, '1. Defter' yazılmış; demek Yunus sırayı gözetmiş. Neden dışa değil de içe yazılmış bilmiyorum. Okumaya başlıyorum... Hayır! Bu kadar aceleci olmamam gerekiyor. Birkaç cümleden sonra defteri masaya bırakıyorum. Diğerlerini de kontrol ediyorum. Dört dolu dolu defter. Rastgele sayfalar açıp okuyorum. Bu da benim küçük bir okuma oyunum. Okuyacağım kitaptan rastgele sayfalar açar, önceden bir iki cümle okurum. Kitabı okurken o cümlelere geldiğimde ilk haliyle karşılaştırırım. Başlangıçta, yol kenarında, kaldırım dibinde herhangi bir taş, kurumuş ot ya da birikmiş toz gibi görünen cümleler, hikâyelerinin bütünlüğünde bambaşka şekiller alırlar. Bu farkı görmek beni hep mutlu eder. Defterleri okumaya başladım. Biraz hızlı, biraz üstten üstten... Kanzlei'dan, Almanya'ya oradan Ankara'ya ve nihayetinde Zürih'e, tam oturduğum yere geldim. Arada kaç zaman geçti; kaç kuş yuvasını vakitsiz terk etti; kaç şehir hikâyesinden sıkılıp kendini yıktı bilmiyorum. Üçüncü defteri kapatırken, gece Kanzlei'ın ışıklarıyla birlikte yere kadife bir örtü gibi iniyordu. Etraf cıvıl cıvıl. Vakit bıraktığım yerden birkaç saat ilerideydi. Yunus bilerek mi Cuma akşamını seçti? Cuma akşamlarını severim. Kalksam, yürüsem, yürüsem yine yürüsem... Yapamıyorum.

İtiraf etmeliyim ki Yunus'tan dişe dokunur bir şeyler alabileceğimi ummamıştım. O gece, o Haziran gecesi defterlerle ilgilenmeye karar verdim. Elimin altındaki bütün işleri bir tarafa bırakacak bu işi kotaracaktım. Mesaiden geriye kalan enerjimin çoğunu Halil'e ayırdım; fakat iş yine de umduğumdan uzun sürdü. Şansıma, üç defterin ikisi tanıdığım şehirlerde geçiyordu. Zaten 1. Defter'de, nedendir bilinmez, mekân

belirtilmemiş. Belki de Yunus kentlerden ötürü defterleri bana getirdi. Öyle ya, eğer yazdıklarımı üstünkörü de olsa okumuşsa, bu iki kente, yazılarımda cümle ayırdığımı da görmüştür.

Neyse. Halil'in el yazısını öğrenmek zor olmadı, küçük ve daha ziyade daktilo harfleri kullanmış. Çok az karalama yapmış. Defter yaprakları düzgün ve hırpalanmamış. Anlaşılan, hızlı ve tek seferde yazmış. Dipnotların kimisi Halil'e ait. Ait olanları Halil imzasıyla belirttim. Diğer dipnotları ben ekledim. Defterleri bir araya getirmek, bilgisayara aktarıp dizmek çoğunlukla zevkli oldu. Hikâyeye, onu iki dize arasına almak ve defterlerin başına kendimce anlamlı bulduğum birer cümle koymak dışında müdahalem olmadı. İsme gelince, göreceksiniz zaten, isim de bana ait değil.

Son bir not: Yunus, 2011 sonbaharından beri Küba'da yaşıyor.

En son not: 4. Defter Halil'e ait değildi!

Hasan Sever, Zürih-İsviçre,
16 Haziran 2011-5 Mayıs 2013, 02:18

Şimdi... Bu Uzak Ülkede

Frau Basler: "Dünyayı, mein lieber, erkeklerin pazıları değil, biz kadınların avuç içleri kurdu."

1. DEFTER

Alman sarısı vardır ya, yeşili ortaya çıkaran hardal sarısı; sabah güneşi tonunda olur, ısıtır fakat yakmaz; işte o sarılık ve sıcaklıkta muhteşem bir Alman kızıydı Brigitt. Bana, 'du bist ein Wunder*' derdi. Bir mucize miyim? Kim bilir; ama Brigitt çok güzeldi. Kendisine diyemedim; bilmiyordum; yıllar sonra kitap okumaya başlayınca fark ettim: Kitap kapağı özeninde yaratılmıştı. Şimdi ne zaman bir kitap kapağına el sür-

* Sen bir mucizesin.

sem, Brigitt'i okşamış gibi oluyorum. Bazen sırf kapağı için kitap aldım. Hep düşündüm, günahı boynuna, eğer tanrı benim zevkimdeyse kesinlikle Brigitt'de gözü olmalıydı. Parası çıkışmadı. 'Olsun,' dedim, 'bu da benden olsun.' Bazen bir kelime yeter; cümlesi israfa girer. Hem, sokakta yaşayanların cümleleri kısa olur. İşte o, 'benden olsun'a tav oldu. Belki iki kelimede beni gördü. Çok düşündüm, bu bir yergi mi övgü mü? Öyle ya, yazılsa roman olacak hayatların yanında, iki kelimede anlaşılmak biraz dokunuyor insana. Belki de şiirselliği mi gördü; kim bilir? Şiirin kirlisi olmaz diye duymuştum; ne de olsa peygamber mesleği; fakat kirin şiiri olurmuş. Acaba kirin şiiri miyim? Keşke Brigitt'e bunu sorabilseydim. O zaman bunu düşünecek dinginlikte değildim. Dedim ya, sokağın cümlesi kısa olur. Öyle olunca düşünmeye de zaman olmuyor. O 'olsun'dan sonra Brigitt'i sık sık görmeye başladım. Susuz kalmış çiçek yaprağı gibi buruşuk ve küçülmüş halde yanıma gelir; yaşarmış, çakmak çakmak gözleriyle gözlerime bakardı. Onun için hep en güzelini saklardım. Genellikle parası avucunda olurdu. O avuçta elim, o elde yüreğim olsun diye çok hayal kurdum. Sokak lambalarının ve gece kulüplerinin bütün ışıklarını tavanına toplayan odamda, o ışıkların ve damarlarımdaki dalgaların kayığında Brigitt'i düşünürdüm. En çok sarı renklerde görürdüm onu. Kırmızı da olurdu. Mavi de... Bütün renklerde Brigitt... Neredesin? Nerede olacak, evindeydi. Avrupalılarda aile yok diye biliriz ya, yalan! Ben, çocuklarının etrafında bu kadar pervane başka bir aile görmedim. Baba avukat, anne pedagogdu. Birlikte olmamızı istemeyeceklerini tahmin etmek zor değil. Gerçi bana bir günden bir güne kötü bir bakış dahi atmadılar ama biliyordum. Hem, ben de onların yerinde olsam bu ilişkiye karşı çıkardım. Bizimki, anne babaya rağmen bir ilişki değildi. Brigitt'i hayal ettiğim kadar zor elde etmedim. Zaten ben onu değil, o beni tercih etti; zira belirleyen oydu. Yakışıklı, güçlü, yabancı, gizemli ve esmerdim. Bütün bunların toplamı nedir? Bana sorarsanız hiç; ama Bri-

gitt hiçten bir sonuç çıkarmıştı. Ailesiyle tanıştırmadı. Ben hazırdım. Kendimi, Stendhal'ın Julien Sorel'i misali, güçlü, fatih, sağlam hissediyordum. Brigitt beni onlardan hep uzak tuttuysa da onlar bize hiç uzak durmadılar. Fakat onlar bize hiç uzak durmadılar. Beraberliğimizden sonra, özellikle gecenin uzatıldığı cumartesi geceleri, sabaha kadar, koyu yeşile çalan arabalarının içinde kızlarını beklerlerdi. Evlenmemeye onları görünce karar verdim. Hele çocuk yapmak; tanrı yazdıysa bozsun. Biz içeriden çıkardık, üstümüz başımız gece; yapış yapış içki ve sigara kokuyoruz. Bir uşak gibi, hizmetli, efendisini geceden alan köle gibi alırlardı onu. Ne bir söz, ne bir hakaret. Brigitt evine, bense bekar odama yollanırdım.

Brigitt'in anne babası, benim de Hacı babam vardı. Hacı babam, işçiler için dikilmiş kibrit blokta, küfürler ede ede, elindeki tespihle şeytanın kuyruğunu okşayarak kulaklarımı çınlatırdı. Belki bu kadarını biliyordu. Belki de beni sevmesini bilmiyordu, bilmiyorum. Bizde erkeğin erkeği sevmesi hoş karşılanmaz; erkeğin kadını sevmesi ise günaha girer. Velhasıl biz bir birimizi sevmeyiz. Babam beni hiç sevmedi. Kaldı ki babam beni sevse ne olurdu? Brigitt'e ne oldu ki bana da olsun? Bir gece, kapı önünde araba yoktu. 'Seninkiler gelmemiş' dedim. Hiç üstünde durmadan, 'artık gelmeyecekler' dedi. 'Ya sen?' 'Sevgilimde kalacağım.' Hıh, anca uyandım. Kız bana kaçmış ama ben, bulutların zeminsizliğinde yürüyen bir gececiydim. İçimden, 'Kız ocağın sönmeye, başka sevgili mi bulamadın?' dedim. Yıllar sonra "Züğürt Ağa" filminde Züğürt Ağa da Kiraz'a aynı soruyu sordu. Birbirimizden habersiz, birbirimizin sorularını soruyoruz.

***

Brigitt bende kalmaya başladı. Elde avuçta para hiç eksik olmazdı ama bir kez olsun o küçük buzdolabımızı dolu görmedim. Günübirlik yaşıyorduk. Kazandığımı dağıtıyor, dağıttığımı toplamıyordum. Kim yanıma geldiyse harçlıksız

göndermedim. Harçlık dediysem, öyle cep harçlığı değil, verdiğim parayla iş kurup, dirliğini kuranlar bile oldu. Ziyaretime gelmediler ama dua ettiklerini duydum.

Bereket! Bilemiyorum; çoğumuzun yaptığı gibi, belki hatamı başka yerde arıyorum. İşten iyi para geliyordu. Gecede zamanı geliyor bir kilo mal döküyordum; zordur, herkes yapamıyordu; fakat gel gör ki bereketi olmadı.

Bu arada Brigitt'le rutine geçtik. Sevgili, karı-koca, arkadaş karışımı bir ilişkimiz oldu. Çok tartıştık ama hiç kavga ettiğimizi hatırlamıyorum. İlişkimiz, kişisel sınırlarımıza kadar gelmedi. Bir ara, Brigitt benden bir "koca" çıkarmak istedi fakat baktı kendisi "koca isteyen kadın" olmak istemiyor, vazgeçti. Bende de zaman zaman kocalık belirtileri görüldü, fakat koca olmaya hep erindim. Brigitt'in sevgisi insanı kocalıktan soğutan türdendi. Sahiplenilmeyi değil, yaşanılmayı hissettiriyordu. Çok yumuşak, ferah bir duygu. Şimdi, zaman zaman pişmanlık duymuyor değilim. Bazen, keşke karı kocalıktan vazgeçmeseydik diyorum. Evinin erkeği olan ben, sabah mesai akşam ev diyecektim. Sahi olur muydum? Hayat mucizelerle dolu. Kaldı ki, Brigitt'e göre, ben de onlardan biriydim. Ama eminim Brigitt bu manada dememiştir. Zaten öyle diyecek olsaydı tası tarağı alıp yanıma gelmezdi. Tamam kabul ediyorum, belki, bana gelsin diye fazla bonkör davrandım. Ne dediyse 'evet,' ne istediyse 'olur' dedim. Dediğimde samimiydim; fakat geceleri verdiğim sözleri gündüz gözüyle çok yorucu buluyordum. Galiba onu aldattım. 'Gidelim' derdi. 'Bak yeterince paramız var. Woodstock'a gidelim. 69'un ayak izlerini ararız. Belki oraya yerleşiriz.' Gidebileceğimizi hiç düşünmedim. Oralar bana çok uzak geliyordu. Şu dediğime bakın! Konya'dan kalkıp Almanya'ya gelmiş biri; Almanya'dan Amerika'yı uzak buluyor. Niye? Sudan olmasın? Biz bozkır çocukları, sonsuz stepleri aşar ama derenin öte tarafını merak etmeyiz. Kursağımıza kıt giren su, sanırım, içimizde mesafe olarak yer etmiş. Keşke gitseydik. Hım, insanın kafasında baş-

lamayan yolculuk ayağında bitmezmiş. Demek, iki rocker bir olunca, samanlık konser salonu olmuyormuş. Gülmek mi? İçim acıyor.

***

Çok mu damdan düşer oldu?

Bahanem var: Hayat, "giriş-gelişme-sonuç" güzergâhını takip eden bir yolda ilerlemiyor; en azından benimki ilerlemedi. Hayatıma uygun bir giriş oldu dersem, inanın, ne hayatımı yermiş, ne kendimi övmüş olurum. Yine de elimden geldiğince düzenli anlatmaya gayret edeceğim.

Takdimi fazla uzatmadan birkaç şeyi peşinen söylemek isterim: Mekânın sürekliliği olmazsa içinde yaşanan hayatın da sürekliliği olmazmış. Üç ülkeye bölünmüş hayatımı, çocukluğumu da sayarsak -ki bence o bizim ilk ve tek ülkemiz- dört eder, biraz da doktorumun zoruyla yazmaya karar verdiğimden beri, kendi içimde yaptığım muhakemeler sonucunda anladım ki paramparçayım. Bu parçaları bir araya getiren yegâne ip maalesef benim. Niye maalesef dediğimi düşünüyorsanız, bilmelisiniz ki kendimi beğenmiyorum. Bazılarınız içinden gülüyordur. Biliyorum... Bir yerde okumuştum, insanın kendini beğenip beğenmemesi en nihayetinde bir beğeni işaretiymiş; yani cilayı kaldırdığımızda ortaya ego çıkarmış. Bu da kendimi beğendiğim anlamına geliyor! Doğrusunu isterseniz, kendini beğen(mey)en ben, kendimi egoya çok uzak hissediyorum. Defalarca kırılmış hayat filizimin kötürüm olmasından mıdır, yoksa başarısız bir hayatın şefkat dilenen dervişliğinden midir bilmem, mümkünse hayat denen sahnenin en az ışık alan yerinde; kaldırımda yürürken dikkat edilmeyen, topluluğa girerken dönüp bakılmayan biri olmak istedim. Ne zaman bunu istedim, hep mi böyleydim, bilmiyorum.

Ortalamanın hayata yettiğini düşünüyorum. Yahut, muharririn dediği gibi, 'biraz noksan biraz ziyade;' ama kata faz-

ları değil. Böyle düşünmeye nasıl ve ne zaman başladığımı da bilmiyorum. Gözünüzde ben olmayan bir ben canlansın istemem ama, o beni ben de tam tarif edebilmiş değilim. Bunu yapabilen var mıdır? Onu da bilmiyorum. Sürekli değişen bir hayatın ortasında, değişmeden, tarife tam uyan bir kişilik, karakter mümkün müdür? Yahut şöyle sorayım: Tarif şart mıdır?

Bazılarınız korktuğumu düşünecek. Diyecek ki, yine de, her şeye rağmen, hayatını beğendirmeye gayret ediyor, yoksa bu peşreve ne gerek vardı. Haklı olduklarını üzülerek söylemek zorundayım. Evet, beğenilmek istiyorum. Yani, beğenmediğim hayatımı siz beğenin istiyorum. Buna hakkım var mı? Bence var. Hayatlarımızı birbirimize borçlu değil miyiz? Yok, soru doğru olmadı. Borç olsun istemiyorum. Borç, eşitsizlik yaratır. Hayatlarımız sayemizde değil mi? Bir hayat mutlaka başka hayatlara çatılmalıdır; çünkü hayat, hiçbir zaman tek başına kendi ayakları üzerinde duramamaktır. Ayakları dedim ama, ben hayatın tek ayaklı olduğunu düşünüyorum. Yürümek için, şartsa eğer, mutlaka, eskilerin deyimiyle, cemiyet ayağına muhtaçtır. Ben çoğu zaman o cemiyeti bulamadım. Kendi isteğimle değil, yaşadığım hayat bunu mecbur etti.

Sanıyorum daha fazla uzatmamam gerekiyor. Heyecanlı, yepyeni bir hayatı tanıma arifesinde bulunduğunuzu, çok şanslı olduğunuzu söylememi beklemediğinizi umuyorum. İşin aslı, benim nazarımda yazmaya; sizin nazarınızda okumaya değer bir hayatım var mı emin değilim. Yine de 21. Asrın eşiğinde durduğumuzu ve size, değer değilse bile, en azından ilginçlik vaat etmek zorunda olduğumu bildiğimi ve bunun fena halde canımı incittiğini bilmenizi isterim. Ve son bir şeyi daha sizden özellikle istirham ediyorum: Ne olur, tecrübe edeceğiniz "ben"im sadece bir anlık "ben" olduğumu, başka bir "ben"in de mümkün olduğunu hatırınızdan çıkarmayın. Haksız mıyım? Farzımuhal Heykel, Almancasıyla Statue; bir "an"ı dondurmaz mı? Hikâyeler de böyledir? Bir "an"ı, yahut "an"lar toplamını dondururlar. Bu, fotoğrafın ve hatta resmin, müzi-

ğin, bilimin ve belki de en nihayetinde hayatın çaresizliğidir. Bilmek istediğimiz şeyi dondurmak, durdurmak zorundayız; fakat biz durdurduk diye o durmuş mudur? Ve korkarım bir soruyla bitirmek/başlamak zorundayım: Bildiğimiz, tecrübe ettiğimiz hangi şey, gerçekte o şeyin kendisi olmuştur?

***

Hacı Babam yanına aldırdığında lise mezunu, yüzü sivilcesiz bir çocuktum. Ne diye aldırdı bilmiyorum. Herhalde daha çok para kazanmak için. Almanya'ya vardıktan üç ay sonra on sekiz yaşıma girdim ve bir inşaatta, soğuk demirci çırağı olarak işe başladım. Hayatımda ilk kez çalışıyordum. Çok yüksünmedim. İyi para veriyorlardı. Başlarda, Hacı Babam harçlığımı bırakıp gerisini kasasına koyuyordu. Kasa odasındaydı. Kısa sürede şifreyi öğrendim ama hiç kullanmadım. Şifre şimdi bile aklımda. Fakat hakkını yemeyeyim harçlığımı hep bol tutar, 'Delikanlı adamsın, milletin içinde parasız kalma' derdi. Milletin içinde hiç parasız kalmadım. Öğle pauselerinde* ağalık bile yapıyordum. Millet şaşırmıyor değildi ama sonra alıştılar. Kalabalıktık. İnşaat şirketi iki ortaklı büyük bir firmaydı. Firmanın bir ortağı Avusturya Linz tarafından, diğeriyse Almanya Nürnberg'tendi. Alman ortak, ne kadar ufak tefek, salya sümük, pejmürde biriydiyse; Avusturyalı tam tersine uzun boylu, her daim şık, bakımlı bir erkekti. Hayatımın değişmeye başlamasına vesile olan kişiyle o şirkette tanıştım: Lukas. Lukas, pek bahsetmek istemiyordu ama anladığım kadarıyla Avusturyalı ortakla bir şekilde akrabaydı. Kepçe kullanıyordu. Çabucak kaynaştık. Ondan, hem dil hem müzik öğrendim. Lukas, Deep Purple hayranıydı; maço tarafı biraz ağır basardı. Ben de evvela onunla başladım fakat sonra meşrebime uygun blues tadı ağır basan türde karar kıldım. Lukas'la birlikte sokakları, barları, geceyi

* Ara.

ve sigarayı keşfettim. Sonra, ne olduysa çalışmanın anlamsızlığına karar kıldık. Aslında bir çeşit gençlik isyanı. Fakat, sanırım, isyanı fazla harladık. İşten ayrılmamızın üçüncü ayında Lukas memleketi Avusturya'ya döndü. Vakitsiz bir ölüm babasını almış, ondan, gelip aileye sahip çıkması istenmişti. Gideceğini hiç tahmin etmemiştim. Sayısız bira devirdiğimiz bir gece 'ich muss' demişti, 'ich muss wie ein erwachsener handeln'* Lukas, isyanımızı çocukça bulmuş, en sarhoş zamanımızda en ayık lafı etmişti. Çekti gitti. Adres, telefon bıraktı. Bir iki de konuştuk ama o kadar; koptuk. Lukas gittikten sonra, bir zaman, koltuk değneği alınmış insan gibi yüzüm yere yakın yürüdüm. Her şey çok hızlı olmuştu. Konya'dan gelmem, yeni hayata başlamam neredeyse bir iki yıl içinde oluverdi. Halbuki gücüm kuvvetim yerinde, harçlığım tamam, ha babam demir büküyordum.

HİÇ DEMİR BÜKTÜNÜZ MÜ?

İyi. Demir büken dünyayı da bükerim sanır; çünkü demir sağlamdır. Fakat sağlamlık bükülmeye mani değil. Demiri sevmiyordum. Madem sağlamsın bükülmeyeceksin. O zaman öyle düşünüyordum. Ne lüzum var bükülmeye? Kırıl gitsin. Şu virgülsüz dünyada, başı sonu belirsiz bir cümle olmanın alemi yok. Kırılmak daha iyi. Ha varsa bir talihin, ikisi de olmayacaksın; ama nerede? Gerçi haksızlık etmeyeyim, belki o talihi bulmuştuk ama kıymetini bilmedik. Niyazi Amca, bir keresinde 'Eğer kıymetini bilirsek düştüğümüz para deryasıdır. Talihimize sahip çıkarsak, sadece kendimizi değil yedi göbek ötemizi bile kurtarırız.' demişti. Şemsi, üç kişilik grubumuzun son numarası, 'Amcam' demişti 'iki gobek öteni biliyon da, yedi gobeğin derdine düştün?' Göbek değil "gobek" derdi. 'Bak,' kendi göbeğini tıpışlayarak, 'ben sadece bu gobeği tanıyorum.' Çok insan göbeği görmedim. Brigitt'i saymayın, onun her tarafına özenilmişti ama Şemsi'nin göbeği hem eğri hem

* Bir yetişkin gibi davranmak zorundayım.

de göbek bağı her neyle kesilmişse sanki daha demin koparılmıştı; öylesine emanet.

***

Niyazi Amca'yla Şemsi benim ekibimdi. Niyazi Amca, ellisine merdiven dayamış, huzuru yerinde, uzun boylu, pos bıyıklı, esmer bir Kürt'tü. Almanya'yı sırtındaki ceket gibi yaşıyordu. Bütün bildiği "scheisse*" ve "nein**"dan ibaretti. Muhteşem bir beceriyle, deryada yüzüp ıslanmayanlardandı. Dünyanın en temiz, en saf insanlarından biriydi. Yaptığı işi herhangi bir iş gibi görür, onda ne ayıp ne de günah bulurdu. Niyazi Amca'ya göre çalışmanın ayıbı da haramı da olmazdı.

Şemsi, Kırşehirliydi. Kırşehir'in Kaman ilçesinden. Almancası becerikli ve Kırşehir şivesiyleydi. İki şeyi çok severdi: Anne ve ceviz. 'Kırşehir'in Kaman'ı / Şemsi bilmez amanı' derdi. Amanı da bilirdi, yamanı da! Kısa boylu, esmer, çabuk çabuk yürüyen, her an her yerde ortaya çıkabilen bir çocuktu. Evlilik yoluyla gelmiş, eşi sevdiğine kaçınca, kapı önüne konmuştu. Erkeğin kadın kaderli olanlarındandı. Tek iktidarı herhangi bir kadınla yatmaktı. Bir kadınla yattığını bütün hal ve hareketlerinden anlardım. Geceyi, suratında, dolunay gibi taşır, dudakları gülmekle konuşmak arasında gider gelirdi. 'Şemsi' derdim 'anlatacaksın uzatma'. Anlatırdı. Çoğu uydurmaydı. Parasıyla yaptığı sekse hikâye uydurur, hikâyesine ilkin kendisi inanırdı. Huyunu bilen kadınlar, iki kelimeyle cebindekini alıp giderlerdi. O da hiç biriktirmedi. Fakat Kaman'daki üvey annesine para göndermeyi hiç ihmal etmezdi. Şemsi, üvey annesine bağlı ender insanlardandı. 'Babamın kahrını çeken herkes mübarektir' derdi.

Babalar... Belki de bizi onlar yan yana getirmişti. Hikâyeleri benzer olanlar, hayat eleğinde nasıl da bir araya geliyorlar. Ve biliyor musunuz, yine o eleğin aynı deliğinden hayattan düşü-

* Bok. Günlük hayattaki kullanımı daha ziyade "kahretsin" anlamında.
** Hayır.

yorlar. Şemsi'nin babası, tıpkı babam gibi, kendine düşkün, hali vakti yerinde biriymiş. 'Evimizde türkücüler eksik olmazdı' derdi. Şemsi de az buçuk saz çalardı. Zaten adı, Şemsi Yastıman'ın adıydı. Babası, Yastıman'ı çok severmiş. Kısacık parmakları vardı. Saz çalarken o parmaklar bir anlığına yerinden çıkıp tekrar yerine oturuyor sanırdınız. Gırtlağını yırta yırta bozlak böğürürdü. 'Rockçı olsaydın büyük piyasan olurdu' demiştim de, inanmamış gözlerle bana bakarak ve bütün saflığıyla: 'Piyasayı boş ver, etrafımda kızlar olur muydu?' diye sormuştu. 'Kız dediğin, o piyasada elinin kiri.' Olamadığından aldığı zevkle, 'Desene hiç yıkamazdım onları. Ama Kaman'da doğdun mu o dediğin olmuyor değil mi?' diye konuşmayı noktalamıştı. Çok uyumlu bir takımdık. Benimle değil ama ikisi kendi aralarında zaman zaman takışırdı. Benim için güzel seyirlik olurdu.

Niyazi Amca çok kızdığı veya sevindiği zaman; bal börek; ağzında şeker çeviriyormuş gibi Kürtçe konuşurdu. Şemsi'yle Kürtçe Türkçe kavga etmelerine çok şahit oldum. Niyazi Amca Şemsi'ye kızsa da, onu sevse de aynı şeyi söylerdi: 'Kerê exûr*'. Şemsi, ne olur ne olmaz, söylenene, 'ne söylüyorsan hepsi sana' diye yanıt verirdi. Şemsi'yle Niyazi Amca'nın kavgalarını, devletle Kürtlerin kavgasına çok benzetiyorum. Kürtler devlete, methiye de dizse, silah da sıksa, aynı şeyleri; devlet de ne olur ne olmaz hep aynı yanıtı tekrarlıyor.

İşte böyle. Kavganın güzeli olur mu bilmem; ama ikisi çok güzel kavga ederlerdi. Hiç karışmadan seyrederdim. İlk orada fark ettim. Bu Kürt Türk davasında esas mağdur, bence, Türkler. Niye mi? Kürt, az çok, eksik fazla, Türkçe anlar ama devlet Kürtçe anlamaz. Bence insan, anlamadığı dilin mağdurudur. Şemsi dilin, Niyazi Amca devletin, bense yaşımın mağduruydum. Kısacası biz mağdurlar çetesi, ki Alman devleti de böyle dedi, iyi bir ekiptik.

---

* Ahır eşeği.

***

Lukas gittikten sonra bir süre adressiz kaldım. O bar senin bu bar benim derken, Golden Bar'ın sahibiyle muhabbeti koyulttum. Şişman, saçları önden dökülmüş, sarışın, sürekli terleyen, seks düşkünü bir Almandı. Antalya'da yazlığı vardı. İşleri düzeltip oraya yerleşeceğim, derdi. Bir gün çalışmak isteyip istemediğimi sordu. Hacı Baba'yla ilişkimiz temelli kopmuş, birikimim tükenmeye yüz tutmuştu. 'Tabii' dedim, 'ne işi?'. 'Hizmet' dedi. 'Hizmet edeceksin.' Hizmet işi çok sürmedi yüzünü göstermeye başladı. Bir gün barın arka odasına çağrıldım. Bu oda hep loş olurdu. Patronun seks kutusuydu. Yine öyle loş, fakat piyasada hatun yoktu.

"Gel Halil, seni Herr Unver'le tanıştırmak istiyorum."

'Ünver olmasın mı?' dedim içimden. Herr Unver o ana kadar dikkatimi çekmemişti. Odanın alacalığında kaybolmuş, siluet gibi duruyordu.

"Merhaba, ben Halil, memnun oldum."

"Mich auch*" Bu hem bir merhaba hem de uyarıydı. 'Almanca biliyorum, ters konuşmayasın' demek istiyordu. Göz göze geldik.

"Methini duydum. Bar sayende kasa yapıyormuş. Çabuk çevre yapıyormuşsun"

"Estağfurullah"

"Yok yok, alçak gönüllülüğe gerek yok. Bu çevrelerde bu tür gönül adamlıkları insanı perişan eder; dikkat et."

Herr Unver, yüzü içini ele vermeyen; kalıbı, konuştukça dolan, sokakta görseniz, ki görmezsiniz, üstüne cümle kurmayacağınız tiplerdendi. Koltukta mantar gibi duruyordu. Taş çatlasa bir elliydi.

"Antalya'da kalmışlığın var mı?"

"Antalya! Yoo" diye şaşkın cevapladım.

"Memleket Antalya. Patronunla da oradan tanışıyoruz.

* Ben de.

Emlak işi yapıyorum. Emlak işi büyük iş. Sıcağı, soğuğu her daim hazır olması gereken sektörlerden."

'Sıcak, soğuk da ne?' dedim içimden fakat üstünde durmadım. Bazen, bir daha unutamayacağın kelimeleri ne de kolay geçiştiriyoruz. Herr Unver, benimle çalışmak istiyordu. İşin tuhafı, bu teklifi patronumun yanında yapıyordu. 'Benim bir işim var' diyecek oldum, geçiştirdi. Durum anlaşılmıştı ikisi için çalışacaktım.

O boşluk anımı hiç unutmuyorum. Ve üstünden yıllar geçtiği halde, içimde hep boşluk kaldı. Şimdi bile o anı canlandıramıyorum. Benden beyaz dağıtmam istenmiş ben de kabul etmiştim. Aslında hepsi bu; ama tamamı değil. Şimdi, şurada, orada, burada, her nerede olursa olsun, bir insana 'gel beyaz dağıt' dense ne der? Cevabı belli. Peki o zaman bunca insan niye bu işi yapar? Ben, Niyazi Amca, Şemsi ve niceleri..? Kolay bahanesi olanlar var. 'Kandırdılar beni' dersin olur biter. Sen temizsin, günahsız ve lekesiz; yolda yürürken arabanın biri üstüne çamur fırlatmıştır, o kadar. Ben hiç bu kadar basit hikâyesi olan görmedim. Şemsi mesela, Kaman'dan Almanya'ya bu iş için mi gelmişti? Ya Niyazi Amca? Çoluk çocuk sahibi. Bir eli kalbinde bir eli buyurda. Dünya tatlısı. Misafiri ol, gör. Dünyayı sofraya koymak ister. Yine, Şemsi. Anneden bahset, hemen ağlar. Çocuk gibi, çocuktan da çocuk. Hangimiz kötüyüz? Hangimiz, yastıktan başımızı 'bugün ne kötülük yapacağım?' diye kaldırırız. Geçsinler. İnsan temizdir. Kirli olan, kirleten hayattır.

Hiç çıplak cümle gördünüz mü? Kayısı ağacının, misal, yaprağında, kökünde kayısı var mıdır? Hayır ama o, meyvesi olsun olmasın, kayısı ağacıdır. Cümlelerimiz de öyle. Biz meyveye değil, ağaca kanarız. Adem elma meyvesine değil, elma ağacına kandı. Hem ayıbımızı incir mi incir yaprağı mı örttü? Cümlelerimiz de öyle. İçeride çok düşündüm. Neye kandım, nasıl kandım? Hâlâ düşünüyorum. Kandığım cümlenin ağacı nasıldı? Ne ağacıydı o ağaç? Meyvesi eroin olan bir ağacın

hangi renginde kaybolmuştum? Bazı kötülükler bulaşır, bazılarıysa karışır. Sigara içen biri sigarayı her sabah yeniden bırakmak şartıyla bırakabilir (Doktorum bu sözümü çok seviyor). Ben sigarayı da geçtim, kendi etime, kendi kanıma; kendi etim, kendi kanımla zehir verdim. Karışmaması mümkün mü? Hikâyemi duyanlar genellikle şu soruyu soruyor: 'Eroin nasıl bir şey?' Baştan beri ve üzerinde hiç düşünmeden hep aynı cevabı verdim: 'Tanışmamak lazım!' Budur! Bazı şeylerle hiç tanışmayacaksınız. Bir insanın kalbine, aklına korkuyu sok, gör bakalım bir daha korkusuz olabiliyor mu? Eroin de korku gibi bir şey. Belki de bütün alışkanlıklarımız için aynı şeyi söylemeliyiz. Kendimi temize çıkarmak gibi bir derdim yok. Şarkıda dendiği gibi 'masum değiliz hiçbirimiz.' Bana sorarsanız hayat, masumiyetle ilgili bir şey değil. Dünya masum insanlarla dolu; yalan mı? Ama aynı dünya ağzına kadar da bokla dolu. Öyle değil mi? Nasıl oluyor peki? Bir yere kadar getiriyor, sonra oturup mahkeme ediyorsun. İş mi bu? Hem söylesinler, madem bu dünyada adalet var, öyleyse hukuk ne için? Hukuk varsa, adalet yoktur!

Bizimkiler zaten nereden gelmiş belli değil. Kimi Adıyaman kimi Urfa diyor. Hangisiyse hangisi, ne işimiz var Tuz Gölü'nün dibinde? Toprak desen çorak, ağaç desen yok, su desen arzın dibinde. Ee, ne halt etmeye gelmişler? Gelmişler mi? Ya kim kendi isteğiyle cehenneme gitmiş? Ne olacaktı, oraya sürülen buraya da savrulur. Ne işim vardı benim Almanya'da? Babamın ne işi vardı? Hiç bunları görmüyoruz. Neymiş efendim, Hacı'nın oğlu eroinden içeri girmiş. Kulpunu kırdığımın dünyası, bokunu bana mı temizletecek?

***

Önce Şemsi'yi buldum. Aylak aylak bara takılıyordu. Tanışmamızın ertesinde işe başladı. Galiba kötü biriyim. Allah var, çocuk hiçbir gün ağzını açmadı. Şemsi kadere inanıyordu. Ona göre, çoğu insan gibi, hayat hikâyesi önceden yazılmıştı.

Ya böyle saçmalık mı olur? Ne yani şimdi ben oturup Şemsi'nin hikâyesini mi yazdım? Geçsinler. Kimse kimseyi yazamaz.

Niyazi Amca biraz daha farklı. Barın getir götür işlerini yapmak için işe alınmıştı. Hangi hikâyeyle gelmişti hiç açık etmedi. Zaten, bir Kürdün hikâyesi hep karışıktır. İşin içinde Kürt varsa, boşuna tek anlamlı cümle aramayacaksınız. Kendim de Kürdüm, oradan biliyorum.

Günün birinde, neredeyse gün doğacak, çocuklar etrafı düzeltiyor, dükkânı kapatacağız. Ben başlarında, bir çeşit işletme menajeri olarak yine kontroldeyim. Dipte bir masada oturuyorum. Adamın biri içeri girdi. Bıyığı düşmüş, gözleri çukurda. Görür görmez bizden dedim. Gerçi Niyazi Amca'nın bizden olduğunu bilmek o kadar da övünülecek bir şey değil. Bazı insanlar kimliklerini yüzünde taşır ya, onlardan. Kalktım doğruca yanına gittim. Çocuklardan biri kapalıyız falan diyecek oldu, öteledim.

"Amca buyur" dedim, Türkçe.

"Buyurun var olsun"

"Gel, şöyle otur."

Geldiğinde oturuyor olduğum masada karşı karşıyaydık. Derin bir nefes aldı, şöyle bir etrafına baktı. Göz göze geldik.

"Aç mısın?

"Hee."

Kalktım içerden sandviç benzeri bir iki şey getirdim. Yanına bir bardak su ve kahve koydum. Hiç ses çıkarmadan yemeğini yedi. Üstüne bir dikişte suyunu da içti. Kahve fincanını önüne çekti. Masadaki şekerlikten kahve kaşığına şeker döktü. Şekeri az kullanıyordu. Süt getirmeyi unutmuştum. İstemedi. Kahvesini, kaşığı fincana çarpa çarpa karıştırdı. Kaşığı çıkardı, fincanın kenarına bir iki çırptı, ağzına soktu, dudaklarıyla temizleyip, altlığa, fincanın yanına bıraktı. Tam bir ayin. O gün bu gündür Niyazi Amca'nın yeme içmesine gıpta ederim. Kırk yıllık aç olsanız iştahlanırsınız. Sadece bu kadar değil. Sonra öğrenecektim, hiç yalnız yemek yiyemezdi. Babası da öyley-

miş. 'Zalimdi, gaddardı ama yalnız edemezdi' derdi. Koyun sürüleri varmış. Babası, yalnız yemek yiyemediğinden, dağdan yola iner, herhangi bir yolcuyu eğler, beraber yemek yermiş.

"Amca nereden?"

Masadaki ekmek kırıntılarını bir eliyle diğerine süpürdü, ağzına attı. Kahvesinden bir yudum aldı. Ceketini önden düzeltti.

"Sigaran var?"

Sigara uzattım. Ceketin iç alt cebinden çakmağını çıkardı. Muhtar çakmağıydı. Amca, çocukluğumdan kopmuş bir parçam gibi, gelip karşıma kurulmuştu. Sigarasını yaktı. Çakmağı tekrar cebine koydu. Derin bir nefes aldıktan sonra sorumu yanıtladı:

"Karışık."

İçimden, 'onu biliyorum,' dedim.

"He, durum biraz karışık. İş var?"

"İş? Bizde mi? Ne iş yaparsın?"

"Öte beri, her işi yaparım. Temizlik, taşıma, ne varsa"

"Amca bizde o işler olmaz. Buranın temizliğini kendimiz yapıyoruz. Taşıma işimiz de yok."

"Ya benimki söz temsil."

"Amca adın ne?"

"Niyazi."

"Benimki de Halil."

"Halil Beg, çok sağ olasın."

O günden sonra Niyazi amca bana hep Halil Beg dedi. Ben, Halil Beg, Niyazi Amca'nın haline çok üzülmüştüm.

"Niyazi Amca Kürt müsün?"

"Hee valla, Zazayım. Sen?"

"Kürdüm."

"Tu Kurde ku yi*?"

"Almanye. Ha ha ha. Ezî ji Qonyê me**."

---

* Nerenin Kürd'üsün?

** Almanya. Ha ha ha. Konyalıyım.

"Qonyê! Ez jî jı Bîngolê*?"

"Ne kadardır Almanya'dasın?"

"Karışık."

Karışık marışık tanışmış olduk. Niyazi Amca Avrupa'da yeni değildi. Bunu, kahve içmesinden rahatlıkla anlayabildim. O gün misafir ettim. Akşama durumu patrona açtım. Çok üstünde durmadı. 'Nasıl istiyorsan öyle yap,' dedi. Niyazi Amca'yı barın temizlik, getir götür işlerine aldım. Bu yardımdan sonra beyliğime beylik katmış oldum. Niyazi Amca, bana karşı her türlü saygının sınırında dolanıyordu. Çok geçmeden tek odalı, stüdyo tipi bir ev bulduk. Şemsi'yle neredeyse komşu olmuşlardı. O arada Şemsi izindeydi.

Bizimkiler tatile izin der. Kim olursa olsun; kendi işinde çalışan, fabrikada, devlet dairesinde memur olan herkes, tatil yapmaz, izin yapar. Ne olacak, devlet toplumuyuz. Yaz yaklaşıp, okul tatilinin burnu görününce, herkesi izin telaşı alır. Yıllar önce Almanya'da, şimdi burada da böyle. Tatili izin gören insanlar, yollara düşüp dağ tepe memleket giderler. Şemsi'nin çocuğu yoktu ama, o da millete uymuş, izin mevsiminde memlekete gitmişti. Döndüğü gün Niyazi Amca'yla tanıştırdım. Şemsi için Niyazi Amca eski Türk filmlerinden başka bir şey değildi. Yan yana yaşıyor ama Yeşilçam üzerinden tanışıyorlardı. Şemsi'nin ilk sorusu,

'Niyazi Amca ağa mısın?' oldu. Niyazi Amca gözüme baktı, bir hinlik çizgisi belirdi yüzünde. Benden icazet almışçasına yanıtladı:

"Hee, ben ağayım."

Şemsi, ne diyeceğini, nasıl davranacağını bilemeden tuhaf tuhaf "ağa"sına bakıyordu. Bana döndü, olmadı, tekrar Niyazi Amca'ya dönerek,

"Essahtan?" dedi. Niyazi Amca, şakadan yarı ciddiyete geçti.

---

* Konya! Ben de Bingöllüyüm.

"Kerê exûr*, ağanın Almanya'da ne işi var?"

Şemsi bana döndü. Gözleri şaşkınlıkla mutluluk arası bir sevinçle parlıyordu.

"Ne dedi?"

"Ne mi dedi? Anlamadın mı? Ağanın Almanya'da ne işi var dedi?"

"Tamam onun anladım. Başta ne dedi?"

"Ha başta? yan gözle Niyazi Amca'ya baktım "Başta, 'efendi kardeşim' dedi."

Böylece üçümüz ilk kez bir araya gelmiş olduk. En küçükleri bendim. Tartışmasız grubun lideri, şefiydim. Niyazi Amca'yla Şemsi arasında henüz bir hiyerarşi oluşmamıştı; fakat ilk görüşmenin sonucuna bakılırsa, yaşa hürmet, Niyazi Amca'yı aramıza alacaktık. Öyle de yaptık. Allah var güzel günlerimiz geçti. Daha sonra üçlüye Brigitt de dahil olacaktı. Brigitt, hiyerarşide ne üstte ne alttaydı; içimizde duruyordu. Brigitt zaten, hep içte durdu. Bugün bile, gâvurun kızı, içimden çıkmış değil.

***

Herr Unver, ne zaman Antalya'dan gelse yük getiriyordu. Gerçi bize Antalya diyordu ama çoğu zaman başka yerlerden geliyordu. Böylece emlak sektörünün sıcak-soğuk ihtiyacını anlamaya başladım. Patronumuz, yük geldiği zamanlar, kızgın saca atılmış buğday tanesine dönerdi. Mümkün değil yerinde duramazdı. Bazen gecenin köründe, bazen sabahın alacasında bara gelir, durumu yerinde görmek isterdi.

Bu kadar sıkıntıyla para kazanmanın anlamı ne olabilirdi? Biz rahattık. Şemsi'yle ikimiz sokağa bakıyor, Niyazi Amca'ysa daha çok, spor çantada getir götür yapıyordu. Soğukkanlılık hepimizin ortak meziyetiydi; ve bu, o piyasada hayli değerliydi. Birbirimize bağlı ama bir birimizden habersiz iş görürdük.

* Ahır eşeği.

Kimse kimsenin sırrını, zulasını bilmezdi. Kendi aramızda gizlilik tamamdı da "Amca" dediğimiz polislerden ne kadar uzaktık, soru işareti. Sokak piyasası, bağırsakları dışarıda bir piyasadır. Ne kadar gizli saklı yaparsan yap belli olursun.

Yine, Herr Unver'in yük getirdiği bir zamandı. İşler yoğunlaşmış, siparişleri yetiştiremez olmuştuk. Barın en civcivli olduğu saatte arka odaya çağrıldım. Patronla, Herr Unver karşı karşıya oturmuş, ikisinin de yüzünde meymenet yoktu. Sorun vardı ama ne?

"Halil gel. Herr Unver, gelenle gidenin bir birini tutmadığını söylüyor."

Şaşırmıştım. Gelenle giden birbirini tutmuyorsa, kaçak var demektir. Herr Unver, içimden geçeni okumuş gibi söze girdi:

"Kaçağı tıkamamız lazım. Ama önce bulmamız gerekiyor."

Beyaz piyasasında "kaçak tıkamak", öldürmek demekti. Hiç affı yoktu. Aslında hesap basitmiş. Sonra, içerde fark ettim. Malı Herr Unver getiriyordu. Gelen mal, patrona geçmeden önce, hiç bilemediğimiz, bir yerde tasnif ediliyor; söz karşılığında bizimkine teslim ediliyordu. Eğer bir kaçak varsa, yukarıdan başlamak gerekiyordu. Yine çok sonraları anladım. Piyasada kan yahut oyuncu değişimi istendiği zaman, hususi, bir kaçak yaratılırmış. Kaçağı yaratanla, onu, güya, arayanlar aynı kişiler olduğundan mümkün değil, gerçek ortaya çıkmıyormuş. Yani, yanisi şu: "Kötüler kadı olmuş Yemen'e" durumu.

"Fakat bize gelen belli; teslim ettiğimiz para belli." Herr Unver yanıt verdi,

"Yok Halil, sizden şüphelenmedik ama ortada kaçak var ve delik büyük. Bu delik, kapatılmazsa, bendi yıkar."

Bent yıkıldı. Patronumuz, seks kutusunda, şevkin doruğundayken böğrüne yediği bir şıringayla sizlere ömür: Altın Vuruş. Olayın ortaya çıkmasıyla polisin terör estirmesi bir oldu. Barın işletme menajeri olarak sorguya alındım. Durmadan Herr Unver'i soruyorlardı. İnkar ettim. Tanımıyordum. Bir hafta sonra salıverdiler.

Doğrudan bara gittim. Kapısı kapalı, üstünde polis mührü bütün tazeliğiyle duruyordu. Nereye gitsem? İzlendiğim kesindi. Bizimkilere gitmeyi biraz daha ertelemeliyim. Eve yürüdüm. Hâlâ düşünürüm. O gün, neden önce bara gittim? Evde sevdiğim kadın, hem de bütün yalnızlığıyla beni, birilerini beklerken, Bar'da ne aramıştım?

Ne soğuk, ne sıcak; lüzumsuz bir gündü. Bütün dalları budanmış; kök, damar ağaca dönmüştüm. Sokağımıza girerken şöyle bir etrafıma baktım, zamansız bir vakit ölümünden arta kalan sessizlikten başka hiçbir şey yoktu. Bina kapısını hafifçe iteledim, zaten hep emaneten dururdu. İçeri her zamanki gibi nem kokuyordu. Merdivenleri çifter çifter çıktım. Kapımız kilitli değildi. Ürkerek içeri girdim.

"Schatz?*"

Kimseler yoktu. Neredeydi acaba? Banyonun kapısı açıldı, saç baş birbirine girmiş, göz altları morarmış, sarısı sararmış halde içerden çıktı. Boş gözlerle bana baktı. Krizdeydi.

"Scahtz, ist alles in Ordnung?**"

Sanki hiç ayrılmamış, içeri alınmamışım gibi yanımdan geçip kanepeye oturdu. Başı önde, titreme nöbetine tutulmuş gibi durmadan bacaklarını titretiyordu.

"Scheisse***"

"Schatz, ist alles in Ordnung."

Çok büyük bir ağırlığı kaldırırcasına kafasını kaldırdı ve boşluğa bakan gözlerle,

"Was siehst du? İst alles in Ordnung?****"

Benimki de laftı. Kız krize girmiş, insanlıktan çıkmış; bense, saçma sapan *amarikan* filmlerindeki gibi durmadan 'her şey yolunda mı?' diye soruyordum. Evet, bok yolunda. Daha yeni içerden çıkmışım, patron nalları dikmiş, bar kapanmış, arkadaşlarım nerede belli değil ve her şey yolunda.

---

* Sevgilim.
** Sevgilim her şey yolunda mı.
*** Kahretsin.
**** Ne görüyorsun? Her şey yolunda mı?

Fırladığım gibi çıktım. Zulama gidene kadar kırk kere yol değiştirdim. Ortalıkta kimselerin olmadığından emin olduğumda, elimi ağaç kovuğuna soktum. Hepsi oradaydı. Bir torbayı avucuma gömercesine kaptım. Eve nasıl geldim bilmiyorum. Brigitt kanepede, başı bacaklarına düşmüş, saç saçak oturuyordu. Mutfak zulasından şıringayı aldım. Thermo-Stahl marka (hiç unutmuyorum), cam göbekli, paslanmaz metal başlıklı, en sevdiğim şıringamdı. Malı kaşıkta erittim, şıringaladım. Brigitt hâlâ o pozisyondaydı. Lastiği arayacak zaman değildi, el alışkanlığıyla damarı buldum. Brigitt, canım benim. Her iğne arkasında boşluğunu bırakmış, öpmeye kıyamadığım teni, delik deşikti. Sanki iğneyi ben yemişim gibi duruldum. Sevgilimin göz göz olmuş koluna bakıyordum. İşte, bu boşluklardan uçup gidiyorduk. Hayatımız, hayatlarımız, iğnenin ucunda şuncacık damla oluyor; pat diye yere düşüp, paramparça oluyordu. Kanepeye yatırdım. Hemencecik, uykuya daldı. Alnımı karıştırmaya başladım. Ne zaman kendimi böyle bulsam çaresizliğim had safhada demektir. Öyleydim, öyleydik. Birkaç gün aylak aylak dolaştım.

"Halil ..g?" Ses mi duymuştum? Biri beni mi çağırdı?

"Halil Beg"

Köşede Niyazi Amca'nın başını gördüm. O muydu? Her şeyden şüphelenir olmuştum. Evet oydu. Bana başka kim "Beg" der ki? Hem bıyığı siyah kuşak misali, yüzünü çizdiğine göre bu Niyazi Amca'ydı. Adımlarımı hızlandırdım. Köşeyi dönünce Şemsi'yi de gördüm. Bir olmuş, beni arıyorlarmış. Sarmaş dolaş olduk. En yakın restoranın, en kuytu yerine çekildik.

"Halil Abi iyi misin?"

"İyiyim Şemsi, iyi sayılırım. Siz?"

Göz göze geldiler. Niyazi Amca, o meşhur, ceketini önden düzeltme işini yaptı. Demek mühim bir iş konuşacak.

"Halil Begim... " dedi sustu.

"Ne oldu? Kötü ne oldu?"

"Halil Beg, biz sana danışmadan bir şeye 'he' dedik." yine sustu.

"Herr Unver, bizi işe aldı. Çıkınca Halil de gelir yine eskisi gibi çalışırsınız dedi."

"Öyle mi?"

"He."

"Halil Abi, kötü davrandılar mı?"

"Polis işte. En iyisinin canı cehenneme."

Yeni mekânımız, Golden Bar'dan birkaç sokak ötedeydi. Burayı, daha önce Adıyamanlılar çalıştırıyordu; biliyordum. İki kardeştiler. Kardeşlerden biri, kumar deryasına daldıkça, diğeri namaz niyaza meyletmişti. Kumarbaz olanla sohbetim vardı. Muhabbet bir çocuktu. Çoğu kumarbaz gibi eli, ikramı boldu. Diğer kardeşse nekesin tekiydi. Demek Herr Unver, kardeş çatlağına girip, dalları ayırmıştı. Nimrod Restaurant, odalarıyla meşhurdu. Üst kat odalara bölünmüş, alt kat, yekten büyükçe bir mekândı. O odalarda sabahlamışlığım vardı. Erkek milleti pis millettir. Evde Brigitt beni beklesin, ben de... Neyse, boş ver. Herr Unver, arka bölmede tek başına oturmuş, çekirdek çıtlıyordu. Geldiğimi görünce ayağa kalktı. Elini silkeleyip, uzattı. Tokalaştık.

"Halil, geçmiş olsun. Tasa etme, büyük dağın büyük karı olur. Otur."

Karşı karşıya oturduk. Arka duvarda, koca bir deniz afişi vardı. Yukarıdan çekilmiş, enfes bir koydu. Gözümün kaydığını görünce.

"Ölüdeniz. Ölüyü diriltir. İstersen göndereyim. Tazelenir, gelirsin." dedi.

"Teşekkür ederim. Henüz ölmedim"

"Bravo. Sana da bu yakışır."

"O şerefsizi kaç kere gönderdim. Antalya'da üçüncü sınıf otellerde sürünen bitli bir Almanken; aldık, cebine para, altına karı verdik, ama şerefsiz çıktı. Baştan beri gözüm tutmamıştı. 'Almayalım, elin adamından insana fayda gelmez?' dedim ama

dinletemedim. Yok Alman lazımmış, yok perde olurmuş. Gördük ebemizin perdesini. İbnenin çocuğu devlete çalışıyormuş."

Sustu. Masaya düşmüş çöpleri, baş parmağıyla topladı. Baş ve işaret parmağıyla ufaladı.

"Yarrak da yesen, insanından yiyeceksin. Niye? Huyunu, suyunu bilirsin; hangi yokuşta terk edeceğini kestirirsin de ondan. Bu amına kodumun, tuttu, Bulgaristan'da yedi bizi. Bir Türk seni Bulgaristan'da satar mı? Satmaz. Bir Türk seni Yunanistan'da satar mı? Satmaz. Ama elin adamı satar. Hani çok uzak ya, düşündü ki çıkaramayız. Yavşak. Senin devletin var da bizim yok mu? Yarrağımızı taşşaksız mı sandın? Şimdi cehennemde boynuna asıp dursun. Hem, Türk taşşağı dolgun olur; iyi piyasa yapar. Ha ha ha. Ya bir şey ikram etmedik." Elini kaldırıp, ortaya seslendi. "Oğlum buraya iki sarı getir, bol köpürt."

İnce uzun, geniş ağızlı bardakta Weizenbier* geldi. Bardaklar, masada, köküne sağlam iki top çam gibi yüz yüze bakıyorlardı. Bu, Bayern'in en değme birasıydı. Kayısı içi renginde, kral birasıydı. Öyle ayaküstü içilip gidilen biralara benzemez; bardağı özel, mayası özeldir. Bardağının uzunluğu, biranın içindeki gazın çabucak uçup gitmesini engellemek için özel tasarlanmıştır. Böylece bira, muhabbet boyunca tadını korur. Gaz, bardağın kalın tabanından, dar bir kuyu ağzını andıran yüzeyine çıkana kadar, binlerce noktacıktan oluşan incecik yollar oluşturur. Bardağa boşaltılan biranın üstünde, şişe dibine çökmüş maya bulunur. Mayanın köpürtülüp, biranın üzerine boşaltılması ayrı bir ustalık ister. Bunun için şişe, iki elin arasında ovulur. İlk yudum köpüktür. Sıvıyı alacakmış hissiyle genişleyen ağız köpük dolduğunda, pamuk üzerinde yürüme hissi verir. Herr Unver bardağını, kavgada rakibinin bileğini kavrar gibi kavradı. Şerefe yapıp, ilk yudumu içtik.

"Bunu iyi yapıyorlar. Erkeği çürük, kadını orospu ama birasına diyecek yok. Hele ki buna..." Dudağındaki köpükleri diliy-

* Buğday birası olarak da bilinen, yüksek kalitede bir bira çeşidi.

le yaladı. Avuç içiyle ağzını sildi. Masada sahipsizmiş gibi duran HB'den bir dal alıp yaktı. "Halil, yalnız değiliz. Ne diyordu filmde 'bize kimse karışamaz, arkamız çok efendi.' Ha ha ha. Ya bu işlerde arkan efendi değilse, at sikinde kelebek olursun. Şimdi..." dedi, derin bir nefes aldı. Kafasını kaşıdı. Saçları kısacıktı. "Piyasayı kaldığı yerden devam ettireceğiz. Bu iş devlet işi gibidir, devamlılık şart. İki gün boş bırak, açıkta kalmış bal gibi sinek dolar. İşi sineğe, böceğe bırakamayız."

"Nasıl olacak?"

"İstediğin organizasyonu yap. Dil, diş sende; şef sensin. Arkadaşların zaten bizde. Al burayı, dilediğin gibi düzelt. Ha unutmadan, tabelaya bir isim yazalım. Ne olsun?"

"Bilmem."

"Taurus nasıl?"

"Olur."

***

Toros Restoran'da mesai başladı. Bir hayli hızlı yol alıyorduk. Herr Unver'in gözü karalığı, bizim cevvalliğimiz piyasanın tozunu atmıştı. Bir para kazanıyorduk, Deutsche Bank'ın kasası yetişemezdi.

"Halil, söyle millete, akşama, arkada toplanalım. Bizim Mustafa da aşçılığını konuştursun bakalım. Ha unutmadan, o pilavından da yapsın, neydi adı, Eşkıya Pilavı mı? Ha ha ha. Lan eşkıyanın pilavı mı olur? "

"Tamam."

Herr Unver'in keyfine diyecek yoktu. Eskisi gibi dalıp çıkmıyordu. Hep yanımızdaydı. Arkadaşlara söyledim. Gecenin perde dediği bir saatte, soframız kurulu, tam tekmil masadaydık.

"Hadi şerefe."

Kadehler birbirine değdi. Herr Unver muhabbeti açtı:

"Hep derim, kendi insanın. Ne yaparsan yap, kendi insanınla yapacaksın. Bir Türk'ün arabasında Alman zırh olmaz;

olsa olsa el freni olur. Öyle değil mi Halil? O zaman mı hızlıydık şimdi mi? Bak piyasa nasıl açıldı. Millet arıyorsa bulacak. Yok yarın, yok öbür gün; hayır kardeşim, bugün, bu saat olacak. Gelmiş mi, boş gitmeyecek. Bizim acelemiz var. Bir Alman'ın keyfini bekleyemeyiz. Benim, sizin, hepimizin acelesi var. Hadi şerefe!" Herr Unver iyice açılmıştı. Zaten sofraya keyifli oturmuş, altın kaplama dişini göstermek için ikide bir dudaklarını sağa çekip, 'çırt' sesi çıkartıyordu. "Halil, geçen, bilmeden kalbini kırdık; kusura bakma. Yengenin Alman olduğunu bilmiyordum."

"Estağfurullah."

"Sana bu kelimeyi yasaklayacağım; alışkanlık olmuş. Halil, Halilim, sofrası bol, saçı kıvırcık, yakışıklım; sokağın dilinde 'estağfurullah' olmaz. Ya siz Konyalılarda bizimkiler gibi pek nezaket olmaz ama, sana nerden damar sürmüş?" Sorusuna gülmekle es koyup devam etti, "Yengeyi de getirseydin ya."

"Geceye kalırız diye düşündüm, zaten gelmezdi."

"İyidir aslında. Bu saatte dışarıda olan kadın nem çeker." Yüzüme baktı, "Yenge Alman ama Türk'ü sevdiğine göre Türk sayılır, ha Halil?"

"Abi, yalnız, ben Kürdüm."

"Anlamadım?"

"Kürdüm."

"Ha ha ha. Halilim, ben ne dedim? Türk, Kürt ne fark eder, sonuçta aynı atın taşağıyız." Herr Unver uzun uzun güldü. Rakıyı susuz içiyordu. Bir yudum su, arkasından rakı, yine bir yudum su. "Lisede, bir edebiyatçımız vardı; İbrahim Hoca. Allah sizi inandırsın, erkek güzeli; hem de delikanlı. Hayatımda benzemek istediğim tek erkek odur; o da amımına koyum komünist. Yahu arkadaş, o gün bugündür anlamıyorum, niye elinden iş, gözünden yaş gelenlerin hepsi komünist? Bir keresinde, 'size Türkçenin en büyük şairinden bir şiir okuyacağım' dedi, okudu:

'Çok uzaklardan gelip
Akdeniz'e bir beygir başı gibi uzanan
Bu memleket bizim'

Uzundu. Beni en etkileyen yeri burası oldu. Bizim Rıfkı'yla ders çıkışı, duvarda asılı duran Türkiye haritasının önünde durup, hesap yaptık. Takriben, beygirin başı Ege, kulakları Trakya, taşşakları da Toros oluyordu." Bana döndü. "Türk torosun sağı, Kürt de solu olsun. Anlayacağın Halilim, hepimiz aynı yarrağı bekliyoruz. Ha ha ha." Bir yudum su, bir yudum rakı, yine bir yudum su, bizlere baktı. "Yahu bir ben mi konuşacağım. Masanın karısı yaptınız beni."

Az kalsın, 'estağfurullah' diyecektim, tuttum kendimi. Niyazi Amca, imdada yetişti.

"Rica ederim, Herr Unver. Güzel konuşuyorsunuz, dinliyoruz."

"Hep dinlerseniz, elek olursunuz. Biraz da siz konuşun. Niyazi Amca, bir şeyler anlat."

"Ne diyem ki?"

"Ne bilim anlat bir şeyler. Memleketinden bahset mesela. Bingöl'dü değil mi?"

"He. Sizin hesapla, beygirin kıçına yakın duruyoz."

Masadaki herkes gülmekten kırıldı. Niyazi Amca, tipine tezat, mukallit bir insandı. Şakayı öylesine ciddi yapardı ki, insan 'ayıptır, gülmeyeyim' diye düşünürdü. Herr Ünver, Şemsi'ye dönerek,

"Şemsi, sen?"

"Herr Unver, bizim yer sıcak, 'gobek'te duruyoz."

Beygir sadece haritaya değil, masamıza da iyi oturmuştu. Herr Unver sözü asıl bıraktığı yerden devam ettirdi.

"Hayal meyal hatırlıyorum, babamın topal bir atı vardı. İbrahim Hoca'nın şiiri de bu attan ötürü beni etkilemişti. Topaldı ama, çok güzel bir hayvandı. Dört nala koşturdun mu, kekecin türkü söylemesi misali, topallığı kaybolurdu. Sonra, sonrası

Bokdeniz..." dedi sustu. Bir sigara aldı, çakmağa davranmıştı ki, Niyazi Amca, kendisinden beklenmeyen bir çeviklikle sigarasını yakıverdi.

"Bu ne? Muhtar çakmağı değil mi?"

"Evet."

"Babanın çakmağı. Hatıradır."

"Ne güzel, babadan bir şey kalmış."

"He, kaldı. Ateşiyle yanıyom. El aleme tarla tapan, bize de bu miras kaldı." Niyazi Amca, Avucunda tuttuğu çakmağı yeni görüyormuş gibi, bir iki çevirdi, cebine koydu.

"Öyle deme Niyazi Amca, öyle deme."

"Ya ne diyem? Miras kaldı da kumarda mı kaybettim? O kadar eziyetini çekti; dağı döşek, taşı yastık yaptı. Ya sonra? Hiç kimseyi dinlemedi, inadım da inadım. Götürdü Antep esnafına kaptırdı. Aha şöyle kaldık." işaret parmağını dudağına değdirdi. "Koyun, kuzu diye diye öldü. Ben niye geldim buralara? Çoluk çocuk orda bir perişan, ben burada bin perişan."

"Haklısın Niyazi Amca. Herkesin derdi kendine derya. Ama sen yine de, de bana, babasının katilini çerçeveleyip duvarına asan kaç insan vardır? Yoktur değil mi? Peki ben ne diye yapıyom?" Sigarasını, külü olmadığı halde, kül tablasına çırptı. Gözüne yaklaştırdı, ateşinde bir şeyler arar gibi baktı. "Tahtacılardanız" dedi, gözü hâlâ sigara ateşinde. İndirdi. Bakışlarını üzerimizde gezdirdi. "Duydunuz mu? Mut tarafından. Babam askerde denizi görmüş, bir daha da unutmamış. Bok var sanki. Lan senin neyine? Burnu çengel Laz mısın? Hayır. Senin yerin, dağ orman. Sen orada doğmuşsun. Ne işin var denizde. Aydıncık'ta büyüdüm. Evimiz, Aydıncık çıkışında, Gülnar sapağındaydı. Aydıncık'ı duyanınız oldu mu? Mersin-Antalya yolu üzerinde, ufacık bir kasaba. Bizimki denize sevdalanmış ya, almış evi hop oraya. Balıkçı olmuş. Aklım ermeye başladığında açtım, gidip gelmediğinde hâlâ açtık... Ammına kodumun Bokdeniz'i yedi düveli doyurur, bizi doyurmazdı."

Herr Unver'in yüzünde ilk kez bulut gördüm. Alnından şakaklarına, oradan bütün yüzüne hüzün çöktü. Ne kadar kapatırsan kapat, istersen üstüne dağı yığ, altında biz varız. Hepimiz insanız. Herr Unver içine ağlıyordu. Soframız soğudu. Niyazi Amca ayak yoluna, Şemsi aşağıya mutfağa yollandı.

"Abi, babanı çok seviyordun değil mi?"

Dudakları gitti geldi, burnunu çekti, gözüme baktı. En güzel kelimeler gözle söylenenlerdir.

"Mesine, Halilim, babamın elinde, dağa çekilmiş ip gibi dururdu. En çok o elleri özlüyorum. Sert, çatlak, soğuk, yumuşak. Mezarı bile yok. Koca denizi mezar fotoğrafı gibi tepemde tutuyorum. Muhakkak kıyıya vurur demişlerdi. Aydıncık'tan Anamur'a, beride Silifke'ye kadar her tarafa gittim. Sonbahardı, okullar yeni başlamış. Okul çıkışında koştur koştur deniz kenarına inerdim. Ne mi arıyorum? Babamın cesedini. Sen söyle Halilim, bulsam mı iyi, bulmasam mı?

"Abi çok zor. Allah sabır versin?"

"Sabır değil, Halilim, babamı versin."

Sustuk. Masadaki ekmek kırıntılarını baş parmağıyla topladı; parmağına, pis bir şeye bakar gibi baktı.

"Her şey, her bir şey aha şunun için." Ekmek kırıntılarını masaya ufaladı. Ağıt yakar gibi, mır mır mırıldanarak, Gelmedi..." dedi. "Yağmur yağdı, rüzgâr esti; gelmedi. Uzakta, gök denize indi gelmedi. Her martıyı, her dalganın burnunu, kayığı sandık; gelmedi. İnsan; iki kızı, üç oğlu bekler de gelmez mi? Gelmedi. Aha şu amımına kodumun mavisinde babamı arıyorum. Gören de beni denize aşık sanır. Ben onun dalgasına tükürürüm. Lise ikiden beri denize girmiyorum. İnsan babasının kanında yüzebilir mi? Bir kızım var." dedi sustu.

Şemsi, mutfağa inmişti ama, elinde sazla geri döndü. Niyazi Amca, garson çocuklardan biriyle bir şeyler konuşuyordu.

"Abilerim müsaade var mı?"

"Ooo Şemsi, allahına kurban. Çal biraz, efkarımız dağılsın."

"Ne çalim?"

"Ne çalarsan çal, kabulüm. Halil, ne çalsın."
"Ne isterse; havamız dağılsın da.."

"*Ölmez, sağ olursam bu yaz inşallah*
Sılayı bir daha görmek istiyom
Çuğun'a varınca ya ağşam, zabah
Topraklara yüzüm sürmek istiyom"

Şemsi, Şemsi Yastıman'ın bu türküsünü ne zaman söylese, peşin sıra ağlardı; ağladı da. Goya eğlenecektik, oturduk bir güzel dertlendik. Bu da bizim eğlencemizdi. Masa iyice ağırlaşmıştı. Herr Unver ayak yoluna kalktı. Dışarıda yavaş yavaş ortalık aydınlanıyordu. Niyazi Amca kulağıma eğildi.

"Hesabı yapıp kalkalım." Başımla onayladım.

Herr Unver geldi, oturdu. Bir sigara yaktı. Dememe fırsat bırakmadan,

"Hesabı yapıp, kalkalım. Kazancımız iyi. Unutmayın bu işler öyle uzun sürmez, mevsimliktir; tuttun tuttun, yoksa balık başka suya göçer."

"He valla, kıymetini bildik mi, düştüğümüz para deryasıdır. Değil bize, yedi göbeğimize yeter."

"Niyazi Amca, doğru söylüyor."

"Niyazi Amca, kendi gobağımızı kurtardık da sülalenin mi kaldı. Hem ben, kendi gobağımdan başkasını tanımıyom." Güldük.

"Şemsi, benimki söz temsil." Herr Unver, kapanışı yapar gibi söze girdi.

"Hesap basit. Bu işlerde hesap hep basit olacak. Ne yani, alıp muhasebeciye mi götürelim. Zaten o şerefsizler hesap doğrultmaz, hesap karıştırırlar. Nerde o, geldi mi hiç?

"Kim?"

"Kim mi? Halilim, ben kimden bahsediyom? Muhasebeci diyom, geldi mi?

"Evet. Dün gelmiş ama ben de yoktum."

"Öyle mi? Neyse. Bırakalım şimdi o şerefsizi. Dediğim gibi, mevsimi ve kendinizi kollayın. Makasın ağzında biz varız. Makas kapandı mı ilk biz gideriz; unutmayın. Ayrıca, o ammına koduğum Alman şerefsizi yüzünden polisin masasındayız. Dosyamız açıldı, kapanmadan kalkmaz. Bunlar ite kopuğa müsaade eder ama Türk'e etmez. Kendinizi kollayın."

Hesabı görüp, kalktık.

***

"Baba hoş geldin."

"Öyle mi? Nereye hoş geldim; itin kopuğun arasına."

"Baba, eğer, bağırıp çağırmaya, rahatlamaya geldiysen, yap bitsin."

"Evet, bağırıp çağırmaya geldim. Oğlum, sen beni taş mı sandın? Ben senin babanım. Nereye bağırıp çağıracam, neye rahatlayacam. Bak kaldığın yere. Buraya gelene kadar kırk orospuya rastladım. Bu mu çalıştığın yer? Evi bunun için mi terk ettin? İşin mi yoktu, aşın mı yoktu? Bak geçen senin şefinle karşılaştım, İspanyol olan. Seni sordu, 'ne zaman isterse gelsin, çok iyi çalışıyordu' dedi.

"İnşaata mı dönüm?"

"Ne var, forsun mu bozulur? Bak şu ellere. Yıllardır inşaatta çalışıyorum, ayıp mı? Kursağınızda bu elin emeği var. Ayıp mı ettim? El aleme muhtaç etmedim, ayıp mı ettim?"

"Baba, sana ayıp ettin diyen mi var?"

"İyi de oğlum, inşaata mı döneyim diyorsun. Sanki doktor önlüğünü çıkar, taş taşı demişim."

"O da olurdu? El alemin yanında sığıntı gibi okumasaydım."

"Hep söyleyecen bunu değil mi? Sana liseyi okutmadım mı? Tanıdığın kaç kişi var lise mezunu?"

"Ben kendim okudum. Gönderdiğin üç kuruşla her şey tamam oluyordu değil mi?"

"Nankörsün sen. Ne edeydim? Anarşinin içinde mi bırakaydım? Hem sen de istedin."

"Baba, neysem ne. Bu saatten sonra inşaata falan dönemem. İşim var. Bak buranın şefi benim. Nesi kötü?"

"Buranın ne iş yaptığını bilmiyorum ama bu semti biliyorum. Burada temiz iş olmaz. Madem o kadar istiyon gel kendi yerini aç, çık bu semtten."

"Baba semtin nesi var? Herkes işinde gücünde. Burada çalışanlar diğer taraflarda çalışanlardan niye daha kötü olsun?"

"Oğlum, kötülük falan değil. Ama, bak kaç yıllık gurbetçiyim. Sen de beni hiçbir şey bilmiyor sanma. Burada ne kadar temiz kalabilirisin. Sen temiz kalsan, yoldan üstüne çamur sıçrar."

"Baba, bir şey içmedin. Açlığın var mı?"

"Yok, yok istemiyorum."

"Baba, millet ne diyor, bilmiyorum ama benim dirliğim düzenim yerinde. Para istemeye, borç almaya gelince beni buluyorlar, sonra sağda solda dedikodumu yapıyorlarmış."

"Yaparlar oğlum, el değil mi, niye yapmasın?"

"Kıskanıyorlar. Hacı'nın oğlu nasıl olur da bu kadar iyi para kazanır diye kıskanıyorlar."

"Oğlum, parasının canı cehenneme..."

"Nasıl canı cehenneme. Baba, hepimiz bu rezillikleri para yüzünden yaşamıyor muyuz? Bak, hiç Almana benzer halin var mı? Ama Alman'ın toprağında, Alman'ın işindesin, niye? Para yüzünden."

"Oğlum, para dediğin, seni muhannete muhtaç etmesin diye, yoksa dünyanın malı dünyada kalır."

"Dünyanın malı dünyada kalır, zaten başka yer mi var?"

"Haşa de lan."

"Haşa deyim, ne olacak? Dünyanın malı dünyada kalıyor da niye bu kadar kavga kıyamet kopuyor? Kavga kıyameti koparanların hepsi dinsiz mi?"

"Oğlum, senin durumunla, dinsizin ne işi var."

"Baba, herkes vicdanını içinde taşır. Bu dünyanın dini imanı para. Bak, mescit yapacaktınız, niye yarım kaldı? Para yetmedi. Para olmadan mescit bile olmuyor."

"Oğlum, sen bu kadar paracı değildin."

"Zaten değilim. Ben gördüğümü söylüyorum. Hoca namaz için maaş alıyor baba. Yetmiyor cemaatten ikramiye veriliyor. Yalan mı?

"Oğlum, milletin gönlünden kopmuş vermiş, bize ne?"

"Bize ne öyle mi? Ya hadi milletin gönlünden koptu, hoca ne diye alıyor? Hani bu işler ahret işleriydi. Her şey orası içindi?"

"Ne yapsın, evine ekmek götürmesin mi?"

"Elbette götürsün; ama işinden para kazanıyorsa benden farklı olduğunu söylemesin. Ben de bu işten para kazanıyorum."

"Tövbe de lan. Bunlar nasıl sözler?"

"Baba bu sözleri defalarca konuştuk. Ben ne inşaata ne cemaate dönerim. Zaten hiç cemaate girmedim."

"Girmedin. Marifet mi yaptın? Orospuya meze veriyorsun, bu mu işin?"

"Baba, ben orospuya meze falan vermiyorum. Onlar müşteri. Müşterinin hangisi orospu hangisi değil, ben nereden bileyim. Kaldı ki senin orospu dediğine başkası demiyor."

"Allah ıslah etsin."

Çekti gitti.

Hacı Kantarcı: Kısa boylu, hacı sakallı, küt burunlu. Beni sevdiğini hiç hatırlamıyorum. Bir kez olsun yüzüme sevgiyle baktığını, babalık yaptığını da hatırlamıyorum. Brigitt'in de babası vardı. Hiç benim babama benzemiyordu. Benim babam, en başta, babaya benzemiyordu. Bana, kardeşlerime bakışı, dünyaya dair herhangi bir şeye bakmak gibiydi. Doğmamız, onun değil, ona göre, dünyanın marifetiydi. Evlenirsin; normal. Çocukların olur, bu da normal. Bunlar üzerinde düşünülecek meseleler değildi. Çocuk dediğin doğduğu gibi, büyürdü

de. Bahçedeki bostan ne kadar ilgi istiyorsa, çocuk da en fazla o kadarını ister. Kendimi hatırladığımdan beri sorumluluklarım vardı. Her şeyden önce erkektim: Korkmamam, ağlamamam, gülmemem, sevinmemem gerekiyordu. Erkek olarak kadınlardan koparıldığımda çükümün farkında bile değildim. Ben değildim ama büyüklerim farkındaydı. O çükün belasına, dünyanın en büyük acısını çektim. Körün tekine sünnet ettirdiler. Ayak üstü, alelacele. Ağlamayayım diye ağzıma leblebi üzüm koydular. O tattan; leblebi üzüm karışımından nefret ediyorum. Hacı Kantarcı: Köyün koyu sofusu, Alamancı. Camiyi onardığı yıl, köyde, Karaca Dağ gibi yürüyordu. Parası cebinde, tespihi elinde, mesti ayağında, dudaklar kıpır kıpır. Açar ağzını gavura küfreder, kapar ağzını gavurun yoluna düşer. Hiç arasını düşünmez. Madem o kadar sevmezsin ne işin var? Muhtaç mısın? Evet. O zaman haline bak. Övdüğün, yere göğe koyamadıkların karnını doyurmuyor işte. Şimdi şuradan geçerken, haşa, burada değil. Değil Almanya, dünyaya dair bir yerde de değil. Ya insan bir kez olsun adını anmaz mı? Hadi her şey olması gerektiği gibi, fakat sen bu kadından üç çocuk yaptın. Sevmedin, zaten o duyguyu bilmiyorsun, ama hiç mi dilinde bir kelimecik yeri yok. Dağdan taştan, annemi duyar ama Hacı babadan duymazdım. Yahu insan bir günden bir güne hiç mi demez bu çocuklar anasız büyüdü. Hiç mi bir şey annemi hatırlatmazdı? 'Taş mıymış?' Taş bile değilsin Hacı Kantarcı. 'Kantarında kuş tüyü ton çekermiş.' Sen git onu başkasına anlat. Kantarın yok senin. Ne tartabilir, ne ayırabilirsin. Dünyanın malında gözün yok ama, şükür, malın içinden çıktığın da yok. Yumak olmuşsun ama dolandığın, kendi ipin bile değil. Babaymış. Millet laf söz söylemese, sittin sene geçse babalığını hatırlamazsın. Bana değil kendine geldin sen.

"Halil Abi, dalmışsın. Amca gelmiş öyle mi?"

"He, evet. Camiden çıktı yanıma geldi. Günahlarını bırakıp gitti."

"Ne dedi?"

"Ne diyecek. Orospuya meze verme dedi."

"Orospuya meze mi?"

"Evet. Ona göre dünya orospu dolu. Dışarıda gördüğü her kadını orospu sanıyor."

"Yengeden haberi var mı?"

"Şemsi, babamın kendinden başka kimseden haberi yok. Camide, sağda solda Hacılığına laf geliyor diye yanıma geldi. Beni düşündüğünü bilsem, yemin ederim ne istiyorsa, şimdi yaparım. Yapmazsam insan değilim.

"Abi gidecek miyiz?"

"Nereye?"

"Parka. Park işi vardı ya."

"Doğru ya, demiştin. Şemsi, o iş hiç hoşuma gitmiyor. Sen mi onları, onlar mı seni buldu?"

"Abi, unuttun mu, eski işimiz. Golden Bar'ın ilk zamanlarından."

"Tamam da, sakat biraz. Park çok ortada, aleni mal veriyoruz. Biliyorsun, herifler tepemizde."

"Ne yapalım?"

"Gidelim, ne yapalım."

***

Piyasanın içine girdikçe tasnif yeteneğimiz de artmıştı. Kim mala düşkün, kim kimin kuryesi, hatta kim polis ayırt etmeye başlamıştık. Herr Unver'in eski patronumuzu ekarte etmesi, yine Herr Unver'in dediği gibi üstümüzdeki kontrolü sıklaştırmıştı. Bütün bunlara Brigitt'in zamansız bir şekilde 'dikkatli olmamız lazım' demesi de cabası. Her şeye rağmen tempomuzda bir yavaşlama yoktu. Nefesini ayarlamış koşucu misali, koşturuyor ama yorgunluk hissetmiyorduk.

Son zamanlarda aklım, polisten çok Şemsi'deydi. İçine kapanmış, Niyazi Amca'yla bile takışmaz olmuştu. Kaç kez üstelediysem, her seferinde geçiştirdi. Ne derdi vardı acaba? Derken, hayatta, en çok şaşırdığım şey oldu. Evet bundan daha

büyük bir şaşkınlık yaşadığımı hatırlamıyorum. Kendim, başkalarıyla ilgili saçma sapan durumlara düştüm ama Şemsi'nin bu davranışı kadar beni şaşırtan olmamıştı. Bir gün, restoranda oturmuş, akşama yapacaklarımızı düşünürken, çocuklardan biri nefes nefese yanıma geldi.

"Abi Şemsi'yi içeri almışlar."

"Ne diyorsun sen? Niye?"

"Kavga etmiş."

"Şemsi?"

Şemsi'nin gözü karalığı yok değildi ama mümkün mertebe kavgadan uzak durur, hatta çoğu zaman, sataşanlara şaka yollu takılır, kendisine yapılmış küfürlere kendisi de katılırdı.

"Kiminle?"

"Bilmiyorum. Bir erkek, bir kadın diyorlar."

"Allah Allah. Ya bu çocuğun takıldığı da yok ki kıskandı falan diyelim."

Bir avukat bulup durumu açığa kavuşturmak gerekiyordu. Herr Unver henüz gelmediğinden ne yapacağımı bilemez halde, sağa sola koşturdum durdum. Neyse ki dağıtım zamanı değildi. Rutin müşterilerin dışında ilgilenmemiz gereken kimse yoktu. Biz de o aralar restorana sahne kurmaya çalışıyorduk. Herr Unver tutturmuş, illa canlı müzik istiyordu. Akşama doğru Herr Unver geldiğinde durumu açtım. Kalktı bir yerleri aradı. Bir saate kalmadan, çantalı, kravatlı biri içeri girdi. Avukatmış. Hemen birlikte polise gittik. Polis önce mırın kırın etti ama avukat dişli çıktı. Biraz korkmadım değil. Öyle ya Brigitt'in babası da avukattı. Damadı olamadım ama korkusunu yaşadım. Avukat gitti görüştü.

Polis karakolu havadar bir yerdi. Bekleme salonunda bütün rahatlığımla avukatı bekledim. Karakoldan ziyade herhangi bir büro havası vardı. Sakin sessiz mesai görülüyordu. Avukat geldi. Yüzünde bir gülümseme vardı.

"Yok bir şey. Birkaç güne serbest bırakılır."

"Kimle kavga etmiş?"

"Eski karısıyla."

"Eski karısı? Şemsi?"

"Evet."

Yan yana yürüyorduk. Durdu. İlerde bir noktaya bakarak cümleye başladı, sözünü yüzümde bitirdi.

"Siz Türkler şu erkeklikte ne buluyorsunuz bilmiyorum. Eski karısını, sevgilisiyle yan yana görünce dayanamamış, saldırmış. Üstelik dayak yemiş."

'Üstelik dayak yemiş'i duyunca içime jilet atılmış gibi oldu. O an o herifi görsem kafa göz dalardım. Şemsi, yaşça büyüğümdü ama kendimi nedense abisi gibi görüyordum.

"Yara beresi çok mu?"

"Yok, öyle çok değil, göz morarmış, bir iki ezik o kadar."

"İlgileneceksiniz değil mi? Ne masrafınız varsa karşılarım."

"Masraf sorun değil, Herr Unver'le hesabımız var. Ben buradan eve gidiyorum, siz lütfen Herr Unver'i bilgilendirirsiniz."

"Tamam. Teşekkür ederim."

Ayrıldık. Canım acıyor. Nasıl böyle bir şey yapmış ki? Kesin tahrik etmişlerdir. O orospu da ne geziyormuş buralarda. Tövbe tövbe. Üç gün sonra avukat aldı getirdi. Yüzünden uykusuzluk akıyordu. Sağ gözü morarmış, alnı yara bantlıydı. Kalkıp sarıldım.

"Abi kusura bakma."

"Kusurun sırası değil. Geç otur."

Avukat, Herr Unver'i sordu. Henüz gelmemişti. 'Beni arasın ya da en iyisi bir uğrasın' dedi, çıktı gitti.

"Açlığın var mı?"

"Var."

"Ne istersin?"

"Her şeyi."

Kurt gibi acıkmıştı. Kısa parmaklarını, ekmeğe kerpeten ucu gibi batırıyor, adeta ekmeği yırtıyordu. Her şeyi sildi süpürdü. Yerken, kaçamak bakışlarla beni tartıyordu. Ne tavır

takınacağımı bir türlü kestiremedim. İçimden, kalkıp öpmek geliyordu ama şımarır diye korkuyordum.

"Niye kavga ettin?"

"Ne bilim, ettim işte."

"Ne demek ne bilim? Kötü bir şey mi söylediler?"

"Bilmiyorum."

"Şemsi! Birbirimizi tanıyoruz. Sen kolay kolay kavga etmezsin. Ne oldu?"

"Mayamızda var."

"Ne mayamızda var?"

"Kavga etmek. Bende de var, sende de var. Ne yaparsan yap, ne kadar uzak durursan dur, içinde olandan nasıl kurtulacaksın? Mayayı hamurdan ayırabilin mi?"

"Başlatma şimdi hamurundan mayandan. İki gün içeride kaldın başımıza filozof mu kesildin? Atarım o hamuru ateşe, ne hamur kalır ne maya."

"Niyazi Amca nerde?"

"Ne yapacan Niyazi Amca'yı, sen kendi haline bak önce... Sabahtan bir teslime gitmişti. Eli kulağında her an gelir."

Niyazi Amca, konuşmamızın üzerine içeri girdi. İyi adam lafının üstüne gelirmiş. Şemsi'yi görünce, arka bölmeye geçmeden yanımıza geldi.

"Şemsim, canın yanıyor?"

"Yok Niyazi Amca, bir şey yok."

"Yerini biliyon?"

"Neyin?"

"Frau Basler'in köpeği?"

"Niyazi Amca ne diyon?"

"Kerê exûr*, seni dövenin yerini biliyon?"

"Niyazi Amca kavga ettik, kimse beni dövmedi."

"He, belli zaten. Sen yanlışlıkla kendine vurmuşsun. Halil Beg, adamın yerini biliyon?"

---

* Ahır eşeği.

"Yok Niyazi Amca, nereden bilecem. Sıkıntı yok değil mi? Gittin, geldin"

"Yok yok. Ben şunu bırakıp gelim, sen şunu sıkıştır, kimle ne kavga etmiş."

Niyazi Amca, çantayı ve çantadaki emanetleri arkaya bırakmak için yanımızdan ayrıldı. Şemsi, derin derin önüne bakıyordu.

"Biraz daha bakarsan masa delinecek."

"Buyur."

"O kadar dalma diyom. Söyle hele, nerde kavga ettiniz?"

"Burunsuz'un mekânında."

"Burunsuz Kadri?"

"Evet."

"Hani sen orayı sevmiyordun."

"Sevmiyorum."

"Bir tanıdık geldi. İlla oraya gidelim dedi. Burunsuz'la memleketten tanışırlarmış."

"Eee?"

"E'si allah. Gittik. O kaltak da ordaydı. Bir şerefsizi takmış koluna."

"Kocası?"

"Ne kocası! Kocası olsa ne diye laf edim; dostu."

"Ee?"

"Laf attı, ben de dayanamadım."

"Kim laf attı."

"Frau Basler'in köpeği"

"Şemsiii!"

"Halil Abi, o kaltak laf attı, kim atacak?"

"Şemsi, sen hiç laf atan kadın gördün mü?"

"He, gördüm, hem de kavga ettim."

"Ne dedi? Ağır mı konuştu?"

"Evet. 'Ne kasılıyon öyle, önce altındaki karıya sahip çıksaydın' dedi."

"Durup dururken. Ortada fol yumurta yokken?"

"Evet. Yanımda misafirim var, onun şerefine millete bira ısmarlayayım dediydim."

"Gittin horozluk yaptın."

"Sen de mi Halil Abi?"

"Ben de mi ne? Oğlum kaç kere dedim. Bunlar içi boş şeyler. Gitmişsin, efendi efendi misafirini ağırla. Ne diye gösteriş yapıyon. Alnına ne oldu?"

"Kafa attım."

"Allahım yarabbim. Ya sen iyice başka biri olmuşsun. Kadına kafa mı attın?"

"Kadına değil Halil Abi, yanındaki şerefsize attım... Herkesin Halil Abi, bir kabı var. Su çoksa kap ne yapsın, taşar gider."

"Öyle mi filozof efendi?"

"Öyle. Sen de beni hiçbir şey bilmiyor sanıyon. Tamam kadere razı olduk ama hepsine değil. Getirdiler beni. O babam olacak şerefsiz baba olsaydı böyle mi olurdu? Ulan hadi getirdiniz, iki günde sokağa atmak ne? İtin köpeğin bile izzeti nefsi var. Demediniz mi bu adama dokunur; adam olana dokunur. Bohçadan kumaş beğenir gibi insan beğenilir mi? İçim var dışım var, etim var kanım var. Neymiş efendim, orospunun 'içi almamış.' Kaltak sen beni karpuz mu sandın? Gördün de beğendin. Ben senin dalavereni mi düşünecem? İnsan insanı kendi gibi beller. Ama ne gezer. Ben ne bilim, kaltağın hesabı başka. Halil Abi, eli elime değmedi; değdirmedi. Süs köpeği gibi yanında duracakmışım. Ulan şerefsiz, senin için almıyor da benimki alıyor mu? Ya kadere bak. Yağmur tarlamıza taş oldu. Avrupa'ya geldik insanlıktan olduk. Halil Abi, Herr Unver'in kendisi dedi, duydun, 'bu işin yarını yok.' Yarını olmayan işin içine girdik. Ne olacak halimiz? Kaç gün yaşarsan o kadar kar. Ya benim Almanya diye bir derdim yok ki? Millet mersedese binmiş bana ne! Herkesin götü kendine, benimki de koltuğa değmesin. Göt benim değil mi? O şerefsiz babam. Sofrasında meze eksilmesin diye sattı beni. Ya Halil Abi, sen hiç dünürü gelmiş erkek gördün mü? Erkeğe dünür gelir mi? Nerdeyse beni istemeye geldiler. Bozuk kızlarını satacakları

başka enayi bulamadılar. Ulan kanalın bozuksa niye ayarımla oynuyon orospu? Şimdi piyasada dul dul dolaşıyor. Baştan beri takip ediyom. Bu kaçıncı dostu. Kaltak madem birini yakacan git kendini yak, benden ne istiyon. Ben de insanım. Halil Abi insanın anasının olmaması nasıl bir şey biliyon mu?" der demez, elektriğe tutulmuş gibi oldu. Koydu kafasını masaya, başladı ağlamaya. Niyazi Amca yanımıza geldiğinde, Şemsi kafayı masaya gömmüş ağlamaya devam ediyordu.

"Niye ağlıyor bu?"

"Annesine."

"Annesine? La, sen çocuksun?"

Şemsi hıçkırıkların arasında yanıtladı, "Evet, çocuğum ne olacak?"

Hepimiz çocuktuk. Masadan başını kaldıran Şemsi'nin gözyaşlarında, bıraksalar sobe oynayacaktık. Ebesi belli olmayan bir oyundu bizimki. Ben saklandım sen buldun, sen saklandın ben buldum.. Şimdi kapasam gözlerimi kaça kadar sayarım? Yüz, bin, milyon..? Ömrüm ne kadarına yeter? Açarsın gözlerini "ruhuna el Fatiha." Ölmüşler "sobe" demez. Ah zamanı geri çevirebilsem! Yapmayacak ne çok şeyim var. Pişmanlık mı? Ne ki o? Pişmanlık, yaşanmamış zaman değil mi? Bu yüzden, her ölen pişman ölür; öyle diyor şair. Ben yaptığıma, diğeri yapmadığına pişman. Velhasıl zaman, mezarlığa bakan servinin yaprağında, rüzgârda, bir yazı bir tura...

Servinin dalı pazı
Dalında yarin sazı
Varıp gidem dedim de
Babam olmadı razı

Kar dağının kızıyım
Yarin süslü sazıyım
O yar bana el olmuş
Perdeden marazlıyım

Annem söylermiş...

***

Frau Basler, Niyazi Amca'nın komşusuydu. Yoksa, Niyazi Amca Frau Basler'in komşusuydu mu demeliydim? Komşuydular. Bizimki ne kadar esmerse, Frau Basler o kadar açık tenliydi.

"Halil Beg'im aha bu karı gençliğinde elime geçse, çerçeveler, karşıma kor, fotoğraf gibi, gece gündüz seyrederdim." Güldüm.

"Al, şimdi de seyret."

"Şimdi? Şimdi ne kalmış? Fotoğraf solmuş, çerçeve kırık."

"Niyazi Amca, güzelliğin ömrü olmaz."

"Olur, en çok onun olur."

Güzelliğin de ömrü olurmuş; Niyazi Amca öyle söylüyordu. Güzelliğini ömre solduran Frau Basler, Niyazi Amca'nın kapı komşusuydu. Kapıları, çapraz, birbirine bakardı. Frau Basler, ne eder eder, günde olmasa da iki günde bir Niyazi Amca'nın kapısını çalardı. Niyazi Amca ki, şuncacık Almanca bilmediği halde, Frau Basler tarafından acayip anlaşılırdı. Bence, insan ilişkileri, çok ileride bir yaşta kalıbına oturuyor. Frau Basler, Niyazi Amca'ya acımak, sevmek, sığınmak, sokulmak, sahiplenmek, sahibi olmak duygularını tane tane, birbirine karıştırmadan hissediyordu. Ne denebilir? Durgunluğunda gücünü saklayan ırmağın, dibini göstermekten çekinmemesi misali, bütün hislerini ortaya döküyordu. Zamanında sevgilileri olmuş; sevmiş sevilmiş bir kadındı. Bir ömür çalışmış, kazancını ve yalnızlığını yaşlılığına biriktirmişti. Yarın için kaygısı yoktu ama, günün akşamını nasıl getireceğini kara kara düşünürdü. Siemens'in, telefon ve radyo üreten eski bir fabrikasından emekli olmuş. Koca ömrü bir fabrikada, aynı yolda, aynı arkadaşlarla geçirmişmiş. Anlattığı yokluk hikâyelerinin bizimkilerden hiç farkı yoktu.

"Halil, eğer patates olmasaydı, hepimiz açlıktan ölürdük."

Patatesle ayakta kalmışlar. Bizim bulgurdan her türlü yemeği çıkarmamız gibi onlar da patatesi kutsal bellemişler.

"Şimdi her taraf güzel. Yollar, binalar, evler, sokaklar... Bir görmeliydin, çöp atmaya kıyamadığın şu yerler, nasıl harabe, nasıl perperişan. Halil, eğer insan insansa savaşmayacak. Gençliğimi bu ülkenin tamirine verdim. Siemens'ten yorgun argın çıkar, evi sokağı onarırdık. Fabrikamız eski tren istasyonunun kenarındaydı."

"Şimdiki o eski bina mı?"

"Yok. O çok sonra yapıldı. Okulun yerindeydi. Pırıl pırıl, kocaman bir binaydı. İşe girdiğimde on yedi yaşındaydım. Radyo yapıyorduk. Savaş başlamadan önce hayatımız değişmeye başlamıştı. Bizim anlamadığımız bir şeyler oluyor, fabrika, sokak, ev değişiyordu. Neredeyse asker gibi çalışıyorduk. Laubalilik yok, şakalaşmak yok. O yaşta, koca bir kadın olup çıkmıştım. En yakın arkadaşım, Anna, bir askerle nişanlıydı. Ondan tuhaf tuhaf haberler dinliyordum. İnsan yaşarken anlamıyor. Şimdi o günleri düşünüyorum da, kanım donuyor. Nasıl yaşamışız? Bir kahve yapmamı ister misin?"

"Çok teşekkür ederim, Frau Basler. Çok zamanım yok."

"Rica ederim. Politik bir fikrim yoktu. Nişanlanacak, evlenecek, çocuklarım olacaktı. Hayat, bunların arasını doldurmaktı. Tamam, sokak o kadar rahat değildi; ama en rahatsızın bile derdi buna yakın bir şeydi. Sonra o pis herifin sesini duymaya başladık. Bize büyük büyük şeyler anlatıyordu. Deutschland'mış. Ben daha fabrikama bile zor bela gidiyordum, o Deutschland diyordu. Yetmiyor dünyayı istiyordu. Kim istiyordu, kime istiyordu? Benle Anna istemiyorduk. O nişanlanmış, ben de nişanlanmak istiyordum. Küçük bir köydük. Küçük köyün ne derdi olacak, küçük küçük şeyler. Bence insanın derdi hep küçüktür. O pis herif önce hepimize koca koca dertler verdi. Boyumuzdan büyük, kime ait olduğu belli olmayan dertlerimiz oldu. Kötü oldu. Kendimizi unuttuk. Büyük dertlerden bahsetmeye başladık. Henüz şehrimizi bil-

mezken, dünyanın düşmanımız olduğunu öğrendik. Dünya nasıl bir yerdi, artık biliyorduk. Herkes; Fransız, İngiliz, Rus, bıyıklarını burup bize düşmanlık yapıyordu." Nefesini tazeledi, yüzü nemde sararmış eski bir kitap sayfası gibiydi.

"İlk Anna değişti. Hemen evlenip, çocuklar doğurmak, tehlikedeki Deutschland'ımızı kurtarmak istiyordu." Durdu. Dişlerini sıktı ya da bana öyle geldi. "Halil, düşün. O pis herif sadece bizi değil, bizden olan her şeyi, çocuklarımızı bile almıştı. Hayır almamıştı, kendimiz veriyorduk. Daha düne kadar, fabrika yolunda, ayağımıza batan taşları, yeni aldığımız ayakkabılarımızın çamurlanmasını dert ederken, birden, çocuklarımızı kurban vermeye razı olmuştuk. Aynı yolu yürüyor, aynı taşlar ayağımızı incitiyor, ayakkabılarımız çamura batıyor ama artık tasa etmiyorduk. Ve savaş başladı. İnsanlar, hepimiz, savaşı köy festivali sanıyorduk; o hariç. Sustu. Oturduğu koltuğun kenarını yumuşak yumuşak okşadı.

"Halil, mein lieber*..."

'Mein lieber' dediğine göre, mühim bir şey söyleyecekti. Meraklandım.

"... Niyazi'ye aşık olduğumu düşünüyorsun değil mi?"

Hazırlıksız yakalanmıştım. Allak bullak oldum. Çok yumuşak, dilindeki kelimeleri incitmekten korkarcasına, kendi sorusuna kendi yanıt verdi.

"Benim yaşımdaki biri için aşk ne demek biliyor musun? Şefkat. Her yaşın aşkı başkaymış; hayattan bunu öğrendim. Mesela, senin yaşında aşk insanı huzursuz eder, değil mi? Ve galiba insanı da bu huzursuzluk mutlu eder."

Bununla övünmeli miyim bilmiyorum. Frau Basler'in sıradan yaşlı bir Alman olmadığını hissetmiştim. Yine de hiç ummadığım şeyler duymuş, şaşırmıştım. Ağzımdan zor bela, çıkar çıkmaz anlamsızlığını belli eden, 'ama siz yaşlı değilsiniz' cümlesi çıktı.

* Sevgili anlamında, hitap şekli.

"Kim demiş? Halil, mein lieber, ben savaş görmüş kadınım. Savaş görüp, genç kalabilen var mı?

Sustuk. Kalkmak istiyor, kalkamıyor; konuşmak istiyor, konuşamıyordum. İtiraf etmeliyim ki, biraz da, şu yaşlıyı sevindireyim diyerek sohbete başlamıştım. Coşkun bir ırmağın kayaya çarpıp kendine sıçraması misali, damarlarımdaki deli kan, Frau Basler'a çarpmış, yüzüme gözüme bulaşmıştı. Neyse ki esmerliğim foyamı ortaya çıkarmıyordu.

"Kahve istemediğinden emin misin?" Oh be, nihayet, tamamından emin olabileceğim bir yanıt verebilirdim.

"Frau Basler, gerçekten teşekkür ederim."

"Niyazi, ona çok benziyor."

Yüzüme baktı. Başkasının hikâyesini anlatır gibi sakindi. Hatırası, vücudunun parçası olmuş, candan ama heyecansız bir şeyden bahsediyor gibiydi.

"Nereden geldi, nasıl geldi hatırlamıyorum. Esmer, ince burunlu, saçlarını şapka takmadığı zaman arkaya tarayan, çok hareketli biriydi. Almancayı bizim aksanımızla konuşmuyordu. Taptaze, bambaşka bir dildi konuştuğu. Ne konuşursa konuşsun saatlerce dinleyebilirdim. Savaşın korkunç olduğunu ilk ondan duydum. Hepimiz heyecana kapılmış, dans müziğini bekler gibi kıpır kıpırken, heyecanımı kırıvermişti. Utandığımı hatırlıyorum. Niye bilmiyorum ama utanmıştım."

"Frau Basler sizi rahatsız etmiyorum değil mi? Niyazi Amca'yı evde bulamayınca, belki, kahveye davet etmişsinizdir diyerek kapınızı çalmıştım."

"Biliyorum Halil, söylemiştin. Niye rahatsız olayım. Şurada günü nasıl geçireceğim diye düşünürken, sohbet fırsatımız oldu."

"Ne olur kusuruma bakmayın. Kalkmam gerekiyor ama onu dinlemek isterim. Anlatacaksınız değil mi?" Gülümsedi.

Vakit öğleyi geçmişti. Sokağa çıkar çıkmaz Niyazi Amca'yla burun buruna geldim. O da beni arıyormuş.

"Niyazi Amca neredesin, seni arıyorum?""

"Halil Beg, ben de seni aradım."

"Dün geç kalmışsın. Mesele yok değil mi?"

"Yok yok. Gitmişken, tanıdıklara uğradım. Geç kaldım."

"Niyazi Amca dikkatli olmamız lazım. Birbirimizi habersiz bırakmayalım."

"Kusura kalma. Haklısın."

"Frau Basler'deydim. Belki seni kahveye davet etmiştir diye düşündüm, bırakmadı."

"Ne konuştunuz?"

"Seni?"

"Beni?"

"Evet, sana aşıkmış."

"Halil Beg, allahını seversen dalga geçme. Ben ne yapayım onu?"

"Sen bilirsin. Âşıkların arasına girilmez."

Niyazi Amca'yı yeterince mahcup etmiştim. Normalde, bir erkeğin hoşlanacağı şeyden, Niyazi Amca suç işlemiş gibi rahatsız oluyordu. Restorana gideceğimi söyledim. O da eve uğrayıp gelecekti. Ayrıldık. Bir iki sokak yürümüştüm ki, durdum. Niye olmasın? Döndüm. Frau Basler karşısında beni görünce şaşırdı.

"Frau Basler, size çıkma teklif ediyorum."

Şimdi de o şaşırmıştı. Onun gün görmüşlüğü varsa, benim de gençliğim vardı. Gözlerimde, aradığı muzırlığı görünce, senden eksik kalır mıyım dercesine, yüzüne bir gülümseme oturttu.

"Sizi çalıştığım yere götürmek istiyorum. Niyazi Amca'yı da alırız. Yeni geldi, şimdi evde olmalı. Ne dersiniz?"

"Bir değil, iki erkekten teklif alıyorum öyle mi? Hayır dememi beklemiyorsunuzdur. Kai'in suyunu ve mamasını hazır edim, çıkalım." Kai, Frau Basler'in köpeğiydi. Köpeğine çok düşkündü. Aramızdaki "Frau Basler'in Köpeği" takılması da buradan geliyordu. Dünya bir yana Kai bir yana.

"Frau Basler, isterseniz Kai'ı da alalım" diye bağırdım. Tonundan hangi pozisyonda olduğu belli olmayan bir sesle, gerek olmadığını söyledi, saati değilmiş. Yine bağırarak,

"Ben Niyazi Amca'yı alıp geliyorum. Tamam?"

"Tamam. Çok sürmez."

Niyazi Amca'yı tıraşlı yakaladım. Yanları bitirmiş, çenesi henüz köpüklüydü.

"Ne o Niyaz Amca, alim sakalı mı bırakacan?"

"Alim Sakalı?"

"Top sakal var ya, çenede; onun gibi"

"Ne o, teke gibi. Öyle sakal olur?"

"Oluyor Niyazi Amca. Ortalık teke dolu, üstelik, bir de kokuyorlar ki sorma. Neyse, boş ver tekeyi. Çabuk ol Frau Basler bizi bekliyor."

"Halil Beg, ne seviyon bana takılmayı."

"Ne takılması. Restorana davet ettim. Birlikte gideceğiz. Hazırlanıyor."

"Tövbe tövbe?"

Niyazi Amca, niyetime bir anlam vermeden, başa gelen çekilir fedakârlığında hazırlanmaya başladı. Çok sürmedi, çıktık. Frau Basler, ince çorapları, hafif topuklu ayakkabıları, etek, bluz, omuzlarda şal, iki dirhem bir çekirdek karşımızda duruyordu. İkimiz de şaşırdık. Belli ki bize oyun oynuyordu. "Mein lieber, bir kadın hiçbir yaşta iddiasız değildir" der gibiydi. Frau Basler'ın iddiasına demincek tanık olduğumdan, sessiz bir onayla kolumu uzattım. Kırk yıllık alışkanlıkla, yumuşacık elini koluma kondurdu:

"Bitte schön*."

***

Restoranımız, daha önce söylediğim gibi, üst katı odalara bölünmüş, altı yekten büyükçe bir mekândı. Herr Unver gün-

* Buyurun, lütfen.

lük işlerini yürütmek için arka tarafa bir bölme yaptırmış, bölmenin dört bir tarafına deniz manzaraları asmıştı. Frau Basler pencere kenarına oturmak istedi. Masayı çabucak ikiledik. Temiz örtüler, çiçek ve güzel kokulu kahve.

"Siz kahvemi içmediniz ama ben içeceğim. Hatırınız kalsın." Gülümsedi.

"Frau Basler, bunu nerden biliyorsunuz?"

"İsteyen bilir, mein lieber"

Restoran sakindi. Öğleden sonraları genellikle akşamın hazırlığıyla geçerdi. Mesai bitiminde müşteri akmaya başlar, musluk gecenin geç saatlerine kadar açık dururdu.

"Güzel, havadar bir yeriniz varmış. Şehrin bu tarafına gelmeyeli yıllar oluyor. Eskiden bu tarafta, gece partileri düzenlenirdi. Şu yukarıdaki kilisenin hemen arkasında, şimdiki araba garajının yerinde, büyükçe bir hangar vardı. Orada çok gecemiz geçti. Halil, hep ben mi konuşacağım? Niyazi nereye gitti?"

"Niyazi Amca, mutfağa bakmak istedi. Frau Basler, hep bu şehirde mi yaşadınız?"

"Evet. Daha önce dedim ya, işe başladığımda buraya yakın bir köyde oturuyorduk, sonra şehre taşındım. Bütün ömür burada geçti. Burası dünyanın en güzel şehridir; benim şehrimdir. Başka yerler de gördüm ama burası başka. Aslında şehir de aşk gibi bir şey. Sayısı çok olmuyor, değil mi? Senin mesela, kaç aşkın var?"

"Frau Basler, şaşırdım. Aşkım?"

"Şehrin mein lieber şehrin. Şehrinin adı ne? diyorum."

"İnanın Frau Basler, benim, benim şehrim yok. Ben köylüyüm." Gülüştük.

"Herkesin bir şehri vardır. Sizin de olmalı. İyi düşünün."

"Gerçekten yok. Liseden sonra kalktım buraya geldim. Henüz bir şehri olacak yaşım gelmedi galiba..."

"Güzel, öyleyse, yaşlanmaya bakın. "

"Frau Basler size ne hazırlatmamı istersiz?"

"Spesialiteniz* ne? Taurus'un nesi meşhurdur?"

"Biliyor musunuz nesi?"

"Merak ettim."

"Eşkıyası."

"E o zaman bir eşkıya rica edeyim."

"Hay hay. Eşkıya pilavımız var. Yanına et kavurma ve güzel bir salata yaptırayım. Güzel şaraplarımız var; açalım, içelim."

Frau Basler'ı, pencere kenarında, eski şehrine dalmış bıraktım. Mutfağa indim. Aşçımız Mustafa Amca, tabureye çökmüş, bıçak biliyordu. Ankara Keskin'dendi. "Atım araptır benim, yüküm şaraptır benim" türküsünü dilinden düşürmezdi. Şarap içtiğini hiç görmedim; varsa yoksa rakı. Türkü için, 'eskiden rakıya şarap derlermiş' derdi.

"Yükün nedir, Mustafa Amca?"

Dalmıştı. Önce biraz şaşırdı ama şaşkınlığını çabuk atlattı.

"Halil, bıçak biliyom. Biliyon mu ne düşündüm? Dedemin bir tırpanı vardı. İncecik. Ben tırpanları öyle bilirdim. Bir gün, çarşıda asılı tırpanları gördüm. Geniş, kocaman. Meğer dedemin tırpanı, bilene bilene incecik kalmış. Biliyon mu ömrümüze ne çok benziyor, bilendikçe tükeniyoruz."

Mustafa Amca'nın konuşması, beni, yaptığım şakadan utandırdı.

"Mustafa Amca, nerden geldi aklına?"

"Hiç sorma Halil, şu gurbete bir türlü alışamadım. Sırtımda çoluk çocuk olmazsa, şerefsizim, bir dakika durmam."

"Haklısın. Hepimizin bir derdi var. Ne diyecem. Niyazi Amca, buraya geldi mi?"

"Geldi ama çok durmadı, çıktı. Yukarıda, arka bölmede olabilir. O kadın gelmiş. Genç kız gibi utanıyor. Ya Halil, Niyazi hangi dünyadan geliyor? Adamın her tarafı ar damarı."

"Bilmem. O da öyle bir adem. Mustafa Amca, özel misafirim var. Sana zahmet, Eşkıya Pilavı, et, yanına salata çıkarabilir misin?"

---

* Özel yemeğiniz.

"Ne demek! Hay hay Halil. Hemen başlarım."

"Yo, acelesi yok. Akşam yemeğine olacak."

Çıkacaktım ki aklıma geldi.

"Mustafa Amca, o gece niye sofraya gelmedin?"

"Çok içmiştim Halil. Gelsem sofranızın tadını bozardım. Hem sizin kendi hesaplarınız var."

Mustafa Amca, "kendi hesaplarınız" derken tereddüt etmişti sanki, yoksa bana mı öyle gelmişti?

"Mustafa Amca, ne hesabımız olacak? Burada hep beraber ter döküyoruz."

"Olsun Halil. Aşçı dediğin mutfağında olur. Ben Avrupalı aşçı değilim. Masa masa gezip, sohbet edemem."

"Aşk olsun Mustafa Amca, biz sana masa mı gez diyoruz, masamıza gel diyoruz o kadar. Hem Avrupa'nın bütün aşçıları sana kurban olsun."

"Sağ ol Halil. Hep utandırıyon beni. Siparişini yetiştiririm." Çıkıyordum ki ekledi, "Halil, misafirin acı yer mi?"

"Sanmam, Mustafa Amca."

"Yese iyiydi. Eşkıya Pilavı acısız biraz yavan durur ya, neyse."

Çıktım. Frau Basler'i bıraktığım gibi buldum. Dalmış, yüzünde hafif bir tebessümle sokağı seyrediyordu. Yavaşça karşısına oturdum. Artık yaşlı bir Alman kadın değildi o; o, savaş görmüş, aşk yaşamış, dünyaya dair sözleri olan, baktığı yerde benden daha fazla renk gören bir kadındı. Unuttuğumu fark eder etmez, sessiz oturduğum gibi sessiz kalktım. Frau Basler bana bakıp bir şey soracak olmuştu ki, elimle hemen geliyorum yaptım. Tekrar mutfağa indim. Mustafa Abi, çıraklarına bir şeyler anlatıyordu. Daha içeriye, şarapların olduğu yere geçtim. Pahalı olduğunu bildiğim şaraplardan birini alıp çıktım. Mutfak tezgâhından bir bez alıp şişeyi temizledim. Sormama gerek kalmadan çıraklardan biri tirbuşon getirdi. Alıp çıktım. Masaya geldiğimde, şişeyi göstererek, demin bunu

unuttum işareti ettim. Frau Basler, yumuşamış bir yüzle bana bakıyordu. Yağmur değmiş toprak gibi kabarmış, hafiflemiş bir yüzdü. Kızdım kendime. Ne de tepeden bakmıştım daha önce. Yaşlı, bunak, kimsesiz bir Alman. Ah Halil ah, ne zaman öğreneceksin?

"Frau Basler, şarabı size anlatacak değilim. Açıkçası en pahalı olanı alıp geldim."

Frau Basler, şarap şişesine uzandı. Şişeyi ışığa tuttu. Etiketini okudu.

"İtalyan şarabı. Chianti. Güzel şaraptır."

Gülümsedi. Şişeyi okşadı. Belli ki bir yerlerine dokunabilmişti. Göz göze geldik. Elini elimin üstüne koydu:

"'Der Wein, er erhöht uns, er macht uns zum Herrn
und löset die sklavischen Zungen.'"

Goethe böyle söylüyor."

Ağzım açık Frau Basler'a bakıyordum. Haksız mıydım? Yaşadığım, rahmetli annemin Nazım Hikmet'ten bir alıntı yapması gibi bir durumdu. Şarabı açtım. Tıpa yılların cenderesinden kurtulmuş mahkûm gibi, olduğu yerde gevşeyiverdi. Hafif açık bir kızıllıkta şarap doldu bardaklara. Frau Basler, işaret parmağını kadehin ağzında gezdirdikten sonra, zarif bir tutuşla kadehi kaldırıp gözlerime baktı.

"Savaş görmüş bütün şehirlere içelim Halil."

"Olur Frau Basler, savaş görmüş bütün şehirlere içelim."

Şimdi bile o yudumu genzimde hissedebiliyorum. (Doktorum, istersem, şarap içebileceğimi söylüyor.) Önce dudak üzerinde bir girdap oluşur, genzine doğru, her taraftan küçük dereler akar. Her derenin ayrı bir tadı, aroması vardır. Tatlı, ekşi, acı, yumuşak, sert, pürtüklü, kuru, yağlı, katı, yoğun; fakat o dereleri birbirinden ayırmak herkesin harcı değil. Biraz şarap içtim, az buçuk ayrım yapabilirim... Frau Basler, şarabını yudumladıktan sonra, kadehini iki eliyle masanın üzerinde

* "Şarap yüceltir bizi, bizi biz yapar
Ve çözer lal olmuş dilleri."

biraz sürüyüp, sanki önünde bir boşluk yaratmak istedi. Belki de, belki de hikâyesini o boşluğa dökecekti.

"Şu dünyada en çok erkekleri sevdim; ama hiç uzun boylu beraberliklerim olmadı. Eskiden şimdiki kadar rahat değildi. Şimdiki gençler bizden daha şanslılar. İstediklerini seçiyor, istemediklerini bırakıyorlar. Ve hatta, bazı gruplar seks özgürlüğü diyor ya, haklı buluyorum onları. Halil, mein lieber, bu yaşlı kadın ne saçmalıyor diye düşünüyorsun değil mi?"

"Estağfurullah."

"Olsun. Öyle düşünsen de alınmam. Kadınlığımın erkelerde aradığı şey, yine kadınlığımdır. Ve ben, mein Liber, nasıl sadece birinde olabilirim? Öyle değil mi? İnsan, denizinin ucunu görebilir mi? O Niyazi'ye çok benziyor demiştim; hatırladın mı? Adı Kai'ydi ve Niyazi'ye hiç benzemiyordu."

"Kai?" Güldü.

"Bu bunak kadın, köpeğine sevgilisinin adını vermiş diyeceksin. De. Tam da öyle yaptım. Hadi Halil, Kai için içelim."

Kai için içtik. Frau Basler'in gözlerinde dipdiri bir kadın vardı. Nasıl böyle canlı durabiliyordu? Oysa bütün gün yalnızdı. En fazla alış verişe çıktığı zaman kalabalıklaşıyordu ki, o da ne kadar kalabalık sayılırsa. Hem sonra, bunca savaş, kayıp, yıkım, yaşanmış, yaşanmamış şeyden sonra insan nasıl bu kadar duru durabilir ki. Bulanık su bulanıklığını nereye bırakır acaba?

"Halil, şarabı erkeğe benzetirler. Sen ne diyorsun? Sence şarap erkeğe mi kadına mı benzer?"

"Frau Basler, şarapla çok işim olmadı. Biz daha çok rakı içeriz."

"Rakı da içtim. Çok sert! Uzo daha yumuşak. Votka da öyle; o da rakıdan yumuşak. Siz sert olanı seviyorsunuz."

"Doğrudur. Bizde sertlik daha makbul. Yumuşak olana iyi gözle bakmazlar."

"Oysa hayat yumuşaktır Halil. Bunca acıdan sonra söylüyorum bunu; hayat yumuşaktır."

"Frau Basler, sorunuzu unutmayın. Şarap diyordunuz?"

"Ha evet, o basit bir sorudur. Halil, mein lieber, şarap kadındır; çünkü erkek beklemeyi bilmez."

"Hiç böyle düşünmemiştim."

"Normaldir. Sen söyle peki, rakı neye benzer?"

"Rakı? Rakı kendine benzer; ama bence bu soruyu aşçımıza sormamız lazım; içimizde rakıdan en iyi o anlar. Unutmazsam, bir ara sorar, sana yanıtını iletirim. Frau Basler",

"Efendim."

"O'ndan bahsedecektiniz, Kai'den"

"Kai ... Mein lieber, şarap güzelmiş. ... Yemeğe daha var değil mi?"

"Acıktınız mı?"

"Hayır, çıkıp biraz dolaşmak isterim."

"Olur tabii."

Frau Basler, dışarı çıktı. Serin bir akşamüstü sokak aralarına inmiş, ortalık yavaş yavaş şenleniyordu. İş yerimiz şehrin güneyindeydi. Eski tren istasyonunun arkası. Buralar eskiden imalat merkeziymiş. Şimdi gece aleminin mekânıydı. Herr Unver, kısa bir süreliğine başka bir yere gitmişti. Yaptırmakta olduğumuz sahne için sanatçı arayacaktı. Dediğini yapan biriydi. Ne kadar muhalefet ettiysek de yapacağım dedi. Neticede para onundu. Herr Unver, şehirden ayrıldığında işleri bana bırakırdı. Restoranın kasası, mutfağın tedarikleri ve diğer irili ufaklı işleri yürütmek bana kalırdı. Bunlar neyse de üst kattaki odaların kiracılarıyla epey uğraşmam gerekiyordu. Kiminin lambası, kiminin musluğu, kiminin kapısı bozuluyor, durmadan tamirci çağırmam gerekiyordu. Bara bakan Ahmet'e el ettim, geldi.

"Ahmet, bana bir Weizen* getirir misin lütfen. Misafirin şarabını bitirmeyelim." Ahmet, tam dönüyordu ki,

"Ahmet, geçen İspanyol iki tip seni sordu. Yaramaz bir durum yok değil mi?"

* Buğday birası (Weizenbier).

"Yok abi. Ben sonra onlarla görüştüm."

"Mevzu?"

"Yok önemli bir şey."

"Ahmeeet"

"Vallahi abi önemli bir durum yok. Bir yanlış anlaşılma olmuş. Konuştuk hallettik. Beni tanıyorsun, kaç zamandır hiç yaramazımı gördün mü?"

"Oğlum sıkıntı, senin deliliğin değil, sana bir şey olmasın derdindeyim."

"Yok abi, evvel Allah bize bir şey olmaz."

Ahmet, benden büyüktü. İstanbul'dan gelmiş, bar işlerini en kıvıran kişimizdi. 40 kelimeyle 40 saat Almanca konuşabilirdi. Memlekete gitmezdi. Sanırım bir sıkıntısı vardı. Gerçi hangimizin sıkıntısı yoktu ki.

"Abi, biran."

"Hı... Sağ ol Ahmet." Ahmet ayrılmıştı ki, Niyazi Amca geldi.

"Halil Beg, Frau Basler nerde?"

"Bekledi, gelmedin. Alındı. Niyazi Amca, kadın kısmı bekletilmeyi sevmez; gerçi şaraba benzerlermiş ama..."

"Buyur?"

"Yok, yok bir şey Niyazi Amca. Biraz dolaşıp gelecekmiş."

"İyi. Yalnız çıktı?"

"Yalnız çıktı Niyazi Amca, sen köşe bucak saklandığın için, ne yapsın, o da yalnız çıktı."

"Ya Halil Beg, ne çok seviyon bana takılmayı."

"Ne yapim Niyazi Amca, şurada kaç kişiyiz. Elbet birbirimize takılacağız."

"Halil Beg", dedikten sonra, ceketini önden düzeltti. Yine önemli bir şey söyleyecekti. Ellerini, masanın tozunu alıyormuş gibi örtüde dolaştırdı.

"Halil Beg, ben çok düşündüm. Bu kadınla olmaz."

"Anlamadım?"

"Kadının suyu ayrı, toprağı ayrı. Onun damarı başka, benim damarım başka su alır. Allah var, güzel kadınmış. Sana daha önce dedim, güzelliğin ömrü olur ama, yaşlanan da güzelliktir. İnsan ki eğer kör göz taşımıyorsa baktığı güzelliği görür. Kadın essahtan güzel. Parası da malı da var. Bilmem ama sanki evlen benle desem evlenecek, ama bu doğru olmaz. Pasaport için niye ona yalan söyleyeyim. Olmaz. Olmaz yani."

Susuyorduk. O hâlâ ellerini masada gezdiriyor, örtünün kırışıklıklarını düzletiyordu. Altın yüzüğü, parmağında sargı bezi gibi duruyordu. Parmakları inceydi.

"Niyazi Amca, sen çok güzel bir insansın. Korkarım bu dünyada yerin olmaz."

"Aman, Halil Beg'im, şu dünyada bıraktığımız bir ad değil midir? Bırak yerimiz de olmasın."

"Gel, gidip mutfağa bakalım. Bakalım Mustafa Amca ne yapmış siparişi."

Kalktık. Biramı almayı unutmadım. Mutfak duman altı olmuştu. Nefes almak için neredeyse iki büklüm olduk.

"Mustafa Abi, hayırdır. Bu neyin dumanı?"

"Sorma Halil, aspiratör çekmedi. Tıkanmış. Şimdi hal olur."

Mustafa Abi, kasetçalarını, rakı şişesini ve bir iki parça mezesini tezgâhın köşesine yerleştirmiş, aralarda gelip bir yudum alıp gidiyordu. Tencerelerin başına gittim.

"Mustafa Abi, Eşkıya Pilavı hangisinde?"

"Şu ortadakinde. Çok sürmez pişer; ama kapağı açma. Buharı kaçarsa diri kalır. Halil unutma, yemeği suyu değil buharı yumuşatır. Misafirin yukarıda mı?"

"Evet ama hava almaya çıktı, neredeyse gelir. Niyazi Amca, yemek birazdan olurmuş. Sen de bir yere kaybolma."

"Halil sen bunu yanından ayırma. Şimdi avratın lafını duydu ya kaybolur. La dinine yanim, bu kadınlar da külli kafasız, beni sevmez Niyazi'yi severler."

"Mustafa takılma bana."

"Ben ne takılacağım. Sana takılan takılmış zaten."

"Hey piri merdan. Maskara olduk."

"De hemen alınma ya. Ne dedik? Avratlar seni seviyor dedik. Kötü mü? Neyse, beni eğlemeyin işim çok."

"İyi, Mustafa Abi, biz çıkıyoruz."

"Tamam. Servisi kendi elimle yapıyorum."

"Hakikaten?"

"Tabii ya. Biz edep erkan biliriz. Yengemiz gelmiş, elbet hizmet edeceğiz."

"La Halil Beg, gel gidek gel. Bununla uğraşamam."

"Git. Git tabii. Bekleyenim olsa ben de giderim."

Çıktık. Restoran dolmaya başlamıştı. Masaya oturmuştuk ki Frau Basler içeri girdi. Durgundu. Geldi. Çantasını, omzuna attığı şalı çıkarıp yana koydu. Gayet dinç oturdu.

"Halil girişte soracaktım unuttum", eliyle, yapılmakta olan sahneyi gösterip, "bu ne?"

"Sahne, Frau Basler. Eğer mümkün olursa canlı müzik yapacağız."

"Öyle mi? Ne tür müzik?"

"Türü biraz karışık, herhalde bizim oranın müziği olur."

"İyi fikir."

"Frau Basler, sizin müzikle aranız nasıl?"

"Benim? İyi. Caz kuşağıyım. Amerikalılar zamanında ısınmamız için kömür gönderdiler ama biz daha ziyade cazla ısındık. Sever misin?"

"Caz? Rock kadar değil."

"Doğru. Siz de şimdi rockla ısınıyorsunuz." Sözü değiştirmek istedim. Frau Basler, masaya iyice yerleşmiş, soluğunu toplamıştı.

"Frau Basler, nasıl buldunuz şehrimi?"

"Şehrini? Bir şehir bulmuşsun!"

"Sözünüzü dinledim."

"Güzel. Fakat bir şehri bulmak için önce onda bir şeylerini kaybetmen lazım."

"Yine mi bulamadım?"

"Korkarım. ... Çok değişmiş; binalar, yollar değil, ruhu çok değişmiş. Arka taraflara gittim. Gençliğimle çiğnediğim yerlere baktım; onlar da yaşlanmış; tıpkı benim gibi ..."

Araya girip, yine, Frau Basler siz yaşlı değilsiniz diyecek oldum, eliyle durdurdu beni.

"Biliyorum, mein lieber, yaşlı olmadığımı söyleyeceksiniz, teşekkür ederim. Yaşımın farkındayım; ben fark etmesem bile, yollar, binalar, insanlar hissettiriyor. Kai'yle burada ayrılmıştık; eski istasyonda. Nereye, gitti; niye gitti, niye bir daha görünmedi bilmiyorum. Savaş zamanıydı ve yıllar sonra fark ettim ki, insan savaş zamanı soru sormuyormuş."

"Gerçekten sormadınız mı?"

"Bak sen de inanmıyorsun. Öyle, mein lieber, sormadım. Hem sorsam Kai ne derdi onu da bilmiyorum. Sanki o da nereye gittiğini bilmiyordu. Öyle bir durum ki, ne öncesine ne sonrasına benziyor. Bak dışarıya, şu gördüğün yolun, karşıdaki binanın, güzel elbiseler içinde yürüyen insanların; yıkık, viran, perperişan olduğunu düşünebiliyor musun? Şu arabanın mesela parçalandığını, kol kola yürüyen şu iki kişiden birinin zamansız vurulup öldüğünü, hiçbir şey dinlemeden hızla geçen askeri araçları düşünebiliyor musun? İlerde trafik lambaları var; onların olmadığını; sarı, kırmızı, yeşilin olmadığını düşünebiliyor musun? Halil, savaş sadece insanları değil, renkleri de öldürüyor. Hiçbir şeyi renginde görmüyorsun. Her taraf gri; ve hatta bazen kapkaranlık. Anlattıklarımın çoğunu hissedemiyorsun değil mi? Zaten savaşlar da buramızdan peydahlanıyor. O kadar hayatın dışında ki, görmeden hissedemiyoruz; o çılgınlığı, o aptallığı, o vahşeti görmeden anlayamıyoruz; ama, mein lieber, anlamamız, hissetmemiz lazım. Yoksa yıkılıyor her yer. Almanya'yı, mein lieber, dünyayı yıktılar hem de kaç kez... Almanya'yı mein lieber, erkekler yıktı. Biz kadınlar, işte şu ellerimizle yeniden yaptık. Dünyayı, mein lieber, erkeklerin pazıları değil, biz kadınların avuç içleri kurdu. Bu yüzden

hayat yumuşaktır. Değil mi? Hadi. Hayat için içelim; fakat sen biraya geçmişsin?"

Dalmıştım. Frau Basler sabaha kadar konuşsa çıtımı çıkarmadan dinleyebilirdim.

"Çok güzelsiniz Frau Basler." dedim.

Demek istediğim bu değildi aslında. Niye biraya geçtiğimi, şarabı yalnız içmek istemediğimi, falan filan geveleyecektim ama içim, benden izin almadan, asıl söylemem gerekeni söyleyivermişti. Niyazi Amca, yanımızda hiçbir şeye dokunmadan oturuyordu. Konuşmalarımızın ne kadarını anlıyordu bilmiyorum; ama hiç anlamıyor gibi de durmuyordu. Masamızda duygu ortaklığı oluşmuştu. Frau Basler, tarih kitaplarında kara harflerle okuduğumuz savaşın canlı kanlı bir tanığıydı; harf gibi, cümle gibi değil, bütün algıları açık bir insan olarak yaşamıştı.

"Niyazi, sen bir şey içmiyorsun?"

Niyazi Amca, ağzında kelimeleri geveleyerek, içmeyi pek sevmediğini söyledi. Frau Basler büyük bir şefkatle Niyazi Amca'ya bakıyordu. Niyazi Amca omuzlarına çökmüş bakışların altında eziliyor; ama ezikliğinden, ucunu yüzünde saklamayı beceremediği bir mutluluk duyuyordu.

"Niyazi sen içmesen de olur; ne de olsa dilin lal, benliğin kör değil."

Niyazi Amca, bana baktı. Tercüme etmemi istiyordu. "Çok iyi bir insansın" diyerek tercüme ettim. Niyazi Amca, yine ceketini önden düzelterek,

"Frau Basler, asıl güzel olan sizsiniz" dedi. Der demez, cümlesindeki anlam ikiliğini fark edip, 'insanlığınız' benzeri bir şeyler geveledi. Frau Basler, onun ne demek istediğini anladığı halde, durumun tadını çıkarmak istedi.

"Niyazi, findest du mich wirklich schön*, ha?"

İşte o anda, hiç beklemediğim bir şey oldu. Niyazi Amca, kaldırıp başını, hatta sadece bununla yetinmeyip, belki de ilk

* Beni gerçekten güzel mi buluyorsun?

kez Frau Basler'ın gözlerine bakıp, 'çok güzelsiniz' dedi. Bunu Frau Basler da beklemiyordu. Yüzü hafif pembeleşti. Sanırım bu, biz erkeklerin rövanşıydı: Bir erkek her şart altında iddiasız değildir.

***

Sofrada Frau Basler, Niyazi Amca, Şemsi ve ben vardık. Brigitt, bütün ısrarlarıma rağmen yemeğe kalmamış, eve gitmişti. Eve diyorum ama belki başka yere gitmişti. Brigitt'le arka bölmede konuştuğumuz halde, durum Frau Basler'ın gözünden kaçmamıştı. Bakışlarıyla bir şeyler der gibi oldu ama tam anlayamadım. Canım sıkılmıştı. Aşkımı Frau Basler'e göstermek, onun gözünde tartımı görmek istiyordum. Bilmem, belki de Brigitt bunu anlamış, tartıya gelmek istememişti. Restoran her akşamki doluluğuna ulaşmış, kasa durmadan çalışıyordu. Herr Unver, meziyetli bir insandı. Burayı neredeyse sıfır noktasında almış; çok para kazanır hale getirmişti. Eski kasayı neredeyse bahşiş olarak kazanıyorduk. Bura böyle yürürse belki diğer işi fazla uzatmanın anlamı kalmazdı. İlk kez içime bir korku düştü. Kaybedeceklerim vardı: Frau Basler, Brigitt, burası; bunlar bir daha ele geçmeyebilirdi. Soframız kurulmuş servisi bekliyorduk. Derken Mustafa Amca ve ekibi göründü. Yürüyen servis sehpasına bir sürü şey yüklemiş ama estetiği unutmamıştı. Ayağa kalkıp alkışladım, aynı anda bütün restoran alkışa başladı. Mustafa Amca, sanırım hayatında ilk kez alkışlanıyordu ama o kadar çok insan alkışladı ki, herhalde bütün teşekkürleri toplu, tek seferde almış oldu. Utandı, ne yapacağını bilemeden ama yaptığı işe daha bir ciddi sarılarak yanımıza kadar geldi. Hemen elini tuttum, kalabalığa çevirdim. Sol elimle sağ elini havaya kaldırarak:

"Unser Mustafa Amca, unser chef Koch*" dedim yüksek sesle. İnsanlar seremoniyi sevmişti, alkışlara ıslıklar da karıştı. Ben de coşa gelmiştim:

* Mustafa Amcamız, aşçıbaşımız.

"Ein Drink für alle, vom Chef*", dedim, kıyamet koptu. Seremoniyi bitirip yerime oturdum. Mustafa Amca boncuk boncuk terlemişti.

"Halil ne çok seviyon insanı utandırmayı"

"Aşk olsun Mustafa Amca, ne diye utanacaksın? Bugün senin günün."

Mustafa Amca servise başlamıştı ki, aklıma Frau Basler'ın sorusu geldi. Fırsatı kaçırmadım.

"Frau Basler hören Sie**, Mustafa Amca, bak Frau Basler ne diyor. İhre Frage***. Mustafa Amca, rakı kadına mı erkeğe mi benzer?"

Frau Basler sorumu anlamıştı. Eline aldığı çatal bıçağı yerine koyup, ellerini birleştirdi. Hepimiz Mustafa Amca'dan gecenin yanıtını bekliyorduk. Mustafa Amca hiç istifini bozmadan servisi yaptı. Eşkıya Pilavı, et sote, Ankara usulü yeşil salata, fırınımızda taze pişirilmiş küçük ekmekler; masayı süsleyip tamamladı. Elini önlüğüne silip bize baktı.

"Hadi buyurun; afiyet şeker olsun."

Fakat biz bakışlarımızı Mustafa Amca'dan sofraya indirmedik; anladı.

"Soruya cevap bekliyonuz biliyom; siz yemeğinizi yiyin ben size bir misal anlatacağım."

Frau Basler'a dönüp, Mustafa Amca'nın bir hikâye anlatacağını söyledim.

"Rakıyı bizim orada çok içerler. Hava kuru, toprak kavruk; ne deniz var ne göl. Bir çeşit serinlerik. Günlerden bir gün, iki delikanlı kasabadan getirdikleri bir kilo rakıyı palaskalarına sokup, ötelere içmeye gitmişler. Bahar; toprak ot vermiş, ağaçlar çağla dökmüş. Varmışlar bir çeşmenin başına, ot çağla toplamış meze yapmışlar. Bir yudum sana bir yudum bana derken şişeyi epeylemişler. Gençlerden adı Recep olan sormuş, 'Rıfkı,

* Herkese aşçıbaşımızdan bir içecek.
** Bakınız...
*** Sorunuz.

sence Ankara'mız mı büyük İstanbul mu?' Rıfkı, ağzına bir çağla atmış, 'Ankara'mız tabii' demiş. İçmeye devam etmişler, birkaç yudum sonra Recep yine sormuş, 'Rıfkı, sence Ankara'mız mı büyük İzmir mi?' Rıfkı, ağzına bir çağla atmış, 'Ankara'mız tabii' demiş, yine. Böyle böyle hem şehirleri hem şişeyi bitirmişler. Bir hafta sonra ayık kafayla Recep Rıfkı'ya tekrar sormuş: 'Rıfkı, sence Ankara mı büyük İstanbul mu?' Rıfkı, Recep'e bakmış, "Sen ne diyon Deyzoğlu? İstanbul'dan on tane Ankara çıkar.' Recep, "Deyzeoğlu o gün çeşme başında içerken öyle demedin.' deyince Recep, 'İçiyoduğ ya Deyzoğlu' demiş. Şimdi bunu anlatıp taşkala geçerler."

Mustafa Amca, hiç sözüne ara vermeden Frau Basler'a baktı ve kendisini anlayacağından yüzde yüz emin olarak, Türkçe devam etti.

"Ama ben öyle düşünmüyom. Frau Basler, bilemem; rakı kadına mı erkeğe mi benzer, bu benim dilimi aşar; fakat istersen ki Ankara'n bütün şehirlerden büyük olsun, rakı içeceksin."

Dilimin döndüğünce Frau Basler'a tercüme ettim. Frau Basler ellerini çırpıp,

"Wunderbar, wunderbar*" dedi.

Mustafa Amca, müsaade isteyip kalktı. Masada üç erkek bir kadın kaldık.

"Halil bak, benim şehrim yok diyordun. Mustafa'nın şehri var ve hem de bütün şehirlerden büyük."

"Frau Basler, Mustafa Amca tam bir sürpriz. İçinden ne çıkacağını hiç tahmin edemezsin. Her seferinde şaşırtıyor beni."

Şemsi söze girdi,

"Frau Basler, Hitler'i gördünüz mü?" Der demez, Niyazi Amca,

"Kerê exûr**, camızın suya etmesi gibi soruyon..." devam edecekti ama Frau Basler araya girdi,

---

* Çok güzel, fevkalade.

** Ahır eşeği.

"Semsi", 'ş'yi söyleyemiyordu, "yaşlı olduğumu mu söylüyorsun." Gülümsedi.

Şemsi bozuldu, kem küm ediyordu ki yine Frau Basler söze girdi.

"Gördüm, Semsi. O lanet günde o lanet insanı gördüm. Yerden bitme, aha şu kadarcık bir insandı. Bıyıklarından tut, kaldırabilirsin. Fabrikamızı ziyarete, dankeschön*'e geldi. Çok çalışmış, Der Führer**'i memnun etmiştik. Bok var o kadar çalışacak. Affedersiniz, yemek masasındayız." Sustu. Ağzına bir kaşık Eşkıya Pilavı aldı, sakince çiğneyip yuttu. "Halil ne var bunun içinde. Ağza ferahlık veren bir tadı var sanki. Hangi baharat?"

"Basilikum.***"

"Çok güzel olmuş."

"Eşkıya Pilavı, Mustafa Amca'mızın özel yemeği. Dedim ya, Toros ismiyle de güzel uyuştu."

Frau Basler, Şemsi'ye dönüp,

"Semsi, Hitler'i unutmadım; hem de hiç unutmadım ama, şimdi yemeğimizin tadını çıkaralım. Ne dersin?"

Şemsi, kendisinden izin alınmasına önce biraz şaşırdı; bana, Niyazi Amca'ya baktı. Susması beklenirken pat diye bir soru daha sordu:

"Frau Basler, Hitler Müslüman'mış diyorlar", dedikten sonra,

"Halil Abi, söyle gizli Müslüman'mış ama."

El mahkûm tercüme ettim.

"Gizli mi! Gizliye ne gerek var? Kim istiyorsa onu açıktan alsın. Müslüman'mış öyle mi; üstelik gizli."

Elindeki çatalı tabağının yanına bıraktı. Bir yudum şarap aldı. Ağzını peçetenin ucuyla bastırarak sildi. Ciddileşti.

"Kaç kuşak harcandı biliyor musun Semsi? Savaşanı ayrı, öleni ayrı, kalanı ayrı perişan. Savaş sadece perişanlıktır. Bur-

* Teşekkür.
** Lider (Hitler).
*** Fesleğen.

numuzu dışarıya çıkaramıyorduk. Neymiş efendim, Der Führer konuşacakmış. Evlerde sadece iki kitap kalmıştı: İncil ve Mein Kampf* Bütün dertlerimizi bu iki kitap çözecekti. O ise durmadan konuşuyordu. Lanet olası piç. Bıyığını domuz bokuna soktuğum, konuşup ne yaptı? Hepimizi perişan etti. Fabrika müdürümüz nasıl da bağlıydı ona. İntihar etti. Aynı o domuz gibi. Hitler niye intihar etti Semsi?"

Şemsi, sandalyede küçüldü.

"Günah" diyebildi fısıltıyla.

Frau Basler, Şemsi'nin ne dediğini duymadı. Başka bir yerdeydi.

"Korkaktı çünkü. Yazdığını okuyamayacak, konuştuğunu dinleyemeyecek, oynadığını seyredemeyecek kadar korkaktı. İçinden boktan başka bir şeyin çıkmayacağını biliyordu. Korkak insan, gözlerimizin içine bakarak 'entschuldigung**' diyebilir mi? Hem bunun ne önemi var. Kırılan pencere camı, yırtılan ayakkabı burnu muydu ki bir özür yetsin. Dünya, milyonlarca insan darmadağın olmuştu." Sustu. Sanki yutkunamadığı şey boğazına değil kalbine takılmış gibi elini göğsüne bastırdı.

"Şuramda bir ateşle yaşadım." Kalbini gösterdi. "Ne yakan, ne ısıtan, ne yanan, ne sönen bir ateş. Bazen buz gibi. Ateş buz gibi olur mu Semsi? Bazen orman yangını gibi, sanki içimde ateş denizi var. Tenime değen yerleri yakıyor. Hiç korkudan vücuduna dokunamadığın oldu mu? Anna'nın iki yaşındaki oğlu, bir bombalama sırasında çöken duvarın altında kaldı. Hiç ezilmiş çocuk gördün mü Semsi? Anna'yı cenazeden uzak tutmak için nasıl uğraştığımı, Anna'nın delirmiş vücudunu kollarımda yaralı bir yılan gibi hissettiğimi şimdi bile şu kollarımda duyabiliyorum. Kai gelmedi Semsi." Elini anlına götürdü, iki çift damla sırası gelmiş herhangi iki şey gibi usulcacık çıktı gözlerinden. Peçeteyle kuruladı. Niyazi Amca, 'iyi bok yedin der gibi' Şemsi'ye bakıyordu. Şemsi, paramparça olmuş,

* Hitler'in kaleme aldığı "Kavgam" kitabı.

** Özür dilemek.

boşluğa bakıyordu. Sustuk. Frau Basler'ın, cümleleri masamızda dolaşıyor, pilava giriyor, oradan çıkıp et soteye bulanıyor, salatanın yeşilinde kayboluyor, ekmeklerimizin üstünde zıplıyorlardı. Masamız savaş dolmuştu. Gördüm, hissettim; bir masanın savaş dolduğunu; yemeklerin, tabakların, çatal, kaşık, örtü, bardak, su, alkolün iç içe girip savaştığını gördüm.

"Frau Basler, Kai kim?"

Şemsi'nin bu sorusu patavatsızlığından değil; acını anladım, onu nasıl hafifletebilirim tonundaydı. Frau Basler Şemsi'ye baktı, sanki Şemsi'nin duygularından emin olmak istiyordu. Yüzü açıldı, hafif bir tebessümle.

"Kai benim köpeğim. Sanırım hepiniz biliyorsunuz. Halil'e söyledim. Kai benim nişanlımdı. Nişanlı dediysem, kendi aramızda yaptığımız bir seremoniyle nişanlanmıştık. Öyle bir kargaşa vardı ki, sevmek, nişanlanmak, düğün yapmak çok dünyaya dair şeylerdi; ama biz dünya üstüydük. Dans etmek, şarap içmek, sevişmek gereksiz şeylerdi." Dayanamadım araya girdim,

"Frau Basler onlar bizde hâlâ gereksiz?"

"Anlamadım."

"Bizde kadınlar, dans etmez, şarap içmez ve sevişmez, diyorum."

"O zaman mutsuzdurlar. Peki ne yaparlar?" Frau Basler sorusunda samimiydi.

"Çocuk yaparlar."

"Çocuk! Ben de yapmak istiyordum ama dans ettiğim, şarap içtiğim ve seviştiğim erkekten... Onu da savaş aldı."

Yine sessizlik oldu. Sessizliği, sohbete hiç katılmayacakmış gibi duran Niyazi Amca, kadehini kaldırıp, rakı içiyordu, Frau Basler'a uzatarak bozdu,

"Frau Basler, Kai için."

Frau Basler'ın gözleri ışığa tutulmuş gibi kamaştı. Cümlesini toparlayamadı, ancak kadehini kaldırabildi. Hepimiz Kai için içtik.

***

Evet. Hayatımda Brigitt vardı, güzeldi ve aşıktım; ama içime bir kadın ilk kez o akşam, o masada girdi. Kadını ilk orada hissettim. Sonrası da oldu. Kadınlar girip çıktı hayatıma. Hatta biri içime girip hayatımı elimden aldı ama Frau Basler'dan başka içimde yumuşak, sıcak, anlam dolu, bana büyüklük hissi veren, dünyayı anladığımı hissettiren başka bir kadın, başka bir insan olmadı. Bence o akşamdan sonra Niyazi Amca, Şemsi ve ben ilk kez erkek olduğumuzu fark ettik. Ve bence fark ettiğimiz erkekliğimiz değil, o güne kadar bilmediğimiz, bilemediğimiz kadınlıktı. Meğer ne büyük bir şeyi görmeden hayat yaşıyormuşuz. O akşamı çok düşündüm. Erkek bir koruysa, bence, kadın ormandır. Kadından sonra biz erkekler, tek sesli müzik gibi bir şeyiz. Oysa kadın öyle mi? Kadın bir orkestradır. Ve biz erkekler, notadan anlamadan onu yönetmeye kalkıyoruz. Kalkıyoruz da ne oluyor? Her seferinde kıç üstü oturtuyoruz dünyayı. Nasıl da yumuşak anlattı: Kai bir daha dönmemişti; başka erkekler de sevmiş ama ilk, belki de tek aşkını unutmamıştı. Ağzından Kai öldü diye bir şey çıkmadı. 'Dönmedi' dedi durmadan. Belki de bir gün dönüp gelecekti. Kim bilir? Savaş her şeyi alabilir ama umutları değil. Ne çok savaş anısı vardı. O gece masamızda Almanya'yı ilk kez öğrendik. Yıkılmış, aç, susuz, öksüz, yetim, terk edilmiş bir Almanya da mümkünmüş. Ne kadar uzak, ne kadar yakın bir tarih. Frau Basler'ı dinledikçe sokakları, caddeleri, binaları ve parkları yeniden gördük. Yaşadığımız şehri yeniden gördük. İnsan emeğinin büyüklüğünü, insan yüreğinin sabrını yeniden gördük. Aşık mı olmak? Bir kadına olmalı. Bir vatan mı sevmek? Bir kadın sevmeli. Keşke o akşam Brigitt de masamızda olsaydı. Frau Basler'ın yaşlı, bunak, çok konuşan, eski zamanlara ait bir kadın olmadığını o da görseydi. Sanırım öyle görüyordu. İçimizde bir kadınla yaşamaya başlayan biz üç erkek, kadın rüyamızdan, Herr Unver'in gelmesiyle uyanıverdik. Herr Unver,

sanatçı bulmuş ya da bulmuş gibi olmuştu. Çok sevinçli, hatta heyecanlıydı.

"Halil, vallaha gelecek. Göreceksin!"

Gelecek olan, Bediha Akartürk'tü. Almanya'ya konserlere çıkmış; turne gibi, her yeri geziyormuş. Çok güvendiği bir ilişkisi programını uydurup bizim buraya da getirecekmiş. Gelirse Toros Restoran'a uğramadan gitmezmiş. Gerçekti de. Buraya yolu düşen birileri muhakkak bize uğrardı. İsim yapmıştık. Mekân ferahtı, hatta üstte hep rezerve odalarımız da mevcuttu. Daha ne olsun. Herr Unver, telaşı üstünde geldiği gibi, bir gün sonra yine şehir dışına çıktı. Üçümüz, havadan havaya geçiyorduk. Frau Basler'ın üzerimizde bıraktığı hava dağılmadan Herr Unver'in rüzgârını almış, alır almaz da kaybetmiştik.

Herr Unver'in gittiği gün, biz de şehir dışına çıktık. Brigitt, Frau Basler'ı kıskanıyordu. Gerçekten. Kıskançlığının sebebi Frau Basler'ın dişiliği değil, benim Frau Basler'dan fazla etkilenmemdi. Hoşuma gitmesi gerekirdi ama rahatsız olmuştum.

Gittiğimiz yer çok güzeldi. Orman, tepelikler, uçsuz bucaksız yeşil tarlalar ve sarı, sapsarı hardal tarlaları.

"Schatz, biz ne olacağız?"

"Anlamadım."

"Anlamayacak ne var? Biz ne olacağız?"

Belki kötü bir benzetme olacak ama, polise düştüğünde 'anlat bakalım' emriyle karşı karşıya kalmak neyse, 'biz ne olacağız?' sorusuyla karşı karşıya kalmış olmam da aynı şeydi. Ne diyecektim? Nereden başlayacaktım? Uçsuz bucaksız tarlaların içinde yeşeren bir otu bulup, oradan başlayarak şu gördüğüm bunca güzelliği nasıl tarif edecektim? Hem bu gerekli miydi? Daha önce de gelmiştik bu taraflara. O zaman da şimdi de mutluydum. Bunu nasıl anlatmalıydım?

"Schatz*, mutluyum ve ne olacağımızı da bilmiyorum."

"Ama ben bilmek istiyorum."

* Sevgilim.

"İyi bilelim o zaman. Schatz, istersen evlenelim."

"Ach du* Halil, bununla ne ilgisi var? Ne diye evleneceğiz. Karı-Koca olursak ilişkimiz bir şey mi olmuş olur. Ach du ..."

"Schatz, ben sadece fikrimi söyledim. 'İstersen' dedim, evlenelim demedim."

"İyi ki fikrini söyledin. O kadınla da mı böyle saçma konuşuyorsun?"

"O kadın kim, schatz?"

"Biliyorsun işte, Frau Basler."

"Aşk olsun schatz, neler düşünüyorsun?"

Arabayı, boşluk bir tarla ucuna bırakmış, tarlaların arasında, insanların yürüyüş yolu olarak kullandığı bir patikada yavaş yavaş yürüyorduk. El ele değildik, ama yan yanaydık. Brigitt'in üzerinde, etek uçları diz üstünde, içe kıvrılmış, incecik bir elbise vardı. Damla gibiydi. Göz göze geldik.

"Was denkst du Page?**"

Ne düşünecektim. Gözlerine bakmaya devam ederek güldüm. Seviyordum. Durdum. Durdu.

"Nedir erkek?"

"Anlamadım!"

"Erkek, bir erkek veya erkekler? Hiç düşündün mü?"

Şaşırdı. Yüzünde, çok kısa bir süreliğine ağlamaklı bir hal göründü.

"Bilmem" dedi. Hecelerin arasında soru işaretleri, boşluklar, düşünce kırıntıları vardı.

"Ben de bilmiyordum. Erkeği, erkekleri, erkek olmayı, erkek düşünmeyi, erkek yaşamayı ben de bilmiyordum. Sana aşık oldum; bilmiyordum. Seviştik; bilmiyordum. Annemi hatırlamıyorum; bilmiyordum. ... Ama artık biliyorum; en azından onun da bir şey olduğunu bilebiliyorum. Tam tarif edemem ama bir tarifi olabileceğini biliyorum."

---

* Aman sen de!

** Ne düşünüyorsun Page. (Page: Rock müzik grubu Led Zeppelin'in gitaristi. Jimmy Page)

Brigitt, şaşkınlıkla bana bakıyordu. Ne olmuştu erkeğine? Yoksa, kadın eli mi değmişti?

"Schatz. Anlamaya çalışıyor ama anlayamıyorum."

Yeşilliğin arasına oturduk. Başını kucağıma aldım.

"Savaşa gitsem ve dönmesem beni bekler misin?"

"O beklemiş mi?"

"Schatz lütfen."

"Schatz, bana lütfen kendi sorularını sor. Başkalarının yanıtları işine yaramayabilir."

"Senin bütün soruların kendine mi ait?"

"Yanıt bu değil schatz, kabul et. Tamam yine de yanıt vereyim, bilmiyorum. Hem niye savaşa gidiyorsun? Kimin savaşına? Gitme!"

"Ne bilim. İnsanlar bazen, sorusunu soramadıkları savaşlara gitmek zorunda kalabilirler."

"Sen kalma schatz. Sen söyle o zaman. Savaşa gitsem ve dönmesem, beni bekler misin?"

İşte bunu beklemiyordum. Nedense beklenmesi gereken erkek, bekleyen de kadın olmalıydı. Demek Frau Basler her şeyi öğretmemiş.

"Ben de bilmiyorum; zaten erkekler beklemeyi bilmezmiş."

"Bence de..."

"Frau Basler'la aynı fikirdesin?"

"O mu dedi, 'erkekler beklemesini bilmez' diye."

"Evet. 'Şarap kadına mı erkeğe mi benzer?' diye sordu. Tabii yanıt veremedim. Yanıtı kendi verdi. Erkek beklemesini bilmez, bu yüzden şarap kadına benzermiş."

"Çok güzel ya. Bak bunu beklemiyordum senin Frau Basler'dan." Frau'yu bastıra bastıra söyledi.

"Kıskanıyorsun."

Doğruldu. Burun burunaydık.

"Ama o seni benim gibi öpemez."

***

Güzel günler çabuk geçti. Bir aya kalmadan Şemsi'yi aldılar. Şemsi sağlam çıktı. Hiçbirimizi okumadı. Herr Unver, sonradan fark ettiğim bir rahatlıkla, memlekete gitmesi gerektiğini söyledi. Güya beni içeri almaları hiçbir anlam ifade etmezmiş. En fazla birkaç ay yatıp çıkarmışım. Kabul ettim. Ben ve Niyazi Amca, esecek her rüzgâra, sürükleyecek her sele karşı ortada dönüp duruyorduk. Aslında günlerimiz sayılıydı; biliyorduk. Ve hatta ne olacaksa bir an önce olsun bitsin istiyorduk. Herr Unver, bizi önünde sonunda içeri alacaklarını, ama bir şey tutturamayacaklarını söylüyordu. Ama neden önce Şemsi'yi almışlardı? Hem şimdi Herr Unver niye bizi bırakıp gidiyordu? Niyazi Amca'yla düşünüyor, yine de aklımıza bir kötülük gelmiyordu. Beklenen olmuş, sıram gelmişti. Gecenin bir saatinde aldılar. Yanımda Brigitt yok, niye yok bilmiyorum. Tek başınayım ve çekmişim. Kapıyı kırarak mı yoksa açarak mı girdiler, hatırımda kalmamış fakat zili çalmadılar hatırlıyorum. Birden bir sürü tip tepemde belirdi. Odamızda kanepeye uzanmış, ayağımın biri kanepe ucunda diğeri yerde, müzik son ses, uçuyorum. Göz göze geldiğim polis, bana bir böceğe bakar gibi bakıyordu. Solaktı. Sağ işaret parmağıyla kalk işareti yaptı. Hiç istifimi bozmadım. Polisle mesaim yok değildi fakat bu sefer durum ciddi görünüyordu. Baktılar kıpırdamayacağım tepeme çullanıp yere aldılar. Ne zaman ki kelepçenin, çıt diye yerine oturan kilit sesini duydum, sanırım müzik de kapatılmıştı, kendime geldim. O ses, o çıt sesi hiç kulağımdan çıkmadı. Ulan paçayı kaptırdık iyi mi? Hızla, en son yaptığım işleri düşündüm. Evet, bir yamuk yoktu. Üstelik ev de temizdi. Bütün bunlar saniyesinde oldu. Temiz olmaktan aldığım güçle bağırıp çağırmaya başladım. Evde fazla oyalanmadılar. Neredeyse, girip alıp çıktılar. Çıkarken şöyle bir etrafımı taradım, her şey fotoğraf gibi kaldı zihnimde. Bütün paramızı bu küçücük odaya yatırmıştık. Elbisenin en iyisi, yemeğin en lezzetlisi, arabanın en havalısı, müziğin en fiyakalısı buradaydı. Ele avuca gelir bütün rock gruplarının plakları rafta diziliydi. Pi-

kapımız Alman malı Wega Studio 3213'dü. Çok hatırası var. Ara sıra radyosunda Türkiye'nin Sesi Radyosu'nu arar, istasyon aralarında çıkan cıvık sese hayran kalırdım. Hâlâ severim radyoyu. Hepsini arkamda bıraktım. Apartman boşluğunda yankılanan sesim hâlâ kulağımdadır. Hızla indirip arabaya attılar. Kafese kapatılmış köpeğe dönmüştüm. 'Kullanacağım. İçeride de kullanacağım.' diye bağırmaya devam ettim. sağa sola tekmeler, omuz vurmalar, polis arabasını haşat ettim. Hiç dokunmadılar, çok tecrübeliydiler. Polislerden biri, sanırım, Türkçe biliyordu, ben küfrettikçe, manalı manalı gözlerime bakıyordu. Fakat ben de bir küfürler ediyorum, itin önüne at yemez, o derece...

Küfretmesini iyi bilirdim lakin artık gereği kalmadı. Aslında küfre her zaman ihtiyaç var. Küfür, dilin mastürbasyonudur. Bin kere seks de yapsan, ara sıra mastürbasyon yapacaksın; çünkü o özgürlüktür. Ve biliyor musunuz özgürlük sanal bir şeymiş, tıpkı mastürbasyon gibi. Bir hücrede, bir hücre kadar kalmış, düşünüyordum. Brigitt: Yok! Niyazi Amca: Yok! Şemsi: Yok! Herr Unver: Yok! Ve Frau Basler: Hiç yok! Aklımda her türlü şey birbirine dolaşıyor; her şeyi hatırlıyor ama, hiçbir şeyi birbirinden ayıramıyordum. Bazen bir ses duyar gibi oluyorum, sonra duymuyorum. Bazen bir ışık geçiyor gözlerimin önünden, sonra göremiyorum. Şimdi haber her yere yayılır. Hacı'nın oğlu içeri alınmış. Ve buna en çok Hacı alınır. Niyazi Amca'yı da almışlar mıdır? Almış olsalardı söylerlerdi. Bilmem. Belki de bizi birbirimizden saklıyorlardır.

Brigitt. Ya o ne olacaktı? Perişan olur. Tüh ya, zulayı da göstermedik. Kriz anında bir delilik yapmasa bari. Nasıl düşünemedim? Böyle bir anı, bu durumu nasıl düşünemedim. Alınacağımız, polisin tepemizde olduğu belliydi. Ne yani görmezden gelerek durumu mu öteleyecektik; edemedik işte. Niyazi Amca da alınır. Kalırız orta yerde. Neyse ki Herr Unver kurtuldu. Sular durulunca gelir, bize sahiplik yapar. Hem o

avukat, dişli biri. Bizi sahiplenirse çok ezilmeyiz. Zaten çok uzun kalmayız içerde. Kalmayız diyorum ama bir ben içerdeyim. Şemsi nerede bilmiyorum. Çıktı mı, yatıyor mu belli değil. Çocuğu nasıl da yalnız bıraktık. Herr Unver, sesimizi çıkarmayalım, sonra avukatı gönderir, durumu öğreniriz demişti. Ama o an hiç gelmedi ve bak, ben de içerdeyim artık. Ağlasam ayıp mı olur? Ben hiç ağladım mı? Ağladım tabii. Misketlerim için, annem için ağladım. O gün oyunu kaybettiğimde de ağladım. Fevzi de onlardan yanaydı; belki de en çok ona ağladım. Halbuki benim taş daha yakın duruyordu. Fevzi! Halil kaç zamandır ilk kez Fevzi diyorsun? Ne de uzun zaman yaşadım, halbuki topu topu birkaç sene. Ama uzun yaşadım işte. Koptum: Kendimden, Konya'dan, Kulu'dan, bozkırdan ve Fevzi'den... Çok yalnızım.

***

Polis sorgusunda çok zorlamadılar. Avukatım falan yok. Bir iki, kimden aldın kime sattın o kadar. Şüphelendim. Şüphelenecağim kadar da vardı. Alman polisi, narkotiği yani, belki efsanedir ama, dosya tamamlamadan operasyon yapmaz diye biliyorduk. Bir şey sormadılar ama kalın bir dosyayı önüme fırlattılar. 'İstersen bak' dediler, gayet dalgasında. Bakmadım, daha doğrusu o kafayla baksam ne olacaktı. Göz ucuyla bir iki fotoğraf falan gördüm o kadar. Savcı, hâkim derken kapatıldık içeriye. İçeride yavaş yavaş kendime geldim. Bütünü kafamda defalarca evirip çevirdim. Yalnız alınmıştım. Şemsi daha önceden içerideydi zaten. Niyazi Amca'dansa hiç haber yoktu. Durmadan kendime Brigitt'i soruyordum. İçimde kor, içimde yumruk. Geceleri uyuyamıyorum. Uyuduğum kısacık zamanlardaysa hiç sektirmeden kâbus görüyorum. Köpekler, şıringalar, akar su, ağaç altı, yağmur, yırtık ayakkabı. Bir yere koşuyorum. Nereye koşuyorum bilmiyorum. Yağmur sadece bana yağıyor, trafik sadece bana akıyor. Sokakta bas bas bağırıyorum; fakat kimse görmüyor, duymuyor. İnsanların omuz-

larına dokunuyorum, dokunduklarım anında kayboluyorlar. Sonra kendimi bir oyun makinesinin başında görüyorum. Meğer yaşadığımı oynuyorum. Niyazi Amca, Şemsi, Frau Basler, Herr Unver, Patron, babam evet babam da geliyor fakat Brigitt orada da yok. Nasıl oynamam gerektiğini söylüyorlar. Her kafadan bir ses çıkıyor. Biri sağa, biri sola; biri aşağı, biri yukarı çık diyor. Gittikçe üstüme kapanıyorlar. Nefes alamıyorum. 'Yeter ulan' diye bağırıyorum. Uyanıyorum, yatak sırılsıklam.

Böyle böyle mahkeme günü geldi çattı. Mahkeme kapısında bekletiliyorum. Kaç zamandır mal almamış, sinirden tel telim. Kimseyi gördüğüm yok. Kalabalıktan nefret ediyorum. Hiçbir şeyi, hiç kimseyi sevmiyorum. Bir iki kez Hacı Baba ziyaretime gelmiş, o kadar. Gerçi gelmese daha iyi ya. Gelip üstüme kusup gidiyor. Beni benim üstüme kusuyor. İnsan evladını sindirmez mi? Babam beni sindiremedi. Her gelişinde bir parçamı çıkardı. Ne zaman ki içinde bittim, artık gelmez oldu. Neyse, mahkeme salonuna aldılar. O da orada. Ama niye? Ne işi vardı burada? Yoksa dosyaya onu da mı katmışlardı? Aman tanrım, eğer öyleyse ölüm daha iyi. Dönüp Brigitt'ten yana baktım. Yüce tanrım bir mahkeme salonu bu kadar mı güzel olur? Bir mahkeme salonu bu kadar mı aydınlık, hardal rengi olur. Kaçamak gözüme baktı. Gördüm, kalıbımı basarım gördüm. Brigitt'in gözlerinde babası, arkasında annesi, en arkada kendisi vardı; gördüm. Çaresizliği, çaresizliğimi, kendimi, kendisini her şeyi gördüm. Anne babası dinleyici sıralarında. Formaliteler yerine getirildi. Bir iki cümle, rapor derken, ayağa kalkmam gerekti. Hâkim, ellili yaşlarda, saçlarını arkaya taramış, açık tenli, konuştuğunda dudaklarını hafif yuvarlayan, hani neredeyse sevimli sayılacak bir erkekti. Bana, insana değil, işini alışkanlık haline getirmiş birinin rahatlığı ve ifadesizliğiyle bakıyordu. Suçlamaların hepsini ret ettim. Çok kısa konuşuyordum. 'Nein*' 'keine Ahnung**'

* Hayır.
** Bilgim yok.

'Überhaupt nicht*' Sorgunun sonunda kısa bir süreliğine yüzüme baktı, ilk kez insan insan bakıştık. Birden Brigitt'e döndü. Ben hâlâ ayaktayım. 'Herr Kantarcı' dedi 'sana eroin verdi mi?' Bir an ne kadar uzar? Hiç başınıza geldi mi? Bir an, aha şuncacık bir an ne kadar uzar? Söyleyeyim mi? O kadar uzar ki, bir daha o andan çıkamazsınız. Brigitt, ayağa kalktı. Kesilmiş ağaç gibi boğum boğumdu; baş gövdenin, gövde kalçaların, kalçalar ayakların üzerinde emanet duruyor. İlk kez kırılmaktan nefret ettim. Meğer hayata bakmanın bin bir penceresi varmış. Hangi pencereden nereye bakıyordum bilmiyorum ama sevdiğim kadını dilim dilim karşıma koymuşlardı. Biliyor musunuz, insan hayatı, gözlerinin önünden film şeridi gibi, bir tek ölüm döşeğinde geçmiyormuş. Siyah-Beyaz bir filmin iki renkli kahramanı, yan yana ve bir mahkeme salonu kadar soğuk duruyorduk. Oysa, "Page"im derdi bana. 'You are my first and last Page**' Hardal tarlası gördünüz mü hiç? Görün! Yeşil eğer yeşilse hardal tarlasında yeşildir. Bir bahar günüydü. Mayısın son demleri, doğum tarihinden biliyorum, Freiburg tarafında dağ evine gitmiştik. Schwarzwald'ın her hangi bir parçası. Altımızda üstü açık bir Audi, modelini unuttum. Brigitt kullanıyor. Çok da güzel kullanır. Bir düzlükte durduk. Göz alabildiğine sarı ve yeşil. Güneş tepede, sıcak, yumuşak. Biz aşağıda bir çift kelebek. Serinlik çarpıyor yüzümüze. Eli elimde, birden durdu. Gözlerime baktı, yaramaz bir çocuğun bütün sevimliliği, güzel bir kadının bütün dişiliğiyle 'Du***' dedi, 'Was denkst du****? Şimdi, şu anda' Sahi ne düşünüyordum? İnsan mutluyken ne düşünebilir ki? Düşünmüyordum. Kendimi hissettiklerime bırakmış, sarının, yeşilin, serinin, sıcağın bir parçasıydım. Afallamış halde yüzüne bakıyordum. 'You are my first and last Page.' dedi. 'Tek sayfalı hayat olmaz' dedim, içim-

* Kesinlikle hayır.

** Sen benim ilk ve son Page'imsin. Page iki anlamda kullanılmış. İngilizcede kitap/defter sayfası. Aynı zamanda Led Zeppelin rock grubunun gitaristi Jimmy Page.

*** Sen.

**** Ne düşünüyorsun?

den; haklıymışım. Uzun, kıvrık saçlarımla esmer bir Jimmy Page'dim. Ama şimdi? Şimdinin melodisi yok. Sessizlik, eğer, iki nota arasında değilse melodi değilmiş. Bütün bunlar, o sonsuz anın her bir anında beynimde canlanırken, Brigitt, baş ve işaret parmaklarını, üst üste durabilecek en yakın mesafede tutarak 'ein bisschen*' dedi. Elektro gitarın en ince telini ne kadar bağırtabilirsen o kadar bağırdı zaman. Anneden, babadan arta kalan Birgitt: 'ein bisschen' ha. 'Ich liebe dich auch**' Tası tarağı alıp gelmiş dedim ya, hayır, Brigitt tarağı evde bırakmışmış. Aslında onu da benim getirmem gerekiyordu fakat ben o sevgili değilmişim. Evet, beni seviyordu. Ben de onu seviyordum. Yalnız, çok sonra anladım, sevdamızın hakkını verecek kadar kantarda ağırlığımız yokmuş.

Sevda işi kar topuna benziyor. Bayır aşağı yuvarlanırken, artık sen sen olmuyorsun. Çığırından çıkıyor, çığında kayboluyorsun. Bir yerde okumuştum, 'Kimse, bildiği kelimelerden derin ve kurabildiği cümlelerden daha sığ bir aşk yaşayamaz!' diyordu, aynı fikirde değilim. İnsanın sevdası, kül elenmemişse, kendisinden büyük oluyormuş. En azından bizimki öyleymiş. Sevda çığı içimizdeki ormanı kırıp geçirdikten sonra oturup ağıt yakıyoruz. Gerek yok, ikisi de doğaya ait. Eteğine kar isteyen dağ, çığına razı olacak. Başka yolu var mı? Hepimiz sevda istiyoruz ama bizi yakmasın da istiyoruz. Brigitt'in defalarca öptüğüm o parmakları, öylece zihnimde duruyor: 'ein bisschen.' Kime ne diyeceksin? Yüzdüğümüz deryanın suyu bu kadarmış. Kırılan ilk sevda bizim değildi, anlıyorum; ama bu yaramı soğutmuyor. İlk kırılan biz değildik fakat, biz ilktir kırılıyorduk. Kendimi onun yerine koyuyorum dolmuyor, onu kendi yerime koyuyorum almıyor; İsviçreli bir arkadaşın dediği gibi; 'eins ist weniger zwei sind mehr'***.

* Birazcık.

** Ben de seni seviyorum.

*** 'Doluya koysam almıyor, boşa koysam dolmuyor' deyimine karşılık uydurulmuş. Almanca'da daha ziyade "Ich sitze zwischen zwei Stühlen" olarak bilinen deyim.

***

Hâkim, o 'ein bisschen'ı alıp muhtelif yasa maddelerinden geçirerek yüklü bir hesap çıkardı: Yedi yıl.

Hiç hapis yattınız mı? Yatmayın, iyi bir şey değil.

Her gece olmasa da, haftada en az bir kere rüyasını gördüm. Brigitt hep 'ein bisschen' diyordu. 'Be kadın, bir insan nasıl bu kadar az çok sevilir? Tamam, Woodstock'a gidemedik ama rüyasını gördük. Tavanın aynı noktasına gözlerimizi dikip aynı ışığın tılsımında aynı yolculuğu yaptık. Ben inşaattan bir Kürt; esmer, uzun saç, deri ceket. Her nasıl düşmüşse düşmüş Rock'ın orta yerine. Bundan büyük devlet mi olur? Sen, en sarısından ince, tüysüz, yumuşak harflerden mürekkep sağlam bir Almanca cümle. Sarıldık, öpüştük, seviştik, dolduk, boşaldık, arttık, eksildik, taştık, tükendik, bittik, çoğaldık; daha ne olacaktık!

Bir gün ziyaretçim olduğunu söylediler. Kaçıncı senemdi hatırlamıyorum, belki de henüz birkaç ay olmuştu. Şimdi düşünüyorum da bazen hangi şehirde kaldığımı, Toros Restoran'ın adresini, şehrin parklarını, sokaklarını tamamen unutmuş gibiyim. Bir şeyler hatırlıyorum ama, körelmiş ayak izi gibi, kapanmış bir yaranın belli belirsiz yeri gibi hatırlıyorum. Oysa hepsini ben yaşadım; yaşamış olmalıyım. Sonucuna katlanmak zorunda olduğum hayatı hatırlamamak, hatırlayamamak nasıl bir şey? İşte o benim hayatım.

Kim gelmişti? Babam mı? Gelmez. Niyazi Amca? Gelemez. Brigitt! Aman tanrım, Brigitt olmasın. Hayır! Olmasın! Ne konuşacağız? Birbirimizi 'ein bisschen' sevdiğimizi mi? 'Ein bisschen' âşık olduğumuzu mu? Amerika'ya gidecektik, öyle mi? Nasıl? Hangi şarkının yüzüne bakacağız? Eşliğinde seviştiğimiz bütün şarkılara özür borcumuz var. Bilmiyorum, sadece bilmiyorum. Ve eğer mümkünse hep bilmemek istiyorum. Yaşadığımı, yaşattığımı, doğan güneşi, dal süren ağacı, akan

suyu, tüy döken kuşları, insanları, bilmem gerekenleri ve bilmediklerimi bilmek istemiyorum.

Görüş odasında bir kadın vardı. Görüş odasında o kadın vardı. Görüş odasındaki sen değildin ama görüşe gelen bendim. Beni görünce ayağa kalktı, sanki sarılabilecekmişiz gibi üstünü başını düzeltti. Gözleri sımsıcaktı. Gelen şefkatti.

"Frau Basler, aman tanrım, siz?"

"Halil, mein lieber, nasılsın?"

"Bilmiyorum."

Annem gelmişti. Annem gelse bu kadar sevinirdim herhalde? Hayır! Bu annemin gelmesinden de büyüktü. Yüzünde hiçbir değişiklik yoktu. Yumuşak, hatları yerli yerinde, yer yer kabarık, narin; yıl görmüş, sert; şefkatli. Dışarıdayken nasıl bakıyorsa öyle bakıyordu.

"Şaşırdınız mı?"

"Neye?"

"İçeri alındığıma. Eroin işi yaptığımıza?"

"Hayır! Ama yanlış anlama bu bir hakaret değil. Ben savaş görmüş kadınım, mein lieber, beni ne şaşırtabilir? Dinle, sana anlatmam gerekenler var; çok önemli, bilmek isteyeceğin şeyler." Gözlerine baktım. Sakindi. Acaba birazdan nelerle yüz yüze gelecektim? Doğrusu hiçbir şeye ne hazırlıklıydım ne de herhangi bir şey umurumdaydı. Henüz toprağını bulamamış bir kavak tohumu gibi, rüzgârda tüylü tüylü uçuyordum. Ben değil, rüzgâr yerimi belli edecekti. "Halil, Niyazi iyi. Türkiye'ye gitti. Şemsi'yi yurtdışı etmişler, sanırım bir kadını dövmüş. Herr Unver'se" dedi, durdu. İlk kez gözlerinde bir acıma gördüm. "Halil, Niyazi, Herr Unver'i başka bir şehirde görmüş. Galiba, ... galiba sizi aldatmış."

Biraz önce, beni ne şaşırtabilir mi demiştim? İşte bu! Nasıl olur? O adam, 'ne yersen kendi insanından yiyeceksin' diyen adam, bizi satmış mı? Niye? Kime? Neden? Ama onun babası öldü? Hem, babasını çok seven insan...

"Frau Basler, bu mümkün mü?"

"Çocuk olma Halil, niye mümkün olmasın?"

"Ama Frau Basler, bu mümkün değil. Bizi o topladı, işi o kurdu, parayı o kazandı. Hem hem..."

"Hem ne, mein lieber, hem ne?"

"Frau Basler, Herr Unver, Türk ama?"

"Und?*"

"Yani tabii, ama nasıl olur? Hem o, yeri gelince bütün Almanlara küfrederdi."

"Mein lieber, Herr Unver'in bir kızı varmış biliyor muydun?"

"Evet. Sanırım bir kere söylemişti. Niçin?"

"Peki annesinden hiç bahsetti mi?"

"Hayır. Ne olmuş annesine?"

"Bir Alman."

"Hayır! Yani, Frau Basler, lütfen yanlış anlamayın. 'Hayır'ı onun için diyorum. İyi de Frau Basler, bunları nereden öğrendiniz?"

"Ben değil, Halil, Niyazi öğrendi. Hem hiç sormadın Niyazi'nin nasıl dışarıda kaldığını?" Göz göze geldik. Yine duru bir su gibiydi. "Polisler, evine geldiğinde, Niyazi bendeydi. Gürültüye kalkıp, mercekten dışarıya baktığımda, bir sürü polis gördüm. Niyazi'yi hemen yatak altına sakladım. Sonra dönüp, meraklı bir ihtiyar gibi kapıyı araladım. Polisler önce, telaşla, içeri girmemi istediler ama Niyazi'nin evinde olmadığını görünce bu sefer işi düşmüş gibi yumuşadılar. Niyazi'yi sordular. 'Tanıyorum, iyi bir komşudur' dedim. Tabii akıllarına bende olabileceği hiç gelmedi." Gülümsedi. "Yaşlı bir Alman kadın, Niyazi gibi birini niye saklasın? Değil mi!"

"Siz onu sakladınız! Ama, ama Frau Basler bu çok tehlikeli."

"Biliyordum."

"Niye yaptınız bunu? Üstelik biz iyi bir şey de yapmadık."

"Buna kim karar verebilir?" Elbisesinin yakasını düzeltir gibi baş-işaret parmakları arasına aldı. Çok sürmeden, iki elini

* Eee?

masada birleştirdi. "Her insanın, mein lieber, en az ikinci şansa ihtiyacı var. Öyle değil mi? Hem, biz değil miyiz, bunca savaş çıkaranlar? Milyonlarca insanın öldürülmesinde vicdan muhakemesi yapmaz, ama böyle küçük bir işte Jesus Christus* oluruz. Haberim olsa belki size 'yapmayın derdim' ama seni, Niyazi'yi, Semsi'yi nasıl geldiği hayata gönderebilirdim? Sonuç, mein lieber, çözümsüzdür. Niye geldin Almanya'ya? Niyazi niye geldi? Buna gücüm yetmedikten sonra, ben Meryem Ana değilim. Unuttun mu? Nerede öldüğünü bilemediğim bir sevgilim var benim?"

"Belki de şanslısınız. En azından siz onun nerede öldürüldüğünü hatta ölüp ölmediğini bile bilmiyorsunuz ama ben biliyorum."

"Anlamadım?"

"Frau Basler, bana Brigitt'i sormayacak mısınız?"

"Sormam mı gerekiyor?"

"Evet!"

"Peki sormuş olayım. Halil, Brigitt nerde?"

"Mahkemeden haberiniz yok tabii. Niyazi Amca ne zaman gitti?"

"Çok sürmedi. Polislerden sonra ortalık durulana kadar bende kaldı. Sonra, birkaç yerle görüşüp, bana emanetini bırakıp gitti. Neden?

"Frau Basler, mahkemede Brigitt de vardı. Ve ona eroin verip verilmediğim soruldu."

"Und**?"

"O da ... bilemiyorum, hiç bilemiyorum. ..."

"Halil, hadi toparla kendini. Ne dedi Brigitt?"

Aynı Brigitt'in yaptığı gibi, baş ve işaret parmağımı üst üste ama birbirine değmeyecek en kısa mesafede tutup, " 'Ein bisschen' dedi, Frau Basler, ein bisschen."

---

* Hz. İsa.

** Evet?

Başım önümde ağlıyordum. Frau Basler nasıl tepki verdi görmedim. Sustuk. Ne kadar sustuk hatırlamıyorum.

"Halil, unutma! Hiçbir şey göründüğü gibi değildir. Belki onu zorlamışlardır, belki başka bir zoru vardır, değil mi?"

"Ona hiç kızmadım, Frau Basler. Ona öfke de duymadım ama orda, mahkeme salonunda, birbirimizden çok uzak duruyorduk. Frau Basler, biz birbirimizi sevdik. Aşıktık. Hiçbir şey değil ama o uzaklık; o uzaklık, Frau Basler içimde ateş gibi. tıpkı sizin dediğiniz gibi, yakmayan, hatta bazen üşüten bir ateş."

Şimdi de o ağlıyordu. Çok fazla zamanımız kalmamıştı.

"Frau Basler. ... İlk kez Kai için 'öldü' dediniz."

Gözyaşlarını sildi. üstüne başına çeki düzen verir gibi yaptı.

"Evet. Zorda kalınca ölümüne sığınıyorum. En çaresiz halimiz işte. Halil, Niyazi, sana para gönderdi. Parayı kime nasıl vereceğimi bilmiyorum. Hapishane idaresiyle konuşacağım, sanırım onlar senin adına bu parayı alacaklardır. Var mı benden bir isteğin?

"Evet." Yüzü açıldı, gözleri parladı.

"Söyle, mein lieber, ne yapmamı istiyorsun?"

"Frau Basler, bir daha ziyaretime gelmeyin. Vedalaşalım. Başka türlü ben burayı yaşayamam. Her şeye rağmen yaşamak zorundayım değil mi?" Açılmış yüzü karardı, gözleri buğulandı.

"Evet, mein lieber, zorundasın."

Son kez göz göze geldik. Sağ elini kaldırdı. Havayı incitmekten korkarcasına, parmaklarını 'güle güle' manasında oynattı, dudakları son kez kıpırdadı:

"İch liebe dich, mein ungeborenes Kind*."

***

"Rüya gördüm... Üç yıllık bir rüya gördüm. Ne Niyazi Amca, ne Şemsi, ne Frau Basler ne de Brigitt vardılar. Herr

* Seni seviyorum, benim doğmamış çocuğum.

Unver ise hiç olmadı. Ne Golden Bar ne Toros; hiç biri olmadılar. Bir rüya gördüm. Hacı Kantarcı babam değil. Ben Konyalı değilim. Kulu memleketim değil. Ben Almanya'da değilim. Ben hiçbir şeyim. Hiçbir şey dinlemedim. Ne Led Zeppelin, Ne Santana, ne Deep Purple, ne Lui Reed, ne Rolling Stones; ne sevdim ne seviştim. Lukas olmadı. O da bir rüyaydı. Para kazanmadım. Kimseye yardımım olmadı. Damarlarıma eroin şırıngaladım. Damarlarımdan hayatı aldım. Ben Halil; Halil Kantarcı, hiç olmadım. Dişlerim sızlıyor. İçim boşalıyor. Elimi karnıma koysam sırtımdan, sağ böğrüme koysam sol böğrümden çıkar. Kafam boşlukta duruyor. Bu küçücük oda, odanın duvarları. Saatinde açılıp kapanan kapılar. Konuşulan dil; sahi hangi dili konuşuyorum? Saçlarım havada geziniyor. Ayaklarım yere basmıyor. Hiçbir şey, hiçbir yer, hiç kimse yok. Ben boşluğumda varım. Boşluğum boşluğumda duruyor. Burnum uzuyor, Tırnaklarım, parmaklarım, göğsüm, dilim; gözlerim uzuyor. Yağmur yağmıyor dışarıya. Mevsimler bitti. Mevsimsizim. Zamanım tükendi. Zamanın dışında yaşıyorum. Saatlerim durmuş, takvimlerim bitmiş. Yaşadığım, yaşadığımın artığı. Lastiği pörsümüş bir lastik gibiyim. İçim içimde. Sayfa rakamlarım karışmış; karışık bir kitap gibiyim. Başım, sonum; girişim, gelişmem karmakarışık. Eskittiğim bütün günler bir güne sığmış. Günlerimi ayıramaz durumdayım. 18 yaşımda ne yaptım? Şimdi kaç yaşındayım? Bebek oldum mu? Çocukluğum benim değil. Ben ben değilim. Ben kimim? Midem bulanıyor. Bulut doluyor beynime. Bulutlu, puslu, dumanlı bir ovadayım. Baktığım her yer beyaza silinmiş. Yeşil ne? Mavi? Kırmızı? Lacivert? Sarı? İlle de sarı. Nasıl bir renkti sarı? Sarı bir kadın sevmiştim; gün ışığı tonunda, ısıtan; ısıtan ama yakmayan. Bir kadın sevecek kadar nasıl cesaretli olabilmiştim? Sevecek cesareti neremde bulmuştum? Kalbim. Durmadan ufalanıyor. Zaman öğütüyor beni. Zaman kendini öğütüyor. Son nefesinde toprağın milim altında kalmış bir ot gibiyim. Toprak milim kadar; ama onu kaldırmaya takatim yok. Bin

ton tuz var omzumda. Tuz Gölü'nün bütün tuzu sırtımda. Sırtım, yağmur görmemiş çatlak bir ova. Çatlaklarımda kayboluyorum. Canım acıyor; ama acıyan yerimi bulamıyorum. Parmaklarım rüzgârda dağılan bulutlar gibi dağılıyor vücuduma. Ağrımı kimseye gösteremiyorum. Vücudum zaten, göğe savrulmuş biçerdöver artığı. Bir buğday tarlasıydım; biçildim. Hiç yeşermedim. Gövermedim. Sararmadım. Kılçıklarım havayı gıdıklamadı. Rüzgâr geçerken üstümden kahkahaya tutulmadı. Kimseyi, yağmuru, karı, rüzgârı güldürmedim. Aklımda kalan o kızın dişleri. Dişlerim dökülüyor. Diş yağıyorum ağzıma. Ah ne olur? Ne olur durdurun göğü? Çekip gitmesin. Karacadağ'ın gölgesini terkisine alıp gitmesin. Gökyüzü olmazsa hepimizin yüzü düşer. Ne Brigitt kalır, ne Frau Basler. Kadınlar. Ah hayatımın kısacık sürmüş mutlulukları. Bırakmayın gökyüzünü. Kitapsız yaşanır, müziksiz yaşanır ama siz olmadan olamaz; gökyüzü nefesini çekerse üstümden yaşayamam. Hiç mi sevmediniz? Hiç mi hatırım yok? Bakın nasıl da bir noktacık oldum. Alın, istediğiniz cümlenizde kullanın. Hatta virgül yapın beni. Yakanızda mavi bir çiçek bile olabilirim. Hiç acıtmam canınızı. Teninizde sabun köpüğü gibi dururum. Ne olur su tutmayın bana. Kaybolmak. Karanlık olmak istemiyorum. Alın şu duvarları. Gözlerimi alıp çıkarın. Çıkarın kalbimi buradan. Ağlasam gözlerim ıslanmaz. Sesim çıkmaz. Bütün hıçkırıklar içimde birikiyor. Dayanamıyorum. Alın beni boşluğumdan. Boşluğuma dayanamıyorum.

"Bitttttttteeeeeeeeeeeeeeeee.*"

Her seferinde gözlerimi revirde açıyordum. Krizdeydim. Kimsesiz, desteksiz tedavi görüyordum. Acı canımı tırmalıyordu. Dayanılır gibi değil. Küçükken tırmandığım alıç ağaçlarında kalan parçalarım gibi, her yerim paramparça ayrı bir dalda kalıyordu. Yaralarım kansızdı. Markus isimli bir doktor vardı. Gözleri yemyeşil bir Alman. Büyük bir hayret ve acımayla bana bakıyordu. Ona göre benim çoktan kafayı sıyırmış

* Lütfen.

olmam gerekiyordu. Bir eroin bağımlısı her gün bu eziyetle hayata nasıl katlanabilirdi? Üstelik içerde ve kimsesiz. Ben katlanıyordum. İçimde adını bilmediğim bir umut beslemişim. Hayatı bu kadar sevdiğimi bilmiyordum. İyi ki bilmiyordum. Bilsem belki onu da umutsuzluğuma ortak ederdim. Hangi hapishanede ne kadar acı çektim. Tenimi terk eden ruhumu, kaç kere kendi ellerimle içime koydum bilmiyorum? Bu direnci, yaşama tutkusunu kimden aldım bilmiyorum. Bol bilinmeyenli hayatımın, yine hangi güne başladığını bilmediğim bir gününde, yıllar sürmüş bir karanlığın ucundan ışığı görür gibi oldum. O zaman anladım: İçimizde ışık tükenirse, hayat da tükeniyormuş. O ışığı hiç unutmuyorum. Beyaz, yumuşak ve sıcacıktı. Hangi mevsimin ışığıydı bilmiyorum. Hücre penceresinden girip karşı duvarda biten gökyüzüne döşenmiş bir otoban ya da daracık odamı alıp güneşe götürmek isteyen bir ışık çatalı... Işıkta dans eden zerrecikleri gördüm. Küçük, çok küçük ama mutluydular. En azından ben öyle gördüm. Işıkta dans eden mutlu zerreler ... Hayata dönmemi, ışıkta dans etmemi istiyorlardı. Kabul ettim. Daha doğrusu içimde biri kabul etti.

Ne kadar acı çektiğimi hatırlamıyorum. Az veya çok; derin veya sığ; acı hep aynı süreyi alıyor sanki. Neyse, artık hayata kıyısından dahil oluvermiştim. İçimde bir sıcaklık vardı; belli belirsiz. Hani umudunu kestiğin, artık bundan ateş çıkmaz dediğin küllerden dumanın yükselmeye başlaması gibi. Evet, henüz hayat ateşim sönmemişti. Fakat elimi çabuk tutmam, ateşin üstüne bir şeyler koymam, közlerin kül olup gitmesini engellemem gerekiyordu. İşte tam böyle bir zamanda ziyaretçim gelmişti. Ziyaretçi? Hem de bana. Kimim vardı ki dışarıda? Üstelik ben, yeni doğmamış mıydım?

***

Tek kişilik odamdan, tek kişilik dünyamdan çıkıyordum. Koridor beni görüş odasına değil, dünyaya çıkaracak olan bir

uzay geçidiydi. Zamanda bir yolculuk yapmış, yine kestirmeden, eski zamanıma, eski dünyama dönüyordum. Gittikçe ışıyan, sonunda beyaza kesmiş bir ova beni bekliyordu. Henüz krizlerin bütün dalgaları kıyılarımdan çekilmemişti. Yer yer kayalarımı, toprağımı deniyor; beyaz köpüklerini gözlerime doldurup geri çekiliyorlardı. Bu yüzden kimi zaman objeleri tuhaf şekillerde görüyordum. Ziyaretçimi tanımıyordum. İnce burunlu, saçları önden hafif dökülmüş, beyaz tenli biriydi. Zaman zaman alnı bulanıyor, burnu sağa sola kavis yapıyordu. Bakışlarımı odaklamakta, görüntüyü netleştirmekte zorlanıyordum.

"Merhaba. Ben Yusuf. TKP Yurtdışı Teşkilatı, Almanya örgütlenmesinden. Siz Halil, Halil Kantarcı olmalısınız."

Sadece görüntüler değil, bazen sesler de olduğundan farklı geliyordu. 'Yusuf' 'TKP' 'Almanya' sesleri sisli bir havada suda yüzen karartılar gibi cümlenin üstünde durmuş, gerisini anlayamamış, görememiştim. Sanırım boş gözlerle ziyaretçime bakmış olacağım ki, bakışlarını bir ara boşlukta yakalar oldum.

"Pardon. Tam anlayamadım. Nereden geliyorsunuz?"

"Halil Bey, biz Türkiye Komünist Partisi Yurtdışı teşkilatının Almanya örgütlenmesiyiz. Almanya'da hapiste olan insanlarımıza yönelik bir çalışma başlattık. Onlara ulaşmak, suçları ne olursa olsun, yanlarında olduğumuzu ve mümkünse yardımcı olmak istediğimizi bildirmek istedik. Sizi de bu vesileyle bulduk. Niye içerde olduğunuzu bilmiyoruz; bizim açımızdan bunun bir önemi de yok. Kabul ederseniz size yardım etmek isteriz." 'Yardım etmek' dedim kendi kendime.

"Bana niye yardım etmek istiyorsunuz? Ben iyi bir şey için burada değilim ki!"

"Halil Bey, müsaade edin, bunu konuşmayalım. Parti olarak, insanlarımızı mümkün olan her yerde desteklemek, onlarla birlikte olmak isteriz. Biliyoruz hapisteki bir insana yapılabilecek en büyük yardım, onu özgürlüğüne kavuşturmak ama, takdir edersiniz ki böyle bir olanak ve gücümüz yok, yine de özgürlü-

günüze kavuşacağınız güne kadar sağlam durmanıza yardımcı olabiliriz. Biz, suçun bireysel olmadığını düşünüyoruz."

Ne kadar sürdü bilmiyorum. Sustuk. 'Suçun bireysel olmadığını düşünüyoruz' cümlesi, suya atılmış bir taş gibi düşüncelerimi dalgalandırmış, suçluluğumun süt liman sularını altüst etmişti. Rahatsız oldum. Kafamda oturttuğum 'suçluyum' yargısı, beni daha huzurlu kılıyordu. Bunu, ziyaretçimden sonra, hücremde yalnızlığıma döndüğümde anladım. Suçluluğuma sığınmış, rahat etmiştim. Eğer suç bireysel değilse ona bir fail bulmam gerekecekti ve buna hiç takatim yoktu!

"Yusuf Bey, bana nasıl yardım edebilirsiniz?"

"Halil Bey, isterseniz, nelere ihtiyaç duyduğunuzdan başlayalım. Ziyaretçiniz var mı?"

Utancımdan mı yoksa üzüntüden mi bilmiyorum, cevap vermem biraz zaman aldı. O ana kadar önde olan başımı kaldırdım, "ziyaretçimin" gözlerine ilk kez baktım. Bana henüz nasıl bakması gerektiğine karar verememiş iki kumral, özelliksiz gözle göz göze geldim. Aramızda henüz insanı bir temas oluşmamıştı. İstersem, ondan sonsuz uzaklaşabilir, hayatıma hiç değdirmeyebilirdim. Hım... Hayatıma... Her yazdığımı ciddiye almayın lütfen. Ortada bir hayat mı vardı? Varsa bile benim miydi? Kelime oyunu gibi algılanabilir ama, ortada bir hayat vardı ve ben, gördüğüm ışığa rağmen onu sahiplenmeye üşeniyordum. İşin aslı, "ziyaretçim"den de uzaklaşmaya üşeniyordum. Bütün bu iç muhakemelerin sonucu iki kelimeydi:

"Ziyaretçim yok!"

Şaşırmadı, daha doğrusu duygularını belli etmedi. Üzülse sevinir miydim? Bilmiyorum. Bir görev insanı soğukluğuyla devam etti.

"Ziyaretçinizin olmaması kötü. Ziyaretçi insanı dışarıya, hayata bağlayan en canlı damardır."

Kızgınlık, öfke ya da "ziyaretçimin" bilmişliğine duyduğum (ki öyle bir duygu almış mıydım, hatırlamıyorum) hınçtan bağımsız, damdan düşer gibi sordum:

"Siz hiç hapis yattınız mı?"

Anlamsız iki çift göz, kapalı perdeleri açılan pencere gibi açıldı. Yanıt vermese de olurdu; zaten doğrudan evet veya hayır demedi.

"Hapislik iyi bir şey değil" dedikten sonra, övüncü ayıba sayan insanların nezaketiyle konuyu geçiştiriverdi. "Halil Bey, sizi her zaman ziyaret etme sözü veremeyiz ama istediğiniz ve göndermemize izin verilen kitap ve yayınları, gücümüzün yettiğince gönderebiliriz. Mektuplaşabiliriz."

İşte benim hayatıma kitap böyle girdi. Herhangi, soğuk, sıcak; ıslak, kuru; tatlı, acı; aydınlık, karanlık bir şey gibi. Adını hatırlamadığım, hadi itiraf edeyim, hatırlamak istemediğim bir hapishanede, o hapishanenin her türlü insan sıcaklığından uzak küçük bir ziyaretçi odasında, Yusuf'un anlamlılaşmaya başlayan cümlelerinin arasında... Şimdi düşünüyorum da, olmasalardı ne yapardım? Gerçi ışıkta dans eden zerreleri gördüğümde kitaplardan bihaberdim ama, ateşimi harlamam için onlara ihtiyacım varmış. Yusuf, detaylarını unuttuğum memleket havadisleri de verdi. Yanılmıyorsam Özal'ın başbakanlığından bahsetti. 12 Eylül'ün bütün kurumlarıyla devam ettiğini söyledi. İki de kitap bıraktı: Fakir Baykurt, Köygöçüren; Nazım Hikmet, Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim.

***

Sayın Yusuf Bey,

Ziyaretime geldiğinizde bıraktığınız kitapları okudum. Çok güzeldiler. Size çok teşekkür etmek istiyorum. Bana, bu adrese istediğim kadar mektup yazabileceğimi söylemiştiniz. Çok teşekkür ederim. Bana yine kitap getirir veya gönderirseniz çok memnun olurum. Bu iki kitap, hayatımda ilk kitaplardı. Yine aynı kitaplardan gönderirseniz, çok teşekkür ederim

Halil Kantarcı.

Mektubum buna benzer bir şeydi. Pek beğenilesi değil, değil mi? İnanın bunun hiçbir önemi yok. O benim ilk mektubumdu ve ben yaşıyordum. Ne büyük kelime YAŞAMAK! Çoğu zaman unutuyoruz. Rica ediyorum sizden. Şimdi bırakın bu söylediklerimi ve etrafınıza bakın, gördünüz mü, yaşıyorsunuz. Yaşadığımızın içinde yaşıyor; ama çoğu zaman bundan bihaber oluyoruz. Ben de öyleydim. Dışarıdayken, en son fark edeceğim şey yaşadığımdı. Işıkta dans eden zerrelerin ulaklığında gelen hayat, kitapların sayfalarında satıra dizilmiş, göz kırpıyordu. Üstelik artık beklediklerim vardı. Mektup yazmış, mektubuma cevap bekliyordum. Mektubumla birlikte kitaplar ve o kitapların içinde yeni hayatlar bekliyordum. BEKLEMEK! Bu da çok güzel bir kelimeymiş. Kelimelerin anlamını fark etmeye başlamıştım. Günlük, dilimizin kiri saydığımız kelimeler meğer çok derin ve çok anlamlıymışlar. İlk kez Nazım Hikmet okumuştum. Tam bana göre... Dünya Şairi'nin okuya okuya ilkin, romanını okudum. Galiba hayata tersinden başlamak benim kaderim ... Gördünüz mü, "kader" dedim. Şemsi'yi anlatırken, üstünkörü geçtiğim kelime, kendimde derinleşiverdi. Hayır, yanlış anlaşılmasın, hâlâ kadere inanmıyorum; fakat çok çaresizim. Nazım'ın diyordum, şiirlerinden önce romanını okumak iyi mi kötü mü? Ne fark eder, bir şeyler okumuş, okuyabilmiştim. Üstelik Ahmet, hayata benim gibi ikinci kez başlamıştı. Tesadüf. Sonraları fark ettim. İnsan okuduğu kitapta muhakkak bir tesadüfe denk geliyor. Şaşırmıyorum; ne de olsa hepimiz aynı hayattayız. Çok mu köşeli oldu? Olsun, hayata köşe de lazım.

Mektup yazmanın en güzel tarafı cevap beklemekmiş. Beklediğim cevap geldi; üstelik paket olarak:

Nazım Hikmet: Kuvayı Milliye Destanı
Yaşar Kemal: İnce Memed
Fakir Baykurt: On Binlerce Kağnı
Orhan Kemal: Bereketli Topraklar Üzerinde.

Paketin içinde, el yazısıyla yazılmış küçük bir not vardı:

'Halil Bey, umarız sağlık sıhhatiniz yerindedir. Devrimci selamlarımızla.
Mehmet.'

Demek, mektubum Yusuf'a ulaşmamıştı. Kitapları tek tek elime aldım, kapaklarını okşadım. Acaba neler bekliyordu beni? İnce Memed'i duymuştum, ama okumak nedense hiç aklıma gelmemişti. Gerçi Kulu'da bulmak mümkün müydü, bilmiyorum. Orhan Kemal'i tanımıyordum. Okumaya Nazım Hikmet'le başladım. Abooooov, o nasıl bir şeydi öyle! Tıpkı, uçağa ilk kez binen birinin, uçağın bütün yükünü göğsünde hissetmesi gibi. O duyguyu bir daha yaşayamamak ne kötü. Okudum... Okudum... Yine okudum... Şimdi bile söyleyebilirim o dizeleri.

Ah ah ah... Hiç inanmadım bizi aldattığına. Babasının mezarını fotoğraf gibi hayat duvarında taşıyan bir insan başkasının canını yakamaz. Herr Unver, niye yaptın bunu? Yaptığımız iyi bir şey değildi; kabul. Kaldı ki tersini söyleyenimiz de olmadı. Ben üstünü örttüğüm bir soru olarak taşıdım cebimde. Niyazi Amca, çalışmak olarak gördü. Şemsi'ye gelince, o daha çocuktu ve annesini çok özlüyordu. Biz yaptığımız şeyi yapmıyorduk. Biz, bir arada olabilmeyi yaşıyorduk; üstelik çok uzaklardan gelip ... Hatırladın mı Herr Unver? Kahkahayla başladığım cümleye hüzünle nokta koyuyorum? Hatırladın mı, bir şairden, Türkçenin en büyük şairinden bir şiir okumuştun? İşte o Nazım Hikmet'miş. Düşün, Herr Unver, Nazım Hikmet'ten şiir okumuşsun: Sen okuduğundan, ben dinlediğimden bihaber!

'Dörtnala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket, bizim.
Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak

ve ipek bir halıya benzeyen toprak,
bu cehennem, bu cennet bizim.
Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın,
yok edin insanın insana kulluğunu,
bu dâvet bizim....
Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşçesine,
bu hasret bizim...'*

Bizi yazmış Nazım. Herr Unver duyuyor musun beni? El kapıları kapanmadı. Bileklerimiz, ellerimiz kan içinde. Davet edildiğimiz bir gurbetti. Unuttuk. Unuttuk, 'bir gurbet alana bir ölümün bedava' verildiğini. Şimdi ben burada, küçük pencereli, tek kişilik bir Alman hapishanesinde, o günümüzü hatırlıyorum. Masamızda sohbet, yemek ve rakı. İlk kez yüzünde insanlığını görmüştüm. Baban dönmemiş; eksik bırakmıştı seni. Nedense sana kızmıyorum; kızamıyorum. Yoksa Şemsi gibi "kaderimizde olanı yaşadık" mı diyorum? Değil! Her neyse... Artık burada sonlandırayım diyorum. Ne de olsa askerlik ve mahpusluk hikâyelerinin sonu gelmez. Sizi daha fazla, hücrelerde tutmak istemem. Hem ben, artık daha büyük bir dünyaya ufuk genişletmiştim. Kah, Nazım'ın dizelerinde dünyaya devrim oluyor; kâh İnce Memed'in terkisinde Torosları dolaşıyor, Eşkıya Pilavı'na kaşık çalıyor; kâh Orhan Kemal'in fukaralarıyla patoz tozuna batıyor; kâh Fakir Baykurt'la köy meselelerini dolaşıyordum

***

Yapamadım. (Yazmak alışkanlık mı yapıyor yoksa.)... Bir hikâyem daha var.

Beni kitapla tanıştıran, hayatıma "özelliksiz iki göz" olarak giren kişi, Yusuf, ziyaretime gelmişti. Sıkı bir okur olmuştum.

---

* Nazım Hikmet Ran, Davet.

Yusuf'un kuracağı cümleleri, matematiğine güvenen öğrencinin aritmetik sorularını bekleme heyecanıyla bekliyordum. Yusuf durgundu. Belki de yorgun; fakat bakışları özelliksiz değildi. Karşı karşıya ve samimi duruyorduk.

"Halil Bey, evvela, dilimizden 'Bey'leri temizlemekle işe başlayalım mı?"

Gülümsedim. Ha bunu söylemeyi unuttum, Herr Unver'in okuduğu "Davet" şiirinin aslını okuyunca, hapse gireli ilk kez gülümsemiştim. Gülmeye, dünyaya dişlerimi göstermeye Nazım'la tekrar başlamıştım.

"Yusuf ..." ismin boşluğuna alışmak kolay olmadı "... Yoldaş, desem nasıl olur?"

Yusuf, yüzünde rahat fakat biraz da kayıtsız bir gülümsemeyle yanıt verdi.

"En güzeli."

Sustuk. Belli ki yeni hitabı dilimize yerleştirmekle meşguldük. Söze yine Yusuf (Yoldaş) başladı.

"Halil Yoldaş, sanırım cezayı epeyledin." Başımla evet işareti yaptım. "Ben de öyle sayılır. Türkiye'nin gündemine paralel, sanırım yurtdışı için bir takım radikal kararlar almamız gerekecek. Ben bir devrimcinin, bir sanatçının, aslında bütün insanların topraklarından kopmaması taraftarıyım. Tamam bir devrimci, dünyanın her yerinde devrimcidir; ya da öyle olmak zorundadır; ama, toprağında en devrimci, en sanatçıdır. Toprak dediğim, kuru bir vatan sevgisi değil. Ki, zaten, sonuçta vatan dediğimiz bu yerlerin sınırlarını burjuvalar çizdi. Değil mi?" Soru beklemiyordum. Yüzüne baktım, tam emin olamadım, yanıt mı yoksa onay mı bekliyordu? Devam etti. "Fakat onlar da çizmiş olsalar, içinde büyüdüğümüz bir ortam var. Edip Cansever okudun mu?"

"Hayır. Elime geçmedi."

"Haklısın. Şiir okurluğumuz Nazım'ı pek geçmiyor. Edip Cansever bir şiirinde:

'İnsan yaşadığı yere benzer
O yerin suyuna, o yerin toprağına benzer' der.

Sözünü kestim
"Çok güzelmiş."
"Evet, çok güzeldir. İnsan da, tıpkı beraber yaşadığı ot, ağaç hatta toprak, taş gibi doğanın bir parçası. Parça, ne kadar parçalanırsa parçalansın bütünü suretinde taşır. Ne dersin, öyle değil mi Halil Yoldaş?"
Yoldaş olmuştuk. Sorusuna ne cevap vereceğimi bilemiyordum.
"Yusuf Yoldaş, bu konuyu hiç düşünmedim; açıkçası bir fikrim yok. Pek memleket sevgisi olanlardan değilim."
"Belki de henüz yaşın gelmedi. Sahi Halil Yoldaş kaç yaşındasın?"
"Bilmiyorum. Bir ara 23 yaşındaydım, da o ne zamandı hatırlamıyorum." Göz göze geldik. Gülüştük.
"Yapma Halil Yoldaş daha çok gençsin."
"Öyle olmam gerekiyor. İçeriye girdiğimden beri sanki birkaç ömür birden yaşadım. Biliyorsun bir de o lanet vardı başımda."
"Evet. Bunu seninle hiç konuşmadık. Takdire şayan bir irade göstermişsin. Nasıl, tamamen kurtuldun değil mi?"
"Ne mümkün! Hayır, artık ruhumu tenimden çıkaracak kadar beni benden alan krizler olmuyor ama içimde, hücrelerime sinmiş halde beni bekliyor. En azından bu işin uzmanı bir doktor böyle söyledi. O da senin gibi beni tebrik etti lakin bırakmak bir günlük iş değil, *'Dauerarbeit'** dedi."
"Peki bana sigarayı bırakma konusunda bir önerin var mı?"
"Olmaz mı, *Dauerarbeit.*" Gülüştük. Nefesini topladı. Uzun bir koşuya başlamadan önce bacaklarını ısıtan sporcu gibi, dudaklarını oynattı.
"Halil Yoldaş, damdan düşer gibi olacak ama, biz hüzünlü

* Sürekli iş.

bir soluz. Portekizli bir yoldaş bize çok benziyorsunuz demişti; oysa Latin Amerikalı yoldaşlar gibi olmak isterdim. Onlar nasıl beceriyorlar bilmiyorum, işin içine nükte, hatta yaramazlık bile katmayı beceriyorlar. Bilmiyorum bu hüznümüzden mi ama Türkiye'ye dönme kararı aldık. Gidip yerinde mücadele etmek! Seni ilk ziyarete geldiğimde, Özal yeni işbaşına gelmişti, elimizin tersiyle itmiştik ama şimdi sanki biraz üzerinde düşünsek iyi olur gibi geliyor bize. Bilmiyorum, doğru mu yanlış mı ama böyle bir karar aldık. 12 Eylül'den henüz herhangi bir hesap sorulmuş değil. Hoş, burjuvazinin böyle bir şey yapmasını bekliyor değiliz. ANAP sanki, daha geniş bir Türkiye istiyor. İşin aslı liberal burjuvazi için bu biraz da elzem; fakat bizim ülkeye ne kadar uyar bilmiyorum. İşin aslı, parti disiplini ve kararlara uyma zorunluluğu olmasa pek gitme taraftarı değilim. Bu tavrım kendimle, kendi şahsımla ilgili değil. Neticede tutup içeri atarlar. Sorun değil, mahpusluk, Nazım'ın dediği gibi 'zor zanaat' ama", gülümsedi "elimizden gelen pek az marifetten biri; fakat yanlış mesaj vermekten korkuyorum. İçerde bir sürü insanımız varken; iki kişinin yan yana gelmesi sakıncalı görülürken; öte yandan hiçbir emek örgütüne siyaset yapma izni verilmezken, memlekete demokrasi geldi ya da gelmesi an meselesidir demek nasıl olur ... İşin aslı Halil Yoldaş, bu bir veda havasıdır.

"Nereye gideceksin?"

"İstanbul. Oraya da beklerim."

"İstanbul'u hiç tanımıyorum; yolum düşmedi." Güldü.

"İyi, çünkü İstanbul'a yolun bir kere düşmeye görsün, gerisi *Dauerarbeit*." Yine gülüştük.

"Yusuf Yoldaş, sana ve diğer yoldaşlara çok çok teşekkür ediyorum. Hayatımı kurtardınız, hayatımı değiştirdiniz. Bana okumayı öğrettiniz."

"Rica ederim. Estağfurullah. Kimse kimsenin hayatını kurtarıp değiştiremez, hepsi senin marifetin, biz sadece bahanesi olduk."

"Olur mu?"

"Olur, olur."

"O zaman hayatımın en güzel bahanesi oldunuz."

"Eyvallah."

Sustuk. Oturduğumuz masa küçücüktü; zaten hapiste duvarlar hariç her şey küçücüktü. Herr Unver'in yaptığı gibi, işaret parmağıyla masadaki olmayan tozları topluyordu. Dalmıştı. Başını kaldırdığında, uzaklara dalmış olduğunu gözlerinden anladım."

"Bu masa bana kızımı hatırlattı. Hapiste ziyaretime gelmişlerdi. Açık görüş günüydü. Dedim ya hüzünlü soluz diye, ziyarete gelmiş, seni hüzünlendiriyorum."

"Yusuf Yoldaş, kızın mı var?"

"Evet. İstanbul'dalar."

"Kaç yıldır görmedin?"

"Bilmem... Dediğin gibi, sanki birkaç ömür geçti."

Vedalaştık. uzun uzun birbirimize sarıldık. Yusuf Yoldaş gitti. İstanbul'a, Türkiye'ye ve korkarım hapse...

***

Dedim ya hepsini anlatmaya sayfalar yetmez. Bu sefer esahtan son vereceğim. Yedi yılı, bir günün sıkıcılığı düşünüldüğünde, koca yedi yılı bitirdim. İnsan içeride olduğunu neyse ki çok sonraları fark ediyor. Ben şahsen ancak yedi yılın üçdördünü içeride geçirmişimdir. Hapiste olmak tamamen dışarıyla ilgili bir şey. Eğer dışarınız yoksa hapsiniz de yoktur. Türkiye hapishanelerini bilmiyorum ama ben, Almanya'da, hapsi ev rahatlığında yaşayan bir sürü mahkûm gördüm. Tuhaf bir rahatlık ve huzurla mahpus yatıyorlardı.

Hapisten çıktığımda, mevsim burnunu sonbahara uzatmış, sonu gelmeyecek yağmurlar, ilk damlalarını toprağa bırakmıştı. Almanya'da sonbahar yağmuru çürümüş ağaç yaprağı ve ot kokar. Ne kokarsa koksun, dışarıda olmak, dışarıda olduğunu bilmek çok güzel. Polis arabasının tavan havalandırmasından

püfür püfür hava giriyordu. Ayağa kalktım. Alnımı hava tüneline siper yaptım. Rüzgâr, kör bıçak gibi alnımı gıdıklıyordu. Saçlar önden dökülmeye başlamış, uzamış alın yazımda rüzgâr biçiyordum. Bu benim hayatımın hasadıydı. Tarlamda rüzgâr bitmiş, ömrüm, soğumuş yağlı yemek gibi tabaka bağlamıştı. İşte ben, o yemeği kimselere değdirmeden, zaten kimsenin dokunmaya niyeti yoktu; bir sefer tası misali içimde taşıyordum. Polis beni doğrudan Frankfurt Uluslararası Havaalanı'na götürdü. Hakkımda verilmiş yedi yıllık ceza yurtdışı edilmemi gerektiriyordu.

Yurtdışı!

Neresi benim yurdum? Almanya? Türkiye? Dünya? Hiçbiri? Yurdun dışına atılmak nasıl bir şey? Ardımda hiçbir şey bırakmadan gidiyordum. Dönüp bakacağım, başım sıkışırsa sığınabileceğim, yastıkla baş arasına düş yapacağım bir geçmişim yok.

Tahtaya yazdım, tahtayı sildim.
Hayatım, yuttuğum tebeşir tozu.

Brigitt gidiyorum. Sonbahar yağmuru kadar ıslak, sonbahar güneşi kadar mazlum, sonbahar yaprağı kadar kuru. Sallana sallana yere düşüyorum. Yaprak düştüğüne değil, çiğnendiğine yanarmış. Yanıyorum Brigitt. Sen hiç yalnız gönderildin mi? Sen hiç yolculayanı ve karşılayanı olmayan bir yolculuk yaptın mı? Oturdum. Araba sallanıyor. Traktör römorkundaki toz duman çocukluğum aklıma geldi. Geçiyorum. Çocukluğumu istemiyorum. Brigitt gelsin. Düşüm, deşti olsun. Nereye gidersem o, nereye giderse ben olayım. Onu istiyorum. İçerde hep mektubunu bekledim. Beni arasın, beni bulsun, bana yazsın, bana söylesin istedim. Bir değil, iki değil,

tam yedi koca yıl bunu istedim. Her seferinde 'Nichts*' dediler. Her seferinde, mektubunu kendim yazdım.

... Halil,

Ya gerisi? Gerisi yok. Virgülle cümle bitmez Schatz. Biten ömürdür, aşktır, bekleyiştir. Biten, Brigitt, sensin benim. Buna ne hakkımız var?

Bütün suç babasındaydı. Beni yalnız yakalatan, sevdiğime 'ein bisschen' dedirten, mahkemeyi kuran, beni cezaya çarptıran oydu. Tek başına mı? Hayır. Kurumuş deniz gibi arkasında koca bir bataklıkla Herr Unver hemen yanı başındaydı. Bir araya gelip bize oyun oynadılar. Bize; Niyazi Amca, Şemsi ve bana. Niye? Çok mu tehlikeliydik? Pis kokuyorlar. Her yer pis kokuyor. Bu araba, sonbahar, Almanya, ben, geçmişim hatta Brigitt... Her şey pis kokuyor. Bir Avrupalının gerçekte ne düşündüğünü, mümkün değil hal ve hareketlerinden anlayamazmışsın. 'Bana hiç ters bakmadılar' demiştim ya, ne safmışım. Avrupalı en çok susarken ve gülerken tehlikeliymiş. Geç öğrendim. Brigitt'i kaybettikten sonra bunu bilmişim ne devlet? Bak işte, genel kültür gibi çantamda boş boş taşıyorum.

Sürgülü kapı, Alman mekâniğinde kayıp küt diye yerine oturdu. Bomboş bir hangara bakıyordum. Polis, 'geldik' dedi, 'los,** İndirildim. Havaalanının tenha bir köşesiydi. Yürüdük, ayak seslerimiz hangarın çıplaklığında yankılanıyordu. Bir iki sağ soldan sonra, odaya alındım. Tutanaklar, imzalar, üst baş kontrolleri derken, havaalanı polisine teslim edildim. Yıllar sonra ilk kez, üstü kapalı da olsa, açık alandaydım. Biletimi uzattılar. Aldım. İçerde kazandığım parayı ve Niyazi Amca'dan gelen emaneti sayarak verdiler. Niyazi Amca'nın ne kadar para getirdiğinden ilk o zaman haberdar oldum: Çoktu. Tutanağı imzaladım. Tamam! İçeride çok çalıştım diyemem ama okuduğum kesindi. Hoşça kal Yusuf Yoldaş ve merhaba. İnsan dilini en çok başka bir dilde arıyormuş. Frau Basler seni unutmuş

* Hiçbir şey.
** Hadi...

değilim... Mümkün mü? Yedi yıl geçti aramızdan, yedi koca yıl. Saymadığım, sayamadığım; yaşamadığım, yaşayamadığım koca bir yedi yıl. Aynı şehirdesin; aynı binada, aynı mahallede ve umarım aynı hayattayızdır. Uykumun en güzel rüyası oldun; uyurken değil uyanıkken gördüğüm rüyam. Hoşça kal.

Polislerin arasında ama kelepçesiz uçağa yürümeye başladık. Şimdi bilmem kaç sefer sayılı THY uçağıyla İstanbul'a uçacağım. Çantamda okumakta olduğum birkaç kitabımdan başka hiçbir şey, hatta, yanımda, ikinci bir elbisem dahi yok. Ya sonra? İstanbul'dan öte, yol ne yana gider? Uçağa bindirilip, koltuğuma oturtuldum. Polislerden biri omzuma vurdu, göz göze geldik 'uslu dur' der gibiydi. Ayrıldılar. Birazdan havalanacak, hiçbir şeyi arkamda bırakacaktım:

Auf (nicht) wiedersehen!*

***

Yine sözümü tutamadım; ama bu kesinlikle son. Hem görüyorsunuz işte, uçağa bindirildim.

Çıkmama yakın, İlyas isimli bir Dev-Yol'cuyla tanışmıştım. İlyas, bir protesto eyleminde alınmış; çevreye zarar verdiğinden para cezasına çarptırılmıştı. Lazdı. Gülerek, 'Laz inadım, devrimci iradem para cezasını ödememe engel oldu' demişti. Bir aylık hapis için aramıza teşrif etmişti. Öyle diyordu: 'Teşrifatımız hapse olunca, ayaklarımız hızlanır bizim.' İstanbul Üniversitesi'nde talebeymiş. Böyle denmez ama keşke biraz daha uzun kalabilseydi. Her fırsatta yanına gidiyor, memleket memleket sohbet ediyorduk. Kitap okuma alışkanlık ve hızıma hayran kalmış; espriyle karışık 'TKP'nin memlekete tek faydası bu olmuş.' demişti. Şakacıydı. Belki de Yusuf Yoldaş'ın aradığı Latin Amerikalıydı. Bir keresinde, Halil 'senin kadar çok ve hızlı okusaydık belki de bu kadar kolay yenilmezdik.' demişti. Çok düzgün bir Türkçesi vardı. Laz olduğu en fazla burnun-

* Görüş(me)mek üzere.

dan anlaşılabilirdi ama o da dikkatle bakıldığında. 'İlyas ne fark eder, ben de mahpusta öğrendim. Hem kitap kimi kurtarmış içerden?' diyecek oldum ki, 'yazısı olmayan, Halil, başkasının sözünü konuşur, unutma' diyerek sözümü kesmişti. Tutuklanma hikâyesine çok gülüyorduk. Polis, İlyas'ı yakaladıktan sonra sorguya değil, kliniğe götürmüşmüş.

"Halil, Avrupa'da mücadele, her şeyden önce akıl sorunu olarak görülüyor. Hiçbir şeyimizden değil, aklımızdan şüpheleniyorlar. Avrupa'yı bitirmişler Halil, Avrupa'yı bitirmişler. Ne Rosa'nın cümleleri, ne Marks'ın zekâsı, ne Lenin'in iradesi kalmış. Herifler alıp beni kliniğe götürdüler. Neymiş efendim, akıl sağlığım yerinde mi? Aklınıza tüküreyim sizin, akıl sağlığım yerinde olsa solcu olur muyum? Değil mi? Ha ha ha."

Çıkacağı günün öncesinde son kez görüştük.

"İlyas, hikâyen burada sona eriyor. Benimki de çok yakında İstanbul'da noktalanacak." Gülümsemişti.

"Halil, İstanbul'u hiç görmedin galiba. İstanbul'la bitirilmez Halil; yazım kurallarına ters. Hangi cümleyi kurarsan kur, unutma, İstanbul sonda olmaz. O, yüklem değildir; devrik kurulmuş cümlenin öznesi hiç değildir."

"Nedir peki?"

"İstanbul'dur. Devrimi yapamadık, anlıyorum; lakin İstanbul'u terk ettik; hiç anlayamıyorum."

"İstanbul'u çok sevmişsin. Yusuf Yoldaş da öyle demişti."

"Ne demişti?" İlyas'a Yusuf Yoldaş'tan bahsetmiştim.

"'İstanbul'a bir kere yolun düşmesin, gerisi *Dauerarbeit.*'*" Ağız dolusu güldü.

"Bir TKP'liyle anlaşabileceğim hiç aklıma gelmezdi. Bak gördün mü Halil, mevzu İstanbul olunca TKP'liyle bile anlaşılıyor."

"Abi bu adamlarla niye anlaşamıyorsun?"

"Ben değil onlar anlaşamıyorlar. Kalkıp memlekete bahar geldi deyip, Özal'ı yeşerttiler. Yahu tamam, halkımız ardıç ağa-

* Sürekli iş.

cına dilek bağlar ama Özal, ardıç ağacı bile değil. Hem, siyasette dilek olur mu? Adam, cuntanın başbakan yardımcısı, nereye demokrat. Değil mi?"

"Bilmem."

"Bil. Bunda bilmeyecek ne var? Halil, siyaset dediğin nedir ki? Yüksek matematik mi, uzay fiziği mi? Hayır. Siyaset dediğin, bizim büyüklerin dediği gibi görünmeyeni görmek de değil, görüneni görmektir. Nasıl bir mit yarattılar, sanki siyaset insan beyninin sınırlarını aşan bir şey. Karnın mı aç, açım dersin; budur siyaset. Âşık mısın, âşığım dersin, budur siyaset. Değil mi?"

"Bilmem. Bu da çok kolay oldu sanki."

"E öyledir ama. İnsanların yolu yok, insan gibi evi yok, karnını doyuracak ekmeği yok. Bunlar yok demek siyasettir işte. Ha bir de bir adım ötesi var: İstiyorum. Nedir? Eylem. Siyaset ve eylem bir bütündür Halil. Yolun yoksa yok dersin bunun ötesi var mı? E eşek değilsen, sözüm meclisten dışarı, bir de istersin. Bizimkilere dedim dedim anlatamadım. Yahu her sözümüzün Marks'la bağlantısı şart mı? Marks ne bilsin bizim gecekonduları. Öyle değil mi Halil? Adam Almanya'da doğmuş, İngiltere'de ölmüş."

Frankfurt-İstanbul seferini yapan uçak, İlyas'ın İstanbul'una teker değdirdiğinde, okyanusa düşmüş insan gibiydim: Deryanın her katresinde yalnız. Ne yöne gidersen git aynı. Pasaport kontrolünden sonra bir köşeye geçip oturdum. Ne yapacaktım? Nereye gidecektim? İnsan bazen bu durumlarda, -duruma katlanabilmek için- işi mizaha vuruyor. Marks olsa ne derdi? Hayır, aklımda İlyas var. 'Ne diyecek Halil? Adam hayatın her anına cümle kurmamış ki, kalk yürü da!' Hakikaten, sanki İlyas beni karşılamış ve bana yol gösteriyormuş gibi kalkıp yürümeye başladım.

1. DEFTERİN SONU

Fevzi: "Dil dile benzer."

2. DEFTER

Yeni çıkmışın en büyük sıkıntısı kalabalıkta yürümektir. Havaalanı karmakarışık, tıklım tıklımdı. Neredeyse yürüyemiyordum. Bir iki kişiye çıkışı sorduktan sonra, kendimi zor bela dışarıya atabildim; fakat Atatürk Havaalanı'nın dışı da içi gibiydi. Orta boy, hafif kilolu, saçlarını arkaya taramış biri, elimdeki çantayı kaparak, neredeyse gözle kaş arasında taksiye bindirdi. Daha ne olduğunu anlamadan, yola çıkmıştık. Dikiz aynasından bana bakarak,

"Hoş geldin Abi. Almanya'dan değil mi?" diye sordu. Sadece kafamı sallayabildim. "Memleketimiz güzel, nereye gider-

sen git, dönersin. Abi nereye?" Anlamamış gözlerle baktığımı fark edince, "Abi nereye bırakayım?" diye sorusunu sadeleştirdi.

"Otobüs terminali" dedim, zor bela.

Çok konuşuyordu. O gün, uluslararası bir toplantı mı ne varmış, gelen çokmuş. Beni de önce onlardan sanmış, falan filan. Belli bir süre sonra dinlemez oldum. Türkiye'ye gelmiştim. Türkiye... Ne sıcak, ne soğuk; ne yabancı, ne tanıdık.

"...er. rt..."

Kendimi, koltuğun üzerinde şu kadarcık hissediyordum. Ben küçülüyor, araba büyüyor, taksicinin anlamadığım kelimeleri boğuklaşıyordu. Kafka'nın Samsa'sına dönmüştüm. Samsa yine talihliydi. Şu taksiden bir böcek olarak inmem mümkün mü? Üstelik gitmek istediğim yer otobüs terminali. Orada beni eziverirlerdi.

"...ag... lla..."

Ne diyecektim, 'ezmeyin, ben insanım.' En çok insanlar ezilmiyor mu? Hem sonra burası Türkiye, 'böcek konuşuyor, uğursuzluk, başımıza taş yağacak' der, oracıkta işimi bitiriverirler.

"L... aha... ht..."

Böcek olmaktan vazgeçmeliydim. Cüssem yerinde durduğuna göre, içimi belli etmemin manası yok. İlla olacaksam yağ çubuğu olurum. Daha düz, daha anlaşılır; Konya'ya kadar gider, durumu yerinde tespit ederim.

".... ok... oha...."

'Devrimi yapamadık, anlıyorum; lakin İstanbul'u terk ettik; hiç anlayamıyorum.' İlyas neresinden bahsetti acaba. Ben mi yakıştırıyorum yoksa okuduğum kitapların birinde mi böyle bir cümle geçiyordu. Sanmam, cümle tamı tamına İlyas'ın ağzından çıkmaydı. Mühim bir şehir demek ki! İlyas'ın yapamadığı devrimin üzerinden on yıl geçti. Tam da böyle bir eylül ayıydı. Almanya'ya henüz varmış, yine yapayalnızdım. Babam söylemişti: 'Memlekette ihtilal olmuş, asker anarşiye dur

demiş.' Anarşisine dur denmiş ülkeme, bütün anarşimle düşüvermiştim. Birazdan otobüse binecek, baba ocağına gidecektim.

"Abi... bu ..."

Doğduğumuz yerler, çocukluk anılarımız, ilk damarlarımız... O ilk damarları bir daha süremiyoruz. Bir yerde okumuştum, 'doğum, hayatın katlidir.' diyordu. Acaba olay mahalline, doğduğumuz yerlere, bağlılığımızın sebebi bu mu?

"Abi... re... dal.."

"Hıh, buyur."

"Dalmışsın abim. Ben de güzergâhımızın güzelliklerini anlatıyordum."

"Evet, biraz dalmışım. Kusura bakma"

"Rica ederim abim, insanlık hali. Abi memleket nere?"

Doğru ya, ne kadar derine dalarsan dal, bu yosun ayağına dolanır. Nedense memleketlerimizi çok merak ederiz. Boyunlarımızda taşıdığımız bilgi kartlarımız. Kim detayla uğraşacak, al bak, at torbanın içine. Birazdan, Konya torbasına atılacaktım; ne yapmış, ne etmiş, ne çekmiş, ne görmüşüm, hiç fark etmez.

"Konya."

"Oo, Mevlana memleketi; severim. İçinden?"

"Hayır, Kulu."

"Abim benim için Konya demek Huğlu demek. Evliyası, ermişi bir yana Huğlu bir yana. Ben kendim avcıyımdır. Babadan, atadan kalma bir hastalıktır. Hakikaten hastalıktır. Akşam eve varıyorum ya, televizyon kumandasını şuradan şuraya almaya eriniyorum; fakat telefon geliyor, parti var demiyor mu, ne yorgunluk, ne iş, kendimi yolda buluyorum. Hanım her seferinde arkamdan bağırıyor; ama hak getire. Kulağına rüzgâr girmiş hayvan gibi gidiyorum. Memleketin gitmediğim dağı kalmadı. Elde Huğlu dağ bayır çok gezdim. Huğlu silahı avcının üçüncü elidir. Namlusu, tetiği, yuvası, kundağı, bir başkadır. Abim başını ağrıtmıyorum değil mi? Geçen yıl fabrikasını

gezmeye gittik. Adamlar ormanın ortasına bir bina kondurmuşlar ki o kadar olur. Teknoloji desen birinci sınıf, temizlik, pırıl pırıl. Misafir ettiler, gezdirdiler. Benim Çift Kırma'yı oradan aldım. Önceki de Huğlu'ydu ya ne yaparsın, görünce dayanamadım. Tek tetik, ceviz kundak, namlu siyah krom kaplama; hafif, ağırlık teçhizata göre 3, bilemedin 3,5 kilo. Mübarek, kız gibi. Sen namluyu doğrult yeter, nişanı kendi alır. Abi hangi taraftan gideyim?"

"Buyur?"

"Hangi taraftan gidim? Camii altından, camii üstünden?"

"Sen bilirsin. Buraları tanımıyorum."

"Tamam abim, ikisi de aynı mesafe. Biz yine de alttan gidelim. Üst bazen tıkanıyor. Ha onu diyordum, Huğlu elindeyse avın kaçarı yoktur. Gerçi eskisi gibi av olmuyor artık. Şu terör belasına çoğu yeri kapattılar, yetmedi, her önüne gelene ruhsat verdiler. Bilen de sıkıyor bilmeyen de. Halbuki avcı adam, vurduğu avın başında ağlayan adamdır. Millet spor olsun diye dağa taşa saçma dağıtıyor. Abim bak burası açıkmış. Dağa taşa saçma atılır mı ya? Yavrusu var, firiği var. Hayvanı seveceksin. Abim çoluk çocuk var mı?

"Yok."

"Benim var. Ellerinden öper bir kız, bir oğlan. Oğlan yufka yürekli aynı anası. Bazen avı eve getiriyorum, bir hafta konuşmuyor benimle. Kız öyle değil. Kız tam ben. Hayvanı seviyor, niye vurduğumu hiç sormuyor. Normalde tersidir değil mi? Ne yapacaksın bizde yer değiştirmiş. Oğlan anaya kız babaya benzemiş. Ha ha ha. Abi Konya peronuna değil mi?"

"Evet."

"Bırakim abimi. Şimdiden hayırlı yolculuklar."

"Sağ olasın. Usta, Almanya'dan geldiğimi nasıl anladın?"

"Buyur abim?"

"Almanya'dan geldiğimi, diyorum, nasıl anladın."

"Hıı..." Övünürcesine gülümsedi. "Kaç yıldır havaalanından yolcu alırım, artık, kim nerden gelmiş gözüm kapalı bili-

yorum. İşin şakası bir yana, Abim gömlek cebinde HB var, oradan bildim." Paketi çıkarıp, uzattım.

"Lütfen kabul et, sadece bir dal aldım."

"Abim rica ederim, olur mu öyle?"

"Olur olur, lütfen kabul et."

Çok gitmeden terminale vardık. Burası daha da karışıktı. Taksicinin parasını döviz olarak ödedim; hiç sorun etmedi, hatta sevindi bile. İlk iş olarak para bozdurmam gerekiyordu, sonra belki yemek yerdim.

***

Hava akşama inmişti. Konya otobüsü, klimalı, mavi ışıklı, caf cafı yerinde bir Mercedes'ti. Kaçış yok! Nereye gidersem gideyim, altımda, yanımda, önümde, arkamda bir Almanya olacaktı. Muavin gencecik bir çocuktu. Ateş gibi sağa sola koşturuyor, durmadan bir şeyler yapıyordu. Boynundaki papyon, kayada ardıç ağacı gibi sırıtıyor, diline yerleştirmek istediği nezaket Türkçesi "s" ile "z" arasında ezilip duruyordu. Gece boyunca durmadan "Abizsizsbizsuiçermizsinizs." dedi ya da bana öyle geldi.

İstanbul Ankara arası gecenin karanlığında yönsüz bir yoldu. Şansıma yanım boştu. Uyusam, mavi bir uykuya dalsam ne güzel olurdu. 'Mavi uykularda çocuklar hiç ağlamazmış.' Annesi Brigitt'e böyle dermiş.

"Yatak odamda mavi lambam vardı. Annem beni yatırmadan, onu açar, masallar anlatırdı. Odama tilkiler, kurtlar, insanlar, kaplumbağalar doluşurdu. Halil, en çok sevdiğin masal hangisi?"

"Benim? ... Benim hiç masalım yok!"

"Nasıl yok? Annen sana masal anlatmaz mıydı?"

...

"Ich bin voll Idiot!* Her seferinde unutuyorum annenin öldüğünü. Özür dilerim. ... Halil, annesizlik nasıl bir şey?"

* Tam bir salağım.

"Kaç kere dedim sana, bilmesen daha iyi."
"Olsun, bir kere olsun söyle, nasıl bir şey?"
"Peki; ama üzülmek yok, tamam?
"Versprochen.*"
"Kapat gözlerini"
"Tamam kapattım. ... Und?**"
"Und, was?***"
"Açmayacak mıyım?"
"Hayır."
"Nasıl hayır?"
"İşte cevabı: Her an açabileceğin gözlerini açmamak, açamamak gibi bir şey." Brigitt bir daha bu soruyu sormadı. Başını omzuma koydu, ağladı. Ağlamasına dayanamazdım. "Biliyordum sözünde durmayacağını, dur sana masal anlatayım."
"Gerçekten?"
Heyecanlanmıştı. Gözlerini silip dinlemeye başladı. Masal benim değil Niyazi Amca'nındı; nenesi anlatırmış. Kış günleri, karın dam boyunu aştığı zamanlar, yavrularını kanatları altına alan tavuk gibi, torunlarını etrafına toplar, masal anlatırmış. Niyazi Amca annesinden hiç bahsetmezdi. Hayatındaki anaç nenesiydi.
"Halil Beg, nenem masal anlattığında bambaşka olurdu. Ne kış üşütür, ne açlık acıtır, ne karanlık korkuturdu. Masalı, ağzıyla yavrularını yemleyen kuş gibi, tane tane, hazır çıkarırdı. Soluklanacağı zaman, eliyle, ağzının kenarında birikmiş sözleri topluyormuş gibi yapar, dudaklarıyla "nırç" sesi çıkarırdı."
"Bir varmış, pir varmış. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal iken, pireler berber iken, ben nenemin beşiğini tıngır mıngır sallarken, es gab ein Fuchs und Maulbeerbaum.****"
"Maulbeerbaum?"

* Söz ver.
** Eee?
*** Eee ne?
**** Bir tilkiyle bir dut ağacı varmış.

"Dut, dut ağacı."

"..?"

"Çok güzel, çok tatlı bir yemiş. Ağaçta olur, böğürtlen gibi.

Ulu mu ulu, yeşil mi yeşil bir dut ağacı varmış. Etraftaki tek dut ağacıymış. Herkes; insanlar, kargalar, serçeler, tilkiler onun dutlarını çok severmiş. Dut ağacı bundan çok hoşnutmuş. Onun yerinde başka bir ağaç olsa, belki de kasım kasım kasılır, havasından geçilmezmiş ama o, alçak gönüllü, eli açık, yardımsever biriymiş. Yanına geleni dutsuz, sıcakta dil uzatmış kuşları gölgesiz bırakmazmış. Gel gün, git gün, serin bir sabahın alacasında bir tilki görünmüş. Etrafını kollaya kollaya, parmak uçlarına basa basa gelip dut ağacının altında durmuş.

"Merhaba dut kardeş." Tilki dile gelir de dut durur mu, o da dile gelmiş:

"Merhaba tilki kardeş" deyip, Tilki'nin selamını almış.

"Çok uzaklardan geliyorum. Namın, şu gördüğün dağın ardına kadar geldi. Serçenin kanadında, karganın gagasında, tilkilerin sohbetinde adın geçiyor. Ocağına düştük. Küçük çocuğumuz hasta, hiçbir şey yemiyor. Gezdirmediğimiz doktor, göstermediğimiz cerrah kalmadı ama çare bulamadık. En son, senin dutlarının şifalı olduğunu söylediler. Gidip, dallarına, yapraklarına, gövdesine yüzümüzü sürelim dedik. Ailem, şu ileride, koca taşın arkasında bekliyor. Gidip, önden bir kontrol edeyim dedim. Müsaaden olursa dutlarından çocuğumuza yedirmek istiyoruz..?" Ağlamaya başlamıştı.

"Du Schatz, bitte. Nichts zu weinen!*"

"Nichts, nichts. weiter bitte.**"

Dut çok sevinmiş.

"Tabii" demiş, "sadece çocuğunuz değil hepiniz yiyebilirsiniz. Lütfen ailen de gelsin."

Tilki ön sol ayağını kaldırıp sallamış, bunu gören Anne Tilki, yavruları alıp gelmiş. Tilki ailesi şirin mi şirin bir ailey-

* Sevgilim lütfen! Ağlayacak bir şey yok.

** Yok bir şey, devam et.

miş. Anne Tilki, dut ağacının o güne kadar gördüğü en güzel tilkiymiş. Hele çocuklar, her biri birer Reşat altın; fakat küçük olanın kulakları sarkık, tüyleri renksizmiş. Dut ağacı hemen, en çok güneş gören dalına haber salmış; dal, parmak büyüklüğündeki balma dutlarını hasta yavrunun önüne silkelemiş. Hasta yavru, önce istememiş ama, anne babanın zoru, dutların güzelliğiyle yavaş yavaş yemeye başlamış. Anne baba çok sevinmiş. Çoktandır ilk kez yavrularının boğazından bir şeyin geçtiğini görmüşler. Anne Tilki gidip dutun gövdesini öpmüş.

"Dut kardeş. Bir anne, çocuğunun karnına dünyayı koymak ister. Yavrumuz günlerdir tek damla su bile içmiyordu. Dile bizden ne dilersen?" Dut gülümsemiş,

"Dileğim gövdemde dursun. Bir gün lazım olursa söylerim." demiş.

"Biz artık bu yaz burada kalırız. Biliyoruz senden çok şey istedik, etrafta bildiğin serin bir kayalık var mı?" diye sormuş, Baba Tilki.

Dut, en tepedeki dalına haber salmış. En tepedeki dal, tüm yapraklarıyla göz göz olup etrafı taramış. Bir yaprak, 'aşağıda büyük bir kaya var' demiş. Bir başka yaprak 'yukarıda da büyük bir kaya var' demiş. Dut ağacı baba tilkiye aşağı gitmesini söylemiş.

"Yukarıda çobanların otağı var. Orada, gövdem büyüklüğünde köpekler dolaşır. Beni çok severler, ama belki sizi rahatsız ederler"

Tilki, zeki hayvan, hemen anlamış.

"Çok sağ ol dut kardeş. Biz aşağı kayaya gidelim. Yukarı olsaydı suya da yakın olurdu ama gereği yok; çoluk çocuk var, uzak durmak lazım."

Tilki ailesi, dut ağacına çok teşekkür etmiş. Çocuklar sevgisini göstermek için el ele tutuşup, dutun etrafında dönmüşler. Dut, onları yaprağıyla yumuşak yumuşak sevmiş. Tilki ailesi her şafak gelip, küçük yavrularına dut yedirmeye başlamış. Küçük yavru, gün be gün iştahlanıyormuş. Çok geçme-

den yavrunun burnu kararmış, tüyleri kızarmış, kuyruğu püsküllleşmeye başlamış. Günler böyle böyle geçerken, bir gün hiç beklenmeyen bir şey olmuş.

"Halil bitte!*"

"Was? Schatz, das ist ein Märchen. Du musst nicht ernst nehmen.**"

"Doch.***"

Çoban köpekleri yukarıda oynaşırken, su arkına taş düşürmüşler. Dutun suyu gün be gün azalmış ve sıcağın en sıcak olduğu saatte bitmiş. Susuz kalan dut, dut veremez olmuş. Yapraklar solmuş, dallar eğilmiş, koca ağaç, neredeyse, henüz yaprak görmemiş fidana dönmüş. Tilki ailesi tam çocukları iyileşecekken dutun susuz kalıp, dut vermemesine önce kızmış, sonra üzülmüşler. Yine bir sabah, umutsuz halde duta geldiklerinde, dut:

"Hatırlıyor musunuz? İlk geldiğiniz gün 'dile bizden ne dilersen' demiştiniz. O dileğimi şimdi söylemek istiyorum. Pir aşkına bana su yetiştirin. Arkın içine düşmüş taşı kaldırdınız mı tamam; ama biliyorum orası tehlikeli, çoban köpekleri sizi görebilir."

Anne-Baba tilkiyi kara bir düşüncedir almış. Nasıl yapsalar, ne etseler bilememişler. Bir gece, kaya evlerinde, uykusu kaçmış halde şöyle konuşmuşlar:

Anne Tilki: "Çocuğumuz biraz daha dut yese iyileşecek."

Baba Tilki: "Evet. Fakat oraya gidip dönmemek de var."

Anne Tilki: "Pir korusun."

Baba Tilki: "Uzaktan geldik, müsaade istedik; bir dediğimizi iki etmedi. Canını, dutlarını canımıza verdi. Ağaçlığını gösterdi. Şimdi sıra bizde. Hayvanlığımızı, tilkiliğimizi göstermenin zamanıdır. Biliyorsun, ben cesaretli bir tilki değilim ama "cesaret" demişti dedem tilki, hatırlıyor musun? "korkmamak değil, korktuğun halde zorunlu olanı yapmaktır."

* Halil, lütfen.

** Ne? Sevgilim bu bir masal. Ciddiye alman gerekmiyor.

*** Kim demiş!

Anne Tilki: "Seni çok seviyorum."

Baba Tilki: "Ben de seni çok seviyorum."

Baba Tilki kalkmış. Çocukları mışıl mışıl uyuyormuş. Sevip öpmüş onları, Anne Tilki'yle vedalaşıp çıkmış.

"Halil, bitte bitte bitte.*"

"Schatz, ich kann nur erzahlen darf nicht ändern.**"

'Doch, doch, doch. Bitte!***"

"Abizsizsbizsuiçermizsinizs?"

"Buyurun."

"Abizsizsbizsuiçermizsinizs?"

"Su mu? Hayır teşekkür ederim, içmeyeceğim. Pardon Muavin Bey, lütfen beni Tuzdibi köyünde indirmeyi unutmayın. Belki uyuyabilirim."

"Beyefendi, bizs arada durmuyorusz. Bu ekszpiresz szefer."

"Olur mu beyefendi! Bilet alırken sordum, 'tabii' demişlerdi."

"Biletinizse bakabilir miyim?"

"Tabii. Durun bir saniye. Buyurun."

"Beyefendi, biletinizs Kulu'ya kadar. Orda indiririzs."

"Öyle mi?"

"Evet. Şirketin talimatı var, aralarda duramıyoruzs."

"Ya rica ederim, Kulu dediğimiz bir saat yol. Niye boşu boşuna gidip geleyim?"

"Beyefendi şirket talimatlarına uymak zsorundayızs."

"Rica etsem bir de Kaptan Bey'e sorar mısınız?"

Muavin, yetkisini çiğnemişim gibi, beş karış suratla kaptanın yanına gitti. Aralarında ufak bir konuşma geçti. Kaptan dikiz aynasından bulunduğum tarafa göz attı, sonra elinin tersiyle, görmeyeceğimi düşünerek, 'siktir et' der gibi yaptı. Memlekete hoş gelmiştim. Vurdum kafayı uyudum.

* Halil, lütfen lütfen lütfen!
** Sevgilim bu bir masal, anlatabilir ama değiştiremem.
*** Kim demiş! Lütfen.

***

Kulu terk edilmişti.

Gece, yorganını yavaş yavaş çekiyor, bozkır yeni bir sabaha uyanıyordu. Lise talebeliğimin kenti, üflesem yıkılacak gibiydi. Her taraf sonbahar kokuyordu. Yağmur yok, çürümüş yaprak yok, Brigitt yok, yine de sonbahar kokuyor... Bozkır sonbaharı, havada toz zerresi. Toz zerresi gecekonduları içine almış. Gecekondunun önünde, toprağın bir karış üzerinde duruyor. Çeksen, değil tabla, duvar, hatta kasaba kökünden kopar. 'Hiçbir şey üzüm kökü kadar sevmez toprağı.' Sonbahar üzüm tanesinde sarardığında, aynasında dağ tepesi görünürmüş. Dağ tepesi, kışın ilk habercisi. Üzüm bitmiş. Yaprak boşta. Menderes Amca görse içi giderdi: 'İnsan toprağın üstünde, kök toprağın içinde ölür. Üzümün dalı niye kıvrıktır? Sevdadan. Kökün, toprağını severse, sevdan salkım olur. Fakat boşuna, hiçbir şey üzüm kökü kadar sevmez toprağı. Üzüm bu... Rüyada gözyaşı, kadehte şarap, sofrada meze, kanda pekmez. Üzüm bu, susuzluğun ortasında yemiş yeşil.'

Üzüm üzüm iki gözüm
Sanadır şu cümle sözüm
Seherde Kulu'ya indim
Ne bağ duydu ne bağbancı

Sinirlerim bozulmuştu. Gülmeye başladım. İçimden kendime kızıyordum: 'Gül gül, iyi gelir. Kafayı yemeden önce açık bir yer bulma da...'

"Abim hoş geldin, bırakalım."

Geceden kalma bir taksici. Kısa boylu, temiz yüzlü, bağrı açık, elde gümüş tespih... Kalıptan alıp, karşıma koymuşlar sanki.

"Yok, sağ ol."

"Abi nereye gideceksen bırakırız. Bu saatte başka vasıta olmaz."

Bir türlü cümleyi toparlayıp, derdimi anlatamıyordum. Dilim damağıma yapışmış, ağzımda kocaman olmuştu. Şöyle bir bağırabilsem, içimdeki bütün ifrazatı atabilecektim.

"Tuzdibi Köyü'ne gidecem." Oh be nihayet söyleyebilmiştim. "Gerçi oradan geliyorum ama neylersin, arada durmuyorlarmış! Ekspres mi neymiş. Memlekete yeni kanunlar gelmiş."

"Yurtdışından mı abi?"

Kelime oyununun sırası değil ama evet "yurtdışı"ndan. Nereden bildin? Halil, istediğin kadar kız, kırmızı pancar on kuruş. Ne yani, kim karşılasın istiyordun? Kulu kaymakamı mı? Kulu kaymakamı, hükümet konağında en tatlı uykusunda; devlet devlet uyuyordur. Sana, aha şu bitirim düşmüş. Bu çocuk seni Tuzdibi'ne götürür, tuzsuz da getirir.

"Kaça gidersin?"

"Oo, abimin tasasına bak. Benzin parası verirsin olur biter; bi'şey kalıyorsa dinime imanıma." Taksi, Renault Toros, beyaz renk, hiçbir yerinde taksi yazmayan temizce bir arabaydı. Vites kolunda iki tespih daha vardı. Sigara ikram etti, almadım. "İsveç'ten?"

"Evet. Nerden anladınız?" Yalandan kim ölmüş. Hep hayat geçecek değil ya, bir dalga da ben geçeyim.

"Abi bizim Kulu'nun iki ayağı da orda. Hem yüzünde bir güneşsizlik de var. Tenin bembeyaz." İçimden 'mahpushanelere güneş doğmuyor' dedim.

"Doğru. Güneşi biraz kıt gördük."

"Abi hiç anlamıyorum. Güneşi olmayan yere niye giderler?"

"Güneş tek başına karın doyurmuyor ki."

"Haklısın. Bütün dert dava karın. Abi, sözüm meclisten dışarı, bizim bir komutan vardı, 'karnını düşünen, şimdiden siktirip gitsin' derdi. Adam Doğu'dan gelmişti. Bir başka dünyanın insanıydı. Karın deyince aklıma geldi. 'Komandonun çantasında kumanya olursa, aklı midesinde olurmuş.' Çok şükür, komandoluğumuzu Samsun'da yaptık. Şu terör belasına, biti-

rene kadar üç buçuk attık. Neyse, çok şükür sağız; çoluğun çocuğun rızkındayız. Abi kimlerdensin?"

"Bizim o tarafları bilir misin?"

"Taksiciyiz. Her yere girip çıkmışlığımız var. Kendim Yeniceoba'danım. Askerden sonra Kulu'ya yerleştim. İki senedir gidip geliyoruz. Akmasa da damlıyor."

"Kantarlardanım."

"Hiç duymadım."

"Küçük bir aileyiz zaten."

"Abi izne gecikmişsin."

"İzin? Ha. Evet, bu sene öyle oldu."

"Abi, Kulu izin döneminde bir başka oluyor. Arabalar son model, insanlar fos fos hava basıyor, sokaklar şenleniyor. Millet nasıl kazanıyor bilmiyorum ama, su gibi harcıyor. Nankörlük etmeyeyim, bir kısmı da bize düşüyor. Bolca sarhoş taşıyorum. Böyle görünce keşke ben de gitseydim diyorum. Ne dersin abim, iyi de mi oralar? Fakat yine de en iyisi memleket bence?"

"Olmaz mı? Adı üzerinde: Memleket."

Sabah mahmurluğum dağılmıştı. Güneş sağ taraftan elçilerini göndermiş, çok geçmeden teşrif edecekti. Geldiğim yolu geri dönüyordum. "Abizsizsbizsuiçermizsinizs?" Allahın belası ekspresmiş. Ekspres dediğin yolu kısaltır, çok şükür tersi oldu. Zaten şu terslik terkimden inmedi gitti. Millet Avrupa'da mevlasını, ben belamı buldum. Gittim çıplak, geldim çıplak. Birazdan köye varacam, bacıma gidecem. Bacım, kim bilir nasıl utanacak. İnsan abisinden utanır mı? Utanır, utanır...

"...da, bu saat... ne ...trolü böyle?"

"Buyur?"

"Polis diyorum, sabahın köründe kontrole çıkmış."

İleride sağda bir polis otosu burnunu çukura sokmuş, kıçıyla yola bakıyordu. Polisin biri yol kenarında, elinde dur levhasıyla dizine vurup duruyordu. Durduk. Polis, şoförden yana geçti, eğildi.

"Ehliyet, ruhsat?"

"Günaydın abim, buyur."

"Günaydın, günaydın..." Belli, her günaydın için ayrı ayrı ceza yazacaktı.

"Ne yana?"

"Abim, müşteri var. Tuzdibi Köyü'ne"

"Tuzdibi? O nasıl isim öyle la, cehennemin dibi der gibi..." Arabanın içine şöyle bir göz attı, üzerimde hiç durmadan, "Sen gel bakim", dedi şoföre. Şoför indi. Birlikte polis otosunun yanına vardılar. Bir vakit el kol hareketinden sonra, şoförün eli cebine gitti. Polis yazmakta olduğu kâğıdı yırtıp attı. Şoför, kızarmış bir yüzle geri geldi. Bindi. Tek kelime etmeden, el frenini indirdi, direksiyonu sonsuza fırlatmak istercesine çevirip, gaza bastı. Yolu tutmuştuk ki:

"Gitti bizim kazanç."

Sigara yaktı. Uzattı. Tekrar almadım. Paketi torpido gözüne gayet ustaca fırlatıverdi. Paket gitti yerine kuruldu. Dumanı uzun uzun üfledi.

"Var ya abi, bu memleketin sorunu ne işsizlik, ne de terör. Varsa bir sorun aha şu çorbasına tükürdüğüm rüşvettir. Bazen nasıl küfrediyorum kendime. Ulan aklını aldığım, memleketi sen mi bekleyecen? Giden varsa sebep de vardır. Bir sen mi bu kadar seviyon? Bak işte, sabahın köründe bile sırtında birilerini taşıyorsun."

"Haklısın"

"Haklıyım, değil mi? Peki, haklıysam niye kazanamıyorum?"

"Buyur?"

"Haklıysam diyorum, bir kazanç değil mi? Atla deve değil ya, altı üstü eve bir ekmek. Niye kazanamıyorum? Bizi kandırıyorlar abim. Yok 'sen doğru ol kem belasını bulur'muş da, yok haklıysan kazanırmışsın da, falan filan. Abim bu dünya güç dünyası. Bileğin kuvvetliyse ekmek yersin, yoksa..." Direksiyonu dövdü. "Bir kızım var. Adı, Elif; annemin adı", dedi sustu.

***

Annem'le başlayan cümlem olmadı. Olmuşsa da hatırlamıyorum. Ben beş yaşındayken, arkasında üç çocuk bırakarak ölmüş. İnsanın annesi olmazsa, adresi de olmuyor. Sevdiğim bir evimiz olmadı. Evimiz yoktu... Ama yine de buradayım işte. Renault Toros, kıçına bağlanmış uçurtma gibi, savurduğu toz bulutuyla geri döndüğünde, köyün herhangi bir yerinde yapayalnız kalmıştım. Hayvan pisliği kokuyordu. Etrafta hareket halinde tek canlı yoktu. Niye gelmiştim? Apansız, ne kadar gereksiz bir şey yaptığımı fark etmiş, boşluğa düşmüştüm. Kime ne diyecektim? Ben kimdim? Nerelerdeydim? Saçlarım niye döküldü? Çantamda ne var? İşte karşıda Fevzilerin evi. Teyzem balkonda yok. Halbuki köyün en meraklı kadınıdır. Demek duymadı. Evin sıvası iyiden iyiye dökülmüş, balkon korkuluklarından biri yerinden çıkmış, çivisine asılı, havada duruyor. Acaba göçtüler mi? Evimiz hangi taraftaydı? Ya ne oluyor bana? Köyümde adres mi soracağım?

"Abi sen kimsin?"

Ben mi? Köyün en sümüklü çocuğu sen olmalısın. Hiç mi silmezler burnunu? Gözlerin de ne kara; üstelik misket gibi. Misketin var mı senin? Daha ne kadar bakışacağız, değil mi? Bilmem.

"Hacı Kantarcı'nın kızı hangi evde oturuyor?"

Hacı ne? Ben ne bilim. Tanımıyorum. Sen kimsin? Çantan da var. Şehirden mi geliyon? O araba kimindi? Bizim arabamız yok. Abi daha ne kadar bana bakacaksın?

"Hacı Kantarcı?"

"İrfan, kiminle konuşuyon? Gel buraya."

Annesi herhalde. Eşarbı sıkı sıkıya, şalvarı belinde. Tuhaf bir yaratığa bakar gibi bana bakıyor. Sormama fırsat vermeden,

"Kimi sordun?"

"Hacı Kantarcı'nın evi?"

"Hacı Kantarcı?"

"Alamancı Hacı"

"Vey, Hacı Emminin? evi." Kürtçe ruhlu Türkçede çokça yapıldığı gibi, soru tonlamasını cümle arasına koydu. Daha dikkatli bakmaya başladı. Evet, birazdan o soru gelecek.

"Xelo, tu yî?*"

Demiştim gelecek diye. 'Evet, Halil benim. Almanya'ya giden, orada eroin işi yapan, içeri düşen ve mahpus yatan Halil benim. Rahatladın mı? Şimdi git, bütün köye haber ver.' Kadın, bıraksalar bütün gün o halde durabilirmiş rahatlığında bana bakıyordu. Ortalık ne kadar da sessizdi. Yoksa, çocukluğumun köyü burası değil miydi? Ama şu dam, üstünde misket oynadığımız Köse Amca'nın evi. Hemen dibinde hayvan pisliği; yine aynı yerinde. Sinekler, metroda üst üste binmiş insanlar gibi; durmadan hareket ediyorlar. Metro yok. Metro çok uzakta kaldı.

"Xelo?"

Ne kadar tanıdık bir ses. Nereden geldi? Metroda kim bana "Xelo" der.

"Xelo, kurban."

Ses metrodan değil yakından geliyordu. Fark etmemle, sarılması bir oldu. Çok kısa bir süre 'kim acaba?' demiştim ki, "Xelo, kurban", deyip ağlamaya başladı. Ağıdın melodisine sallanıp duruyorduk. Ayak üstü, annem, babam, kaderim, kadersizliğim; hepsini döküverdi. Durduk. Ellerini boynumdan çözdü, hafif geri çekildi. Eşarp ucuyla gözlerini silip, eşarbını biraz daha sıktı. Dışarıya çıkmış saçı varmış gibi, ustaca eşarbının altına itti. Yaşı belirsiz bir kadın olmuştu. Yüzüme baktı. Sustu. Kızmak, bağırmak, çağırmak, belki de alnımın ortasına bir taş vurmak istedi. Hiçbirini yapmadı. Koca bir kadındı artık; gün görmüş, sene devirmiş, torun yetiştirmiş sanki. Halbuki benim bir küçüğümdü. Yüzü, belirsiz bir yaşın yüzüydü. Gençliği henüz perdelenmiş, yanaklarında yer yer genç kızlığı duruyordu. Boylu olduğunu bilmiyordum. Yine de, şalvarla

* Halil, sen misin?

eşarbın arasında kaybolup gitmişti. Bizim kadınlarımız... Nazım az demiş. Ne de çabuk yaşlanıyorlar. Topraktan gelmiş, toprağa gider oluşumuzun en açık fotoğrafları onlar. Kardeşim de öyleydi. Mavi naylon ayakkabıları toz toprak içindeydi. Çantamı aldı, yürüdük. Evi iki adım ötedeymiş. İçeriye geçtik. Toprak dam serindi. Yerlere kilim serilmiş, açıkta kalan zemin daha yeni sulanmıştı. Altıma içerden minder getirdi, oturdum. Oturmadan, eli çenesinde, 'Neredeydin?' dedi. 'Gurbete gittiğin yetmedi bir de mahpusunu yattın? Kendine nasıl kıydın. Demedin, bacılarım var; yüreğine oturur?' Ne diyecektim? Sustum. Şimdi ilk kez kendimi babam gibi hissettim. İçimden, içime ağlıyordum. Çocukları başından savdıktan sonra yanıma oturdu. Bir sürü şey anlattı. Köyün çoğu, en küçüğümüz, teyzem, Ankara'ya taşınmışlar. Küçüğümüzün kocası devlette şoförlük işi bulmuş, durumları iyiymiş. Köy yavaş yavaş boşalıyormuş. Ekmek davasına herkes bir yere göçüyormuş. Kendileri de Hacı babadan kalan tarlalar olmasa, Konya'ya gideceklermiş. Tarlalar hiçbir şey vermiyormuş. Eksen bir dert, ekmesen el aleme ayıpmış. Bacım tarlaların verimsizliğini uzun uzun anlattı. Pay isteyeceğimden mi ne korkmuştu? Neden sonra 'açsın?' diye sordu. 'Hayır' dedim. Evet demişim gibi kalktı sofra kurdu. Ses etmeden yedim; açtım. Enişte kasabadaymış. Şoförmüş; kamyon şoförü. Yük varmış, Adana'ya götürecekmiş.

"Kimseyi gördün?"

"Nerde?"

"Kulu'da"

"Yo, zaten her taraf kapalıydı."

"Ne kadar kalacan?"

Bacım, beni ayıbı gibi görüyordu. Elinden gelse peştamalına sarıp, kimselere göstermeden köyün dışına çıkaracaktı. Neyse, en azından enişteden kurtulmuştum. Kalktım. Hiç ikiletmedi. Yıllar sonra gördüğüm bacımı yine arkamda bırakı-

vermiştim. Söylemesi zordu ama, benim kimsem yoktu. Neye gelmiştim? Yalnızlığımla yüzleşmeye mi?

***

Dirim bu kadardı; sıra ölümde. Yine kelime oyunu gibi oldu. Kız kardeşim, ardımda yaşlı, kızgın, şefkat dolu, acılı iki çift göz gibi kalakalmıştı. Dönmedim. Dönsem, neye nasıl bakacağımı bilmiyordum zaten. Fakat böylesi anlarda, dönüp bakmadığınız şey ardınızda değil; önünüz sıra serilirmiş. Yukarıdan kendime, kendimize, köyüme, Kulu'ya, ovaya bakıyormuş gibi her şeyleri görüyordum. Belki de geri dönmek bunları gördüğümü kabul etmekti. Etmedim. Edecek kadar gücüm yoktu. Bir balıktım, deryasını görmek istemeyen; tenimde, pullarımda, burnumda, yüzgeçlerimde dolanan suyu kabul etmiyordum. Sıcağın, üstünü tencere kapağı gibi kapattığı köyümde, çocukluğumun misket seslerinden başka hiçbir ses yoktu. Çantam elimde yürüyordum. İncelmiş, un kıvamını almış toprak, üstüne bastıkça pıt pıt ses çıkarıyordu. Toz, Avrupa'dan sonra buradaki en büyük değişiklikti. Toz, toz, toz. Kaldırıp başımı etrafa baktım. Dünyada bir yerdeydim ama dünya hiçbir yerimdeydi. İçimde, kalıbıma küçük gelen bir ben taşıyordum sanki. Benliğim kâh gözlerime, kâh karnıma, kâh ellerime çarpıyordu. Benliğim kalıbımın tutsağı olmuştu. İçimden kurtulabilse, bozkır boyunca koşacak, uzaklarda çok uzaklarda oyuna duracaktı. Tuhaf bir yabancılık yaşıyordum. Kendime, köyüme, toprağa ve hatta gökyüzü ve güneşe bile yabancı. Biliyorum, biraz da dengesiz uzamış ağaç gibiyim. Yaprağın dahi kıpırdayamayacağı şu sıcakta, ağırlığım altında yıkılıp gidebilirdim; fakat işte, hiç yıkılmayacak hatta hiç çökmeyecek ağaç karşımda duruyordu: Annemin mezarı: Kireç beyazına boyanmış beton beşik.

Yıllardır ilk kez annemin adını söylüyorum: Menekşe... Ne güzel isim: Menekşe. Taze bahar sabahı gibi serin...

'Çiçekler İçinde Menevşe Baştır
Güzeli Gösteren Göz ile Kaştır'

Işkını bilir misiniz? Kengerin boy sürmüş hali; dikenli çocuk ağacı. Tazesi çok lezzetlidir. Kartlaştıkça yumru başlı olur. Yumrunun dikenleri arasında kahverengi, balımsı, sakız olarak toplanan sütü birikir. Her yumru sakız bağlamaz ama, ışkın sararıp, kurumaya yüz tuttuğunda kökü kazınıp, keskin bıçak ya da jiletle kesildiğinde, beyazın en beyazı renginde, katımsı bir süt çıkar. Süt güneşte kuruduktan sonra toplanır ve kenger sakızının hası elde edilir. Aynı sakızdan ışkınlar henüz tazeyken de yapardık. Ellerimizde bir jilet ve ilaç kutusu, durmadan ışkın keserdik. Kesilen yeşil ışkın, sulu bir süt salar, o sütü elimizdeki ilaç kutularına toplardık. Sonra süt dolu kutuyu, ateşe tutar, sütün suyunu ayırırdık. Geriye kalan topağı ağzımıza atar, iyice suyundan arındırdıktan sonra, sakız büyüklüğünde parçalara ayırır, ipe dizerdik. Fakat ışkınlar yeşilken elde edilen sakız fazla uzun ömürlü ve kurumuş ışkın kökünden elde edilen kadar lezzetli olmaz. Annemin mezarı ışkın kestiğim, sakız topladığım günleri hatırlattı, Ağlayacağım hiç aklıma gelmemişti. Ağladım. Bir çocuk eve döndüğünde annesini görmeli ... Yoksa ... Yoksa ... Sakızların hiç tadı olmaz.

Oturdum.

Menekşe Kantarcı ... Sana anne demeye alışmamış bir dil var ağzımda. Şimdi beyaz badanalı bir evde oturuyorsun ya, çok yalnızım. Almanya'dan yeni döndüm; ama sen, oraya gittiğimi de bilmiyorsun. Bak yanındaki, babam yani, alıp götürdü oraya. Sen olsan belki bırakmaz, izin vermezdin. Verir miy-

din? Sana neler söylüyorum. Vermezdin tabii. Hem kusura bakma, "bilmiyorsun" dedim. Bir anne, ölmüş bile olsa, her şeyi bilir. Biliyor musun anne, Almanya'da bir kadın tanıdım: Frau Basler. Frau, Almancada hanım demek, işte bir çeşit Basler Hanım gibi. Frau Basler dünya savaşını yaşamış. Emekli. Kendi ayakları üzerinde, üstelik güzel. Seni hatırlamıyorum ama en az senin kadar güzel. Çok sevdi beni. Hikâyesini anlattı, gerebildiği kadar kol kanat gerdi ama Anne, öyle bir kader ki, kol kanat altına da sığmıyor. Belki sana anlatanlar olmuştur, inanma. Ben kötü bir şey yapmadım. Ben kötü bir şey yapmak istemedim. Babam seni hiç anlatmadı ama sağdan soldan duydum, iyiliksevermişsin. Senin oğlunum. Birinin kötülüğünü isteyecek kadar güçlü olmadım. Ama yaptığım şey kötüymüş, bunu ben de sonra anladım. Kitaplar okudum anne, çok kitap okudum. Alim olmadım tabii. Alim olmak, o kitaplardan öğrendiğim kadarıyla kitap işi değilmiş. Fakat kaderimizi tanıdım. Biliyor musun Anne, hiç şansımız yokmuş. Bir tesadüf bizi kötülükten koruyabilirmiş, koruyamadı. O tesadüfü Almanya'da görmedim. Hem, bak daha neler oldu. Gelinin olmasını istediğim bir kız sevdim. O da beni sevdi. Vallahi. Sen babamı sevdin mi? Biliyorum, yaşasaydın yüzün kızarırdı. Sevmediğini düşünüyorum. O kadın var ya, hani Frau Basler dediğim. 'Dans ettiğim, şarap içtiğim, sevdiğim erkekten çocuğum olsun isterdim' dedi. Sen bunların hiçbiri düşünmedin ama çocukların oldu. Bak ben başında gözyaşı döküyorum. Kızlarının biri burada, biri Ankara'ya taşınmış. Kardeşin, bize annelik eden bacın, güzel teyzem de Ankara'ya taşınmış. Ben de oraya gidiyorum. Şu yazıya sığmayacak kadar büyük, Ankara'da bir göz eve sığabilecek kadar küçük bir utancım var; yanımda, içimde, çantamda. Anne, gelinin Almanya'da kaldı. Ayrıldık. Üzüldün mü? Üzülme, senin oğlan koca olacak erkek değil. Kızın başını yakardım diyeceğim ama, oradaki kızlar buradakiler gibi değiller. Kendi kaderlerini az da olsa ellerinde taşıyabiliyorlar. Yani kendin gibi düşünme. Bak, öldükten

sonra da sana rahat vermedi. Geldi yanına kuruluverdi. Hayır mezarına gitmeyeceğim. Boşuna beklemesin. Babalık bize lazım bir şey değilmiş. Bir gün olsun adını anmadı. Bir gün olsun çocuklarını başına toplayıp, anneniz böyle böyle bir kadındı demedi. Ne diyecek, seni tanımıyor ki! Üç çocuk yaptınız; o kadar. Nedir ki üç çocuk. Bak şu yazıya. Her taraf sararmış ot. İşte o otlardan üçü toprak için neyse, onun için üç çocuk yapmak da öyle bir şey. Hiçbir manası yok. Yok korkma günaha girmiyorum. İnanmadığım Allah bana niye günah yazsın! Üzülme yine de. Bak her şeye rağmen yanına kadar geldim, gelebildim. Şimdi Ankara'ya gideceğim. Teyzeme selamlarını söylerim. Unutuyordum... Bacım utandı benden. Haksız değil, ama günahın hepsi benim değil Anne. Neyiz ki! Şuncacık insanlarız. Bak, görüyor musun Karacadağ nasıl duruyor? Karacadağ dağ değilmiş Anne. Dünyanın o kadar büyük dağları var ki, Karacadağ, evimizin önündeki tümsek kadar kalır. Biz de öyleymişiz. Öyle dertler, öyle sorunlar var ki! Anne, insanlar memleketlerini öldürmüş. Savaşta kaybetmişler. Biz de öyle değil miyiz? Bu toprağın neresi memleket! Bu topraktan memleket olur mu? Madem memleket memleketti neden kalkıp gittik? Bak mezarın yapayalnız? Nerede dedem, nerede dedemin dedesi? Yok... Ağacın kovuğundan çıkmış gibiyiz. Anne, biliyor musun, Almanya çok güzel memleketti. Hapsini yattım, zehrini yuttum ama güzel memleketti. Ama o güzelliğin kıymetini bilmeyenler de olmuş? Yakıp yıkmışlar. Tarumar etmişler ama öğrenmişler. Savaşmanın kötü, yıkmanın korkunç olduğunu öğrenmişler. Bir kitapta okumuştum, 'her hata arkasında bir akıl bıraksaydı, insanlık hatasız olurdu' diyordu. Öyle olmuyor ama, sanki dün yapmamış gibi, bugün de aynı hatayı yapmaya devam ediyoruz. Ama ben aynı hatayı yapmayacağım. Küçük, benim olan, önünü arkasını görebildiğim bir hayat yaşayacağım. Okuduğum kitaplar bana, ne kadar küçük olduğumu öğretti. Küçük yaşayacağım. Anne ... Ben gidiyorum. Korkma, büyüdüm artık. Hatayı tanıdım,

kendimi tanıdım. Bile bile, kasten kimseye zarar vermedim, içim rahat. Sen de rahat ol. Bacılarımın durumu gayet iyi. Buradaki toprağı ekip kaldırıyor, koca kamyonda. Ankara'dakinin durumu daha iyi. Kocası devlette iş bulmuş. Devlet işi garanti iş. Suya, toprağa; yaza, kışa bakmaz. Maaşı her daim hazır olur. Ben de bir iş bulurum. Üstelik, Anne artık Almancam da var. Bakarsın turistlere iş yaparım. Teyzeme gidiyorum. Sen gittikten sonra teyzem, evlatlarına nasıl baktıysa bize de öyle baktı. Ana hakkı var üstümüzde. Almanya'dayken birkaç kere para göndermiştim. Hem rahat ol gönderdiğim parayla o zaman eniştem kamyonunu yaptırmıştı. Kulağıma kadar geldi. Bir keresinde 'bu kamyonun tekerini Xelo çeviriyor demiş.' Anne ... Hoşça kal.

Öptüm. Beton, güneşin ocağında sımsıcaktı.

***

Bana bir hikâye anlat;
Sarı olsun,
Sapsarı

Hapishane de olsa Avrupa'dan gitmiştim. Toprak bir çıplak bir çıplak, deme gitsin. Hani derisi yüzülmüş de ortalığa salınmış Nesimi gibi. Güneş her şeyin üzerinden, sarı tonu açık mürekkep gibi geçmiş. Göz alabildiğine bozkır. Kuş dara düşse, gölgesine sığınacak dal yok. Yürüdüm, yürüdüm, yürüdüm. Konya-Ankara yolu, yazının ortasına çekilmiş kara kuşak misali uzakta, çok uzakta. Ayakkabılarımı çıkardım. Köy yolundan çıkıp tarlaya girdim. Ayağıma diken mi batmış, tırnağım taşa mı gelmiş bilmiyorum. Sıcak bir örtünün üzerinde; sıcaktan sıcağa yürüyorum. Ne yanımda Brigitt, ne yüzümüzde Kuzey Avrupa serinliği. Hardal sarısı, genzimde acı bir hatıra. Birden durdum. Çıt yok. Sessiz, çok sessiz. Bağırsam sesim ağzımı terk etmeyecekmiş gibi bir katılık var havada. Kafamı kaldırdım. Bulut yok. Yok var, gördüm, orada çok

uzakta. Bulut mu, paçavraya dönmüş bayrak mı belli değil. Güneş göğün sinisinde bakır rengi sarılık. Şimdi, şurada düşüp toprağa karışsam, ot kıpırdamaz. Kim arar beni? Merak edenim olur mu? Başım döndü. Kendimi hiç bu kadar yalnız, terk edilmiş hissetmemiştim. Hapishanede bile yaşadım fakat şimdi, kendi toprağımda, kendi göğümün altında nefesim daralıyor. Sanki kökü suya hasret bir alıç ağacıyım. Yaprağım dökülmüş, meyvem yok. Sırf dikenim. Rüzgâr bana çarpıp yırtılıyor. Şefkatim yok. Ah Frau Basler ah, aşkımdan sonra şefkatimi de yitirdim. Üstelik savaş görmeden yaşlandım. Neye dokunsam batıyorum. Hiç umursanmamak ne acı verici! Her şeyin bir hesabı tutuluyor da terk edilmişin hesabı olmuyormuş. Oysa boyum posum yerinde, iki ayağımla ayaktayım. Ayaklarıma baktım. Bir karınca, sağ ayak baş parmağımın dibinde canhıraş sap çekiyor. Sap parmak kadar. Karınca sapın ortasında siyah bir nokta. Acele acele, dağı, taşı, ovayı aşarak kışa hazırlanıyor. Karıncanın telaşı var, benim yok. Ne acelem var, ne adresim. Bakmakla yükümlü olduğum ailem, çocuklarım yok benim. Mevsimsizim; ne yaz, ne kış, ne ilkbahar. Durmadan sonbaharı yaşıyorum. Oturdum. Toprak kıçımda sımsıcak. Ova kundak, ben üstünde. Ağlamaya başladım. Bu kadar boş nasıl yaşarım? Bir şey bulmam, bir şeye saklanmam lazım, ama ne? Başım önde ağlıyorum. Gözyaşlarım toprağa düşüyor. Toprak kuru, kupkuru. İki damla birbirine kavuşamadan toprakta kayboluyor. Su toprak oluyor. Ben de mi olsam? İlk kez toprak olmayı düşündüm. Tanrıya inanmam; ama günah dedim içimden. Toprak olmanın acelesi yok. Çok yakından bakınca Brigitt'in alnında, çocukluğumun oyun alanlarını görürdüm. Şimdi de onları görüyorum. Sıcak dalga dalga, sarı beyaz yazıda volta atıyor. Kalktım. En azından bunu yapmalıyım dedim. Yürümeliyim. Yine oturdum. Galiba bunu da yapamayacağım. Ayaklarım beni taşımak istemiyor. Sırt üstü yattım. İçinde geçmişimin boşluğunu taşıdığım çantamı kafamın altına yastık yaptım. Birileri beni

görse muhakkak deli derdi. Bir Bilal de ben olurum fena mı? 'Komutanım göt açık, komutanım göt açık.' Bilal, köyümüzün delisiydi, el üstünde tutulurdu. Sadece köyümüzün değil, ilçenin de medarı iftarıydı. Askere akıllı gitmiş, deli dönmüştü. Çok korkmuş; insan çok korkunca delirirmiş; öyle diyorlardı. Kimse ne olup bittiğini bilmiyordu. Bilal, sizlere ömür, ilçede karşıdan karşıya geçmek isterken kamyonun altında kalmış. Hapiste duyduğum çok az haberden biri buydu. Kim, ne zaman getirmişti, hatırlamıyorum. Bir cenazesi olmuş, kaymakam, belediye başkanı herkes oradaymış. Biz delilerimizi de ölünce severiz. Şimdi şurada olsa kim bilir nerede pusuya yatardı? Çocukken Bilal'den çok korkardık. Sabahın köründe, akşamın karanlığında, gündüzün güneşinde; kâh bir tümsek ardından, kâh bir sap yığını altından ortaya fırlar, 'Komutanım göt açık, komutanım göt açık,' diye bağırırdı. Bilal'ın babası köyün en akıllı insanıydı. Menderes Amca'nın meclisinde gürültü olmazdı. Her şeyi bilirdi. Ankara'yı, İstanbul'u, Diyarbakır'ı, Adıyaman'ı anlatmaya başlayınca herkes nefesini tutar, kulak kesilirdi. 'Köyümüz' derdi 'çok uzaklardan, kervan yüküyle gelmiş 33 çadırdan mevcutmuş. O zamanlar ev yok, insanlar "kon" denen büyük kıl çadırlarda kalıyor. Niye, nereden gelmişler diye sormayın, orası biraz karışık.' Masal tadında, çok uzakta kalmış hikâyemizi anlatırdı. Menderes Amca üzümü çok severdi. Köyün tek bağı onundu. Övünerek 'Ankara'dan ziraattan getirdim' derdi. Masalımızı anlatırken üzüm tanelerini tek tek ağzına atar, çekirdeği çatırdata çatırdata yerdi. 'Şimdiki gibi değil. Ot desen insan boyunda, pınar desen aha şöyle, kucak dolusu akıyor. Yılkı atları dolaşırmış ovada. Kurtlar her daim tok, tilkilerin kuyruğu püsküllüymüş. Kışın kar yağdığında konlar kaybolur, insanlar karın altında, tünellerden birbirine gidip gelirmiş. Hem sonra kervanlar geçermiş. Ben deyim yüz, siz deyin dört yüz develi kervanlar, çok uzaklardan gelir çok uzaklara, ta İstanbul'a kadar gidermiş.' Bağdaşını tazeler devam ederdi,

'Diyarbakır'dan, Adıyaman'dan kutnu kumaş gelir; develerin terkisinde altın sarısı Adıyaman tütünü eksik olmazmış. Ekseriyetle, bizim köyün düzünde mola verirlermiş. Su bol, ot desen deste deste. Büyüklerimiz alışveriş ederlermiş. Hiç Konya, Ankara'ya lüzum kalmazmış. Şimdiki çerçiler gibi ama onlardan çok büyük. Aha şu ağızlığı, dedem o kervanlardan almış. Halep işi, kırk yıl toprakta kalsa çürümez.' Dinlerdik. Gözlerimiz açık rüya görür, odanın ağırlaşan kokusunda, havada atlar, kurtlar, tilkiler cirit atardı. 'Fakaaat' deyip "a"yı uzattığı zaman, inişe geçeceğini bildiren pilot uyarısı gibi, şöyle bir yerlerimizde kıpırdar, bugüne, bugünün sıcak, sarı, toz dolu gerçeğine kendimizi hazırlardık. 'Fakaaat o sarı fırtınadan sonra ot bitmez, yağmur yağmaz, kar savrulmaz olmuş. Uzakta, çok uzakta Tuz Gölü'nün beyazı, gökte dolunay gibi gün be gün açılmış. Çırıl çıplak kalmış toprağın üstünde ne at yılkıları ne kurt sürüleri ne tilki kuyrukları görünmüş. Köye kuraklık inmiş. O gün bu gündür o sarı fırtına hep hüküm sürer olmuş. Niye olmuş, nasıl olmuş belli değil. Karışık.' Ortada karışık bir durum falan yok. Osmanlı tutmuş iskana mecbur etmiş. Etmiş etmesine de, bu kadar çıplak bir yere ne diye etmiş? Dememiş mi bunlar ne yiyip ne içecekler. Bana sorarsan köy daha demin kurulmuş derme çatma bir öbek. Camiyi çıkar gerisi toprak. Tarihsiz, talihsiz bir yığın insan. Cami devlet, devlet cami yaşında. Gerisi yok. Kimin kimliğine bakarsan bak 01.01'de doğmuş. Yekunu, aldığımız yol sıfırdan bire kadar.

Sırt üstü ne kadar kaldım bilmiyorum. 'Çıt' diye bir ses duydum. Hızla fırladım yerimden. Bu sesin, bu yazıda ne işi var? O geceden sonra her çıt sesinde yerimden fırlıyorum. Her çıt bileğimde kelepçe oluyor. Neyse ki ses kelepçe sesi değil. Az ileride, tarla sınırında bana bakıyor. Acaba o da beni sevimli buluyor mu? Art ayaklarının üzerinde dikilmiş, "buralar benden sorulur" diyor. Yurduna girdim herhalde. Hıh, bir "terk" de tarla faresinden aldım. Çok güzel bir hayvan. Kışa hazır;

uzun tüylü, kırmızıya çalan başıyla beni dikizliyor... Ayakkabılarımı giydim, üstümü başımı silkeledim. Gürültüme deliğine girdi. Ben de bir delik bulmalıyım. Asfalta doğru yürümeye başladım. Ankara'ya gitmeliyim. Ankara'ya gitmek zorundayım. Ankara zorundayım.

***

Sıcak. Sonbahar demeye bin şahit lazım. Güneş ceketimden arı sırtıma iğne gibi batıyor. Yol kenarında bekliyorum. Asfalt yumuşamış, simsiyah kesilmiş. Ne gelen var ne giden. Konya-Ankara arası terk edilmiş sanki. Derken bir kamyon gözüktü. Geldi geldi, el ettim, durdu. Şoför açık camdan bağırdı:

"Hemşerim ne yana?"

"Ankara."

Eliyle gel gel yaptı. Varıp, bindim. Şoför mahalli cehennem gibi sıcaktı.

"Kusura kalma hemşerim, mekânımız sıcak."

"Estağfurullah. Bu saatte her şey sıcak."

Yürüdük. Yürümemizle birlikte motor gürültüsü, bütün çıplaklığıyla yanımıza kuruldu. Şoför, incecik, bir deri bir kemikti. Ayakkabısız, ayağında patates çoraplar, döşemenin üzerinde emaneten duruyordu. Hiç öyle, söylendiği gibi, koltuğa gömülmüş, pala kamyoncu tipi yoktu. Kamyon, uzun burunlu, kırmız MAN'lardandı. Beşik gibi sallanıyordu. Şoför mahalli süssüz, çırılçıplaktı. Küçük nazar boncuklarıyla işlenmiş çerçevesiyle sallanan çocuk fotoğrafından başka hiçbir şey yoktu. Direksiyon, vites ve kara kuru bir adam. İlk başlarda ne dediğini hiç duymuyordum, sonra sonra alıştım.

"...şe...im .dını b...şlamadın?"

"Buyur" deyip, kulağımı yaklaştırdım

"Adın, diyorum. Adını bağışlamadın.

"Halil."

"Halil Ağa, Ankara'da memur musun?"

Adımın böyle bir kaderi vardı. Tanıştığım çoğu kişi, ya başına ya sonuna bir şey takıyordu. Niyazi Amca'nın "Beg"inden sonra şimdi da "Ağa" olmuştum.

"Yok memur değilim." Yüzüme baktı, sanki inanmamıştı.

"Adım Beşir. Kara Beşir derler bana. Aha şu gördüğün yollarda ömür tüketirim. Beş nüfus var, bir de avrat altı; beni de kattın mı yedi. Yedi kişi aha şu mübarekten geçinir." Eliyle direksiyona vurdu.

Konya Ankara yolu ok yılan misali ovada uzuyordu. Yol o kadar düzdü ki, kamyonu bıraksan kendi kendine gidebilirdi. Kara Beşir tek ayağını altına almış, titreye titreye direksiyon tutuyordu.

"Halil Ağa, ağzını pek yormuyon?"

"Ne diyem Beşir Usta, geldik gidiyoruz."

"Nerden geldin, nereye gidiyon hiçbir şey demedin."

"Ankara'ya gidiyorum dedim ya."

"Halil Ağa, Ankara'ya gitmek bir şey değil. Haşa huzurdan, Ankara'ya, iti de kopuğu da, herkes gider. Okumuş yazmış birine benziyon. Yaş kaç?"

"Kaç gösteriyom?"

"Bak işte bunu hiç bilemem ama kırk varsındır, saçı dökmeye başladığına göre."

"Usta amma yaptın. Daha otuzu yeni geçtik."

"Aha da! Essahtan? Vallaha Halil Ağam öyle gösteriyon. Desene çok gördün?"

"Olabilir."

"E anlat. Yolumuz uzun."

Kara Beşir'e ne anlatsam diye düşünüyordum. Sonra, neyse o dedim, anlatmaya başladım. Beni dinlemiyor, yutuyordu. Öyle ya, bu hikâye kaç seferde bir denk gelirdi? Bitirince;

"Ammına koduğumun yokluğu, nereye gitsen, götünden kan alır", dedi. Uzağa bakarak direksiyonu tokatladı. "Halil Ağam, 'gurbete giden kefenini yanında götürürmüş' der büyüklerimiz. Eksiği var fazlası yok. Sadece kefeni değil, insan,

kaderini de yanında götürür. Demek senin orada çekeceğin varmış. Bana da zamanında çok dediler. Yok Almanya'da para basıyorlar, mersedese biniyorlar, Helga seviyorlar. La kim kime bedava para vermiş? Kim kime bedava kıçını dönmüş? Bildiğin, doğduğun yerde doymamışsan nerede doyacaksın?" Durdu biraz. "Dostun hiç gelmedi yanına?" Göz göze geldik. "Hiçbir şeye değil de ona çok yandım. Bizim hanım, dayımın kızı, beraber büyüdük. Küçükken, ne zaman kavga edip dayak yesem; gider, dişi köpek gibi beni dövenlere saldırırdı. Şimdi de öyle. Avrat dediğin böyle olacak; erkeğini koruyacak. Bakma sen, bize, erkek korur kollar derler ya yalan; kadın istemezse hiçbir bok olmaz."

"Ne mutlu sana Beşir Usta. Hanım, çocukların, kamyonun. İşin var, aşın var. Allah dert tasa vermesin?" Derin bir iç çekti. Çerçeveli fotoğrafa bakıp,

"Cevdet öyle olmayaydı, dediğinin hepsi tamamdı." Yine uzağa baktı. Beşir Usta birdenbire küçülmüş, ufacık kalmıştı. Avuç içiyle direksiyona vurdu. "Allahın gönlüne hoş varsın ya, mevlam neylerse güzel eylemiyor. Cevdet benim en küçüğüm. Üç kız, iki oğlum var. Kızlar büyük. İstedik ki oğlan olsun. Allahın dediğine şart koştuk. De ki ne olacak? Evlat evlat değil mi? Kızı ne, oğlu ne? Ama hayır dedik. İlla erkek olacak. Oldu da! E, bir yetmez, iki olacak. Oldu, ikinci de oldu; fakat yaş geldi yürümez, gün geçti konuşmaz. Yaş şimdi on, ne yürür ne konuşur. Doğduğunda kanı değiştirmek lazımmış. Akrabayız ya, bu sefer kan tutmamış. Bilmiyorduk. Ben evde yoktum zaten; Irak'ta seferdeydim. Yokluğun evi yıkılsın. Geldim Cevdetim olmuş. Tatlısını dağıttım, kurbanını kestim fakat kurban olduğum mevlam, aldı derdi yüreğimize kodu. Şimdi nereye gitsem, nereye sürsem Cevdet. Benim hanım, görsen nasıl biçare. O, oğlan döven kadın gitti yerine kolu kanadı kırılmış kadın kaldı. Evlat var ya, şahındır, padişahındır; gün gelir celladındır."

"Fotoğraftaki o mu?"

"Hee. Cevdetim bu."

Sustu. İçine ağlıyordu, biliyorum. Biz bütün erkekler aynıydık, babam, Kara Beşir, taksi şoförü, ben; ağlamayı bile beceremiyoruz.

Yolu epeyledik. İkimiz de kendi hikâyelerimize dönmüştük. Yol tenhaydı. Ekinler çoktan biçilmiş, kimi yerlerde tarlalar ekime hazır olsun diye sürülmüştü. Neden sonra yine Beşir Usta konuştu.

"Halil Ağa, duralım mı bir yerde? Var mı bir ihtiyacın?"

"Yok."

"Duralım, duralım. Bir su dökeriz, yüzümüze su çarparız. Şu gavur amı gibi yanan yerden bir çıkalım hele."

Çok geçmeden sağda bir yerde durduk. Kamyoncu yeriydi. İhtiyaçtan fazlasına yer yoktu. Her şey alelade. Tuvalet kirli, sular kaynar; etraf keskin sidik ve bok kokuyordu. Çıktım. Beni bekliyordu.

"Halil Ağam bir yemeğimi ye. Alman yemeklerine benzemez ama alın teridir."

"Berhudar ol. Estağfurullah." Omzuna dokundum. "Beşir Usta müsaaden olursa, yemek benden olsun."

"Olur mu ya?"

"Olur olur, lütfen." Diretmedi.

Geçip lokanta denen yere oturduk. Tezgâh, en kötü tahtalardan bir araya getirilmiş, tahtaları, güya, kapatan muşamba yer yer yırtılmıştı. Kara Beşir, oturduğumuz yerden siparişi verdi.

"Halil Ağa, kusura bakma, alaman restoranlarına benzemez. Emekçi adamın süsü olmaz." Yüzüne baktım, restoran dediğine göre Avrupa'yla bağı olmalıydı. "Benim bacanak, Hayri, üç yıl önce anahtarları bırakıp gitti. Geçen sene izne geldi. Nerde çalışıyor, pek açık etmedi. Orda nasıl kaldı, kâğıdı küreği nasıl temin etti, karışık. Fakat bir forsu var, sanırsın altına yeni MAN çekmiş. En çok 'restoran' deyip durdu. Bir dayandım, iki dayandım, sonunda patladım, 'la forsunu siktiğim,

ikide bir restoran diyon da ne olduğunu demiyon.' Tadını çıkara çıkara güldü. Meğer bizim lokantaların alamancasıymış. Benim bacanak değişmiş ama boşuna. Bir adam kırkından sonra değişirse, en fazla, eski motora yeni kaporta olur."

Servisimiz geldi. İki tabak, iki bardak, iki kaşık.. Ekmek ve sürahi zaten masadaydı. Pilav üstü kuru yedik. İkimiz de acıkmıştık. Yemekten çok, ekmek götürdük. Yıllar sonra ilk kez iştahlanmıştım. Sanki karşımda Niyazı Amca yemek yiyordu. Kara Beşir, ağzını şapırdatıyor ama bundan hiç rahatsız olmuyordum. Yemeğini bitirdikten sonra, masadaki ekmek kırıntılarını bir eliyle diğerine süpürdü, ağzına attı.

"Halil Ağa, alaman sigarası ver de içelim."

Çoktandır sigara içmediğimi fark ettim. Fazlalık gibi yanımda taşıdığım çantamda birkaç tane HB olmalıydı, hava alanında almıştım. Bir koşu gidip getirdim. Paketi şöyle bir çevirdi.

"Oo, tam Alamancı sigarası. Yanında olmadığını bileydim eziyet vermezdim. Kesene bereket." Paketi tanıyordu. Naylon kuşağı yırttı, kapağı kaldırıp, jelatini çıkardı. Bir dal bana uzattı. "Sigarının önü sahibine, ardı sevdiğine. Ha ha ha."

Kara Beşir tamamen hayattan ibaret bir adamdı. Ne eksik ne fazla. Ne konuşuyorsa bildiğinden, ne düşünüyorsa düşündüğünden. Gram fazlası yoktu. Elbiseleri olması gerektiği kadar, tek takısı sayılabilecek saat olması gerektiği kadardı. Kamyonu da kendisine benziyordu. En ufak lüksü yoktu. Yürüyordu; o kadar. Kalktık. Hava serinlemiş, yer yer toz hortumları peydahlamıştı. Uzakta, çok uzakta bulutlar üst üste yığılmış, ovayı gözlüyorlardı. Arkamızda kalan Konya Ovası, göğün boşluğunu tünele çevirmiş, sanki, dünyanın herhangi bir darboğazıydı. Darboğazdan, bozkırın sarısından, Ankara'nın karasına varmak üzereydik. Gölbaşı şu sağdaki tepenin arkasında olmalıydı. Sol kolun üstünde kalan Mogan Gölü, ne boyası dökülmüş tabelanın üzerinde okunuyor, ne de çepeçevre boy uzatmış sazlıklardan görünüyordu.

Gölbaşı küçük bir kasaba. Gir çık bitti. Solda yeni yapılmış PTT binası. Ön duvar boyunca gıcır gıcır ankesörlü telefonlar sıralanmıştı. Kara Beşir hiçbir şey demeden direksiyonu kırdı. Binanın önünde durduk. Bina henüz bitirilmiş, önü toz toprak içindeydi. İndi. Vardı telefonun başına, konuştu. Konuşması bitince kartı buruşturup attı. Geldi bindi.

"Cevdetimle konuştum. Görsen neler neler anlatıyor. İçinde birikmiş, her seferinde dünya dil çeviriyor. Bir ben, bir de annesi anlıyor. 'Ahrazın dilinden sahibi anlarmış' derler ya o hesap."

Kamyon gürültüyle çalışmaya başladı. Ön kapak elek gibi inip kalkıyordu. Kara Beşir'in kamyonu, allah muhafaza, bir dursa bir daha kalkmayacak gibi duruyordu. Motor yün tokmağı gibi ses çıkartıyordu: pat pat pat. Gölbaşı'ndan çıktık. Burnumuz yukarıya bakıyordu. OR-AN tepesine kadar tırmanacaktık. Kara Beşir, sağına soluna bakınmaya başladı. Çok geçmeden plastik torbanın içinde bir kâğıt buldu.

"İrsaliye" dedi, "Şimdi soracaklar." O zamana kadar yükün ne olduğunu sormadığımı fark ettim.

"Beşir Usta, sormadık da, yük ne?"

"Yük? Kırmızı buğday."

Yokuşun yarısına varmıştık. Sağda yola bir cep açılmış, cebin ucuna bir baraka kondurulmuştu. Kara Beşir cebe direksiyonu kırdı, vardı barakanın önünde durdu. İrsaliyeyi aldı, 'ben şimdiye gelirim' dedi, indi. İçim geçmiş. Kara Beşir kapıyı açtığında uyandım. Yüzü simsiyahtı. Kapıyı gürültüyle kapatır kapatmaz:

"Ciğerinin sapını siktiklerim. Cinsini cibilliyetini siktiğim herifler. Halil Ağa göreceksin, üç kişiler, Kızılbaş gibi kurulmuşlar masaya. Masalarını siktiklerim. Ulan dürzü oğlu dürzüler, memur oldunuz da ne oldunuz. Her biri bir ali kıran baş kesen. Ya şu kamyonun egzozu kıçımdan çıkıyor. Çocukların rızkını toplayacağım diye görüyorsun, hiç insana benzer tarafım kalmış mı? El desen sirim, bel desen kürek sapı. La anasını

avradını siktiklerim, bu emek emek; kan ekmek. Ne dedi biri biliyon mu? İsterse bir kusur bulurmuş. Kusur, o ammına koduğumun kadının kızında da varmış. La bana ne kadıdan, kızından. Ben Kara Beşir, kara. Aha itin itliğiyle çıkmadığı şu yolda direksiyon sallıyorum. Çorbalarına tükürdüklerim, hep açlar." Kara Beşir'in sakinleyeceği falan yoktu. Rüşvet çok dokunmuştu. "Halil Ağam, babam, 'hırsızın küçüğü rızıktan, büyüğü nefisten çalar' derdi. La bu çocukların rızkı. Buğday taşıyorsam altın taşımıyom ya. Hem taşısam ne olur. Zenginin malını zengine götürüyom. Sanki mal benim! Hem, söz temsil, benim, ne olacak? Eksiğim var? Kaçak mal mı taşıyom. Kâğıdı belli, mührü ıslak. Sen ona bak. Bakmaya gerek yokmuş. Gereğini siktiğim. Bakarsa muhakkak kusur bulurmuş. Kusurunu siktiğim."

"Beşir Usta" dedim, sustu, bana baktı. "Çocukların sadakası olsun."

"Ya sadaka olsun, olmasın diyen mi var? Ama o sadaka bu ammına koduklarıma mı düşer? Halil Ağa, Almanya'da kalmış, mahpusunu yatmışsın. Allaha çok şükür, ben hiç mahpusa düşmedim, ama hikâyeleriyle büyüdük. Bir memleketin mahpusunu yatmışsan, ciğerini görmüşsündür derler. Allahını seversen doğruyu söyle, orada böyle bir şey var mı?"

"Yok. Ben görmedim."

"Sen görmediysen yoktur. Ya bazen lanet okuyorum. Niye ben de gitmedim diyorum. Şu ammına koduğumun memleketinde, ona ver, buna ver, şuna ver. Bir kulak arkası kaldı. Onu da alsınlar da kurtulalım. Şerefsiz Kızılbaş, dürzüler." OR-AN tepesini çıkmıştık ki sağa kırıp durdu. "Gel. Gel bir alaman cigarası daha içelim."

İndik. OR-AN tepesinde serin serin rüzgâr esiyordu. Güneş, bayır aşağı durmuş, gözün alabildiği yere kadar ince bir tül serilmişti. Tül, çok geçmeden karanlığın perdesi olacak, bozkır bir kez daha 'sabah ola hayrola' diyecekti.

"Halil Ağa, Ankara'da kimsen var mı?"

"Var. Teyze Oğlum, kız kardeşim var."

"Onlara mı gidiyon?"

"Teyze Oğluna gidecem."

"Allah, kimseyi kimsesiz komasın, zor iş."

"Amin."

Kara Beşir'in tiryakiliği de sadeydi. Sigarayı, sigara gibi değil, lazım olan herhangi bir şey gibi içiyordu.

"Nasıl, biraz sakinledin mi?"

"Hee. Kamyoncuysan alışacaksın. Ankara'ya kim haraçsız girmiş ki. Başkent'e giriyon, elini cebine atacan. Bu yoldan yürüyüp haraç vermeyen tek şahıs, Mustafa Kemal Paşa. Haşa biz de Paşa olmadığımıza göre." Bana baktı. Sigara, parmakları arasında köz üstüne konmuş kuru dallar gibi tütüyordu. "Halil Ağam, bu yol Mustafa Kemal yolu."

"Bilmiyordum.

"Mustafa Kemal büyük askermiş. Biraz da namazı niyazı olaydı, şu Kızılbaş dürzilerin hiçbiri olmazdı."

"Beşir Usta, bana dedin ya 'okumuş, yazmış birine benziyon.' Yazmışlığım yok fakat çok okudum. O kadar okudum ki, katıra yükle altında çöker."

"Bak bilmişim. Yüzünde kitap yüzü var."

Kara Beşir, bıçakla yüreğimi ikiye bölmüştü. Kitap yüzlü olan ben değilim, o çok uzakta kaldı. O şimdi Almanya'nın herhangi bir yerinde, herhangi bir hayat yaşıyor. İçinde benim olmadığım, "Page"siz bir hayat. Şimdi şurada el ele olsak, gördüğüm her şeyi tarif etsem, ne güzel olurdu. 'Halil, ist das wahr?*' derdi, bilmiyormuş gibi. Brigitt, okunmamış kitabım...

"Halil Ağam daldın." Bozuntuya vermeden soruyla karşılık verdim;

"Beşir Usta hiç Kızılbaş tanıdın mı?" Allak bullak bir yüzle yüzüme baktı.

"Yok yok, Kızılbaş değilim." Yüzü açıldı. Sigarasından derin bir nefes aldı.

---

* Halil, gerçek mi?

"Halil Ağa, onları söz temsil söyledim. Atamızdan duyduğumuzdur. Şu kadar kötülük düşünüyorsam, Cevdetim'e dönmeyeyim."

"Biliyom, Beşir Ustam biliyom." Sustum. "Niyazi Amca Kızılbaştı, Alevi yani. Allah seni inandırsın, ben ondan daha temiz adam tanımadım."

Kırmızı burunlu kamyon, yola teker değdirdiğinde güneş, iyiden iyiye hükmünü yitirmişti. Akşam serinliğiyle birlikte Ankara'ya girdik. Sağda, sinema balkonuna kurulmuş gibi duran gecekondular, yol boyu tamirci atölyeleri; hiçbir şeyin düzeni yoktu.

"Halil Ağa ben ilerden sola dönecem. Depo, şu gördüğün Tuzcuoğlu tabelasının orda, seni nerede bırakim?"

"İstediğin, uygun bir yerde bırak."

Az gitmeden, durdu. Döndüm. Kara Beşir'i sevmiştim. Birbirine karışmış iki yün yumağı olmuş ama henüz uçlarımızı kaybetmemiştik. Elimi uzattım. Kara Bekir'in eli, hayatımda sıktığım en sert eldi.

"Tekerin taşa gelmesin. Cevdet'in gözlerinden öpüyorum. Allah şifasını eksik etmesin."

Hiçbir şey demedi. Gözünde yanan ışığın içinde Cevdet duruyordu.

***

Beşir Usta'nın sıktığı elim hâlâ acıyordu; fakat acı herhangi bir acı gibi acıtmıyor, dil üstünde Maraş Biberi gibi hoş bir tat veriyordu. Hayat her yerde, her şekilde yaşanıyordu. Bilmediğimiz, tanımadığımız hatta hatta akıl sır erdiremediğimiz nice hayatlar hem de çok sıradanmış gibi yaşanıp gidiyordu. Beşir Usta'ya dışarıdan bakan, onu bir felaketin ortasında görürdü; oysa Beşir Usta, çoğunlukla, Cevdet'in gözlerinde, atlas yeşili bir denizin minnacık dalgalarında sallanan kayıkta mutluluk sarhoşuydu. Her şeyimizi çöpe atabiliriz, ama hayata katlanma becerimizi asla.

Ankara çöp kokuyordu. Akşam serinliği, güneşi sokak aralarından süpürüyor, rüzgâr sıcak bir el gibi yüzümü okşuyordu. Evet, sokağa ve rüzgâra kalmıştım. Okşayanım çok uzakta. Neyse, şimdilik bunu bir kenara bırakmalıyım. Keklikpınar'ına nasıl gideceğim, onu düşünsem daha iyi olur. Bacımın verdiği adres, her ne kadar sokaksız numarasız olsa da, adres olarak elimde duran tek şeydi. Bir dolmuşa el ettim. Durdu. Açılan kapıdan insan kıçından başka bir şey görünmüyordu. Neresinden nasıl binecektim? Şaşkın şaşkın baktığımı gören şoför, kızmış bir halde 'Gardaş binmeyecek misin?' diye azarladı. Tabii ki binecektim de nasıl? Avrupa'dan gidenlerin genel şaşkınlığıdır. Memleketin rutinleri karşısında uzaydan gelmiş gibi şaşırırlar. Bir Avrupalı öyle değildir oysa. O, daha ziyade, bir maceraya atılmışçasına bundan zevk bile alır. Şoföre, ellerimle 'nasıl?' yaptım. Şoför yolculara bir şeyler söyledikten sonra, kıçlar aralarında bir boşluk açtılar. Açılan o boşluğa biniverdim. Kapı kapandığında, artık ben de deminki gibi bir kıçtım.

İndiğim yer boşluk bir araziydi.. Çepeçevre gecekonduların sardığı bu alan, tuhaf bir şekilde boş kalmıştı. Teyzemin evi buraya yakın bir yerlerde olmalıydı. Artık birilerini bulup sormaktan başka çare yoktu. İş dönüşü insanlar, yorgunluklarını sırtlarına almış iki büklüm evlerine dönüyorlardı. O iki büklümlerden biri de orta yaşlı bir erkekti. Kravatı yakasından hafif sağa kaymış, yüzü güneş yanığıydı. Durdu. Yüzünde, soru sormamı beklemenin sabırsızlığı vardı. Belli ki sıkıldığı bir rutini bozmak üzereydim. Adresi tarif etmeden önce memleketimi sordu. Ne anlamı vardı bilmiyorum ama, 'Konyalı' olduğumu söyledikten sonra sokağın adı ve evin numarasını vermişim gibi oldu. Adamın yüzü "hah şimdi oldu der gibi" açıldı. 'Şu ağacı görüyon mu? Hemen üstünde bir ara sokak var, çıkmaz sokak, gir oraya o evlerden biri. Yeni geldiler değil mi?' Tam bilemiyordum? Kaldı ki buranın en yerlisi ne kadar zaman önce gelmiş olabilirdi ki? 'Yeni gelen Konyalılar orda oturuyorlar.' Teşekkür edip ayrılmıştım ki, adam arkamdan

'Ben Sivaslıyım" dedi. Memleketini sormayarak ayıp etmiştim; anladım.

Ağaç, alıç ağacıydı. Buraların bir zamanlar boş bozkır olduğunu ispatlayan, mürekkebi solmuş mühür gibi toprağa yapışmıştı. Sokağa saptım. Müthiş mayıs kokuyordu. Hani bu kadar keskin kokanını köyde bile almadım dersem yalan olmaz. Sağlı sollu evler, neredeyse iç içe geçmiş dış kapılarıyla birbirine bakıyorlardı. Evlerin girişleri küçük yamalar gibi çimentolanmıştı. Bir iki ev geçmiştim ki, sağ kolun üzerinde, önü bahçeli bir gecekondunun merdiveninde lafa dalmış iki kadın gördüm. Kadınlardan biri merdivene oturmuş, diğeri, sırtı sokağa bakacak şekilde duvara yaşlanmıştı. Merdivene oturmuş, şalvarını, yufka ekmek gibi açmış olan kadın Teyzemdi. Geleni, beni, görünce, sözünü kesti. Sırtı dönük olan kadın, hemen anladı, duvarı hafif sıyırarak döndü. İki kadınla yüz yüzeydim. İnsana çok uzun sürmüş gibi gelen o kısacık anda, zamanın boşluğuna düşmüş gibi olduk. Teyzem oturduğu basamaktan kalktı. Gözleri bende merdiveni indi. Birine, çok tanıdık birine; ama onun o olduğundan tam emin olunmayan bir merakla yüzüme bakıyordu. Geldi, sokak çitine el atmıştı ki tanıdı. Arkasını döndü, arkadaşına baktı, bir şey söylemedi, tekrar bana döndü. Sağ elini ağzında yumruk yaparak seslendi:

"Xelo? Kurban."

Çitin kapısını açtı. Yanıma geldi. Bütün bunlar taş çatlasa bir dakika sürmüştü. Göz göze geldik. Sarıldık. Tıpkı bacım gibi ağıt yakmaya başladı, Ayak üstü bütün geçmişimizi sayıverdi. Annemin ölmesi, öksüzlüğümüz; Almanya'ya gidişim, babamın ölmesi, içeriye düşmem, yalnız kalmam, köyü terk edişleri, gurbete düşmeleri, şu günün uzamış son ışıklarıyla alacalanmış sokak ve bu an... Teyzem zaten severdi abartıyı; fakat belki de ilk kez abartmak zorunda kalmamıştı. Boynuma sardığı ellerini çözdü. Elini öptüm, alnıma götürdüm. Ben de ağlıyordum. Çantamı elimden aldı, buyur etti. Kadın arkadaşı, merdivenin başında bizi izliyordu. Yanına geldiğimizde, yine

ayak üstü ve belli ki daha önce anlattığı hikâyemi tamamlayıverdi.

"Bacımın, Almanya'daki yetimi."

Kadın, bir felaketten kurtulmuşun yüzüne bakar gibi, şefkat göstermek isterken acıdığını hiç saklamadan, yüzüme bakıyordu.

"Hoş geldin yavrum"

Kadın evine gitti. Bizse teyzemle, teyzemin yeni evi olan gecekondunun, somyalarla çevrilmiş, merdiven başı boşluğuna, gecekondu balkonuna oturmuştuk. Eniştem ve çocuklar yoktu. Teyzem evde, geleceklerini beklediği her halinden belli olan bir yalnızlıkla yaşıyordu. Hemen dibime oturmuştu. Durmadan yüzümü inceliyor, ağıt yakmaya devam ediyordu. Bu halimiz ne kadar sürdü hatırlamıyorum. Sonunda dile gelebildim.

"Teyze; eniştem, çocuklar nerede?"

"Enişten kamyonda. Çocuklar oyuna daldılar herhalde, şimdi gelirler."

"Fevzi?"

"Fevzi çalışıyor. İşine yakın bir evde. Arkadaşlarıyla oturuyor."

"Nerede?"

"Ankara'da"

Teyzem hâlâ köydeydi. Köyde de böyleydi zaten. Çocuklar okula, eniştem kamyona çıktığı zamanlar, evin önüne çıkar, bütün gününü gelene gidene takılmakla geçirirdi.

"Sen Almanya'dan mı geliyon?"

"Yok, memleketten. İki gün oldu geleli."

"Bacın ne yapıyor? Orda kalmadın?"

"Hayır."

Sustuk. Aynı şeyleri düşünüyorduk. Köyde kalmamış, kalamamıştım. Bacım da kal dememişti zaten. Hem nasıl desindi? Teyzem de öyle düşünüyordu. Köy dediğin ortalık yer. Yaran beren ortada durur; fakat benim yaram orta yerde tutulacak cinsten değildi. Büyük şehir öyle değil. Büyük şehir içinde

dert, ayıp saklayabilir; zaten büyüklüğü de oradan gelmez mi? Şehirlerimiz büyük dertlerimizdir bizim. Aklıma İlyas gelmişti. Yapılamamış devrimi değil İstanbul'u tasa ediyordu. Galiba en çok dertlerimizi tasa ediyoruz.

"Aç mısın?"

"Hayır."

"Yemek hazır. Birazdan çocuklar gelir."

"Elini yüzünü yıkayacan?"

Kalktık. Bahçeye indik. Musluk bembeyaz akıyordu. Elimi yüzümü yıkadım. Hazır ettiği havluyu aldım yüzümü kuruladım. Tuvalet hemen yandaymış. Gösterip, gitti... Girdim. Beton kokuyordu. Çıktım. Bahçe çok şirindi. İki kiraz, üç elma ağacı, köküne kuvvet toprağa saplanmış, gecekondudan daha yerleşik duruyorlardı. Kirazlardan büyüğü hayli dal sürmüştü, hatta dalların bir kısmı komşu bahçeye taşmıştı. Büyük kirazın altı bostandı. Teyzem, çok kibar bir bahçe yapmıştı.

"Bunlar biz evi aldığımızda vardı. İlk sahibi dikmiş. Sivaslıydılar. İstanbul'a göçtüler. Etraf hep Sivaslı zaten." Teyzem merdiven başında başladığı sözünü yanımda bitirdi. Yeni muhitini, etrafı, komşuları anlatmaya başladı. Sesinde, yeni bir hayatın, yeni komşuların heyecanı vardı. Korkuyordu da. Korkusu aslında tanıdıktı. Hiç düşünmediği yarının varlığını hissetmeye başlamıştı. Bu çocuklar büyüyecek. Bunları nasıl ve nerde koruyacaktı? Bak, şimdiden Fevzi'yi Ankara'ya kaptırmıştı.

"Nerde çalışıyor?"

"Oğlum ben ne bilim. Hepsini söylemiyor ki. Ara sıra kirlilerini getiriyor; biraz da para. Akşam çalışıp, gündüz uyuyormuş. Babasıyla başta dövüştüler ama baktık olmayacak; sustuk. Seni çok sever bilirsin?"

"Ben de onu çok severim. Teyze Oğlu değil, bir arkadaş o. Almanya'da en çok Fevzi'yi özledim."

"Çok çektin oğlum sen. Gurbet yetmedi bir de mahpus kaldın oralarda."

"Ne yapalım Teyze. Başa gelen çekiliyor."

"Çekiliyor da, oğlum, başta hal kalmıyor."

"Teyze sen bostan işinden anlar mıydın? Çok güzel olmuş buralar."

"Sen bir gündüz gözüyle gör. Ne edecen, toprağın kıymetini topraktan ayrılınca anladık. Bostanım bu sene az bir gecikti."

İçeri geçtik. Çok geçmeden çocuklar da geldi. Teyzemin üç erkek çocuğu vardı. Allah kız nasip etmemişti. Bizde her şey nasip meselesiydi. Çocukların en büyüğü, yaşıtım, arkadaşım Fevzi'yle ikincisi arasında epey yaş farkı vardı. Arada birkaç doğum hayata tutunamamıştı. Oğlanların ikincisi ortaokul ikiye, en küçükleriyse ilkokul beşe gidiyordu. Çok cevvaldiler. Top oynamış üst başları toz toprak içindeydi. Yemekte durmadan maçı konuştular. Bir penaltıları verilmemiş, en az iki golleriyse taş üstü denip sayılmamıştı. Benimle hiç ilgilenmediler. Aslında bir an önce Fevzi'ye gitmek, şöyle rahatça bir uzanmak istiyordum. Dün indiğim Atatürk Havalimanı'yla, şu anda bulunduğum Ankara'nın Keklik Pınarı arasında sanki bir ömür geçirmiştim. Bu ömrü, bu geçişi sonlandırmak, yaşadıklarımı unutmak istiyordum.

"Oğlum, şimdi gitsen bile onlar evde değil. Dedim. Gece çalışıp gündüz uyuyorlarmış."

Çocuklar uyuduktan sonra bahçeye çıktık. Sigara yaktım. Teyzeme de uzattım. İçerdi. Karşılıklı duman savurduk. Eskilerden bahsetti. Annemden, annemle yaşadıkları çocukluktan; her çocukluğun standardı olan fakirlikten konuştu. Teyzem babamı sevmezdi. Ölümünden hiç bahsetmedi. Ölmüş, gömmüşlerdi; hepsi o kadar.

"Buraya gelmeyi ben istedim. Eniştene kalsa daha bir vakit köyde kalacaktık. Ben niye istedim? Fevzi yalnız kalmasın dedim. Dedim de, Fevzi Ankara'da kaldı. Olsun yine de. Yanında olmasak da yakınındayız. Zaman kötü Xelo'm, zaman kötü. Gençler yine sağa sola takılıyorlar. Okuyan bir daha dönmüyor. Başımıza bir Kürtlük çıkardılar. Senin arkadaşın

Fevzi, biliyorsun, çaprazın teki. Kapılır diye çok korkuyorum." Teyzemin anlattıklarına sadece kafa sallayabiliyordum. Fevzi siyasete pek takılmaz ama haylazlık damarı kabarıktı. Acaba yurtsever mi olmuştu?

"Teyze, evlendirmedin mi?"

"Kim ne yapsın onu oğlum? Adamın evde, ailede gözü yok ki. Kaç kez zorladık ama olmadı. Biz de vazgeçtik."

"Sen? Ne yaptın oralarda? Ev, bark sana da nasip olmadı."

"Olmadı. Meseleyi biliyorsun. Kendimizi bir kuyuda bulduk, çıkınca da buraya gönderdiler."

"Oğlum; olmuşa, ölmüşe çare yok derler. Sen nasıl kaptırdın kendini? Mektebin en iyisiydin. Okul da kazanmış; kazanmıştın değil mi?

"Evet."

"Her şeyi bıraktın gittin. Senden sonra bizimkinin de ayarı bozuldu. Bir vakit ben de gideceğim dedi. Zor zapt ettik."

"İyi ki de etmişsiniz."

"Nasip, işte. Sen gittin oralarda mahpusa düştün."

"Evet, buradan bakınca öyle görünüyor. Para da kazandım, iş de yaptım ama sonu olmadı. Kazandığım cebimi sevmedi. Emeğimin tuzu eksikmiş."

"Hiç, kıyıda köşede saklın yok muydu?"

"Yok teyzem, yok."

"Ne yapacan, ne edecen. Düşündün mü?"

"İçerde çok düşündüm; ama neyi nasıl düşüneceğimi bilemedim. Eminim buralar, insanlar çok değişmiştir. Ne düşünsem ayakları havada. Fevzi'yle bir konuşayım. Herhalde bir çaresini buluruz."

"Ne edecen oğlum. Yine de can sağ olsun. Düşmez kalkmaz bir Allah."

Teyzem daha fazla üstelemedi. Anladı rahatsız olduğumu. Kalktı. Ben biraz daha kaldım. Bahçe karşıdan Ankara'ya bakıyordu. Gece bir bulut gibi gelmiş tepeye durmuştu. Her taraf ışıktı. Ankara karanlığın içinde binlerce ışıkla göz kırpıp duru-

yordu. Umarım o gözlerden biri de bana kırpılıyordur. Almanya'dan eli, avucu, gönlü, üstü, başı, cebi boş biri olarak geri dönmüştüm. Yarın Fevzi'yi görünce ne diyecektim? Gittim, geldim elimde sıfır. Gece iyice sessizliğin sularına çekilmişti. Şu önünde oturduğum gecekondu, serinlemiş bahçe, karanlıkta ılık bir nefes gibi hissettiğim bedenim, hepsi, hepimiz yeni bir günün şafağında saat tutuyorduk. Belki çoğu insan için sıradan bir sabah olacaktı ama; benim için değil. İçimde bir boşluğu büyütüyordum. Gece mi daha büyüktü, içimdeki boşluk mu bilmiyordum.

***

Neredeydim? Kimdi bu çocuklar? Teyzem? Teyzem çok uzakta kalmış bir fotoğraf. Kenarları yıpranmış, canı kâğıt ortasına toplanmış bir geçmiş gibi. Annem, annemin kardeşi, anne yarım. Bu tavan da ne kadar alçak böyle. Hapishane hücrem bile daha ferah duruyordu? Ya bu koltuklar? Onların ne işi var burada? Çocuklar gitti galiba. Sessizlik. Kalksam mı? Dışarıda Ankara, içerde ben. Kalkıp dışarıya, hayata, Ankara'ya mı karışsam? Ya karışamazsam? Ya Fevzi yardımcı olmazsa? Ya değişmiş, başka bir insan olmuşsa? Ya o da geçmişimden hesap sormaya kalkarsa? Ne yapacağım? Yalnızlık, içerde katlanılan bir şeydir; dışarıda değil. Dışarıda yalnız nasıl kalınır? Bir de bunu mu öğrenmem gerekecek? Yok, yok kalkayım. Sorularım çoğaldıkça üstümdeki yorgan ağırlaşıyor. Bu yorganın altında kalacak değilim ya. Hadi, Halil, hadi!

Kalktım.

Misafir için hazırlanmış olan bu odada her şey tertemiz, hiç kullanılmamış gibi duruyordu. Yere büyükçe bir halı serilmiş, giriş sağ tarafa üstü dantel örtüyle süslenmiş bir sandık yerleştirilmişti. Odaya üçlü bir koltuk takımı çepeçevre yerleştirilmişti. Çok parlak ve temizdiler. Koltuklara ait küçük yastıklar, su üstünde nilüfer yaprağı gibi duruyorlardı. Yer yatağım odanın, koltukların, ortasına seriliydi. Teyzem, temizliği, titizli-

ğiyle köyde nam salmış bir kadındı. Çarşaflar sabun kokuyordu. Odaya gözü kapalı getirilecek biri, odanın muntazamlığına bakarak, burayı herhangi bir konağın en değme odası sanabilirdi. Kız kaçıran desenli duvar halısı, çerçevelenmiş bir aile fotoğrafı ve girişin tam karşısına asılan Kuran, düzenin özet cümleleri gibi duvarda duruyorlardı. Giyinip, çıktım. Teyzem bu kadar erken uyanmamı beklemiyordu. Eline hortum almış, incecik akan suyla bostanını suluyordu. Yanına vardım.

"Xelo'm sen niye kalktın?"

"Çok güzel, derin uyumuşum. Yıllar oldu ki böyle uyumamıştım."

"Öyledir zaten. İnsan kendi evindeki uykuyu başka yerde uyumaz. Burası senin de evin; sen de benim bir oğlumsun."

"Sağ olasın teyzem, çok emeğin var. Yatağım rahattı. Teyze koltuklarını çok beğendim."

"Heves işte. Aslı, topal eşeğe aynalı Kürtün. Ev gecekondu, üflesen yıkılır ya, heveş ettik."

"Öyle deme, ev evdir. İçindeysen, yalnız değilsen, daha ne olsun. Teyze su mu kesik?"

"Su mu? Yok. Niye ki?"

"Azıcık akıyor da."

"Onu dedin. Hususu az açtım."

"Fazla su verdin mi içemiyor, boğuluyorlarmış. Bostanın birini öyle çürüttüm. Suyunu az tutmak lazımmış. Komşumdan öğrendim. Suyu az ve yavaş verecen ki, yutabilsin."

"Teyze, sanki insandan bahsediyon."

"E insandır oğlum, ne olacak. O da canlı."

"Teyze ben gidecem. Sen bana Fevzi'nin adresini ver, gideyim."

"Acele etme oğlum. O zaten işten yeni gelmiştir. Bir kahvaltını yap, gidersin. Adresi, camın önündeki defterde olacaktı. Sen elini yüzünü yıka, ben çayını koyayım."

"Ya eziyet etme. Sen bostanını sula. Ben dışarıda bir şeyler atıştırırım."

"De git, deliye bak."

Teyzemden ayrılmam bir saat sürmüştü. Akşam alacasında geldiğim yolu, sabah parlaklığında geri dönüyordum. Bu aralar, ne çok geri dönüyordum. Gelirken dikkatimi çeken alıç ağacı, şimdi de arsanın kenarında, etrafı çevrilmiş ceylan yavrusu gibi ürkek duruyordu. Ev önleri sulanmış, ortalık serin serin sabah kokuyordu. İnsanlar henüz şehre varmamış, köylerini getirip Ankara'ya yamaç yıkıvermişlerdi. Almanya'yla hiç benzerliği yoktu. Ne yollar yol, ne evler ev, ne dükkânlar dükkân gibiydi. Bir traktör geçti. Sabah sabah neyin satışını yapacaktı. Römorkta oturan çocuk, gözlerini tam açamamış, belli ki henüz uykusundan uyanmamıştı. Karşıda Ankara dağa taşa serilmiş kilim gibi duruyordu. Kilimin ne deseni ne rengi vardı. Bir şehir nasıl bu kadar yeşilliksiz olabilirdi ki? Sonbaharın göğünde, tek bir bulut yoktu. Konya Ovası'nın tepesine oturmuş gök, dün nasıl dipsizdiyse, bugün de Ankara'nın göğü öyle dipsiz duruyordu. Fakat yine de ele avuca gelir hali vardı Ankara'nın. Ankara'nın böyle sonbahar sabahlarını sevebileceğimi o anda nerden bilecektim. Fevzi Batıkent'te oturuyormuş. Teyzemin, dediğine göre oraları hep yeniymiş. Dün tıklım tıklım olan dolmuşlar sakinleşmişlerdi. Belli ki giden gitmiş, geriye benim gibi 'her saatte olur' diyen yolcular kalmıştı. Beşevler civarında bir yerde indim. Batıkent otobüsü buralarda bir yerden geçiyormuş.

"Abi, 20 Numara değil mi, Batıkent'e gider?"

"Gel abim, gider; her yere gider."

20 Numaralı halk otobüsünün önünde Mercedes arması nal gibi parlıyordu. Çok lazımmış gibi görmeyi ihmal etmemiştim. Otobüs sakindi. Koltuğa oturur oturmaz, bilet koçanlarını tuhaf bir şekilde bileğine bağlamış muavin tepeme dikildi. Bir şey sordu anlamadım. Anlamadığımı fark edince, 'tam mı?' diye tekrarladı. 'Tam' dedim, ne anlama geldiğini bilmeden. Bilet paramı ödeyip, durumu tamama erdirdim. Batıkent'e bir hayli yol varmış. Bu kadar uzun süreceğini hiç

düşünmemiştim. Neredeyse ufak çaplı bir seyahatten sonra, ufak meydanlık bir kavşakta indim. İndim de neredeydim? Arkamda, bir halı saha, karşı köşede bir okul, ötesinde inşaat vardı. Karşı tarafa, otobüsün gittiği yana mı, geriye Ostim yönünü gösteren tabeladan yana mı, ne tarafa gidecektim? Karşıya geçtim. Demin fark etmediğim bir büfenin önünde buldum kendimi. Büfeciye adresi sordum. Okul önünden yürüyüp, inşaatı geçmem gerektiğini söyledi. İlerdeki tepeyi aşınca, kavşakta postane varmış, ondan yana yürüyüp birine sorsam gösterirmiş. İyi de otobüs o tarafa gitmişti zaten. Ah şu muavinler, benimle dalga mı geçiyorlar, ne? Adresi sorduğumda, kendinden o kadar emin 'tamam abi' demişti ki. Büfeci, istersem yürüyebileceğimi, çok uzak olmadığını söylediğinde, yürümeye karar verdim. Okulu ve inşaat tabelasında isminin Vedat Dalokay olduğunu okuduğum parkı geçtim. İlginç bir park olacaktı. Bir tepenin yamacına tribünler yerleştirilmiş, antik tiyatrolar gibi sahne aşağıya alınmıştı. Demek buralar bir plan dahilinde yapılıyordu. Keklikpınarı'ndan sonra Batıkent sanki biraz Almanya'ya benzer olmuştu ya; o kadar. Büfecinin bahsettiği küçük tepeliği aşınca, bir büfe daha gördüm. Sadece ekmek satıyordu. Adresi ona da sordum. Adrese uzun uzun baktıktan sonra, çapraz ilerde duran postane tarafını göstererek, 'Hemşerim, şu gördüğün postane binasının orada bir yerde olması lazım. Tam emin değilim. Postanenin arkasında kalan site Güneş Kent. Onu biliyom da, yanındaki bu site mi bilemedim. En iyisi oraya kadar git. Şu uzun binaların olduğu site olabilir' dedi. Teşekkür edip, yürüdüm. Büfecinin bahsettiği site, postanenin alt tarafındaydı. Yürüdüm. Saat 10'a geliyordu. Sonbahar güneşi yazdan geri kalmayan bir hükümle ısıtıyor, hafif bir rüzgâr kaldırım diplerinde toplanmış tozlardan küçük toz bulutları kaldırıyordu. Birden durdum. Teyzemin dediği doğruysa bunlar hâlâ uyuyorlardır. En iyisi dönüp ekmek alayım; fakat yalnız ekmek olmaz. Ne de olsa

Almanya'dan geliyordum. Kahvaltılık bir şeyler de alsam fena olmaz ama nereden? Etrafta bakkala benzer herhangi bir şey yoktu. Her taraf inşaat artığıydı. Kimi binalar yeni bitirilmiş, kimileri henüz tuğlada, kimileriyse eskimişti bile. Demek Batıkent uzun süredir yerleşime açılmışmış. Postanenin önünden geçerken, kumral, gözlüklü bir delikanlıya nereden alışveriş yapabileceğimi sordum. Geride bir yer tarif etti. Peşinden, biraz düşündükten sonra, gitmekte olduğum uzun binaları göstererek, orada da bir marketin olduğunu söyledi. İyi denk gelmişti. Emin olmasam da hedefim zaten o binalardı. Teşekkür ettim. Evet, aradığım site burasıydı. Tabelası henüz çakılmış, yazısı pırıl pırıldı. Site, tertemizdi. Çevre düzenlemesi, ara yolları, binaların dış cepheleri muntazamdı. Her ne kadar uzun zaman geçse de, ben de bir inşaatçıydım ve inşaatçı gözüyle baktığımda burası bekarlar için biraz lüks duruyordu. Yoksa Fevzi... Yok canım, öyle olsa teyzemin haberi olurdu. Marketi gördüm. Bir iki basamakla inilen bina altı bir yerdi. Basamakları indim. Tabela market diyordu ama bildiğimiz bakkaliyelerden farksızdı; fakat her taraf öte beri doluydu. Ekmekler, süt şişeleri, gazeteler, lolipop şekerler, hazır çorbalar, süpürge, faraş, kısacası ne arasanız vardı. Tezgâhta, uzun boylu, üstüne mavi üniforma geçirmiş bir erkek, elinde kalem, kâğıda eğilmiş hesap yapıyordu.

"Günaydın!"

"Günaydın. Buyurun, hoş geldiniz."

"Hoş gördüm."

Adam yüzüme tuhaf tuhaf bakınca uyandım; misafirliğe değil, müşteriliğe gelmiştim. Belli ki adam 'hoş gördüm' dememe bir anlam verememişti.

"Buyurun."

"Kahvaltılık bir şeyler alacaktım."

"Verim. Ne olsun?"

"Ekmek, peynir, zeytin, ne varsa artık."

"Sucuk, yumurta da katayım mı?"

İçimden 'katın' derken, başımla dediklerini onayladım. Adam gerçekten çok uzun boyluydu. Tezgâh, önünde tabure gibi duruyordu. Eli çabuktu. Gazetelere gözüm kaydı. Adam siparişlerimi paketlerken, hangisinden ne kadar olsun diye sormadı. Kafasındaki ölçüye göre naylon poşeti doldurup, yekunu söyledi. Ben hâlâ gazetelere bakıyordum. Altlarda bir yerde Cumhuriyet'i gördüm. Bir tane aldım; zaten iki taneymişler. Adam onu da yekûna kattı; ödemeyi yapıp çıkışa döndüm. Tam kapıdan çıkıyordum ki, dönüp, aradığım binayı sordum. Hiç yüzüme bakmadan, solda, ortadaki olduğunu söyledi. Çıktım.

"Kim?"

"Halil, ben Halil."

"Halil mi? Halil kim?"

"Ben Halil. Fevzi evde mi?"

Suskunluk oldu. Dakika geçmemişti ki, Fevzi'nin sesi geldi. Arkadaşına, adımı tekrarlatıyordu.

"Halil?"

"Fevzi lan, ben Halil. Teyze Oğlu."

"Halil, Teyze Oğlu..."

Fevzi kapıyı açtığında ne kadar süre geçmişti hatırlamıyorum. Karşımda bıyıklı, kalem kaşlı, yüz hatları oturmuş bir insan duruyordu. Gözleri fakat, lisede bıraktığım gözleriydi.

"Xelo!"

"Fevzi!"

Ne diyeceğini bilemedi. Bana, üstüme başıma bakmakla meşguldü. Ben de ne diyeceğimi bilemedim. Sarıldık. İçeriye geçtik. Zemin katta oturuyorlarmış. Ev çıplak görünüyordu. Sigara ve çay kokuyordu. Elimdeki poşeti ve çantamı, girişe, ayakkabıların yanına bıraktım. Salona geçtik. Bekâr eviydi. Pencere önüne bir koltuk konmuş, koltuk eğri duruyordu. Sağ tarafa büyükçe bir masa, masanın etrafına da birkaç plastik

sandalye yerleştirilmişti. Koltuğa oturdum. Fevzi ayakta bana bakıyordu.

"Teyze Oğlu, kaç yıl oldu?"

"Teyze Oğlu, çok yıl oldu."

Yere atılmış bir mindere oturdu. Kalktı. Masadan sigara paketini aldı. Uzattı. İstemedim. Oturdu. Sigarasını yaktı. Paketin jelatinini çıkarıp, küllük olarak kullandı. Bir iki nefesten sonra, öne eğdiği başını kaldırdı.

"Teyze Oğlu ne zaman geldin?"

"İki gün önce."

"İki gün önce?"

"Evet. Önce memlekete gittim. Gittiğim gibi döndüm. Dün sizdeydim. Senin ayrı eve çıktığını bilmiyordum."

"Keklikpınarı'nda mıydın?"

"Evet. Teyzemin misafiriydim."

"Babam yok muydu?"

"Yok, kamyondaymış."

"Teyze Oğlu aç mısın?"

"Hayır. Teyzem kahvaltı hazırladı. Yapıp geldim."

"İyi hemen şimdi bir çay koyayım."

"Kahvaltılık bir şeyler almıştım. İstersen onları da mutfağa al."

"Gel. Mutfakta otururuz."

Mutfağa mutfak demeye bin şahit gerekirdi. Kaç günlük bulaşık duruyordu belli değil. Mutfakta biri bulaşıkla uğraşıyor, daha çok bir yerden bir yere aktarıyor gibi yapıyordu. İçeri girince, döndü. Fevzi bizi tanıştırdı.

"Tanıdın mı?"

"Yoo."

"Doğru, sen gittiğinde daha küçüktü. Paşa Amca'nın oğlu, Mulla. Doktorumuz."

"Abi, okula daha yeni başladık, bizi doktor yaptınız."

"Doktor olmayacan mı? Peşinen diyom işte. Halil, Mulla, Hacettepe'de okuyor. Bu ikinci senesi."

"Öyle mi? Ne güzel. Doktorumuz yanımızda yani."

"Abi sen de mi?"

"Memnun oldum Mulla. Ben Halil, belki Fevzi bahsetmiştir."

"Etmez mi? Çok güzel günleriniz varmış."

"Evet vardı."

"Hadi oturun. Ben Teyzoğlunun şerefine kahvaltı hazırlayayım. Ha Teyze Oğlu, Allah'ına kurban."

"Hiç değişmemişsin. Yine coşa geldi."

"Ne değisecem la. Delikanlı adam değişir mi?"

"Değişmez mi?"

"Değişmez Xelo'm, değişmez."

"Abi öyle şey mi olur? Her şey değişir."

"Halil, dikkat et Mulla çok solcu; bildiğin komünist yani. Komünistin de Allah'ına kurban"

"Komünistin Allah'ı mı olur Yılmaz?"

"Unutmadın demek."

Demliği çaydanlığın üstüne koyup döndü. Mulla şaşırarak bakıyordu. Belli ki Fevzi'nin bu tarafını ilk kez görüyordu. Bıyıklarını düzeltti. Yan yan Mulla'ya baktı.

"Bu böyle olmayacak. En iyisi ceketimi giyeyim" dedi, sesini Yeşilçam jönlerine benzeterek. Çıktı. Ceketini giymiş halde mutfağa girdiğinde artık o Yılmaz Güney'di.

"Benim adım Yılmaz Güney, gider gelir; gerekirse döver, icap ederse severim. Şimdi tek sıra dizilin tırnak kontrolü yapeceğim."

Bütün yaşadıklarımın üstüne bir kahkaha serdim. Sanki bir kâbustan uyanmış, kuş gibi hafiflemiştim. Fevzi, mukallitti. Köyde, birlikte okuduğumuz Kulu'da en büyük neşe kaynağımızdı. Şimdi de öyleydi. Eski günlerden gelen serin bir nefes gibi yüzümde hissediyordum. Mulla ama, şaşkınlık içindeydi.

"Sen delikanlı, fakülteye gidiyor olabilirsin fekat unutma, mezun olacağın yer hayattır. İşte biz o fakültenin uzatmalı talebeleriyiz. Mezun olamadıysak bilmediğimizden değil; sınıfı

boş bırakmayalım dedik." Nefes aldı. Yüzü gülmeden önceki son halindeydi. Kahkahayla birlikte. "Nasıl? Taklidimi beğendin mi Doktor Mulla Bey?"

"Abi sen, nasıl?"

"De mi? Ben istesem Yılmaz olur Güney'den eserim; fekat, çayı Zeki Müren gibi demlemek lazım." Çayı demledi. Musluktan çaydanlığa su çekti. Mutfak tezgâhı bulaşıktan geçilmemesine rağmen oldukça geniş yapıldığından yine de çalışmaya el verebiliyordu. Aslında ev, eli yüzü düzgün tutulsa pırıl pırıl bir evdi.

"Halil, nevaleyi Abuzer'den mi aldın?"

"Abuzer?"

"Bizim uzun Abuzer. 'katim mi' Abuzer. Ha ha ha."

"Katim mi Abuzer?"

"Nasıl güzel isim değil mi. Heriften bir şey almaya gör mutlaka yanına bir şeyler katim mi der. Sana da demiştir."

"Evet, dedi. "Yumurta ve sucuk da katim mi?" dedi.

"Gördün mü? Esnaf işte. Adam kıç kadar yere süpermarket sığdırıyor."

Fevzi, en değme aşçıya taş çıkartacak dört başı mamur bir kahvaltı hazırladı. Üçümüz, yavaş yavaş, sofranın tadını çıkararak kahvaltı yaptık. Sofrayı birlikte topladık. Bulaşıkları yıkamak istedim, izin vermediler. Fevzi'yle ikimiz salona geçtik, Mulla bulaşığa kaldı. Ben yine koltuğa oturdum, o plastik sandalyelerden birini altına aldı. Sigara yaktık.

"Teyze Oğlu, bir gazinoda çalışıyorum. Ulus'ta, Rüzgârlı Sokak'ta. Gece işi. Sarhoş marhoş idare ediyoruz. Güzel yer. Patron, Haymana Kürdü. Beyaz Kamil diye bilinir. Burada üç kişi kalıyoruz. Diğer arkadaşımız sabahtan çıktı. O da Mulla gibi talebe, Nahit, ODTÜ'den, maden mühendisi olacak. Malatyalı. Mulla'yla yurttan tanışıyorlar. Paşa Amca, Mulla'yı kayda getirdiğinde bizde kalmışlardı. Mulla'yı orda gördüm. Sonra ara sıra yanıma geliyordu. Bizimkilerden sıkılınca, teklif

ettim, birlikte buraya çıktık. İyi de oldu. kendi kafamıza göre takılıyoruz. Sen ne yapacan? Var mı bir düşündüğün?"

"Var. Gelen teklifleri değerlendireceğim; bakalım."

"Anlamadım!"

"Oğlum dalga mı geçiyon? Daha üç gün önce Almanya'da hapisteydim. Ova ortasındaki servi gibi, ne yana baksam aynı. Daha nereye geldiğimin bile farkında değilim."

"Neyse, Teyze Oğlu. Buluruz bir çaresini. Yerimiz var. Kalırsın bizde; fakat sana iyi kötü bir yatak ayarlamak lazım."

"Sağ ol Teyze Oğlu. Ne de olsa Yılmaz'sın. Kapına gelmişi aç açıkta bırakacak değilsin ya."

"La Yılmaz'ın tek taşağı olsak yeter bize. Biz kim Yılmaz kim. Gazinonun bir pikabı var. Alışveriş için kullanıyoruz. Ben patronla bir konuşayım. Bir gün ayarlayıp sana yatak bakalım."

"Olur. Eyvallah."

"Yahu sormadık. Banyo ihtiyacın var mı?"

"Olmaz mı?"

Şofben duvara uyduruk asılmış ama ısıtıyordu. Sabun şampuan banyo yaptım. Sıcak su etimi yumuşatmış, sanki, boyumdan aşağı köpüğün beyazıyla birlikte, yılların siyahı da akıp gitmişti. Fevzi'nin verdiği incecik bir havluyla durulandım; yoksa kurulandım mı demeliydim? Otelden aşırılmış havlulara benziyordu. Ankara'daydım değil mi? Şu tanımadığım banyodan çıktığımda Teyze oğlumu görecektim değil mi? Üç gün önce ama, üç gün önce başka bir dünyadaydım. O kadar da düşündüm. Hiçbir şey düşündüğüm gibi olmadı. Memlekete gittim kalamadım, teyzeme geldim rahat edemedim. Fevzi'ye geldim ne olacaktım? Hiçbir yer beni kabul etmiyordu. Yoksa kabul etmeyen ben miydim? Çıkacağım; bir evdeyim. Evden çıkacağım bir şehirdeyim. Şehir? Hiç yolumun düşmediği bir şehir. Fevzi'nin elbiselerini giydiğim gibi, yine Fevzi'nin el ve ayaklarını kullanacaktım. Bu şehre, bu ülkeye, bu hayata neresinden kopmuşsam oradan bağlanacaktım. Sahi neresinden kopmuştum? Oysa koptuğum daha bir hayat bile sayılmazdı.

Şimdi, bütün rüzgârlara ve cümle haşereye açık bir yara gibi gelip durmuştum burada. Kabuk bağlayabilecek miydim? Geçmişim, bir yara gibi etimde kaybolup gidecek miydi? Ya Birigitte? Onu neremde kaybedecektim. Ah, bilebilsem neresinden tutmak gerektiğini.

"Xelo. Teyze Oğlu, ne oldu? İyi misin? Çıkamadın"

"İyiyim, iyi. Çıkıyorum."

Çıktım. Fevzi'nin elbiseleri biraz büyük gelseler de üstüme oturmuş sayılırlardı. Rahatlamıştım. Fevzi, salonda, bu sefer koltuğa oturmuş, yine sigara içiyordu.

"Teyze Oğlu, kaç yıllık abdest aldın? Ha ha ha."

"Hiç sorma. Sanki yıllardır yıkanmamışım."

"Var mı bir eksik? Elbiseler olmuş."

"Yok, sağ ol."

Sandalyeye oturdum. Masada, getirdiğim Cumhuriyet gazetesi, bir deste iskambil ve ne olduğu belli olmayan bir iki kâğıt ve sigara paketi duruyordu. Sigarayı görünce aklıma geldi.

"Teyze oğlu çantamda Alman sigarası var. Çıkarayım da bir bak."

"Ooo, olur. Ben alim, sen zahmet etme."

"Çanta koridorda sanırım."

Fevzi gitti çantayı alıp getirdi.

"İşte teyze oğlu, gittim geldim hepsi bu." Çantayı kaldırıp gösterdim. "İçinde birkaç paket sigara, bir iki kitap; hepsi bu kadar. Millet Almanya'dan ev bark alarak gelir, bense çıplak geldim."

"Canını sıkma Xelo'm. Düşmez kalkmaz bir Allah!"

"Sıksak ki ne olacak."

Paketlerden birini attım. Havada kapıverdi. Şöyle bir çevirdi, jelatini hemen açtı. İçtiği sigarayı söndürdü. HB'den yaktı."

"Sanki biraz küf kokuyor."

"Küf değil o, cahil; aroması."

"Alaman aroması, küf kokuyor. İçimi rahatmış ama."

"Getirebildiğim tek şey bu. Bunu da İstanbul'dan bu tarafa dağıtıyorum."

"Eski huyun oğlum. Sende bir şey durmaz ki. Seversin ağalığı. Kimlere dağıttın?"

"İstanbul'da bir taksiciye. Memleket dönüşü de Beşir Usta'ya."

"Beşir Usta kim la?"

"Bindiğim kamyonun şoförü."

"Halil oğlum, kamyonla mı geldin?"

"Evet. O saatte o denk geldi, ben de bindim. Çok güzel bir yolculuk oldu."

"La oğlum, köyden buraya kamyonla mı geldin?"

"Evet. Ne var? Ayıp mı?"

"Ayıp değil de, otobüs varken... Yoksa paran mı yok?"

"Yok ya. Param var, var da, ne yapayım o sıcakta kamyon denk geldi. Hem giderken muavinin tekiyle neredeyse kavga edecektim. Adi herifler, ekspres mi neymiş. Alıp ta Kulu'ya götürdüler."

"Ha evet. Şimdi öyle. Götlerinden bir ekspres icat ettiler. Arada durmuyorlar. 'Niye la aklını aldığım? Üzgünüz, duramıyoruz.'" Sinirlenmişti. Sanki ben değil de onu mağdur etmişlerdi. Konuyu değiştirdim. Bu mevzuu uzatmanın bir anlamı yoktu. Sonuçta buradaydım ve burada kalacaktım; fakat nasıl?

"Fevzi ben ne olacağım?"

"Teyze Oğlu, canını sıkma. Buluruz bir yolunu. Sen orada ne iş yaptıydın."

"Birkaç zaman inşaatta çalıştım, sonrası restoran."

"Restoran... Aslında bizim işe yakın. Servis yaptın mı?"

"Yaptım ama, az bir süre. Daha ziyade organizasyon işi yaptım."

"Valla Halil, ben bir etrafıma bakayım. Sana bir iş buluruz. Ne olacak, daha ölmedik ya. Sen biraz dinlen. Ev senin. Çık dışarı. Memleketin havasını al. Ben bugün işe biraz erken gideceğim. Merak etme, duruma bakarız."

***

Fevzi, evin anahtarını bırakarak, öğleye doğru çıktı. Mulla, bulaşıkları yıkadıktan sonra çıkmıştı zaten. Evde yalnızdım. Canım kahve çekti. Bekâr evinde kahve bulur muyum diye aramaya kalkmadım; memleketten henüz o kadar kopmamıştım. Acaba dışarı mı çıksam? Dışarıda kahve içecek bir yer bulabilir miydim? Böyle düşünürken, gazeteye gözüm kaydı. Cumhuriyet, gazeteden çok ilan tahtası gibiydi: Siyah beyaz; dere tepe düz. İçim karardı. Keşke diğer gazetelerden de alsaydım. En iyisi dışarı çıkayım diye düşünürken, kapı açıldı. Şaşırdım. Sonra aklıma, evin üçüncü sakini geldi. Seslerini duyuyordum. Ayakkabılarını çıkardı, koridora bir şey bıraktı. İçeriye geçiyordu ki beni gördü. 'Merhaba' dedi. Merhabanın son hecesi boşlukta kaldı. Salona mı girsin, odaya mı geçsin bilemedi. Ben de ne yapacağımı bilemedim. Kararsızlığımız çok kısa sürdü; fakat onu sonlandıran, ikimizden birinin bilinçli müdahalesi değil, bu tür durumlarda alışkanlık haline getirdiğimiz davranışımız oldu. Ayağa kalktım. Salona yöneldi. Henüz salonun kapısındaydı ki, adımı söyledim.

"Fevzi'nin teyze oğluyum. Almanya'dan. Belki bahsetmiştir."

"Merhaba abi. Hoş geldin, Nahit ben."

"Tahmin ettim. Mühendis?"

Güldü. Tokalaştık. Orta boylu, ince, henüz çocuk yüzlü; fakat sakal bıyığı yüze oturmuş, kumral bir çocuktu. Eldiven takmıştı. Gözlerimin eldivenlerine gittiğini görünce, geçiştirmek istercesine, ellerini saklamaya çalıştı. Üstünde durmadım.

"Okuldan mı?"

"Evet abi. Bugün sabahtan ders vardı." Sessizlik oldu. Çekingendi. Rolleri değişmiştik. O misafir, ben ev sahibiydim.

"Biz kahvaltı yaptık. Çay koyayım mı?" Şaşırdı. Ev sahipliğime değil de, teklifime şaşırdığını hissettim. Belki de ev sahipliği yapmama şaşırdı.

"Sağ ol abi. Ben kendim korum. Siz de içer misiniz?"

"İçerim. Ben de sıkılmış, ne yapacağımı bilemiyordum."

"Tamam abi, şimdi geliyorum" İçeri gitti. Önce mutfağa, sonra banyoya. Banyodan sonra yine mutfağa. Ben bu arada yine gazeteye dalmıştım. "Abi çay birazdan hazır olur. Ben az odamda olacağım. Kusura bakma. Çayı getiririm."

"Rica ederim. Sen işine bak."

Kalktım, boş geniş salonda bir iki gidip geldim. Hapishaneyi hatırlatan voltamı pencere kenarında noktaladım. Ev zemin kattaydı ama önü açıktı. Site, anlayabildiğim kadarıyla, küçük bir derenin kenarına kurulmuştu. Gerçi ne dereden ne yamaçtan eser kalmıştı ama, yükseklik, yerleşim biçimi eski halin suretini içinde taşıyordu. Salonun manzarası, ilerde bir tepede noktalanıyordu. Tepeye kadar, her taraf inşaat halindeydi. Muhtemelen ötesi de öyleydi. Tepeyi aşan ve kamyonların gide gele kirlettiği yol, parselleri ikiye bölüyor, geleceğin geniş bir caddesi olarak karşımda duruyordu. Hiç düşünmemiştim. Bir kentin doğumu bu olsa gerekti. Nasıl ki insanlar kan ve suyla doğuyorsak, kent de toz toprakla doğuyordu. Herkes, her şey, içinde yer aldığını kanatıp dünyaya geliyordu. Acaba tepelerin, küçük vadilerin, bozkır düzlüklerinin ve tarlaların canı yanıyor muydu? Daha düne kadar başıboş rüzgârların dolaştığı yerlerde yapılar yükselince rüzgâr ne yapacaktı? Sahi kentlerin rüzgârları olur muydu?

"..."

"Hı, efendim?"

"Abi dalmışsın."

"Evet bu aralar biraz dalıyorum. Ya da hep dipteydim de ara sıra yüze çıkıyorum; bilmiyorum."

Elindeki çaydanlık ve tepsiyi masaya bıraktı. Çay bardakları; kısa, ağzı geniş, süssüz ve sevimsizdiler. Alüminyum çaydanlık yeni görünüyordu. Hayret, bekar evinde farklı takımlar vardı. Biraz önce kahvaltıda başka bardak ve çaydanlık kullanmıştık.

"Nahit, memleket Malatya değil mi?"

"Evet."
"İçi dışı?"
"Kürecik."
"Kürecik... Kürecik'i bir yerden hatırlıyorum."
"Kaypakkaya'dandır."
"Ah evet, Kaypakkaya'dan. Var mı Kürtlük?"
"Var; ama Kürtçe yok."
"Hangimizde var ki?"
"Yok, siz Konyalılar iyisiniz. Mulla'nın değil de, Fevzi'nin Kürtçesi baya güzel."
"Başka da bir marifetimiz yok zaten. Anne baba Malatya'da?"
"Evet, köydeler."
"Kardeş? Var mı?"
"Var. Beş kardeşiz. En büyükleriyim."
"Oy oy oy. Benim gibi. Ama sen benim gibi olma. Ben o büyüklüğü gösteremedim?"
"Bakalım... Abi sen Almanya'da... içerdeydin değil mi?"
"Evet. Yedi yıl yattım."
"Yedi yıl? Çok değil mi?"
"Çok. Herkesin bir şey olduğu çağları içerde geçirdim. Bazen hayat yaşadığın hatan oluyor; istesen de istemesen de böyle."

Nahit, ikinci çayları doldurmak için çaydanlığa uzandığında, ellerinin boyalı olduğunu fark ettim. Ne boyasıydı acaba? Okulla ilgili olmalı. Belki laboratuarda bir şeyler yapıyorlardır. Almanya'da, çılgın olduğum yaşlardaydı; ama bana benzemiyor. Ya da dışı bana benzemiyor. Üstündeki tişört seyyar satıcı işi. Kimi yerleri buruşmuş, hatta dikkatli bakınca kumaşın inceldiği yerler seçilebiliyordu. Demek ailenin en büyüğüydü. Aferin. ODTÜ'yü kazandığına göre kafalı olmalı. Kim bilir, anne babası nasıl övünüyordur. Şükür benim ne övünecek birilerim ne de övgüye kıymet bir meziyetim oldu. Hayır hayır, Nahit bana benzemiyordu. Benzemesin de! Otuzunda, altmış yaşamış gibi olmanın bir marifeti olmasa gerek.

"Abi yine daldın."

Gülümsedim. Göz göze geldik. Çok kısa bir anda, gözlerinde başka bir şey gördüm. Tedirgin miydi? Yok hayır, bence kendine güvenmenin rahatlığı vardı. Yok o da değil, gözlerinde kendini kendiyle saklamanın zahiriliği vardı. Ya da bilemiyorum; fakat bir şey kesindi, Nahit'in gözlerinde daha önce görmediğim bir şeyi görmüştüm.

"Hava değişimi ... Hava o kadar değişti ki Nahit, dalmış mıyım çıkmış mıyım belli olmuyor. Biraz böyle sürecek galiba."

"Abi Almanya'dan kesin dönüş mü? Yoksa..."

"Yok. Yurtdışı! Attılar yani."

"Hapis yattığın için?"

"Belki de; ama daha çok aldığım cezadan ötürü."

"Ceza..?"

"Kirli iş... Beyaz işinden alındım?"

Konuşma sırası ondaydı ama susuyordu. Bana, beni övecek, yine de, haklı olduğumu söyleyecek bir şey mi arıyordu? Söyleyecekleri ağzında birikti sanki. Eli çay bardağına gitti. İşaret parmağını bardağın ağzında çevirmeye başladı. Bir türlü ne diyeceğini kestiremiyordu. Daha fazla uzatmadım.

"Nahit, yemekleri kim yapıyor?"

"Buyur?"

"Yemekleri diyorum, burada hepiniz bekar, mutfaksa sabah gördüm, evlere şenlik."

"Sorma. Biraz disiplinli olsak iyi olacak. Sonuçta burası bizim yaşam alanımız. Yemek sorun olmuyor. Mulla'yla ben çok fazla evde kalmıyoruz. Okulda yemekhanelerde yiyoruz. Fevzi Abi evde olduğu zaman bize iyi bakıyor. Çok güzel yemek yapıyor. Biz de ondan bir şeyler öğrenmeye çalışıyoruz."

"Bugün size ben yemek yapayım. Bakalım hangimiz daha iyiyiz?"

"Eziyet etmeyin, kahvaltılık bir şeyler atıştırırız."

"Olur mu ya. Hem yeterince sıkılıyorum zaten."

"Çay?"

"Yok, sağ ol. Daha fazla içmeyeyim. Ziyade olsun."

"Afiyet olsun abi."

"Ben biraz dışarı çıkacam. Hem öteberi de alırım. Var mı burada alış veriş yapılacak bir yer?"

"Bizim sitenin var ama, adam biraz pahalıcı. İlerde Andaş Çarşısı var. Oradan alış veriş yapabilirsin."

Nahit bana Andaş Çarşını tarif ettikten sonra mutfağa gitti. Evden çıktım. Çok güzel bir sonbahar günüydü. Sonbahar dediğime bakmayın, Almanya için en sıcak yaz gününden daha sıcaktı. Havada sıcağa rağmen bir kuruluk vardı. Etraf sakindi. Batıkent bana şehrin henüz iyileşmekte olan yarası gibi göründü. Kent kabuk bağlıyordu. Geldiğim yoldan, postanenin önünden geçtim. Postane bugün için değil, yarın veya daha ertesi bir gün için yapılmıştı. Henüz olmayan kaldırım boyunca, yolun sağından sağ tarafa, yukarıya doğru yürüdüm. Nahit'in tarifine göre tepeyi çıkınca, bir büfe olacak, oradan karşıya geçecek, sol tarafa giden yolu takip edecektim. Bu hesapla, Andaş Çarşısı ilerde solda, gelirken gördüğüm park inşaatının üstünde bir yerde olmalıydı. Hah işte, 20 Numara da geçiyor. Fırlama muavin. Durup dururken yürüttü bizi. 20 Numara tepeyi aşıp gitti. Yokuş yukarı sağ taraf da inşaat halindeydi. İnşaat tabelasında Özmen Çarşısı yazıyordu. Demek bura kurulursa yolumuz kısalacak. Yolumuz? Sabah geldim, öğle yerleştim. Atalarıma layık bir torun olduğum kesin. Bu kalemundan daha hızlı bir intibak kabiliyetim var. Göçebenin torunu göçebe olur ne olacak! Dün Almanya'daydım bugün burada yarın nerede olacağım kim bilir? Bu mu hayat? Bilm...

"Evladım, Kimyacılar Sitesi ne tarafta?"

"Bilmiyorum."

Teyzeye verdiğim 'bilmiyorum' cevabı aslında kendime verilmişti. Kabalığımı örtbas etmek için birkaç kelime arayayım derken, bağlanıp kalmıştım. Kaldı ki buraları tanımıyordum ne diyebilirdim ki? Zaten teyze de pek üstünde durmamıştı.

'Bilmiyorum' dememle birlikte, yoluna devam etti, gitti. Peşinden mi gitsem? Niye? 'Teyze kusura bakma en azından 'bilmiyorum teyzeciğim' diyebilirdim' demek için mi? Ya Halil yürü işine git. Teyze sıradan bir soru sordu, hayatın anlamını değil. Yine de kararsız kaldım. Bir taraftan aşağıya doğru inen teyzeyi takip ediyor, bir taraftan yukarı doğru adım atıyordum. Muhtemelen komik görünüyordum; belki de yengeç gibi. Teyze, dolmuşlardan birine el etti. Duymuyordum ama bana sorduğunu soruyordu. Dolmuştan ne dendi bilmiyorum, benden yana baktı, eliyle tepenin ardını işaret etti ve dolmuşa bindi. Dolmuş gelip geçti, teyze içerde hâlâ bir yerleri işaret ediyordu.

Tepeye vardım. (Şengül) Büfe'nin önünden karşıya geçtim. Hafif yokuş yolu tırmanmaya başladım. Çok geçmeden sol kolun üzerinde Andaş Çarşısı'nı gördüm. Çarşı; ortada bir avlu, etrafına yerleştirilmiş tek katlı binalardan ibaretti. Kuru yemişçi, kasap, elektrikçi, manav, anahtarcı, tuhafiyeci derken, küçük çaplı bir çarşı oluşturulmuştu. Önce kuru yemişçiye girdim. Mis gibi kahve ve leblebi kokuyordu. İçimdeki hayat kitabının bir sayfasının tozlarını üflemiş gibi oldum. Yazılarım ortaya çıkmış, Kulu'daki lise yıllarımız okunur olmuştu. Kuru yemişi çok severdim. Fevzi'yle ne zaman elimize para geçse, önce filtreli bir sigara alır, ardından kuru yemişçiye uğrardık.

"Abi buyurun, hoş geldiniz."

"Hoş bulduk"

Şansıma, 'hoş buldum'un üzerinde pek durmadı. Gençten, işe demin başlamış havasında bir esnaftı. Raflara baktım, dükkânda bir henüzlük vardı. Belli, kuruyemiş kokusu daha duvarlara sinmemişti. Duvar demişken, tahtalarla kapatılmışlardı ama beton kokusu belli belirsiz kuruyemiş kokusuna karışıyordu. İçki de vardı. Bütün dükkânı gözden geçirdim. Sarı, beyaz leblebi; ay çekirdeği, kabak çekirdeği, fıstık, fındık, Antep fıstığı, kahve.... Kahveyi görünce, aklıma canımın kahve çektiği geldi. Elimi uzattım. Kahveden ve neredeyse bütün

kuru yemişlerden, kesesine ağır bir sipariş yaptırdım. Kuru yemişçiden çıktım. Rakı almayı unutmuştum. Döndüm; rakısız meze olur mu? İşi tamama erdirip, markete uğradım. Yemek olabilecek öteberiyi denkleştirdikten sonra Andaş'tan çıktım. Alışverişten dönen, ev bark sahibi biri olmuştum. Hoşuma gitti. Brigitt'le yapamadığımızı şimdi tek başına, Almanya'dan daha yabancı durduğum bu şehirde yapıyordum. Hapisliğin insanı olgunlaştırdığı söylenir. Öyle midir bilmem; ama insanı demlemeye bıraktığı kesin. Deminden çıkamazsan, demlikte uzun süre kalmış çay gibi ekşirsin. İnsan içerde en çok ekşidiğinden korkmalı; çünkü ekşi, karıştığı her şeyi ekşitir; damakta tat bırakmaz. Ekşimiş miydim? Bilmiyorum. Bunu anca hayata karışınca fark edecektim. Yol boyu, yokuş aşağı yürüyordum. İki öğrenci, çantalarını birbirine savura savura geliyorlardı. Yanımdan geçip gittiler. Paydos saati değildi sanırım; çünkü ortalıkta başka öğrenci yoktu. Dersten kaytarmış olmalılardı. Ne güzel. Bu yaşta, insan her şeyden kaytarabileceğini düşünüyor. Derse girmezsin olur biter. Halbuki o ders, bir ömür boyu eksiğiyle cebinde dolanır durur. Kamburlaşmamız bundan olsa gerek. Ceplerimizde çok eksiğimiz var. Almanya'da hapiste en çok biz, neyi nereye koyacağını bilemeyen biz vardık. Doğduğu yerlerin çok çok uzağında, yine hayatın çok uzağına savrulmuş biz. Tesadüf mü? Hayır, ne münasebet! Türkün Kürdün kötü talihi diyoruz ya, sanmam. Bunun Türklük Kürtlükle bir ilgisi yok. Ne demişti İlyas, 'Talih bir kuşsa eğer, mutlaka dalı olan ağaca konar.' Biz içeridekiler dalsız olanlardık: Kiminin dalı kırık, kimi henüz dal sürmeye fırsat bulamamış. İnanması gerçekten güç. Arkamda hayatımın bir parçasını bıraktım ama nereye, neye bıraktım bilmiyorum. Rüya mı gördüm? Almanya'ya hiç gitmedim mi? Evet gitmedim. Ankara'dayım. Ankara Konya arası üç saat. Onca yılda aldığım mesafe bu kadar. Yalan mı? Herkes nasibiyle yürür. Kimden duymuştum bunu? Yoksa ben mi uydurdum? Hayatı kitabi görürsen böyle olur; cümlelerle yaşarsın. Oysa cümleler, yaşan-

mış bir hayatın görüntüsünden başka nedirler ki? Ben yaşayamadım. Frau Basler gibi yüzümde bir aşkın haritasını, yüreğimde su götürmez hatırasını oluşturamadım. Kim ne anlar şimdi? İnsanlar benimkini mi yoksa Frau Basler'in hikâyesini mi ciddiye alırlar? İyi de bunun ne önemi var? İkimiz de yaşamadık mı? Asıl olan da bu değil mi? Asıl olan ve insanın canını yakan... Bir hayat yaşadım, kimsenin umurunda değil.

Hava çok güzel. Taksicinin dediği gibi. 'Güneş olmadan olur mu?' Fakat bunu güneşi gördükten sonra anladım. Bir yıl, bir hafta, hatta üç gün önce bunu ne düşünüyor ne de biliyordum. Güneşi; tepede arkamda bıraktığım Şengül Büfe'yi; büfede, sanki dünyanın en geniş ve ferah yerinde iş görür gibi gülümseyen büfeciyi, yanımdan hızla geçen arabaları, inşaat gürültülerini, kamyonların yük altında çıkardıkları homurtuları, yanmış egzoz kokusunu sarmış sarmalamış yürüyordum. Yeni bir şehrim, yeni bir mahallem, yeni bir evim ve yeni ev arkadaşlarım vardı. Fevzi'yi yeniden okuyacağım. Nahit ve Mulla henüz kapağını açmadığım kitaplarım. Ben onları onlar beni okuyacaklar. İş de bulmam gerekecek. Yumuşamış etim, hapishane rahatlığına alışmış vücudumu yeniden hayata sokmam gerekecek. Ne iş yapacağım? Sahi ben ne iş yapabilirim? Küçük bacıma da uğramam gerekecek. Bir şekilde geldiğimi duyacak. En kısa sürede ona da uğrayıp, yeni bir hayata başlamak için künyemde olması gereken bütün mühürleri tamam etmeliyim. Postanenin köşesine gelmiştim. Yolun karşısında bir kamyon karpuz satıyordu. Satıcı, 'Kesmece' diye bağırıp duruyordu. Uzun bir önlük takmış, bıyıklarından dudakları görünmüyordu. Her bağırışında siyah bir kayanın alnından gür bir ses çıkıyordu. Karşıya geçtim.

"Buyur abim, hoş geldin. Hepsi Diyarbakır, buyur." 'Hoş buldum'u son anda, dilimin ucunda yakaladım. Bir günde üç tane fazla olurdu. "Abim buyur."

"Bir tane alayım."

"Büyük, küçük, nasıl bir şey olsun?"

İçimden, 'küçük mü?' dedim; zira hiç küçük görmüyordum. Herhangi birini gösterdim. Parmaklarını açabileceği en büyük genişlikle karpuzu kavradı, bıçakla karpuzda üçgen bir kapak açtı. Bıçağı üçgenin ortasına saplayıp çekti, karpuzun içi koyu kırmızıydı. Üçgeni tekrar yerine koydu. Bir elimde kuruyemiş, rakı ve yemeklik öteberi torbaları; diğerinde karpuz poşeti yeni evime vardım. Nahit yardım etti.

"Abi ne yapmışsın. Bir sürü şey almışsın böyle."

"Alamancıyım unuttun mu?"

İkimiz de güldük. Ben Almancı değildim. Biliyorduk. Alışverişi yerleştirdik. Mutfağa misafir değil de alıcı gözle baktım; fena değildi.

"Nahit ne yemek yapayım akşama?"

"Abi aslında bizim sana yapmamız lazım. Misafir olan sensin."

"'Misafirliğini bil, git yerine otur' mu diyorsun?" Gülümsedim.

"Estağfurullah abi."

'Estağfurullah' ha... O lafı etme Nahit, o laf alır beni ta bir akşam yemeğine götürür ki, bir daha sofradan kalkamam.

"Çok kullanır mısın bu lafı?"

"Neyi?"

"Estağfurullahı"

"Bilmem. Dikkat etmedim."

"Ben eskiden çok kullanırdım."

"Niye, şimdi bıraktın mı?"

"Gerek kalmadı."

***

Zaman nasıl da çabuk geçti. Ve bir iddiaya göre zaman çabuk geçiyorsa, ya gereksizdir ya da güzel. Bunu daha önce hiç düşünmemiştim. Güzellik gereksizliğe bu kadar yakın mı durur? Belki de yanlış bir iddiadır; sonuçta bir iddia işte. Ey-

lülde geldiğim Ankara, kışın kapısını aralamış, kış pis kokan bir nefes gibi şehrin üstünde soluyup duruyordu. Eylül Ocak arası kısa olabilirdi ama biz, Fevzi ve ben, daha doğrusu Fevzi, bu kısa süreye bir sürü şey sığdırmıştık. Artık bir işim vardı; hem de maaşlı ve sigortalı. Evim zaten ilk günden beri olmuştu. Ankara, bir çöküntünün sonrasında tutunduğum dal olmuştu. Kulakları çınlasın, acaba ne yapıyordur? Frau Basler'dan bahsediyorum. Frau Basler, biliyor musunuz artık benim de bir şehrim var. Köksüzlüğüm ve göçebeliğime uygun bir hız. Siz bir ömür verdikten sonra burası şehrim demiştiniz, bense beş ay içinde şehir sahibi oluvermiştim. Hakkım var. Ne diyordu Herr Unver: 'Bizim acelemiz var!' Acelesi olan bizler, her şeyi hızlı yapmak zorundayız. Bu arada küçük bacıma da uğramıştım. Bu, sırtımdaki en büyük yüklerden biriydi. Konya'daki bacımı görmem yaramın sıcak olduğu döneme denk gelmişti; acının farkında değildim. Bu öyle değildi. Yaram soğudukça bacıma gitmek dünyanın en aşılmaz yolunu aşmak gibi görünüyordu. Yol uzuyor, çatallaşıyor, sarpa sarıyor, kar fırtına oluyor, çığ düşüyordu. Bütün bunlardan yine Fevzi'nin sayesinde kurtulmuştum. İş olmayan bir gün, hem de beni sürüye sürüye bacıma götürmüştü. Keçiören'de, hafif tepelik bir yerde, bir apartmanın zemin katında oturuyorlardı. Evin pencereleri hiçbir yere bakıyordu. Evi düzenli ve temizdi. Düzen ve temizlik, bize, anne tarafından gelen bir huydu. Annem de temizmiş hatta teyzemden daha temiz. Kız kardeşimin huzuru yerindeydi. Kocasının, çok uzaktan akrabası olan bir iktidar milletvekili sayesinde, ulaştırma bakanlığından kapılan şoförlük kadrosu, evin içinde her eşyada görülüyordu. Talih bacıma gülmüştü. Oysa bacım, ne iktidarın ne de milletvekilinin farkındaydı. Onun hükmü ve ilgisi evin dış kapısında sona eriyordu. Ötesi kocasına, berisi kendisine aitti. Hayatı bölüşmüşlerdi. Herkes payına düşenden memnundu. Belki de böyle olmak lazım. Belki de kesin hatlarla sınırları belirlenmiş hayatların yaşanması daha kolaydır.

Bacım bizi el üstünde tuttu. Enişte işteydi. Çok üzüldü, keşke o da olsaymış. Gerçekten mi üzülmüştü? Bana, üzüntüsü sahici geldi; fakat anlayamadığım şey, başarılı kocasını benimle tanıştırmadığına mı, yoksa başarısız da olsa ağabeyini kocasıyla tanıştıramadığına mı üzülmüş olmasıydı. Neyse. Belki de ben abartıyorumdur. Belki de bacım bir alışkanlığın üzüntüsünü yaşıyordu. Sırtımdaki en ağır yüklerden biri buydu ve yere indirebilmiştim. Bacımı görüp, onu ara sıra ziyaret edeceğim yalanını söyleyip, adresimi bırakmadıktan sonra, daha bir yerime yerleşir oldum. Düzensizlik içinde düzene girmiş bir hayatım vardı. Demin derken aklıma geldi. Madem düzen ve temizlik anneden gelen bir gense, ben neden o gene karşı koydum? Yo hayır ben de temiz ve düzenliydim. Ne tasa! Hapis düzensizlikti ama ben hapiste düzenliydim. Almanya'da yaşadığım sokaklar düzensizdi, kelime oyunu yapmama müsaade varsa, sokaklar düzen dışıydı ama ben düzenliydim. Hücremde her şey düzenli dururdu. Elbiselerim katlı ya da asılı olurdu. Diş fırçam, diş macunum, ille de kitaplarım, içeride bulundurulması mümkün olan öteberim hep düzenli dururdu; fakat ben düzensizliğin içindeydim. Bilmeden, düzenime mi karşı duruyordum? İnsan kendine niye karşı durur? Hem de şu boktan dünyada. Her adımda karşına çıkabilecek bir sakatlığın olduğu dünyada insan, kavgasını kendi bedeninde mi yapar? Öyle yaptıysam korkağın tekiyim demektir. İyi de ben korkağım zaten. Daha fazla uzatmayayım. Yine adını unuttuğum bir kitapta 'en cesur insanlar, kendileriyle kavga edenlerdir' benzeri bir laf geçiyordu. Yazarının uydurması zahir; madem öyle, kendiyle kavgalı olan ben neden tavşan kadar korkağım?

Fevzi fark edecek. Fevzi fark etmeden, daha önce üstü kapalı anlattığım şeyi, açıklığa kavuşturayım: Dişlerimin neredeyse hepsi döküldü. Altlı üstlü takma dişlerle iş görüyorum. Yani, altmışını görmüş otuzlu biriysem bunun belli sebepleri var. Niye mi döküldüler? Biliyorsunuz, eroinden. Anlattım, çok acı verici günlerdi. İçeride olduğuma mı yoksa müptela

olduğuma mı yanmalıydım? Polis içeriye aldığında 'içeride de kullanacağım' diye avazım çıktığı kadar bağırmıştım ya. O bağırmam çok iyi oldu. Sonradan fark ettim: İçimdeki bütün irini kusmuştum. Sorgu, mahkeme, karar derken içeriye atılıp cezamla baş başa kaldığımda, selden sonra güneşin alnında çırılçıplak kalan dere taşı gibi yalnız kalmıştım. İşte gerçek buydu. Göğün çok uzak olduğu o yerde; bulutlar, güneş; dışarıdayken gram değer vermediğim ağaç yapraklarının sesi de uzağıma düşmüşlerdi. Üstümden zamansız ve benim olmayan bir fırtınanın öfkesi akmıştı. Selden sonra derenin ortasında tek başına kalmış taş, başını hangi taşa yaslarsa yaslasın susuz ve savunmasızdır. Öyleydim. Başımı yaslayacağım hücre duvarlarından başka kimsem yoktu. Yaşadığım fırtınalı, ışıklı ve aşk dolu hayat benim değilmiş. Oysa ben, benim olmayan hayatı yaşarken dünyayı kaldırabilecek kadar kendimi güçlü hissediyordum. (İnsan beyni çok tuhaf. 'Dünyayı kaldırabilecek' derken aklıma çocukluğumdan bir an geldi. Ve ben, o anı bu zamana kadar aklımın neresinde tuttuğuma şaşırıyorum; zira hatıramdan benim de haberim yoktu. Bir ilk bahar günüydü. Köyün erkekleri güneye bakan bir damın siperinde toplanmış sohbet ediyorlardı. Niye oradaydım bilmiyorum. Bir filme bakar gibi hatırlıyorum kendimi. Sanki köylüler damın duldasında değil de sinema perdesindeymişler gibi. Kim söylüyor bilmiyorum ama, Kemal Amca'ya söylendiğini biliyorum. 'Sen' demişti, kim olduğunu hatırlamadığım, 'kollarına aldığında, bütün dünyayı kaldırabilirim sanmıştın değil mi?' Kemal Amca'nın gerdek gecesinden bahsediyordu. Aklımın benden de uzak tuttuğu bu hatıra şimdi dilimde bana sesleniyor.) Evet dünyayı kaldırabilirim sandım ve belki de bundan pişmanlık duymamalıyım. Neyse. Sel suyunu ırmak sanıp birdenbire susuz kalan dere çimi gibi kuruyuvermiştim. Dişlerim. Her biri ayrı bir melodide sızlayıp, kurumuş otun dere yatağına düşmesi gibi, birer birer ağzıma düştüler. Neyse ki cümle kurmam gerekmiyordu. Bazen kendi kendime tecrübe ettiğim ko-

nuşmalar esnasında dilimin yolunu nasıl da şaşırdığını görüyor, kahroluyordum. Diş boşlukları, dilim için birer kör kuyu olmuşlardı. O kuyularda kelimelerim, cümlelerim hatta ağıtlarım kaybolup gidiyordu. Unutulmak, yalnızlık bile değildir! Fakat haksızlık olmasın; Yusuf Yoldaş'ı unutmamalıyım. Takma dişlerim Almanya'dan hatıra. Hatırasızlığım da. Hatta unutkanlığım da. Cezaevi doktoru öyle söyledi. Bu lanet, eroin yani, beyinde silgi etkisi de yapabiliyormuş. Bıraktım. Bıraktım bırakmasına da, izleri bende baki kaldı. Almanya'ya dair hatıralarım, mekânsız ve tarihsiz. Hangi hapishaneyi hangi tarihte yattım, hangi şehirde ne vakit yaşadım hatırlamıyorum. Hatırlıyorsam da bulanık. Gerçi tarihlerle eskiden beri sorunum vardı ama eroin daha bir derinleştirdi. Kimi zaman o yılları bir başkası yaşamış gibi hatırlıyorum. Tuhaf. İnsan bir başkasının hayatını nasıl içinde tutar? Başkasının hayatı ve başkasının hatıraları. Belki de o yılları unutmak istiyorum, belki de aklım bana bir iyilik yapıp o zamanların zaman mührünü benden uzak tutuyor.

***

Geçmişinize baktığınızda nasıl görüyorsunuz? Ben delikli İsviçre peyniri gibi bir şey görüyorum. Lezzeti ağır, yer yer boşluk ve biraz da kokuyor. Aslında, geçmişle verdiğim kavganın hepsini anlıyorum dersem yalan söylemiş olurum. Bazen neden geçene bu kadar önem veriyorum diye kendi kendime sormuyor değilim. Sahi, yaşanan yaşandı; neden o kadar kurcalıyorum? Bugün... Asıl olan bugün, şu dakika, şu an değil mi? Bazılarınız kaçtığımı düşünecek? Başarısızlığıma... Hayır, hayır, doğru kelime bu değil. Hayat başarı başarısızlıkla tarif edilecek bir şey değil; olmamalı. Ne yani sınava mı giriyoruz? Sınavlardan nefret ediyorum. 'Hayat bir sınavdır' diyenlerden de nefret ediyorum. Yaşamak istiyorum; düzünden, eğrisinden. Yanlışlarım olsun; oldu da. Kaldı ki, 'hiç doğrun oldu mu?' diye soranların ürkek fısıltılarını duymuyor değilim.

Evet, yanlışlarım oldu. Hem o yanlışları Yusuf Yoldaş'la karşılaşana kadar tümüyle kendime ait hissediyordum. Ne büyük ego! Evet evet tam da ego. Dünyanın bütün çilelerini omuzlamak isteyen insanlar, içlerinde büyük ego taşıyanlardır. Kimiz ki biz? Evreni düşündüğümüzde toz parçası dahi değiliz. O halde nasıl o kadar derdi tasayı sırtlıyoruz ki? Biraz yaşadım biliyorum. İnsanın günahkâr olduğuna kanaat getirmesi insana huzur veriyor. Bazen, bütün dünyadan el etek çekip, dertlerin, günahların tam ortasında gün tüketmek istemiyor muyuz? Bence istiyoruz; çünkü korkuyoruz. En kötüsüne sığınıp, kötülüklerden korunmak istiyoruz. Mutsuzluğu kendine meslek edinen insanlar yok mudur? Vardır. Peki bir ömür mutsuz nasıl yaşanır? Hayır, bence yanılıyoruz. Mutsuzluğu meslek edinenler aslında bundan çok büyük huzur duyuyorlar. Hiçbir şeye dokunmadan, hiçbir şeyin sorumluluğunu almadan, a'nın yerine b'yi koymadan yaşayan insanlar mutsuz görünebilirler ama huzurlular. Belki de en huzurlu insanlar onlardır. Bütün bunları geçmişime sünger çekmek için uydurmuyorum. Frau Basler, geçmişim; Brigitt, geçmişim, onlardan vazgeçmeyi hiçbir zaman düşünmedim; üstelik bu beni rahatsız eder. Gördünüz mü, iç dünyası karma karışık dediğiniz ben, evet dediniz biliyorum, bile mutluluk mutsuzluk hesabı yapıyorum. 'Suç bireysel değildir' demişti Yusuf Yoldaş. Bence bu, ateş olsan cürümün kadar yer yakarsın demektir. Tümüyle kişiyi, bireyi yok sayıyor değilim. Onun da bir etki alanı var. Okuduğum popüler bilim kitaplarının birinde denk gelmiştim: Her cisim, uzay mekânda bulunduğu yeri çökertir, kendine doğru bir eğim (yokuş aşağı) oluştururmuş. Güneşin etrafında dönen biz, aslında, güneşin çukurunda, yamacında dolanıp duruyormuşuz. İnsan ilişkilerine çok benziyor. Her insan bir güneştir ve etrafında bir eğim oluşturur. Kendi çukurumuza yakın duran insanları etkilememizin sebebi de bence budur. Yine de bu, evrenin sonsuzluğunda toplu iğne ucu kadar dahi yer tutmaz. Ben mi? Ben o toplu iğne ucu büyüklüğüne de çok uza-

ğım. Bazen uzayda hiç yer kaplamadığımı düşünüyorum. Kendimden çıkıp şöyle bir kendime bakıyorum: Boş. Yerim boş. İçim boş. Demin geçmişimi delikli peynir gibi görüyorum dedim ya, şimdimi de öyle görüyorum. Sanki içime aldığım her şey deliklerimden akıp gidiyor. Hiçbir şey biriktiremiyorum. Kar tutmayan toprak gibiyim. Fırtınadan çıkıyorum ki bomboş bozkır kalmışım. İnsanın biriktirememesi kötü bir şey. Her şeye rağmen, yükü ne kadar ağır olursa olsun hayatı biriktirebilmek gerekiyor. Büyük laflar mı ediyorum? Yaşımı söylemiştim. Bu yaştan bu laflar beklenmez derseniz, derim ki, insan yaşı kadar değil yaşadığı kadar laf eder. Bilmem ikna oldunuz mu? Kaldı ki sizi ikna etmem de gerekmiyor. Bakın Limmat'a. Ne kadar dingin. Hiç telaşı, acelesi yok. Hiçbirimizi ikna etmeye de gayreti yok; ama yaşıyor. Yetmiyor bizi de içinde tutuyor. Neyse. Şimdi? diye sorduğunuzu duyar gibiyim, şimdi Ankara çukuruma meyilliyim. Ankara'nın etrafında dönüyorum. Batıkent-Ulus arası çalışan dolmuşların herhangi birinde, sabahın kör bir saatinde evime giderken bunları düşünüyorum. Gördüğünüz gibi hayatın içindeyim. Dolmuşun, çukurlara giren tekerleri her seferinde 'Halil, unutma, yaşıyorsun' deyip, beni kendime getiriyor. Bugün yanımda Fevzi yok. Normalde Fevzi varken bu kadar dalamıyorum; çünkü o tam dünyalı. Buraya ait. Yaşadığı yere, yaşadığı hayata ait. Onun bir parçası ve hatta bazen yaşadığı hayat onun bir parçası. Gıpta mı ediyorum? Evet. Siz olsanız etmez misiniz? Fevzi, yaşadığı hayattan daha büyük yer kaplıyor. Hani, dar gömlek, kısa pantolon içindeki vücudu nasıl büyük gösterirse, öyle. İnanın abartmıyorum. Geri çekilmişliğim, pusmuşluğum onu gözümde büyütmüyor, Fevzi zaten hep böyleydi. Şimdi mi? Keklikpınarı'na gitti. Neyse, kendimle kavga etmeye, evet bu kendimle ettiğim kavgalardan biriydi, ara vereyim. Son vereyim diyemiyorum zira bu yalan olur. İş yerim, bahsetmeye fırsat olmadı, Ulus Rüzgârlı sokakta. Evet, Fevzi'yle iş arkadaşı "Kollege" oldum. Fevzi'ye ara sıra takılmayı ihmal etmiyor,

özellikle keyfimizin yerinde olduğu zamanlar ona "Mein lieber Kollege" diye sesleniyordum. Tercümesi bire bir olmasa da "Sevgili Yoldaşım." Yalan mı? Yoldaş işte; hem de her anlamda. Gizlemeye gerek yok. Bir pavyonda çalışıyoruz. Rüzgârlı sokağın üst tarafında bir iş hanının bodrum katı tümden pavyona çevrilmiş, gizlide bir yer. Fevzi, patronumuz Beyaz Kamil'e benden bahsetti, Almanya'dan geldiğimi, dil bildiğimi, orada restoran işlettiğimi anlattı. Patronumuz, meziyetlerimden ziyade, Fevzi'nin referansına güvenerek işe alınmama olur verdi.

***

Kabul ediyorum, tek kişilik bir kavganın içindeydim. Ayıp olmasa gerek. Neden ve nasıl kurtaracağımı bilemediğim bir ben vardı. Kafamda uçuşan normallerin hangisi normaldi, tam karar veremiyordum. Evlenmek, çocuk sahibi olmak. Bir eve bakmak, bir evin sorumluluğunu üstlenmek. Yoksa, okumaya devam edip, dünyayı tek başına yaşamak. Belki de şimdi girdiğim yeraltı dünyasından hiç çıkmamak. Hapishaneden kalma olabilir mi bilmiyorum, karanlığı sevmiştim. Ankara'nın güneşini çok az görüyordum. Nankörlük yapmış olmayayım, şansım yaver gitmiş de olabilir. Yedi yıl kapalıda yaşadıktan sonra, başka bir ülkeye gidip, evet Türkiye başka bir ülkeydi, orada hayata başlamak kolay mı? Üstelik Türkiye, Almanya gibi de değil. O da tek kişilik bir kavganın içinde. Zonguldak'ta madenciler greve çıkmış, memleketi kömür karasına boyamışlardı. Çok sürmedi Ankara'ya doğru yola çıktılar. Her yerde bu konuşuluyordu: 'Acaba Ankara'ya kadar gelebilecekler miydi? Ocak soğuğunda yollara düşmek akıl karı mıydı? Madencilerin içinde kesin provokatörler vardı, yoksa işçi adam işini bırakıp yollara düşmezdi. Fakat Denizer yaman adam, tek başına binlerce insanı idare ediyor. Bu hükümet, bu işin altından kalkamaz. Aslında, yanı başımızda bir savaş varken, bu işe kalkışmak vatan hainliği. Özal, yerine adam gibi bir adam bıraksaydı böyle olmazdı. Akbulut, ne anlar memleket yönetmekten.'

Söylenenler böyle uzayıp gidiyordu. Evimizde de konuşulan konu buydu. Mulla, çok heyecanlı; Nahit, temkinli; Fevzi, dalgasında; bense şaşkındım. Kendime benzer bir ülkeye gelmiştim: İkimizin de içi dışı karışıktı.

"Madenciler devrimi yaparsa, Mulla sana söz veriyorum, seni çalışma bakanı yapacağım. Ha ha ha."

"Fevzi Abi, her şeyden bir dalga buluyorsun. Bu çok ciddi bir durum. Bak binlerce insan, eşi dostuyla yollara dökülmüş."

"Ben de onu diyorum Doktorum. Binlerce insan sokağa dökülmüş. Devrim mi yapacaklar? Valla yapsınlar, şu kadarcık itirazım olursa Allah belamı versin."

"Mulla, sence bu işten bir sonuç alırlar mı?"

"Nahit, bana mı soruyorsun? Sen ne kadar biliyorsan ben de o kadarını biliyorum. Hoşuma gitmeyen tek şey, inisiyatifin tamamıyla sendikada olması. Denizer, bu işin sonuna cesaret eder mi, emin değilim."

"Niye etmesin? Adam Türk-İş'e postayı koymadı mı?"

"Fevzi Abi, doğru söyle. Bu işle ciddi mi uğraşıyon yoksa dalga mı geçiyorsun?

"İkisi de Doktorum, ikisi de. Devrimi bu kadar ciddiye almaya gelmez. Ha ha ha. Bak ne diyeceğim. Doktorum, bu memlekette kömür nasıl bulundu biliyon mu?"

"Meseleyle ne ilgisi var Fevzi Abi?"

"Ne ilgisi mi var? Kömürcüler devrim yapmak istemiyor mu?"

"Kömürcü değil Fevzi Abi, madenci."

"Peki dediğin gibi olsun, kömür madencileri devrim istiyor ya, ben de sana kömür nasıl bulundu diye soruyorum."

"Fevzi Abi, buradan nereye varacaksın bilmiyorum ama bilmiyorum. Uzun neydi, Ahmet mi ne biri bulmuş işte."

"Uzun Mehmet..."

Nahit'in bu kısacık düzeltmesi, hepimizi kendine getirdi; öyle ya Nahit maden mühendisliğini okuyordu, devam etti.

"1829 yılında Zonguldak'ta bulundu. O zamana kadar kömür İngiltere'den ithal ediliyordu..." Fevzi araya girdi,

"Nahitim bunları geç, nasıl bulundu onu söyle?" Nahit, kızgınlığını zor perdeleyerek,

"Fevzi Abi, Mulla'nın dediği gibi buradan nereye varacan ama bulundu işte..." Fevzi yine araya girdi.

"Dinleyin o zaman. Anlaşılan siz okul kitaplarını benim kadar ciddiye almamışsınız. Xelo hikâyeyi hatırlıyor musun?"

O zamana kadar tamamen kendi dışımda gördüğüm tartışmanın içine düşüverdim. Sanki, seyircisi olduğum bir tiyatroda sahneye alınmıştım.

"Neyi?"

"Xelo, hatırlasana okul kitaplarımızın birinde bu hikâye vardı."

"Valla hatırlayamadım." Eliyle, 'git sen de' yaptıktan sonra, devam etti.

"Uzun Hasan, aman Uzun Mehmet terhis olmadan önce komutanından kömürün neye benzediğini, memleket için ne kadar yararlı olduğunu öğrenir; zaten o zaman emir var, terhis olan askerlere, memleketlerinde kömür aramaları söyleniyormuş. İnce Mehmet, aman Uzun Mehmet, adamın adını bir türlü doğrultamadım, biraz da benim gibi meraklı bir tipmiş. Köyüne vardığında aklında kömür varmış. Bir gün değirmende sırasını beklerken, etrafı kolaçan edeyim demiş ve dere ortasında kömür bulmuş." Sustu, bize baktı. Sessizlik oldu. Bizden ne tepki vermemizi bekliyordu bilmiyorum ama, belli ki istediği tepkiyi vermemiştik. İlk iki kelimeyi birleştirip, son iki kelimeyi alabildiğine ayırdı:

"Dereortasında kö-mür ... bul-muuuşşş." Yine sessizlik oldu. "Lan bir de devrimci olacaksınız. Ne diyorum ben, kömür çıkmış gelmiş ta dere ortasına kadar, avazı çıktığı kadar 'ben buradayım' diye bağırmış, da öyle bulunmuş. Lan bu durumda, hikâye doğruysa, biz kömürü değil, kömür bizi bulmuş. Yetmemiş, kömürün bulduğu ilk insan Uzun Rüknettin,

zehirlenmiş. Padişah altın vermiş, emekliye bağlamış ama Hacı Efendi'nin biri tutup kahvesine zehir koymuş. Hikâye bu." Nahit, hepimizin içinden geçen soruyu seslendirdi:

"Fevzi Abi, bunun Madenci Grevi'yle ne ilgisi var." Fevzi uzun uzun güldü.

"Ne mi ilgisi var? Lafın hepsi zeki adama anlatılmaz Nahit'im, benden bu kadar."

Fevzi Madenci Grevini, bizce ayakları havada bıraktıktan iki gün sonra, Madenciler Mengen'den geri döndüler. Televizyonda seyrettik. Denizer, 'canlarım' diye başladığı sözlerini, 'evimize dönüyoruz' diye bitirdi. O gün Mulla'nın ağzını bıçak açmadı. Fevzi hiçbir şey olmamış gibi, ıslık çalıp durdu. Akşam işe giderken, sıkıntılı bir şekilde.

"Bu çocukları korumamız lazım" dedi, damdan düşer gibi. Göz göze geldik. "Xelo, memleketin durumu hiç iyi değil. Savaş var yine. Anasını sattığım hiç eksik olmadı ki! Bu çocukları korumak lazım. Görüyorsun her biri ayrı bir pırlanta; üstelik senin gibi arkalarında mektep bırakmamışlar, okuyorlar." Yine göz göze geldik. Hiç tartışacak havamda değildim. "Bir şey demedin? Öğretmen okulunu arkanda bırakıp gitmeseydin, şimdiye bir öğretmen olmuş, öğrenci yetiştiriyordun. Macera dedin, Almanya'ya gittin, gördün macerayı. Bari bu çocukları koruyalım diyorum. Ne dersin?"

"Sen ne dersen o olsun ağam." Kinayemi anladı ama yanıt vermedi. Devam ettim, "Hayatımın en önemli kararını, dolmuş içinde, para üstü arasında yereceğini söyleseydin, başka dolmuşa binerdim."

"Başka dolmuşa binince, başka mı olacaktı Xelo?"

"Kitapları ben okudum ama filozof sen oldun."

"Ben hep filozoftum oğlum. Ben hep hayatın tam ortasındaydım."

***

Hakikaten, Fevzi hayatın tam ortasındaydı. Ben olsam burayı, pavyonu, pavyonumuzu, mümkün değil tek başına bulamazdım. Beyaz Kamil, kadersizlikte Mustafa Amca'ya benzettiğim aşçıbaşımız Duran Abi, garsonlar, korumalarımız, kızlar, Fevzi ve ben. Sizi temin ederim, gözünüzde nasıl bir ben canlandırıyorsunuz bilmiyorum, bu kadronun içinde güneş görmemiş çiçek yaprağı gibi soluk duran tek kişi bendim. Başlarda benden pek haz ettiklerini söyleyemeyeceğim. Çok kitabi buluyorlardı. Hikâyemi parça parça bilseler de beni fazlasıyla temiz görüyorlardı. Kısacası, tabloda sırıtıyordum. Sonra alıştık. Duran Abi'yle can ciğer olduk. Patronla aramızda hep bir mesafe vardı. İşin aslı bu mesafeden hiç rahatsız olmadım. Hatta, aramda az da olsa mesafe bırakan insanlarla daha rahat oldum. Aradaki mesafeyi, kendimi ilişkinin gündeliğine hazırlamak, hazırlıksız yakalanmamak için kullandım. Hayır, samimiyetsizlik değil bu. Samimiyetsizliği her şeyden önce kendime layık görmem, yakıştırmam. Bir de işin çıkar yönü var. Bence samimiyetsiz ilişkiler, hadi biraz ihtiyat payı bırakayım, hepsi olmasa da çoğu, çıkar ilişkilerinden türer. İnsanlarla mümkün mertebe çıkar ilişkisi kurmamaya gayret ettim. Belki de hırstan yoksundum. Neyse, Beyaz Kamil'i anlatacaktım. O da Avrupa görmüştü. Çok belli etmiyordu ama sanırım Belçika'da bulunmuşluğu vardı; zira birkaç kere ağzından oraya dair şeyler duydum. Beyaz Kamil, yakışıklıydı. İnce yapılı, her daim ceketli, kalem burunlu, kara yağız ve bıyıksızdı. Bıyık bıraktığı da olurdu, bıyıklı da yakışıklıydı. Hep bir karanlık noktası vardı. İnsanla konuşurken sanki, en azından bir cümleyi içinde tutar, kahkaha atarken bütün dişlerini göstermez, ağlarken bir damla da olsa kendine saklardı. Belki yaşadığı hayattan kaynaklıydı, bilmiyorum. Çok dostu, tanıdığı vardı. Hem öyle böyle değil, hatırı sayılır dostlardı bunlar. Düşünürdüm, bu kadar dost ve tanıdığım olsa hayatta tedirgin olmazdım. Bir sürü orijinalliği vardı Beyaz Kamil'in: Kekliklere ve Kangal Köpeklerine düşkünlük, Gençlerbirliği taraftarlı-

ğı, ceket giyme hastalığı –ha unutmadan, Beyaz lakabı, ceket cebinde her daim bulundurulan beyaz mendilden geliyordu– ve kan verme. Kan vermenin hikâyesi ilginçti. Pavyonun hafif olduğu bir gece, arka bölmede, bölük pörçük de olsa dinleme fırsatı bulmuştum. Gençlerbirliği'nin çok önemli bir maçında –futbolla ilgilenmediğim için tamamı aklımda kalmamış– bu ve bir arkadaşı Eskişehir'e maç seyretmeye gitmişler. Final mi, kupa mı ne öyle önemli bir maç. Ne olmuşsa olmuş taraf olmadıkları bir kavganın ortasında kalmışlar. Arkadaşı bıçaklanmış. Bunu gören bir grup Eskişehirli, Beyaz Kamil'in arkadaşını hastaneye yetiştirmişler:

"Onların boynunda, Eskişehir atkısı; bizde Gençlerbirliği, renkler aynı: Siyah-Kırmızı. Arkadaşımın akan kanına baktım; Kırmızı. Hepimizin kanı kırmızı. O çocuklar, taşaklı çocuklardı. Arkadaş çok kan kaybetmiş, başımızda bekleyip kan da verdiler. O gün bugündür, ikinci takımım Eskişehir. Arkadaşım o kanla hayata döndü. Bu dünyada herkese bir ders lazım. Bu da benim dersimdi."

Beyaz Kamil, hiç sektirmeden, her ay, takımı yani bizleri toplar, cümbür cemaat kan vermeye götürürdü. Eğlenceli oluyordu. Hayatımda ilk kez orada kan verdim. Tuhaf bir duygu. İnsan kendini değerli hissediyor. Sanki içinde bir hayat varmış da onun kopyasını çıkarıyormuşsun gibi. Kan verdiğimiz gün genellikle hafta içi, mesainin olmadığı bir gün oluyordu. Kan verdikten sonra, Fevzi'yle gruptan ayrılıyor çoğunlukla Keklikpınarı'na gidiyorduk. Keklikpınarı gözüme o kadar yıkık dökük görünmüyordu; galiba şehre alışıyordum. Teyzemin evi yani ana ocağım, gittikçe şirinleşiyordu. Hatta bir keresinde Fevzi'ye niye böyle bir eve taşınmadığımızı bile sordum. Bence güzel olurdu. Önünde bir parça toprak, tutsan eline gelecek bir çatı, çocukluk oyunu gibi, güzel olurdu. Fevzi ciddiye bile almadı. Avrupa'nın beni fazlasıyla melankolik yaptığını söyledi. Bu durumda o da çok gerçekçi kalıyordu ama bunu ona söylemedim; erindim.

Teyzemin derdi birdi, iki olmuştu. İki elden, iki koldan kız arıyordu: Bizi evlendirecek... Fevzi ve ben. Fevzi'nin etrafında kız yoktu. Tuhaf bir şekilde kızlardan uzak duruyordu. Ya da, tam böyle değil, ifade etmesi biraz zor; kadınlara kayıtsızdı. Yok yok bu da doğru olmadı. Kadınlara ayrıca bir önem addetmiyordu. Bu da tam ifade olmadı. Fevzi çok rahat bir insandı; hayata kayıtsız, nerede akşam orada sabah anlamında değil tabii. Hayata karşı seremonileri yoktu; doğaldı. Bir insanla, kadın erkek fark etmez, herhangi bir hesap yapmadan konuşabilirdi. Adres mi sorması gerekiyor, sorardı; davet mi etmesi gerekiyordu, ederdi. Kısacası bu konuda olabildiğince zıttık. Benim herhangi birine herhangi bir şey sormam, içimde giriş-gelişme-sonuç mantığına uygun bir senaryoyu öncelikle yazmam demekti. Hapisten önce de böyle olup olmadığımı hatırlamıyorum, daha doğrusu hatırlayamıyorum. Zor. Türkiye'de daha zor. Avrupa'da, Almanya-İsviçre, birilerine bir şey sormadan günlük işlerini halletmek mümkün. Hatta, bir arkadaşın deyimiyle, burada yaşlılar birileriyle konuşabilmek için alışverişe çıkarlar. Çıkıyorlar da ne, bu bazen bir süt, bazen sadece bir bisküvi bile olabilir. İnsanlarla aramdaki mesafeleri seviyorum dedim ama Fevzi gibi de olmak isterdim. Umarım, gözünüzde, pardösüsüne gömülmüş, belli adresleri olan, onun dışında hayata hiç dokunmayan bir tip canlanmıyordur.

Ankaralı olmaya başlamıştım. Zafer Çarşısı, İlhanİlhan Kitapevi, Sakarya caddesi, Kızılırmak Sineması... Gitmek istediğim yerler, o yerlerde az da olsa hatıralarım vardı. En çok Zafer Çarşısı'na gidiyordum. Yeni, eski kitapları bir arada bulabiliyordum. Ulus'u, özellikle Çıkrıkçılar yokuşunu da çok seviyordum. Oradaki dükkânları, eski evleri tek tek inceliyor, param olursa burada da ev alıp yaşamak istiyordum. İSTİYORDUM. Ve galiba mutluydum. İçimde, hani ilkin dans eden ışık zerrelerinde gördüğüm yaşam ateşi, iyice yalım almış, vücudumun her yerinde sıcaklığını hissettiriyordu. Çıkrıkçılar yokuşunda, eski bir Ankara evinin cumbasından hayata bakmak; bir ka-

dehçik içki ya da köpüğü kararında, iki yudumluk bir fincanda kahve içmek çok güzel olurdu. Peki yaptım mı? Hayır. Niye? Bilmem, belki bir ara yaparım diye düşündüm; öyle ya, nasılsa dünyaya cebimizde sonsuz zamanla geliyoruz ya, ondan.

***

Körfez Savaşı başlamış, memleket kıpır kıpırdı. Çok çok uzaklara bombalar yağıyor, uçaksavar mermileri geceyi havai fişek gibi aydınlatıyor, bizler de seyrediyorduk. Canlı savaşın canlı seyircileri ve cansız tanıklarıydık. Saddam, Kuveyt'i işgal etmiş, Irak'ı topraklarına katmış; arkasından ABD, dünyayı peşine takarak Çöl Fırtınası'nı başlatmış, Irak ordusunu perişan etmişti. Irak ordusu, yekûna bakılırsa dünyanın sayılı kalabalık ordularındandı. Herkes uzman olmuştu. Saddam'ın numara yaptığından tutun, ABD'nin Kuveyt işgaline göz yummakla asıl numarayı yaptığına kadar ortalık numaradan geçilmiyordu. Savaşın başlamasına yakın, Scud füzelerinin menziline giren yerlerde sığınaklar yapılmış, daha doğrusu var olan herhangi bir depoya sığınak tabelaları asılmış, zehirli gazlara karşı, kömür filtreli, kıymeti kendinden menkul mucit ürünleri piyasaya dolmuştu. Önlemlerin en komiği ise, pencerelere dışarıdan naylon gerilmesiydi. İşte bu naylonlar, bir ülkeyi kimyasal gazlardan koruyacaktı.

Ankara Bağdat'a çok uzaktı. Harita üzerinde yakın görünüyor olabilir ama kafalarımızda durum buydu. Batıkent'teki evimizde, büyükçe masamızın ortasında Malatya üretimi boğma kayısı rakı, etrafı mezelerle dolu, değiştirdiğimiz ve yerine İtfaiye meydanında oldukça hesaplı aldığımız saray sandalyeleri, sandalyelerin üstünde beş kişiydik. Misafirimiz Nahit'in okuldan bir arkadaşı ve hemşerisiydi. Yapılı, dobra, kabalığı doğallığından kaynaklı bir çocuktu. Sanırım solcu olduğunu söylememe gerek yok. Harç yatırmama eylemine katılmış, sonunda hem okuldan hem de yurttan atılmıştı. Adı Karabağ'dı; daha doğrusu adı değil soyadı Karabağ'dı. Adetim olmadığı

halde, 'Karabağ değil de Karadağ olsaydı daha bir yakışırdı' demekten kendimi alamamıştım. Biraz da rakının etkisi olsa gerek, yoksa böyle bir patavatsızlık kesinlikle ağzımdan çıkmazdı. Karabağ, hiç üstünde durmadı, 'Bakmayalarmış dediğin olurdu ama bakınca bağ olmuş,' deyip, herkesten önce esprisine kendisi gülmüş, peşinden lafı Körfez Savaşı'na getirmek istemiş; fakat Fevzi araya girmişti.

"Karabağ, şimdi sen, harç yatırmadığın için okuldan ve yurttan atıldın öyle mi?" Sustu. "Ya siz aklınızı peynir ekmekle yemişsiniz, dinime imanıma. ODTÜ gibi bir mektep kazanacan sonra gidip harç yüzünden atılacan öyle mi? Ya bu solcular nereleriyle düşünüyor?"

"Fevzi Abi, mesele para, harç değil; 'parasız eğitim' olsun istiyoruz. Bu aldıkları harç değil haraç. Hem o kadar da abartmamak lazım, kökü bizde nasıl olsa seneye döneriz." Karabağ, esprisine, yine ilkin kendi güldükten sonra devam edecekti ki, Fevzi, kızgınlığını daha doğrusu şaşkınlığını saklamadan söze girdi.

"Ya Karabağ, ha harç ha haraç, ne yapacan. Taş gibi mektep kazanmışsın, okusana. Ne oldu şimdi? Sen ve arkadaşların atıldı ODTÜ haraçsız mı oldu?"

"Olmadı. Olmadı ama, biz siyasetimizi göstermiş olduk. Önemli olan bu. Bir günde devrim olmaz ki! Roma bir günde kurulmadı."

"Hay allahım ya rabbim." Bana döndü, "Xelo bir şey desene."

"Fevzi, ne diyeyim. Çocuklar senden benden akıllı. Tamam okuldan atılmak iyi değil ama öyle düşünmüşler..." Lafımı tamamlatmadı.

"Lan oğlum bir gün de risk al; tam cümle kur. Düşünmüşler! Ne düşünmesi?" Karabağ'a döndü, "Çok insan atıldı mı?"

"Biraz, beş on kişi atıldık."

"Beş, on mu? İyi iyi. Ben de elli atmış kişi falan sandım. Protestoyu beş on kişiyle mi yaptınız?"

"Ya o iş biraz karıştı. Eylemi yürüten büyüklerimiz meğerse harçlarını yatırmışlar."

O anki Fevzi'nin yüzünü hiçbir zaman görmemiştim. Beraber büyüdük, başkalarıyla kavga ettik, dayak attık, dayak yedik; bostan hırsızlığı yaptık, yakalandığımız oldu, paçayı sıyırdığımız da: ama Fevzi'yi hiç öyle görmedim. Birden yüzü simsiyah kesildi, fırtınaya tutulmuş bulutlar gibi kapandı açıldı, sinirlendiğinde oynatmaya mani olamadığı dudakları ileri geri oynadı. Masaya uzandı, bir yudum rakı arkasından bir yudum su, eliyle ağzını sildi.

"Yani", dedi sustu. "Yani, sizi kandırdılar mı?"

"Ya olur mu öyle şey? Bizi niye kandırsınlar! Çocuk muyuz biz?" Söze Nahit de girdi,

"Öğrenci Derneği'ndekiler harçlarını yatırmışlar mı?"

Karabağ'ın ağzından, biraz manidar, e'sini a'ya yuvarladığı bir 'evet' çıktı. Masa sessizleşti. Sessizlik uzun sürmedi ama herkes olabileceği kadar rahatsız oldu. Söze yine Fevzi devam etti.

"Karabağ, ev senin. İstediğin zaman gel, istediğin kadar kal." Ses Fevzi'nin ama davet hepimizindi. Masamız soğudu. Herr Unver'in babasını anlattığı o gece aklıma geldi. Şemsi olsa saz çalar ortamı yumuşatırdı. İçimizde saz çalabilen kimse olmadığı gibi, sanırım türkü söyleyebilen ses de yoktu; ama...

"Alır, alır, babayı alır; hatta yetmez üçün birini alır."

Gözlerini üstümüzde dolaştırdı, gülüyordu. Hepimiz gülmeye başladık. Sinirlerimiz bozulmuştu; gülüyor da gülüyorduk. Fevzi, Katoliklerin yemin ederken gösterdiği üç parmağı gösterip, 'işte bu üçü.' Sonra baş ve işaret parmağını yumup 'ahan da geriye bu kalacak' dedi. Orta parmağını bütün ihtişamıyla, masada, mum gibi dolaştırdı. O zamana kadar sesini hiç çıkarmamış olan Mulla, biraz da Fevzi'ye kızdığını belli ederek söze girdi,

"Fevzi abi her şeyde dalga geçecek bir şey buluyorsun. ABD Ortadoğu'ya girmiş, belli ki uzun boylu kalacak ve kim bilir başımıza ne çoraplar örecek sen Özal'ı tiye alıyorsun."

"Mulla, doktorum, bir gün hasta olarak kapına gelirsem söz seni dinleyeceğim ama şimdi sen beni dinle. Şu benim Teyze Oğlu gibi hayatı kitabi sanıyorsun. Bak dinle, ABD nereye gelmiş, niye gelmiş, kim çağırmış nasıl çağırmış hiç umurumda değil. O şerefsiz daha dün Halepçe'de Kürt kırmadı mı?"

"Ee diğer şerefsiz de dünyanın her yerinde insan kırıyor", diyerek araya girdi Karabağ.

"Dünyanın diğerini bilmem, bu şerefsizi kim tokatlarsa o eli öperim. Benim bakışım bu."

"Fevzi Abi, o zaman sen de Özal gibi düşünmüyor musun?"

"Düşünmüyorum doktorum. Ben Özal gibi, kazan kaynıyor, bir kepçe de biz alalım demiyorum. Ben o kadar salak değilim. ABD ta oradan kalkıp gelecek, sana buradan pay verecek, öyle mi? Vermez, verirse de bunu verir." Demin yaptığı gibi orta parmağını gösterdi.

"Fevzi Hocam, bence biraz kafan karışık. Hem öyle diyorsun hem böyle. Saddam itin tekiyse, onu sopalayan eli öpüyorsun, sonra da aynı el kimseye bir şey koklatmaz diyorsun." Fevzi, Karabağ'ın sözünü tamamlamasını beklemeden,

"Dediğimle dediğin aynı şey mi bilmiyorum. Benim dediğim çok basit: İki it dalaşıyorsa, insan ister istemez, daha önce seni ısırmış olanın yenilmesini ister. Ben demiyorum ki ABD yakasında kırmızı gülle gelecek; ama diğer it çok canımızı yaktı, hele bir o gitsin, bakarız."

"Fevzi Abi, sen ABD'nin Saddam'ı devireceğini mi düşünüyorsun?"

"Nahit'im dilek dilemek parayla değil ya, götürsün diyorum."

"Abi, it itin kuyruğuna basmaz."

"Siz öyle sanın. Belli ki hiç köpek dövüştürmediniz. Öyle bir basar ki, osurtur. Fevzi Abi dediydi dersiniz."

***

Ankara'ya geleli, yani Türkiye'ye, bir yıl olmuştu. Çok çabuk geçti. Güzeldi. Demin söylediğim gibi, bolca geziyordum. Sanırım Frau Basler'dan kaptığım bir huy: Şehirli olmaya gayret ediyordum. Gerçi henüz Ankara'da herhangi bir şeyimi kaybetmemiştim ama, kaybetmek için o şeyin var olması lazım; değil mi? Ne demiş bilim, hiçbir şey yoktan yok olamaz. Yoktan yok olmak? İster misiniz anlattığım hayatımın özeti bu olsun?

Çıkrıkçılar Yokuşu'nda; Ankara'nın eski, Ulus'un yeni olduğu zamanlardan kalma, zamanı kendi içinde kokutmayan insanlardan biriyle tanıştım: Halı tamircisi Fikri Usta. Yine iş için evden erken çıktığım bir gün, mevsim aklımda kalmamış; Fikri Usta'nın tabiriyle: 'Hava ne soğuk, ne sıcak; ne kuru, ne ıslak.' Çıkrıkçılar Yokuşu, Beyaz Kamil'in kulakları çınlasın, ceket yakasında beyaz çiçek gibi. Ankara, Kale'yi sırtına geçirmiş, yakalarından Ulus damlıyor. Dükkânın önüne bir tabure atmış, hem türkü söylüyor hem iş görüyor. Normalde, utanır, pek takılmam ama, gerek dilindeki türküye, gerek elinde durmadan renk değiştiren ipliğe takılıp kaldım. Türkü, tahmin edersiniz, Mustafa Amca'nın türküsüydü:

'Atım araptır benim,
Yüküm şaraptır beni."

Tepesinde durduğumu görünce, şöyle bir bakış fırlatıp, belli ki seyre alışıktı, gayet rahat konuştu:

'Ve yüzünü alıp çıktım. Öğleye doğruydu
Çıkrıkçılar yokuşuna yağmur yağıyordu"

"Yağmuru birazdan yağdırırız Mihmanım, söyle bakalım kimin yüzünü getirdin?" Anlamadığımı fark edince, ki sanırım bu duruma da alışıktı, yüzünde tatlı bir tebessümle, arka-

da, halı altından bir tabure alıp, otur anlamında tabureyi tıpışladı. "Otur, Mihmanım. Güneşi birlikte yolculayalım." 'Mihman'ı iman olarak anladığımı itiraf edeyim. İlk kez duydum. Mihman dediğini sonradan anladım.

"Adını bağışla Mihmanım."

"Halil."

"Halil Efe, hoş geldin."

Evet, kural değişmedi. Benim zavallı çıplak ismim, demek yanına yöresine bir şey konmadan tatsız tuzsuz kalıyor.

"Halil Efe, söyle bakalım en sevdiğin renk hangisi? Gerçi ayıp sorudur, ama ne edelim, soru işte. Niye mi ayıp, renklerin içinden bir renk seçersen diğer renklere ayıp etmiş olursun; hem bu kadar da değil, renklerden bir renk çıkar bütün renkler bozulur; değil mi!" Soru değildi. Başını işinden kaldırmadan devam etti. "İsmim orda, tabelada." Eliyle tabelayı gösterdi. Elindeki iğneye takılı kırmızı ip, havanın kanayan bir yarası gibi, kan cılgısı gibi akıyordu. Gözüme baktı. Gözlüğün üstünden bakan gözleri, bulut arkasından el sallayan bir çift yeşil ay gibiydiler. Bıyıkları seyrelmiş, yüzü tatlı, yumuşak kıvrımlı atlas yorgan gibi parlıyordu. "Halil Efe, bir çayımı içer misin?" Soru değildi. Belirsiz bir yere, yüksek sesle çay söyledi. "İsim tabelada dedik ama yine de söyleyelim; kelamın teni solmasın: Fikri, Halıcı Fikri Usta."

"Memnun oldum Fikri Usta."

"Memnun olduysan ne ala, bak şu yokuşa, yüzünde memnuniyetsizlik dokunan bir sürü insan var. Haksız mıyım." Soru değildi. "Nezaket de olsa kelamı anmak, 'memnunum' demek, memnuniyet verici." Yüzüne tam oturan bir gülümsemeyle devam etti, "Meczuba çattık diyorsundur içinden. De de, en az yarımız meczuptur bizim."

"Estağfurullah" ağzımdan çıkar çıkmaz, içim cız etti. Hakikaten yaşıyordum. Yıllar oldu ki, bu sadelikte, bu rahatlıkta 'estağfurullah' dememiştim. Fikri Usta'nın gözleri gülüyordu.

"Daldın mihmanın. Yanıma, yokuş ortasına yalnız gelmediğini biliyordum. Şairin dediği gibi, hepimiz içinde bir yüzün derdiyle yaşarız ama derdinden korkma. Dertsiz insan nakış tutmaz." Güldü. "Ne olacak, halıcının dili halı kadar olur." Çaylarımız geldi. Alışıldığın tersine yaşlı bir erkek elinde çay tepsisiyle karşımızda duruyordu. Fikri Usta, kelimelerinin yönünü değiştirmeden, yüksek bir terbiyeyle çaycıya teşekkür etti. Adam dönüp gittiğinde, bakışlarını çaycıdan bana çevirdi. "Kimdir biliyor musun? Tabii, nereden bileceksin. Pirimizdir. Kaç zamandır çaycılık yapıyor. Bu yokuşun en yaman halı tamircisi. Yok yok, merak etme, turistlere çeşni olsun diye uyduruyor değilim." Sesini kısıp, taburesinden kulağıma eğildi. Kimseler duymasın tonunda, "Çok yaparız da" dedi. Başladı gülmeye. "Haksız mıyız! Adam belli ki şeyine çıkmış çarşıya. Aklınca iki üç insan konuşturup, ruhlarımızı okuyacak. Kendini beğenmiş, tek seferde her şeyi anlayacağını sanan bir ton insan var şu dünyada. Çoğu da turist. Hürmetsiz, bilgisiz, ilgisiz tek seferde mesleğimi anlayacak. Uyduruyoruz. Cebimizde bir sürü zanaatkar masalı var. Yok efendim, adam akşam mavi iple tamir ettiği halının sabaha kıpkızıl olduğunu görmüş. Neden? Yanlış renk halıyı yaralar. İşte o yaradan sabaha kadar kan akmış, güzelim halı, tek renk kıpkızıl olmuş." Uzun uzun keyifle güldü. "İnanan var. İnanan var dediğime bakma; inanmayan yok. Vay efendim burada yüksek bir görgü var. Tıpkı, şair burada demiş ki ..." Dedi durdu. "Coşa geldim. Şairi karıştırmayayım." Yüzüme baktı. "Çok konuşuyorum değil mi?" Soruydu. 'Estağfurullah'ı son anda dilimin üstünde tuttum.

"Benim bir şikâyetim yok. Sabaha kadar dinleyebilirim." Gülümsedim. Gülümsedi.

"Nasıl, alışabildin mi?"

"Efendim?"

"Ankara'ya alıştın mı?" Bir damla korku, tıp diye içime düştü, nefesim daralır gibi oldu. Omzuma vurdu. "Korkma. Bunu bilmek o kadar zor değil. Ben halıcıyım, halılara baka

baka, insan sureti görmeyi öğrendim. Bir yabancı nasıl bakar, yerli neye bakar; yüz nasıl şekil alır bilirim. Aslında zor bir şey değil. İstersen tecrübe edelim."

Çıkrıkçılar Yokuşu'na akşam iniyordu. Uzayan gölgeler, dükkânları, dükkân önlerinde asılı; yemeni, terlik, kurutulmuş biber, her renkten şal, çocuk elbiseleri, alem, bayrak, toprak testi, telefon telleri, televizyon antenleri, çuvallardan sivri burunlarını çıkarmış baharatları, envai kuru yemişi, yol çatlağında birikmiş atık suyu, poşet yırtıklarını; Fikri Usta ve beni koynuna alıyordu. Boşalmış bardakları almaya çocuk denecek yaşta biri gelmişti. Çocuk gittikten sonra Fikri Usta, elindeki işi yana bırakıp taburesini bana çevirdi.

"Halil Efe, pirimiz dolu dağıtır ama boş almaz. Boş zaten, alınamaz ki; değil mi? Neyse biz tecrübemize gelelim. Kaç zamandır yokuşu çıkıyorsun biliyorum. İşim bu." Gülümsedi. Gözlerinde, insana rahatsızlık değil, güven veren bir bilme ışığı yanıyordu. Öyle bir ışık ki, insana, insanın gizlisini ifşa etmez, ayıbını göstermez hissi veriyordu. "Şu hanıma bak. Yapılı, kilolu, çocuk doğurmuş. Ne kadar rahat bakıyor etrafa. Şaşkınlık yok, bir sonraki seferde neye bakacağını biliyor. Hali vakti yerinde. Esnaf zevcesi. Niye mi? Çünkü önce esnafa bakıyor. Esnafın ruh halini anlayabilirsen tezgâhtaki mala bakmana gerek yok." Bir nefeslik sustu. "Halil Efe, yine de, unutma, insan dediğin en derin deryadan da derindir. Dostoyevski okudun mu?"

Hayır! Hayır, hayır! Bu kadarı fazla. Aklım bana oyun oynuyor. Bir kere ben Çıkrıkçılar Yokuşu'nda bir esnafla, pardon zanaatkarla sohbet edemem, bu Fevzi'nin marifeti; iki, Çıkrıkçılar Yokuşunda kaç esnaf, pardon Zanaatkar, Dostoyevski okur. Tamam bu yokuştan çok zengin çıkmış, hatta memleketin en büyük iki zenginin den biri ilkin burada tezgâh açmış ama yine de sanmam ki Dostoyevski okumuş olsun. Aklım benimle oyun oynuyor ya da... Fikri Usta, içimdeki sözümü, dizimi tıpışlayarak kesti.

"Halil Efe korkma. Çıkrıkçılar Yokuşu'nda bir zanaatkar Dostoyevski'den haberdar diye kıyamet kopmaz. Hem benim asıl adamım Tolstoy'dur. Ama onun da hası var."

Dizime vurdu, kalktı.

"Gel benle."

Tek söz söylemeden kalktım. Bütün kontrolümü Fikri Usta'ya kaptırmıştım. 'Kaptırmıştım' tam kelimesi değil, bırakmıştım diyeyim. Aslında bırakmıştım da iddialı durur, o anda kontrolüm var mıydı? Varsa bende miydi bilemiyorum. Fikri Usta'nın peşi sıra içeri girdim. İçerde tezgâhın başında yirmili yaşlarda bir delikanlı bütün nezaketiyle bizi karşıladı. Fikri Usta, "Misafirimle üst kata çıkacağız. Tezgâhı topla. Bugünlük bu kadar. Ne mutlu tamama ermiş güne." Bana döndü. "Halil Efe, gel. Üste, üst kata çıkalım." Halılardan tırabzanları görülmeyen daracık bir merdivenden yukarı çıktık. Dükkân tıka basaydı. Hafif loş bir ışıkta bütün halılar aynı renkte görünüyordu. Üst kat ise uzunlamasına sade bir odaydı. Yerde yekpare bir halı vardı. Tuhaf! Hiç desen yoktu. Rengi hatırlamıyorum. Odanın sokağa taşan çıkıntısı, demin otururken tepemize çatı olan cumba, aydınlıktı. Büyükçe bir sandık, sandığın üstü kâğıt, kitap doluydu. Odanın duvarları kara kalemle çalışılmış portrelerle doluydu: Dostoyevski, Tolstoy, Nazım, Gorki, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mayakovski, Balzac, tanımadığım suretler ve boş bir çerçeve. Fikri Usta diz çökmüş halde, sandığın üstünde bir şeyler arıyordu. Başını kaldırmadan. "Halil Efe, istediğin yere otur, istediğin şeye bak. Halının desenlerini görmek istiyorsan, girişte elektrik prizi var."

'Desen mi?' dedim içimden. Cumbadan içeri giren ışığın bir kısmını sandık, bir kısmını Fikri Usta kesiyordu ama yine de halının desenli olup olmadığını görebilecek kadar ışık içeri girebiliyordu. Gözlerimi karanlığa alışsın diye azıcık yumdum. Açtım, etrafın hafif ışıklanmasıyla birlikte halı da desen almaya başladı. Sanki görülmeyen bir el, çarçabuk desen döşüyordu; tıpkı yazıcıdan çıkan kâğıt gibi. Korktum. Gözlerimi tekrar

kapattım. Bunu kaç kere tekrarladım bilmiyorum. Sonunda, desensiz halının desenlendiğine kanaat getirip, Fikri Usta'ya döndüm. Gülümseyerek bana bakıyordu.

"Gördün değil mi?" Başımla evet işareti yaptım. Kâğıt ve kitaplarla uğraşmanın, oyalanma olduğunu, beni denediğini, nereden anladım bilmiyorum ama anladım.

"Sınavı geçtim mi?" Güldü.

"Sınav mı? Sınavlardan nefret ederim. Hayat bir sınavdır diyenlerden de nefret ederim? Bu hususta Halil Efe, kendimden de nefret ederim; zira nefret insana yakışmayan bir nakıştır."

"Fikri Usta, artık korktuğumu itiraf etmek zorundayım. Sizi zaman zaman kendimle karıştırıyorum. Hangisini ben demiştim, hangisini siz düşünmüştünüz, karıştı."

"Gel karşıma otur." Gidip karşısına oturdum. Aramızda bir sandık, sandığın başında iki kişi diz çökmüştük.

"Halil Efe, sana niye 'Efe' dedim biliyor musun?"

"Hayır, ama ismimin kaderi bu. Tanıştığım herkes sağına soluna bir şey katar."

"Ve sen de bunu hiçbir şeye yormazsın!"

"Bugüne kadar yormadım."

"O vakit zamanı gelmiş. Kimse, durup dururken kimsenin ismine nakış atmaz. Bunu düşün istersen. Sana niye Efe dediğimi de düşün ama ben sana başka bir mesele anlatacağım. Bak görüyor musun bunları?" Elinde, rengi sararmış, eski yazıyla yazılı hatta yanık izleri olan kâğıtlar tutuyordu. "Buna eski yazı diyenler de var ama eski falan değil; elifba. Ustamın emaneti. Şu yanık izleri 17 yangınından kalma. Usta zor kurtarmış. Bizim burası 1917 senesinde büyük bir yangının ortasında kalmış. Benim ustam, Zikri Usta, yanan dükkâna aldırmayıp dalmış. Herkes, onun içerde gizli para çıkınını yahut en değerli halısını çıkarmasını beklerken o, elinde bir tomar kâğıtla dışarı çıkmış. İşte o tomar." Kâğıtları avuçlayıp gösterdi. "Hepsini kurtaramamış ama çoğu sağlamda. Ben ya-

nına çırak girdiğimde, en büyük meşguliyeti eksikleri yamamaktı; fakat Halil Efe, her şeyin yaması olur, şiirin olmazmış. Ustam, sabah erken dükkân açtığım bir mayıs günü, kan çanağına dönmüş gözler, döşünde muharebe vuku bulmuş ova gibi bir yüzle dükkânın arka bölmesinden çıktı. Üstünde uzun pardösüsü vardı. Yelek, saat, kumaş pantolon ve başında Moskova günlerinden kalma kalpak. Ustam kızıldı. Demin dedim ama kelamın hepsi değildi: Çıkrıkçılar Yokuşu'nda bir zanaatkar Dostoyevski okumuşsa bu kıyamete delalet değildir; ama tesadüf de değildir. Çok peşine düştüm, ama anlatmadı. Kızıllara nerede, nasıl katılmış? Moskova'ya ne vakit gitmiş? Oradan nasıl gelmiş söylemedi. Çok çok sinirlendiğinde, 'Kızılın silahıyla cenk ettik, işimiz bitince aynı silahla Kızıl öldürdük' derdi. Neyse, meselemiz başka. Halil Efe, eski mürekkepten anlar mısın?

"Anlamadım."

"Elifba bilir misin?"

"Hayır."

"Doğru ya, benimki de laf. Arap alfabesine o kadar uzak durduk ki, sanki daha demin ağaç kovuğundan çıktık. Mesele değil, ben hepsini yeni alfabeye aldım zaten. Zikri Usta, "Kayıp Şair" adında bir manzum yazıyormuş. İşte yangında kurtardıkları o destanın kâğıtları. Fakat demin dediğim gibi, bitirmeden bana emanet edip gitti. Uğraştım ama ben de tamama erdiremedim. Şimdi bunları sana vereceğim."

Hakikaten bu kadarı fazlaydı. En fazla birkaç kere dükkânının önünden geçtiğim ve topu topu bir iki saat konuştuğum biri, hayatının en önemli emanetini bana niye teslim etsindi?

"Fikri Usta..." Sözümü kesti,

"Biliyorum Halil Efe, niye ben diye soracaksın. Bilmiyorum. Hem söyle şu hayatta her şeyin bir cevabı olmak zorunda mı? Ya da her cevap olmak zorunda mı? İstersem kırk yalan uydurabilirim: Ustama çok benziyorsun, rüyamda seni gör-

müştüm, seni görünce sanki on iki kişi birden 'işte o kişi dedi,' yahut gün bugündü ve sen geldin... Bütün bunlara ne gerek var; içimden geldi, sana teslim ediyorum. Tamam mı?"

"Fikri Usta, bu çok büyük bir sorumluluk, kaldı ki ben hayatımda hiç şiir yazmadım; okurluğum bile şurada olsa olsa beş-on yıl önceye gider. Emaneti hangi bilgi, görgüyle teslim alayım?"

"Ben kendime güvenip aldım da ne oldu? Bak tamamlayamadım. Bu saatten sonra da tamamlayacağımı sanmıyorum. Al, belli mi olur. Hem o kadar badire atlatmış, yok olup gitmesine nasıl göz yumayım? Halil Efe, bende çoluk çocuk yok. Aile kurmak nasip olmadı. Dünya malı dünyada kalacağına göre, dükkânı tasa etmeye de gerek yok. Kim sahip çıkarsa onun olsun. Zamanın ruhu bende değil artık. Kaldı ki aşağıda bir çırağım var; zanaatkar olacağını sanmam ama esnaf olacağından şüphem yok. "

"Fikri Usta yine de almasam olmaz mı?"

"Olur, olur da, ayıp olur."

"Peki o vakit."

"Ben emaneti hazırlayıp düzeltene kadar müsaade et. Hepsini temize çekip öyle teslim edeyim. Tamam mı? Anlaştık mı?"

"Tamam Fikri Usta, saklamak için doğru insan değilim ama ne yapalım ..?"

"Bunu kim bilebilir ki!"

"Fikri Usta, ben artık işe gideyim. Ne zamana gelip alayım?"

"Bir vakit sonra gel."

"Peki."

Müsaade isteyip kalktım, elimi tam kapı tokmağına atmıştım ki "Pirim" dediği çaycı aklıma geldi. Döndüm, sanki hatırlayacağımı biliyormuş gibi bana bakıyordu.

"Fikri Usta, pirimiz dediğin kişi niye çaycılık yapıyordu?"

"Niye olmasın, çaycılık kötü mü?"

"Yo ondan değil de, ne bilim, insan bir meslekte usta olduktan sonra niye herkesin yapabileceği bir işe döner ki?"

"Bilmem, belki de ruhunu terbiye ediyordur."

Gülümsüyordu. Anlaşılan hikâyeyi anlatmayacaktı. Başımla selam verip çıktım. Dükkân karanlıktı. Dışarı çıktım. Çıkrıkçılar Yokuşu'na akşam inmiş, ne damlasını ne de düştüğü yeri inciten kuş kanatlı bir yağmur çiseliyordu.

***

Size biraz da iş yerimi anlatayım. Dediğim gibi, Batıkent'ten Rüzgârlı Sokak'a varmadan önce, Ulus ve civarını dolaşıyor; Kale eteği, Roma Hamamı, At Pazarı, Saman Pazarı, Çıkrıkçılar Yokuşu derken saat yediye doğru pavyona gidiyordum. Şehri gezmek istediğim zamanlar Fevzi'yle ayrılıyor ancak işbaşı yapınca buluşuyorduk. Pavyon saat yedi gibi kapılarını açıyor, açılan kapılar müşterilerini oldukça geniş, rahat ve izbe bir mekâna davet ediyordu. Mekân tabiri bu tür yerler için, birilerinin iktidar alanı, krallığı hatta namusu anlamına gelir. Size patronumuz Beyaz Kamil'den biraz bahsetmiştim. Tipik mekân sahiplerinden farklı olduğuna sanırım hepimiz kanaat getirmişizdir Beyaz Kamil, Haymanalıydı. Orta ve liseyi Ankara'da, Ankara Atatürk Lisesi'nde okumuştu. Ankaralıydı. Ankara'nın hem mektebini okumuş, hem futbol takımını tutuyordu; futbolla ilgilenenler bilir (ben de Beyaz Kamil'den duydum) Gençlerbirliği, Ankara Lisesi talebelerince kurulmuşmuş. O zamanki adı Ankara Atatürk Lisesi değil, Ankara Sultanisi. Beyaz Kamil bununla ve mektep mezunlarıyla çok övünürdü. Buraya kadar işin edebi tarafını anlattım, işin bir de sokak yüzü var. Şehirler hakkında çok düşündüm; hatta şehirliliği Frau Basler'dan sonra bir takıntı haline bile getirdim. Şehirlerin tıpkı insanlar gibi olduğunu düşünüyorum; beyni, yüreği, böbreği olan insanlar. Bizim mekânımız ve mekânımızın mukim olduğu muhit sanırım şehrin böbrekleriydi. Şehrin bütün pisliğini biz süzüyorduk. Beş yıldızlı bir otelde yahut

Çankaya'nın en havadar restoranında yudumlanmış Fransız konyağı, biz pavyon servisçilerinin masalara taşıdığı viskilerle aynı yerde aynı mekânda süzülüyordu. Beyaz Kamil'in çok sevdiğim bir lafı vardı. 'Üç şey insanı aynılaştırır: Ölüm, kerhane ve meyhane.' Biz üçünün karmasıydık. İçimizde meyhane, kerhane ve ölüm kısım kısım mevcuttu. Beyaz Kamil haklıydı. Haklı olmadığı daha doğrusu haberdar olmadığı taraf bu lafın erkekler için söylenebileceğiydi ki, Beyaz Kamil'e göre dünya zaten erkekler için düzenlenmiş bir yerdi. Böyle bir iddiası yoktu; bunu doğanın herhangi bir kanunu gibi bilip, benimsemişti. Demeyiz ama çoğumuz Beyaz Kamil gibiyizdir. İşte, herkesin, her kesimin eşitlendiği; yüksek bürokratın gözyaşlarını döşüne döktüğü konsomatris kızlarla yek vücut olduğu; karanlık işkencehanelerden yarasa korkusuyla yürek çarpan polisin, hayata istediği maneviyatta sahip olamayan cebi para dolu beyaz sevap sevicilerle eşitlenip, kadeh tokuşturduğu mekânımızda o gün Fevzi'nin takıntısı olan üç sivil polis ön masalardan birine çökmüş, birbirlerine ödemeyecekleri hesabın ikramını yapıyorlardı. Polisleri sevmediğim için söylemiyorum; ama üçü de sevimsizdi. Bazen surat taşımadıklarını düşünürdüm. Neresinden tarif edeyim? Bana, düz duvarın, yahut beton dökülmüş bir sokağın tasvirini yapabilir misiniz? Belki yapabilenler vardır, ben yapamadım. İnanmayacaksınız ama, bazen yüzleri aklımda kalsın diye, iş yeri kurallarına aldırmadan (müşterinin yüzüne mümkün mertebe bakmamak, kuraldı) dik dik baktığım oldu ama aklımda kalmadılar. Her şeyin fiyatta yüksek kalitede düşük olduğu mekânımızda, nedense suratlar silikleşiyor, Beyaz Kamil'in o meşhur deyişiyle "eşitleniyor"du. Buydu. Eşitlenen insanlar nedense hiçlikte eşitleniyorlardı. Bu üç polisin geldiği günler, Fevzi neredeyse sadece o masaya çalışırdı. Beyaz Kamil'in duygusuz bir kabulle sahiplendiği bu müşteriler, tünel kazan devasa bir makinenin keskin dişlileri gibi serttiler. Şaka yaparken küfreder, küfrederken övmüş olurlardı. Çok sert mizaçlı, sanki, durmadan içleri-

ne beton döküyorlardı. Herr Unver için 'üstümüze dağ da yıkılsa altında biz, insan vardır' demiştim ya, belki bu sözü yeniden düşünmem gerekecek. Hem, eminim, her söylediğimi hayatımın tek ve değişmez gerçeği gibi görmüyorsunuzdur. Şurada üç dört gündür, anlatmaya gayret ettiğim hayat hikâyemin neredeyse sonuna gelmişken fark ettim ki, değil koca bir ömürde, onu dile getirmeye başladığım birkaç günde bile hayata dair düşündüklerim yer yer değişiyor.

O akşam, Fevzi'nin yüzünü görmek istemezdiniz. Hayatı seremonisiz yaşayan çocuk, birdenbire ciddileşmiş; katlanılmaz bir azaba, ne uğruna katlandığını kendine dahi anlatamadığı bir çaresizlikle mesai görüyordu. Mutfakta nefes alabildiğimiz zamanlarda durmadan sigara içiyor ve küfrediyordu. Yapacak bir şey yok; iş işti ve yapmamız gerekiyordu. O gün büyük servisi beraber yaptık. Neredeyse bütün menüyü masaya taşıdık. Polislerden, masaya en hâkim olanı, sanırım rütbe ondaydı, elinde bir tespihi durmadan şaklatıyor, belli belirsiz bir öfkeyle Fevzi'ye takılıyordu.

"Fevzi lan, hal hatır sormadın? Ne o küs müyüz? Küs olmaz oğlum küs olmaz, karı mısın? Erkek adam küsmez, varsa bir sözü, aha şöyle dik dik söyler." Tespihi ortasından sıkıştırıp, imameyi neredeyse Fevzi'nin burnuna değdirdi. Fevzi, hareketlerini, tanıyanların rahatlıkla anlayabileceği bir öfkeyle kontrol altında tutarak, hafif geri çekildi.

"Olur mu abi, neye küselim? Siz en kıymetli müşterimizsiniz."

"Siktir lan. Bana mı yedirecen. Ne müşterisiymiş, hesap mı ödüyom ki müşteri olayım?" Tespihiyle Fevzi'ye yaklaş yaklaş işareti yaptı. Fevzi yaklaşınca, sesini hafif kısarak. "Bizim şu etrafta oturan kazlara benzer bir tarafımız var mı Fevzim? Ha ha ha. Oğlum biz yolunacak tüylerimizi küçükken kendi ellerimizle kanata kanata yolduk. Bizde tüy olmaz. Ha arkadaşlar?" derken arkadaşlarına göz gezdirdi. "Bize boş yere el atma, tüy yok."

"Abi rica ederim. Müşteri derken kötü bir niyetim yoktu. Misafir diyelim o zaman."

"Ha ha ha. Bak bu oldu. Misafiriniz bu akşam. Hadi bakalım, masada kusur, hesapta küsur olmasın."

"Olur mu abi hiç, rica ederim."

Fevzi'nin son sözleri, müsaade edin çekilelim anlamındaydı. Amir anlamazlıktan geldi. Beni tespihiyle işaret ederek,

"Arkadaş hiç konuşmuyor? Dil mi koymadınız? Ha ha ha"

Hiç alınmadım. Ne fark eder, en sonunda bir polisti ve buraya boşalmaya gelmişti. Ben olmasam bir başkasına; Fevzi olmasa çocuklardan birine takacaktı. Devam etti, "Arkadaş, konuş da sesini duyak. Bizim meslekte ses mühim. Biz adamın taşaklı olup olmadığını sesinden anlarız. Ha arkadaşlar, konuşsun mu?" Diğer iki polis dalgaya kayık sürerek, baş salladılar. "Bak arkadaşlar da konuşsun diyor." Artık bir şeyler demem şart olmuştu. Hiç hesap yapmadan ağzımı açtım:

"Beşer hataya duçar; af ola."

Hepsi birden gülmeye başladı. Olsun, öyle veya böyle güldürebilmiştim. Masanın havası yumuşamış; kızgınlık, öfke, tiksinti, nefret, hınç, öç o anda masada uçuşan her ne varsa polislerin kadehine dolmuş, şerefe olmuştu. Kadehini masaya bırakan amir, gülmesine kaldığı yerden devam ederek, ağız dolusu konuştu.

"Çelebi lan bu! Vallahi çelebi. Çekip çıkarmak lazım bu hayattan. Çelebim niye düştün bu yola? Ha ha ha. Neydi, beşer neydi, ha ha ha. La oğlum bir de oraya gitmeyelim diyordunuz." Arkadaşlarına ." Gördünüz mü, biri fırlama diğeri çelebi; Hacivat Karagöz ya bunlar. Ama Fevzi Hacivat... Ha ha ha." Tespihiyle, "hadi siktirin gidin" yapınca masadan çekildik. Yalın ayak baş kabak, düşman üstüne salınmış, sayısız yarayla hattımıza, mutfağa dönmüş iki azap eriydik. Hangi günahın bedeliydi? Hayatta kalınca hürriyetimizi mi kazanacaktık? Düşman neden bu kadar tanıdıktı? Neden çırılçıplak çaresizdik? Bunlar benim değil, Fevzi adına içimde seslendirdiğim

cümlelerdi. Ben, şahsen hiç rahatsız olmamıştım. Belki yadırgarsınız ama alınacak ne vardı ortada? Adamlar dalgasını geçmeye gelmiş. Malzeme bizdik ama biz olmayabilirdik de; fakat bunları cesaret edip Fevzi'ye söylemedim. O kadar saf değilim.

"Xelo, bu şerefsizler ne zaman gelse dinden imandan çıkıyorum; ne yapacağımı, nasıl yapacağımı bilmiyorum; hatta bildiğim her şeyi unutuyorum. Pezevenklerin dalgası belli olmuyor ki. Şaka yapayım diyorsun ciddiye alıyorlar, ciddi olsan taşak geçiyorlar. Var ya..." dedi sustu. Gece hızını almış, alkolün dalgasında, sigara dumanı kaplamış mekân, puslu havada rotası belirsiz gemi gibi zamandan kürek alıyordu. Geminin kamarotları olan bizler, en az yolcular kadar duman altı olmuş, sarhoş olmasak da alkolsüz sayılmazdık. Bu tür mekânların en güzel tarafı, sarhoşa hizmet ederken, biraz da dalgasını geçebilmekti. Fevzi'nin en çok zoruna giden şeylerden biri de, şerefsiz üç kişinin hem sarhoş hem de dalgayı geçen kişiler olmasıydı. Tam ben bunları düşünürken, sarhoşlardan sipariş olduğunu söylediler. Masaya tek gittim. Suya batırılmış sünger gibi alkol damlıyorlardı. Fevzi'nin gelmediğini görünce bozuldular. Masayı yenilemem gerekiyordu. Mezeler, rakı hatta örtü tazelendi ama Fevzi'nin kaçarı yoktu, gelecekti. Amir, elinden tespihini hiç indirmiyordu. Tespih neredeyse altıncı parmağı hatta üçüncü eli gibi bir sürü iş görüyordu. Kâh işaret parmağı olup işaret ediyor, kâh orta parmak olup nah işareti oluyor, kâh baş parmak olup tamam oluyordu; parmaklar arasında dolanmayı ya da usta bir baş parmak hareketiyle bileğe alınmasını ise saymıyorum. İş iyice sarhoş muhabbetine dönmüştü. Şimdi de masalarına oturmamız gerekiyordu. Evet, gecenin kurbanı bizdik. Bakalım sonumuz ne olacaktı? Amir, alkolden buğulanmış gözlerini üstümüze doğrultup söze başladı.

"Lan Fevzi, bak ne diyecem, bütün bu takılmalarım seni sevdiğimden desem inanır mısın?"

"İnanırım abi sağ ol."

Sustu. Şimdi sadece Fevzi'ye bakıyordu. Başını hafif yana eğip,

"Bir tenhada eline geçsem, şu tespihin tanelerini tek tek götüme sokarsın değil mi?" Tespihi yine diklemiş, tek tek'i tane tane söylemişti. Fevzi'nin bir şey demesine fırsat vermeden, tespihiyle dur dur yaptı. "Niye sevmiyon lan beni ... Fevzi? Ha, de bakim niye sevmiyon? Bak." Ciddileşti. Fevzi'nin dediği kadar vardı. Şakadan ciddiyete, ciddiyetten şakaya geçiş çok hızlı oluyordu. "'Polis adamın ta amına koyim' diyorsun değil mi? Niye lan? Biz insan değil miyiz? Düşündün mü hiç? Polis olmasa ne olur? Herkes herkesi siker lan. Biz ne yapıyoruz?" Gülmeye başladı. "Kimin kimi sikeceğini belirliyoruz; sıraya koyuyoruz lan. Medeniyetiz biz medeniyet." Hep birlikte güldüler. Gerçekten, bir korku filminin orta karesi olmuştuk; film makinesi tam bizim olduğumuz karede takılmış, beyaz perdede bütün trajedisiyle titreyip duruyorduk. Ne ileri ne geri; ne geri ne ileri. Kararımı vermiştim, hiç konuşmayacaktım ve korkarım bu onları daha çok konuşturacaktı. Amir devam etti, "Fevzi, ben tenhada eline geçmeyeyim, sen de içerde elime düşme tamam mı? Seninle anlaşalım. Bak zaman kötü. Yarın daha kötü olacak. Kötü olacak diyorsam, kötü olacak, biliyorum. Kulağıma silah sesleri geliyor, hiçbir şeye değilse de, bir polisin kulağına güveneceksin. Sıkılmamış merminin sesini duyarım dinime imanına. Ha, karıya kıza asılırsın; karanlıkta birini bulur kayarsın, canın ister adam öldürürsün başka; ona bir şey demem; fakat ola ki siyasetten düşersin, aha şu tespihin tanelerini tek tek götüne sokarım bilmiş ol. Sonra güvenme; sofra kurdum, meze sundum, gerdan süzdüm, inci dizdim falan, anladın Kürdüm? Ha ha ha ... Şaka lan şaka. Hepimiz kardeşiğ lan. Çok kıyak şarkı olur ha. Hepimiz kardeşik / Hepimiz kardeşik" diyerek bed sesiyle melodisiz bir şeyler mırıldandı. Durdu. Önce bana baktı. Yüzümde bir ifade alamamış olacak ki, Fevzi'ye baktı. "Fevzi lan, şaka ha bunlar. Sonra gider partiye dersin, nalları dikmeyelim."

"Abi ne partisi ne nalları ... Şaka dedin ya."

"Harbiden şaka yaptım."

Hiç söze karışmayacağım demiştim ya, karıştım.

"Abi" evet, ağzımdan masada kullanılmaktan helak olmuş bu kelime olduğu gibi çıkıverdi, kimse benden söz beklemiyordu, bütün gözler bana döndü ve çok kısa süreli ama insana sonsuzmuş gibi gelen bir sessizlik oldu. Evet, başladığım işi bitirmem gerekiyordu; beklenti büyüktü.

"Dedem, sikerim yarısı ciddi olmayan şakayı dermiş."

Sessizlik daha da uzadı. Sizi temin ederim, her iki cümleyi de ben söylemedim. Artık biliyorsunuz normalde hesap kitap yapmadan konuşamam; fakat bu iki cümle eski günlerden kalma Halil'in sözleri olabilirdi. Kaldı ki dedemin bu sözünü daha önce herhangi bir sohbette dile getirmediğim gibi, kendi kendime yaptığım iç sohbetlerimde bile kullanmamıştım. Hele ki 'beşer hataya duçar; af ola.' bu söz benim olmadığı gibi kimin olduğunu dahi bilmiyordum. Polisler kararsız, Fevzi şaşkındı. Nihayetinde amir gülmeye başlayınca vartayı ikinci kez atlamış oldum. Şimdi masada hepimiz gülüyorduk. Amir, tespihiyle masaya vurup,

"Hadi bakalım çelebinin şerefine içelim." Şerefime içildi. Bana dönüp,

"Lan çelebi iki laf ettin dumur ettin bizi: Biri âlim, biri zalim. Söyle bakalım hangisisin?" Masaya, ortaya devam etti, "Ha ne dersiniz? Daha ziyade alim gibi görünüyor, değil mi?"

Tam 'estağfurullah' diyecektim ki, durdum. Hayatımda kullanmadığım en güzel 'estağfurullah'tı o, ola ki kullansaydım bir ömür kendimi affetmeyecektim. Boynumu eğip sustum. Amir konuşmaya devam etti.

"Fevzi, gidiyorum. Bak bu arkadaşlar ziyarete gelirse, hizmette kusur yapma, yoksa ta oradan kalkar gelirim."

"Abi hayırdır?"

"Hayırdır hayır... Amına koduğumun hayırı yakamızdan olmadı. Yatıyoruz hayır, kalkıyoruz hayır." Duygusallaştı. Ne

kadarı alkol, ne kadarı saf kendisiydi kestirmek zor ama bir an, Herr Unver'i görür gibi oldum. Galiba o dediğimde haklıyım. Masadaki diğer iki polis hiç konuşmadıkları gibi, bundan rahatsız da görünmüyorlardı. Efendi sayılabilecek bir saygıyla Amir'e eşlik ediyor, sanki söylemek istedikleri her şeyi Amir'in diliyle dile getiriyorlardı. Amir, şimdi önüne bakıyordu. Başını kaldırmadan başladığı iki kelimelik cümlenin sonunda, gözleri tavana bakıyordu.

"Hayır, hayır. " Gözlerini tavandan indirdi, Fevzi'ye bakıyordu, fakat durgundu. "General, tatbikat esnasında askeri teftiş ediyormuş. Bakmış erin biri toprağa öyle bir uzanıp yapışmış ki sanırsın karı üstünde. 'Mehmet' diye seslenmiş. Er, sesi duyar duymaz olduğu yerde, kıpırdanmadan, 'emret komutanım' demiş. Generalin çok hoşuna gitmiş. 'Aferin Mehmet, diğer dangalaklar gibi ayağa kalkıp, düşmana hedef olmadın. Söyle bakalım, düşman arkadan gelse ne yaparsın?' Er, kendisinden beklenmeyen bir çeviklikle sırt üstü dönüp beli yarı kalkık, 'işte böyle mıhlarım' deyip, tüfeği nişan pozisyonunda tutmuş. 'Aferin. Peki sağdan gelse?' Er, aynı çeviklikle karşılık vermiş. 'Peki soldan gelse?' Er yine çevik bir hareketle yanıt vermiş. Generalin duracağı yok, 'Peki Mehmet, düşman yukarıdan gelse ne yaparsın?' Deminden beri topaç gibi dönen fukara, sola vaziyet gez göz arpacık pozisyonunu bozmadan, 'Komutanım, bu ordunun tek askeri ben miyim?' demiş. Amir de dahil, kimse gülmedi. Anlatılan zira komedi değil trajediydi ve bu masamızın havasına uygundu. Amir kaldığı yerden, sesine daha da hüzün yükleyerek devam etti, "Fevzi, başkentte kıymetli memuru iki şey için tutarlar: Ya sikilmiştir, ödül olarak; ya sikilecektir, bedel olarak. Osmanlıdan beri bu böyledir. Ben bedel ödemeye gideceğim. Varsa selamın söyleyeyim."

"Nereye abi?"

"Nereye mi? Fevzi lan, herkese illegalite bana da mı illegalite. Ha ha ha... Kürdistan'a gidiyorum lan. Apo'nun diyarına. Şehriyarın şeherine senden selam götüreyim mi?" Yine işi dal-

gaya vurmuştu. Gözle kaş arasında biraz önceki adam kayboldu. Artık mağdur değil mağrurdu.

"Abi, görüyorsun. Biz ekmek derdindeyiz. Ne Kürdü ne Kürdistan'ı?" Tespihiyle sus sus yaptı.

"Amına koduğumun Kürdistan'ını kuramadınız gitti." Tıslayıp, kelimeleri ağzında italikleştirerek, "*Biz, Türkistan'ı kurup ne bok yediysek, kurun Kürdistan'ı da görün ebenizinkini.*" Yine normal tona geçti, "Bana ne lan, Kürt'ten Kürdistan'dan? Kurun laf edersem orospu çocuğuyum... Ama içerde elime düşme; o başka." Ağzını bükerek, "meslaaağımı çok severim." Biraz sustuktan sonra, konuyu değiştirdi. "Fevzi lan, bugün karı yok mu? Erkek erkeğe çok kuru oluyor be. Ha ha ha."

Kalkmamız gerekiyordu. Çok şükür. Mutfağa geçerken, Fevzi, kızlardan birine göz işareti yaptı, nöbet değiştiriyorduk.

***

Güneş Ankara'ya nerden doğar? Hiç seyretmedim. Sabahlarını dolmuş içinde yaşadım. Uyanan, kararan, kalabalıklaşan; telaş alan yolları çok ezber ettim. Yine o ezberlerden birindeydik. Ulus-Batıkent arası çalışan dolmuşların birinde, Fevzi'yle yorgunluklarımızı çatmış oturuyorduk. Amir'in gecesinden sonra üstüm başım küfür olmuş, nereye baksam galiz bir küfür gelip kulağıma doluyordu. Zamanında ben de küfrettim, hatta küfür için dilin mastürbasyonudur dedim ama bu kadarı fazla; bu dilin fahişeliğiydi. Fevzi ne düşünüyor bilmiyorum, sorsam mı diye içimden geçirmiyorum değilim ama boş ver.

"Fevzi, bugün, dün yani, bir halı ustasıyla tanıştım. Çok alim biriydi. Adam bana acayip bir hikâye anlattı, çok şaşırdım." Fevzi'nin bana bakışı, nereden buluyorsun bu orijinallikleri der gibi komikti.

"Bozuk var mı?"

"Pardon?"

"Bende yok, dolmuş parasını iki kişilik uzat. Ne dedin? Halıcıyla mı tanıştın?"

"Halıcı değil, halı ustası?"

"Halıcılık yapmıyor mu? La Xelo, zaten tamam adamdın, Almanya'da tastamam olmuşsun... Şerefsiz, adam öldürmeye gidiyor. Lan arkadaş bazen al eline silahı öldür öldürebildiğin kadar diyorum. Şerefsizin evladı bir de merhamet dileniyor... Nerede tanıştın?"

"Kimle?"

"Kimle mi? Kimden bahsediyordun?"

"Ben halı ustasından bahsediyordum da, sen o şerefsize takıldın."

"Takılırım tabii. Bu bizimkiler de ne bok yer bilmiyorum. Adam parmağı tetikte geziyor. Niye indirmezler böylelerini anlamıyorum. Xelo, halıcı seni yemiş olmasın. Esnaf numarasıdır!"

"O da öyle dedi."

"Ne dedi?"

"Biz ara sıra, müşteriye göre numara yaparız dedi."

"E daha ne, kendi ağzıyla demiş işte."

"Başkasına Fevzi, başkasına."

"Ha sen başkasın öyle mi? Lan oğlum adam seni tanımaz, sen adamı tanımazsın. Bildiğin esnaflık yapmış işte."

"Neyse, başka zaman konuşuruz."

"Xelo?"

"Efendim."

"Canım çok sıkıldı. Niye biliyon mu? Bu herifler eskiden de gelir, hesap falan yine ödemez, giderlerdi ama, hiç bu kadar kin dolu olduklarını görmemiştim. Dalgalarını yine geçer ama tehdit etmezlerdi. Bana öyle geliyor ki, bu işin sonu kötü. Savaş kızışacak. Baksana her taraftan silah sesi gelmeye başladı. Bunu da coğrafyaya kaydırdıklarına göre yine kasaplık yapacaklar; zaten Diyarbakır'da normal yürümenin imkânı kalmamış."

"Ne diyecem. Sen şimdi beni yine kitabi bulursun ama, amir Kürt mü?" Şaşkın şaşkın bana bakıyordu, devam ettim, "Vallahi, konuşurken 'yakamızdan olmadı' dedi, dikkat ettin mi?" Fevzi'nin şaşkınlığı devam ediyordu. "Öyle deme Fevzi, 'yakamızdan olmadı' tam tamına Kürtçe." Bakışlarından dediğime katılmadığını anlayabiliyordum ama gözlerindeki "belki"yi de görmüyor değildim.

"Xelo, dil dile benzer. Sanmam ki o it Kürt olsun. Hem olsa ki ne, it işte." Deminki cümlesine devam etti, "Şu bizim iki çocuğu nasıl koruyacağız onu düşünüyorum. Görüyon de mi, ikisi de ateş üstünde."

"Ben pek bir şey fark etmedim."

"Öyle Xelom öyle. Çocuklar sokağı üniversite gibi sanıyorlar. Halbuki bir bilseler hayatta ne pislikler var. Düşünmesi bile boktan, düşünsene bizim çocukların bu şerefsizin eline düştüğünü. Yemin ederim sanki içime jilet atıyorlar."

Fevzi, "jilet atıyorlar" deyince aklıma Şemsi geldi. Ben de aynı şeyleri Şemsi için hissetmiştim. Demek teyze oğluyla aynı hislere sahibiz. Ne güzel. İnsan tarafımız ölmemiş. Ben Şemsi'yi koruyamadım, umarım Fevzi, ben, bu çocukları devlet şerrinden koruyabiliriz.

"...gün....ko..ş..Xelo"

"Ne dedin? Dalmışım duymadım."

"Xelo bu sık sık oluyor mu? Birkaç kere şahit oldum. Anında dalıveriyorsun."

"Biraz oluyor. Sen 'içime jilet atıyorlar' deyince aklıma Almanya'dan Şemsi geldi. Bir keresinde dayak yemişti de, duyunca içime jilet atılmış gibi olmuştu."

"Hakikaten?"

"Evet"

"Bak Teyze Oğlu. Aynı şeyleri hissetmişiz. Demek henüz insanlığımız ölmedi. Ne dersin çocuklarla bir ara konuşalım mı?"

"Olur. Belki iyi de olur."

"Teyze Oğlu, ben senin yerinde olsam arkadaşlarımı ararım."

"Anlamadım."

"Arkadaşlarımı diyorum, ararım. Kırşehirli miydi demin bahsettiğin? Şemsi"

"Evet."

"Git Kırşehir'e, belki iyi olur. Bu dalmalarına da iyi gelebilir. Yani ben olsam kesin gider görürdüm."

"Fevzi, sanki bizim köyden bahsediyorsun. Kırşehir koca yer. Nereden bulayım Şemsi'yi?"

"Bulunur, bulunur. İstersen bulunur. Bence senin hafızana iyi gelir. Doktor değilim ama bana öyle geliyor."

"Doktor değilsin ama teşhisi koydun."

"Tabii oğlum, hangi doktor seni benden daha iyi tanıyor ki?"

Demetevler'i geçmiştik. Bizim mesai şehrin tersineydi. İnsanların işbaşı yaptığı saatte paydos ediyor, paydos ettiği saatte işbaşı yapıyorduk. Dolmuş, Gimat Kavşağı'nı geçmişti ki, durduk. İlerde, Trafik Sicil'in orada bir kaza olmuş, trafik allak bullaktı.

"Xelo, eve telefon bağlatalım mı?"

"Telefon mu? Niye? İhtiyaç mı var?"

"Teknoloji. Her zaman ihtiyaç var. Bence bağlatalım; zaten çoktandır düşünüyordum. Bugün bir kez daha karar verdim. Çocuklara da tembih edecem, eve gelmedikleri gün kesin yerlerini söyleyecekler."

Dönüp Fevzi'ye baktım. Çok ciddiydi. Yüzünde gecenin bulutları henüz çekilmemiş, yere yer kararmış gökyüzü gibi donuktu.

"Hayırdır? Polisi çok ciddiye aldın. Seni bilmeyen de korktuğunu sanır."

"Korku değil, Xelo, korku değil. İçime sıkıntı oldu. Az buçuk öğrendim bu şerefsizleri ama bugünkü hal hal değildi.

Herif hem mahkûmdu hem cellat. Korkarım bu tür adamlardan. Soy sop kurutur bunlar."

Dolmuşumuz ıkına sıkıla ilerliyordu. Fevzi doktor demişti ama şaka maka doktora gitmem gerekiyordu. Arada söyledim mi bilmiyorum. Almanya'dan cebimde sağlıksız raporuyla birlikte gelmiştim. Malum, herkesin ödemesi gereken askerlik borcu benim de hesabımda bütün ihtişamıyla duruyordu. Cebimdeki rapor önce Kulu Askerlik dairesini ardından tam teşekküllü bir askeri hastane olan Gülhane'nin yolunu tutmuştu. Fakat Gülhane'ye şahsi olarak da gitmem, bir heyet raporu almam gerekiyordu.

"Fevzi, Gülhane'ye benimle gelirsin değil mi? Haftaya gitmem gerekiyor."

"Gelirim." Konuyu değiştirdi." Bu saatte neyin kazası böyle? İki saattir takıldık kaldık." Yine konuyu değiştirdi. "Ya bunlar seni neye çağırdılar ki, ellerinde tastamam bir rapor var işte."

"Var ama, illa görmeleri gerekiyormuş. Yurtdışı raporlarının hepsini kontrol ediyorlarmış."

"Niye? Ne güzel işte, yurtdışından; torpilsiz, tertemiz."

"Bilmiyorum. Gidelim bakalım." Kaza yerine gelmiştik. İnanması zor ama pulluk takmış bir traktörle, bir kamyonet çarpışmış her biri yolun başka bir tarafında hafif şarampollük eğimde haşat duruyorlardı. Birbirlerini nasıl bulmuşlardı hayret. Kaza yerini geçtik, neyse ölüm yoktu. Kim nasıl haber almışsa almış, dolmuşun içinde kazaya dair bütün ayrıntılar biliniyordu; fakat tepkiler aynıydı, küfrediliyordu. Ostim giriş, Ostim, Jandarma derken, Postane girişinde indik. Hafif serin bir Batıkent sabahıydı. Belediye otobüsleri, dolmuşlar ve halk otobüslerinin telaşından başka bir telaş yoktu. Batıkent henüz kalabalığına kavuşmamış arı peteği gibi balsız duruyordu. Eve varmadan, Katim mi Abuzer'e uğramış kahvaltılık bir şeyler almıştık. Mulla'yla Nahit evdeydiler. Fevzi bütün gürültüsüyle içeri girdi.

"Evlatlarım... Uyanın... Pederiniz geldi... Size Katim mi Abuzer'den incik boncuk getirdi..." Bağırıyordu. Fevzi, talebeleri çok seviyordu. Dolmuşta yüzüne bakınca gördüm, babaç biri olup çıkmıştı. Aferin, demek içinde ölmemiş bir erkeklik var. Siz yine abarttığımı, duygularıma çalı dolandırdığımı söyleyeceksiniz ama benim erkekliğim Fevzi gibi değildi. Yaşadığım erkeklik, nasıl ifade edeyim, sanki, sanki teorik bir şey. Doğallığım yoktu. Sağını solunu düzelttiğim, hatta gün be gün düzeltmeye devam ettiğim, hatlardan yoksun kaba, keskin, sınırlandırılmış bir erkeklik. Bir kadını sevecek erkeklik, hayır kadın değil, bir dişiyi sevecek erkekliğim uçup gitmişti. Ne kadar zorlarsam zorlayayım, bir şeyi, birilerini hormonlarımdan ötürü sahiplenemiyordum. Sanki hormonlarım bir musluğa bağlanmış ben de o musluğun vanasını istediğim gibi açıp kapayabiliyordum: Çok kontrollü. Sıkıcı. Tekdüze. Kitabi.

Mutfağa ilkin Mulla geldi. Uyku gözünden akıyordu ama yüzü gülüyordu. Sevinmişti.

"Fevzi Abi, doktor olur olmaz ilkin seni inceleyeceğim. Bütün gece çalıştığın halde, nasıl bu kadar canlı ve candan kalabiliyorsun?"

Fevzi, tezgâhta uğraştığı işi bırakıp, Mulla'nın yanına geldi. Yüzünü sevgiyle avuçlayıp, bir çocuğu sever gibi konuştu,

"Sen doktor ol, gelir, sabahları masanı temizler öyle eve gelirim; tamam. Yeter ki ol; doktorum."

"Fevzi Abi abartma, ortalık doktor dolu; doktorla memleket kurtulsa çoktan kurtulmuştuk."

"Memleket? O ne? Sana ne memleketten yakışıklım? Sana ne ha?" Hâlâ sevgi dolu bir tonla konuşuyordu.

"Halil Abi, sen ne düşünüyorsun, haksız mıyım?"

"Mullacığım doktor olmakta bir zarar görmüyorum; ol, belki sıra kuyruk beklemeyiz. Bak ben haftaya Gata'ya gidecem, orda bir doktorumuz olsa kötü mü olurdu?"

"Orası askeri tıp Halil Abi."

"Asker masker, bir Mulla da orda olsa iyi olurdu diyorum." Fevzi şaşkın ve sevinçli bana bakıyordu.

"Xelom, ağzına kurban ne güzel konuştun öyle." Mulla'ya döndü,

"Bize insan lazım doktorum, insan, her yerde. Anladın mı?"

"Ne oluyor arkadaşlar?" Nahit'ti bu. Bekar evinin çekirdek ailesi tam tekmil mutfaktaydı.

"Fevzi Abi, ramazan davulcusu gibi bizi ayağa diktin."

"Ramazan Davulcusu? Nahitim sen hiç oruç tuttun mu?"

"Hayır, ben Kızılbaşım unuttun mu." Güldü.

"Unutmadım da, ömrünü sahur sabahlarında tüketmiş Hacı gibi konuştun."

"Ne yani Fevzi Abi, hiç oruç tutmadım diye benzetmesini yapmayacak mıyım." Fevzi, Nahit'le güreşe tutuşur gibi yapıp, sarıldı.

"Yap mühendisim yap, istediğini yap." Fevzi çocuklara sevgi kaynıyordu. Tam güreş pozisyonu almışlardı ki durdu.

"Nahit, ellerindeki boya ne böyle?" Nahit de durdu. Çok kısa bir süreliğine Mulla'yla bakıştılar.

"Okuldan Fevzi Abi, laboratuarda deney yaparken oldu."

"Öyle mi?"

Pozisyonunu aldıkları güreş başlamadan bitmiş oldu. Nahit'le Mulla'nın bakışması tuhafıma gitmişti. Ailede çocukların ebeveynlerden bir şeyler saklaması gibi bir durum vardı. Aile demişken, galiba aynı çatı altında olunduğu sürece, toplumun geneline ayna olmaktan kurtuluş yok. Tuhaf bir şekilde sanki hazırda roller varmış da herkes payına düşeni alıyormuş gibi oluyor. Nahit ve Mulla çocuklar, Fevzi baba, ben de anne rolündeydim. İçlerinde annesiz büyüyen tek kişinin rol paylaşımında anneliği alması çok da yadırganacak bir şey olmasa gerek. Herkes eksiğinin peşinde koşarmış. Fevzi, aile reisimiz, kahvaltı hazırlıyor; çocuklar, acemi arılar gibi sofrayı kurmaya gayret ediyor, fakat bir türlü masayı dolduramıyorlardı. Ben, annemiz, oturuyordum. Haftaya gideceğim Gata'da nasıl bir

muameleyle karşılaşacağımı düşünüyordum. Nedense korkuyordum. Mulla, korktuğumu daha doğrusu ne düşündüğümü tahmin etmiş gibi sordu,

"Halil Abi, Gata'da ne işin var?"

"Rapor, çürük raporu. Askerlik meselesi."

"Öyle mi? Valla alsan ne güzel olur, askere gitmez, kurtulursun." Fevzi sırtı bize dönük söze girdi.

"Xelo lan, bari evlenip öyle rapor alsaydın; biliyorsun memlekette askerlik yapmayana kız vermezler."

"İşin gücün taşkala. Vermesinler, verdiklerine sayarız; zaten o işlerden el etek çektim. Hakkımı sana bırakıyorum."

"Eyvallah Teyze Oğlu, da alınacak bir şey yok, espri yaptım."

"Yok, ben de alınmadım zaten."

"Halil Abi, bildiğim o rapor çok zor alınan bir rapor. Heyet raporu alman gerekecek."

"Mulla, benim rapor var zaten; onu kontrol edecekler. Bir de kendileri kanaat belirtecek."

"Senin raporun nereden?"

"Almanya'dan"

Sessizlik oldu. Zaten aramızda ne zaman Almanya sözü geçse sessizlik oluyordu. Çocuklar, Almanya geçmişimi henüz herhangi bir yere yerleştirememişlerdi. Haksız sayılmazlardı. Şimdiki "ben"e bakıp, benim eskiden polisiye işlere karıştığım hatta maceracı bir ruh taşıdığım kitaplarda dahi az rastlanacak bir değişim gerektirirdi. Bilmedikleri, benim, tam da öyle bir değişimi geçirmiş olduğumdu. İlk kez, yaşadığım hayatın beynimde yarattığı hasarı çocuklara açık açık söylemeye karar verdim.

"Çocuklar, size söylemedim ama az buçuk tahmin ettiğiniz gibi eski alışkanlığım sigara içmek gibi bir şey değildi. Bırakmam her ne kadar çok takdire şayan bir iş olsa da, geride enkazı olduğu gibi kaldı. Belki fark etmişsinizdir, zaman zaman ani dalmalar yaşıyorum. Olduğum yer ve zamandan anında kopu-

yorum yetmiyor, kimi zamanları bir türlü hatırlayamıyorum, o da yetmiyor, gerçi bunu ben de yeni fark ediyorum, olmamış şeyleri olmuş gibi hatırlıyorum."

"Bilinç kesilmeleri mi oluyor?"

"Mullacığım bilmiyorum bunlar dediğinle aynı anlama mı geliyor ama oluyorlar." Fevzi, sırtı bize dönük halde başladığı sözlerini, dönüp mutfağın ortasında, sinema çığırtkanları gibi devam ettirdi:

"Xelo lan, filmlerdeki tipler gibi oldun ha. Gerçekle hayal; doğruyla yalan; acıyla tatlı; karmakarışık insan Halil. Halil Kantarcı, tartınızı bilmek istiyorsanız mutlaka izleyin." Hepimiz gülüyorduk. Fevzi devam etti, "Halil Kantarcı, pancar kamyonunu ve altın gramını aynı titizlikle tartan insan: Mutlaka izleyin, hem Fevzi'yi de izleyin teyze oğludur, sonra Mulla ve Nahit, okumuş çocuklar... Batıkent'te bütün sinemalarda." Durdu, nefeslendi, "Lan biliyonuz mu, Batıkent'te sinema yok. Karayalçın'ı görürsem soracam, 'Hocam ayıp, sosyal demokratların şanına yakışır mı? Şehir kurmuş içine sinema koymamışsınız. Halbuki sinema yapıp etrafına şehir kuracaksın.'" ciddileşti. 'Ha şöyle' dedim içimden, 'sen misin her şeyle dalga geçen. Nasıl? Duvarına çarpınca, kırılmış dalga gibi kendine düştün.' Hayır, bu yaptığım haksızlık. Fevzi'nin hayata mizahla katlanabildiğini görmemek için kör olmak lazım. Belki iddialı olacak ama, içimizdeki en duyarlı insan, bence, Fevzi'ydi.

"Fevzi Abi geçen Karayalçın'ı gördüm. ODTÜ'ye gelmişti. Bu dediğinden haberdar olsam kesin sorardım."

"Nahitçiğim siz solcular yüksek siyaset yaptığınız için biz fanilerin derdini anlayamıyorsunuz."

"Abi karıştırdın, solcu olan Mulla, ben Yurtsever'im."

"Öyle mi Yurtseverim? Tanıdığın, solcu olmayan Yurtsever var mı?" Nahit biraz düşündü, güldü.

"Valla yok."

"Gördün mü!"

Mulla'nın artık konuşması gerekiyordu, çünkü cümlelerin hepsi onun önüne sürülmüştü. Poker diliyle söylemek gerekirse, ya pas deyip masadan kalkacak ya da Fevzi'nin blöfünü görüp masayı arttıracaktı.

"Fevzi Abi, sen nesin? Sağcı mısın?" Çok sade ama etkili bir hamle oldu. Fevzi bozuntuya vermedi ama hoşuna gitmişti.

"Halkım ben." Güldü. "Halkın şekli şemali olmaz."

"Niye Fevzi Abi? Halk odun mu?"

"Tam da öyle! Halk dediğin odundur. Kimi parke olur çiğnenir, kimi kakma olur süs durur, kimi işlenmez kereste kalır, kimi de kürdan olur diş temizler. Doktorum, benimle mi başa çıkacaksın?" Bu da çok güzel bir hamle oldu. Fevzi sürpriz insandı, dört asın çıktığı elde beşinci as; Hızır yani. Hem desteye dahil, hem deste dışında. "Bugünkü yüksek siyaset toplantısını bitiriyor, kararımı açıklıyorum: Eve telefon bağlatıyoruz. Kabul edenler? etmeyenler? Kabul edilmiştir."

"Aaa ne güzel olur Fevzi Abi."

"Tabii güzel olur Nahitçiğim. Şöyle kırmızı bir telefon alır, malikane masasının ortasına koruz."

"Görmemişler gibi" dedi Mulla. Fevzi hiç bozuntuya vermeden devam etti.

"Tabii görmemişler gibi. Telefonu görmüşlüğünüz var mı? Laf ebeliği yapmayın. Süs olsun diye telefon almıyoruz. Aile arası iletişimi sağlamak için alıyoruz." Bak sen, yahu bu çocuk içimden geçenleri mi okuyor. Dolmuşta da "jilet atmak" demişti. Neyse kontrolü elden bırakmayayım, hazır dalmak demişken örnek vermiş olmayayım. Fevzi devam ediyordu. "Çocuklar sizler bize emanetsiniz. Hoş kimse böyle bir görev vermedi bize ama, biz gönüllüyüz. Halil Abi'niz de biliyor, dün iş yerine siviller geldi. Yiyip içip gittiler ama durum iyi değil. Öyle görünüyor ki bunlar savaşı yükseltecek. telefonu da bunun için alalım diyoruz." Fevzi "diyoruz" diyor ama benim bu kararda herhangi bir dahilim yoktu. "Eve gelmeyen telefon edip yerini bildirecek tamam mı? Kural bu, anlaştık mı?"

Anlaşma yemeği, kahvaltısı, hazırdı. Oturup iştahla yedik. Fevzi, sivil işini niye bu kadar abarttı anlamıyordum. Umarım durum tahmin ettiği kadar kötülemez. İşin doğrusu, uzun boylu, uzun erimli düşünemiyordum. İçerden kalmaktan mı, yoksa beyinde yaşanan tahribattan mı bilmem, en fazla birkaç gün sonrasına plan yapabiliyor, onun da sağını tutsam solu, önünü tutsam arkası dağılıyordu. Şaşkınlığımın daha başka bir ifadeyle acemiliğimin hepsi hapis veya eroinden kaynaklı değildi. Hiç önem vermesem de ülke değiştirmiş, Almanya gibi noktası virgülü yerli yerinde bir ülkeden, henüz kalıbına oturmamış, durmadan kelime israf eden bozuk cümle gibi bir ülkeye gelmiştim.

***

"Golden Bar"da başlayan gastronomi kariyerim, kısa sürede, "Toros Restaurant"la zirveye çıkmış ve çıktığı gibi yere çakılmıştı. Şimdi, kariyerime sıfırdan yeniden başladığım Beyaz Mendil'de (sanırım pavyonumuzun adını ilk kez söylemiş oldum), Avrupa'da, diploması sayılmamış üçüncü dünya talebesi gibi kırgın olmam gerekirken, fazla sayılabilecek bir hoşgörüyle iş görüyor, tuhaf bir iç huzur yaşıyordum. Sökülmüş rütbelerimin omuzlarımda yarattığı boşluk, üstü örtülmesi gereken bir ayıptı; fakat saklamıyordum. Hayatla olan didişmemi, kimilerinin hırs, iktidar tutkusu veya ego dediği şey bende kaybolup gitmiş, tanrıya inanan biri olsam, sofuluğun bütün gereklerini yerine getirmiş sayılırdım. Tabii, önceki günahlarımın affedilmesi şartıyla. Almanya'da hücreme bir keresinde papaz gelmişti. (Nereden hatırladıysam bunu. Hatıralarım tuz torbalarının ucuna bağlanıp hayat deryasına salınmış gibi, tuz zamanda eridikçe yer yer yüzeye vuruyorlar. Yanılmıyorsam bir filmde buna benzer bir kaçakçılık hikâyesi vardı.) Neyse, hazır, hatıram gün ışığına çıkmışken, yeni bir tuz torbasının ucuna bağlanıp derinlerimde kaybolmadan anlatmayı deneyeyim. Ne de olsa zamanım bol. Batıkent'teki

evimizde sırt ağrısından, döşeksiz yatıp duruyorum. Almancasıyla "krank"tayım.* Bunu sonra anlatırım.

Papaz yakışıklıydı. İlk böyle düşündüğümü hatırlıyorum. Boylu boyunca siyah bir elbise giymiş, saçlar taralı, yakasız gömlek son düğmesine kadar iliklenmiş, bütün varlığıyla bu dünyaya ait bir insandı. Bir papazdan çok, kendine güvenen, her türlü riski almaya hazır bir işadamına benziyordu. Benimle, tanrıyı konuşmaya değil, iş anlaşması yapmaya gelmiş gibi sert ve şefkatliydi. Hani Dostoyevski söyler ya, 'bu insanlara göre duvar, daima düşünen, fikir adanılan, yani bizim içindir; bununla birlikte, kesinlikle bizi durduracak bir bahane değildir.'** Umarım yanlış hatırlamıyorum. İyi bir işadamı, engeli ilk gören olduğu halde yolundan en son vazgeçendir. Papaz böyle biriydi ve kesinlikle saygılıydı. Eminim, yanıma gelmeden önce, piyasa araştırması yapan bir pazarlamacı gibi, taktikler belirlemiş ve hatta istatistik biliminden faydalanmıştır. Müslüman olmadığımı, Müslüman olsam kesinlikle böyle bir ziyareti gerçekleştirmeyeceğini söyleyip, bir şeye ihtiyaç duyup duymadığımı sordu. Alman titizliği ve rasyonelliğini hamuruna katmış papaza göre dinsiz olmam, saygısızlığı hak ettiğim anlamına geliyordu. Tabii o böyle düşünmüyordu. Saygısızlığı; dinsizliği, içi boş, herhangi bir harçla doldurulması gereken duvar çatlağı gibi gören insanlara, hatta toplumlara hastı. Dindar insanlar veya dini, portföyünde bulunması gereken herhangi maddi bir varlık olarak görenler; dinsizleri nedense, bir şeyi ret etmiş değil, bir şeylerle henüz tanışmamış olarak görüyorlar. Yakışıklı, ciddi, saygılı, rasyonel ve titiz bir Alman olan papaz da öyle düşünüyordu. Ona göre ben henüz tanrıyla tanışmamış, tanışmadığım için de dinsiz kalmıştım. Bir kez daha vurgulayayım ki papaz böyle düşünmüyor, böyle davranıyordu. Yani bir dinsizle ilgili tavrı henüz davranış aşamasındaydı ve düşünceye belki de hiç ulaşamayacaktı.

---

* Krank: Hasta. Krankta olmak / krank yapmak. Hasta olup işe gitmemek.
** Dostoyevski, *Yeraltından Notlar*.

"Herr Kantarci" c'yi c olarak telaffuz edebiliyor fakat ı'yı söyleyemiyor, i olarak telaffuz ediyordu. "Pek az çalıştığınızı ama sürekli kitap okuduğunuzu söylediler. Bedeninizin de eğitime ihtiyacı var." Diğer dinleri tanımıyorum ama, Müslüman ve Hıristiyanlar çalışmaya çok takmış durumdalar. Hitler, toplama kamplarına "Arbeit macht Frei*" yazdırdı; bizde de buna karşılık gelebilecek, "boş durma beleş çalış" sözü icat edildi. Niye? Hayır, biraz tembel mayalı olduğum için değil, bedenlerin çalışmasının dinlere ne tür bir faydası var? Pek anlayabilmiş değilim. Papaz, bedenimi neden bu kadar düşünsündü? Papazın ismini hatırlamıyorum. Bedenimin değil beynimin açlık çektiğini üstelik hapis olanın beynim değil bedenim olduğunu söylemiştim. Yeni yeni hatırlıyorum, o zaman bu sohbetimiz zihnimi çok meşgul etmişti. Bence, bunu papaza demedim tabii, beden eğitimine çok önem veren dinler hapisliğe karşı olmalılar. İnsan, hapiste bedeniyle hapis kalıyor. Eğer mesele düşünce, akıl veya akıl yürütmeyse, madde bağımlılığından (Bunu Gata'dan öğrendim. Raporum kabul edildi, askerlik yapmayacağım.) ötürü İsviçre peyniri gibi delik deşik olan beynimle bile yapabiliyordum. Papaz beni ve odamı iyice inceledikten sonra gitti. Gitmeden, her zaman için yardıma hazır olduğunu söyleyip, saygısızlığa devam etti. Ona göre içimde taşıdığım boşluğun dolacağı kesindi: Nur eine Frage der Zeit.**"

İşte görüyorsunuz henüz o zaman gelmedi. Doktorumun tavsiyesi ve raporuyla uzandığım sert zeminde, anıların yumuşak boşluğunda yolculuk yapmak bile içimi doldurmuyor. Papazın beklediği dolgu ise henüz ufukta görünmüyor. Geçen, Ankara'yı keşif gezilerimin birinde Hacı Bayram Camii'ne gittim. Bahçesi, binası, girişiyle daha ziyade bir okul veya taşra hükümet konağını andırıyor. Ben daha tarihi, daha sevimli bir yer olarak düşünmüştüm. Camii ve kiliselere yolum pek düş-

* Çalışmak özgürleştirir.
** Sadece zaman meselesi.

medi, çoğunlukla turist gözüyle seyrettim. Köln'deki Dom Kilise'sine gitmişliğim var; hakikaten etkileyici bir yapı. Bir gün yolum İstanbul'a düşerse en çok camileri gezmek isterim. (İlyas, devrimi yapamadığına değil terk ettiğine yandığı şehirde merak ettiğim ilk şeyin camiler olduğunu duysa kızar mıydı? İlyas bu, sağı solu belli olmaz, kızar da sevinir de.) Yeni yapılanların hiçbir özelliği yok. Yeni demişken, Koca Tepe Camii'ni de gördüm, sanki alt katına market açmak için yapılmış. Camilerle kiliseler arasındaki en büyük fark nedir dense, önce bakımlılık sonra sadelik derim. Nedense camiler dükkânlarla iç içeler. Kiliseler öyle değil, kiliseler ticaretten uzak duruyorlar. Mesela kilisede konser ve tiyatro salonu gördüğümü hatırlıyorum. İlginç. Yine de oralar, bence, insanın kendini rahat ve büyük değil, huzurlu ve küçük hissettiği yerler. Her şey neyse de, kapısında dilencinin olduğu bir yapının içinde nasıl huzur bulunuyor anlayabilmiş değilim. Bana çok bencilce hatta hastalıklı geliyor. Buraya nereden geldim ya! İnsan bütün gün gözleri tavana diker, yatarsa böyle mi oluyormuş. Demek boşuna denmemiş: Hastanın aklına, doktorun... Neydi unuttum.

Hiç sırt ağrısı çekmemiştim. Sırt diyorum ama bel de olabilir. O kadar uzak olduğum bir ağrı ki ikisini karıştırıyorum. Gata'ya gittiğim haftanın cumartesisi, Beyaz Mendil'in yelkenlerini şişirmiş, tam hız gece aldığı bir saatte iş kazası geçirdim. Mutfağımız ve servis aralarında dinlendiğimiz yerimiz, mekândan üç basamak yükseklikteydi. Servisi daha ziyade tezgâhtan aldığımızdan, merdiveni boşken kullanıyorduk. Başka türlü eziyet olurdu. "Pause"lerin, aman pause diyorum hâlâ, araların birinde servise geliyordum ki, birinci basamakta ayağım kaydı. Arkaya kaykılmamla birlikte sanki bir anlığına mekânı hafifçe havalandırıp tekrar yerine bıraktılar. Halbuki yerine bırakılan mekân değil kıçımdı. Kaba etim son basağa değdiğinde, orta basamak sırtıma kamçı gibi inmişti. Nefesim kesildi. Tavana bakan gözlerimden yaş süzüldüğünde, tepem-

de Fevzi'yi gördüm. Acıyarak bakıyordu. O acı içinde bir acı daha duydum. Darbe Malkoçoğlu filmlerinde görülen türden bir darbeydi. Sanırım içimde bir şeyler yerinden oynadı. Antarktika'daki bin yıllık buz dağının ani bir darbeyle yerinden oynaması gibi. Yoksa, insanlar kendine gelsin diye suratlarında patlatılan tokatlar tevatür değil mi? Onun gibi bir şey olmuştu. İçimdeki kadim buz kalıpları yerlerinden oynamış, neticesinde Fevzi'nin bana acıyarak bakan gözlerini görmüştüm. Değişiklik, acıyan gözleri görmem değil, acınmaya üzülmem olmuştu. Buz dağı yerinden oynadığına göre onu, okyanusun sonsuzluğunda katedeceği ve katederken de her damlasını ayrı ayrı bırakacağı bir yolculuk bekliyordu. Hangisi daha iyi? Kaidesine sağlam bir heykel gibi dünyanın kutbunu kaplamak mı? Yoksa okyanusa çıkıp okyanusta kaybolmak mı? Mustafa Amca ne demişti: "Bilendikçe tükeniyoruz." Mustafa Amca ne garip insandı. Gerçi tanıdığım aşçıların hepsi gariptiler zaten. Demek o mesleğin de böyle bir özelliği var. Kadersizlikte Mustafa Amca'ya benzettiğim Duran Abi de tuhaf biri. İnsan, Duran Abi'nin ellerine baktığında, mümkün değil o ellerden lezzet ummaz. Kaya çatlağından fışkıran bahar suyunun zarafeti neyse Duran Abi'nin yaptığı yemekler de ellerinin yanında öyle dururdu. Bir tuhaflığı da Eşkıya Pilavı'ydı. Duran Abi de Eşkıya Pilavı'nı biliyor fakat fesleğen yerine kekik kullanıyordu. Keşke ağrı kesici de yazdırsaydım. Doktorum yazmış olsa şimdi ne iyi olurdu. Merhem vücut soğuyunca pek fayda etmiyor. Sırt çok önemliymiş; hakikaten. Gerçi insanın neresi ağrırsa canı orda atarmış derler ama sırt gerçekten önemliymiş. Tam da Ankara'yı keşfetmeye başlamıştım; talihsizlik. Neyse ayağa kalkar kalmaz daha fazla gezeceğim. Hep gideceğim diyorum ama sonra unutuyorum. Fikri Usta'ya da uğramam gerekiyor. Sonra korktuğumu düşünecek. Gidip emaneti almak istiyorum. Bir taraftan da fena halde merak ediyorum. Fakat her şeyden önce beli doğrultmam (demek deyim buradan geliyormuş) gerekiyor.

***

Ulus Rüzgârlı'daki SSK Hastanesi, bir hastaneden çok, sokağa ait herhangi bir yapı gibi sırasına girmiş, sokağı gözlüyordu. Girişine birkaç basamakla inilen yapının, geniş sayılabilecek girişi ve bütün hastanelere özgü bir iç karışıklığı vardı. Sırtımı basamakla mühürlediğim gece, Beyaz Mendil'e ait pikapla, ne oturabilir ne de uzanabilir vaziyette acile götürülmüştüm. Sessiz bir geceydi ve şanslıydım; çünkü nöbetçi doktor fizik tedavi uzmanıydı. Kumral, ciddi, uzunca boylu, ciddiyetinde daha sonra fark ettiğim mizah gizleyen, karizmatik bir doktordu. Bana, canı yanan birine değil, daha ziyade, üretim bandında sırası gelmiş bir pakete bakar gibi bakıyordu. Hiç sevecen değildi ve bana yedi yıl ceza kesen Alman hâkimi hatırlatmıştı. Hemşire ve hasta bakıcıya birkaç soru sorduktan sonra, -sanırım soğumuş çaydan bahsettiler- bana döndü. Korkmadım değil. Birazdan, niye düştün? Neden hastanelik oldun? Bak dünyanın başka bir ton önemli meselesi var diyecekmiş gibime gelmişti.

"Sırt mı?"

Ellerini uzattığında, vücudumun her yeri ağrı kesilmiş, bedenimin belden aşağı kısmı benden kopacak sanmıştım. Ellerini sırtımda gezdirdi, ağrıyan yerimi bulduktan sonra, o bölgeyi sanki kasti ağrıttı. Tam olarak nasıl sordu hatırlamıyorum; ağrının pençesinde bütün kontrollerimi kaybetmiş, suyun girdabına düşmüş yaprak gibi titreyerek cevap verdim.

"Dîeşe*."

Elini hafifletir gibi oldu ya da bana öyle geldi.

"Xalo, memleket nere?"

Ağrımı unutmuş, başımı çevirmiştim. Demin bahsettiğim ciddiyetini indirmiş, muzırca gülümseyen iki parlak gözün ışığında yeni bir cümle kurma arifesinde, vereceğim yanıtı bekliyordu. Zor bela, "Konya." dedim.

* Ağrıyor.

"Konya. Mevlana torunu, Sema'ya bir miktar ara vereceksin. Nasıl oldu?"

"Merdivenden kaydım, sırtım basamağa geldi."

"Evet."

Bütün diyalogumuz bu kadardı. Özellikle "evet" konuşmaya atılmış jilet gibi bütün kelimeleri budayıp geçmişti. Film çektirip verilen ilaçları almak gerekiyordu. Doktor, başka bir hastaya gitmiş, bunları hemşire söylemişti. Sabaha kadar hastanede kaldık. Fevzi, işlemlerimi yaptırmış, bir hafta sonrası için randevu da almıştı. Reçeteye baktım, mühürde Dr. Ali, – bak soyadı unuttum, tanıdık bir şeydi ama. Bir hafta sonra, beli biraz düzeltmiş vaziyette, Ali Bey'in kapısında sırada bekliyordum. Kalabalıktı. Sıram geldiğinde odasına girdim. Giriş solda masası, masada göze çarpan ilk şey iki oğlan çocuğunun çerçevelenmiş fotoğrafıydı. Beni hatırladı. Bugün yüzü biraz daha yumuşaktı.

"Mevlana Torunu ne yaptın? Beli biraz doğrultabildik mi?"

Takılıyor olsa da, bir doktordan yüz bulmuş olmanın rahatlığı içinde yanıt verdim:

"Eh, fena sayılmaz ama henüz semah dönemem." Boğazdan gelen bir sesle güldü,

"Onun için tıbbın tornasından geçmen gerekecek."

Bu arada, giriş karşıda mavi bir perdeyle odadan ayrılmış muayene masasına geçtik. Üstümü çıkarıp, yüzü koyun masaya uzandım. Burun ve ağız için bırakılmış boşluğa ağzımı yerleştirdim. Ali Bey, sırtı ağrıyan birinin değil, masaj isteyen birinin sırtını eller gibi elliyordu. Hareketlerinde hiçbir yumuşaklık yoktu.

"Xalo, nerde çalışıyorsun?" Bir taraftan ağrımı nefesimle yumuşatmaya çalışıyor, bir taraftan sorusuna yanıt arıyordum. Pavyonda çalıştığımı nedense gizleme ihtiyacı duydum.

"İlerde solda, bir gece kulübünde garsonluk yapıyorum."

"Bizim sokakta?"

"Evet, Ziraat Bankası'nı geçtikten sonra."

"Öyle mi? Hiç gözüme çarpmadı."

"Biraz gizlide kalıyoruz."

"Çok ağrıdı mı?"

"Evet, biraz ağrıdı. Bu sefer mümkünse ağrı kesici yazabilir misiniz?"

"Yazarım, ama mümkün mertebe almamaya gayret et. Ağrı kesiciler tıpkı piyasada kontrolsüz dolaşan vitamin hapları gibi vücudu tembelliğe alıştırır. Ağrı, aslında, vücudu bir nebze dirençli tutmaya yarar. Gece mi çalışıyorsun?"

"Evet."

Muayeneyi bitirdi. Giyinebilirdim. Doğrulmuş, muayene masasında oturuyordum. Ali Bey ayakta, konuşmaya devam ediyordu.

"Sizde metabolizma biraz farklı çalışır. Şimdi", dedi, masasına gitti. Koltuğuna emanet oturup, eldivenleri çıkardı. Yanında duran küçük çöp sepetine attı. "İnsanın içinde biyolojik bir saat var. Bu saat gündüz uyanık gece uyur vaziyettedir. Bu yüzden boş olduğunuz zaman, haftada kaç gün izin yapıyorsunuz?"

"İki"

"Hah işte o günleri mümkün mertebe normal yaşamaya çalışın. Vücut, esas ritmini unutmasın. Kazadan kaynaklı olmayan sırt ağrılarının çoğu belki de hepsi, vücut ritminin bozulmasından kaynaklanır. Eh bizim insanımız da buna fazlasıyla meyilli. Spor yok, doğru dürüst beslenme yok, sokaklar desen harap, iş yerleri kontrolsüz. Yani anlayacağın, biz sırtı ağrıyan bir milletiz. Kaç kardeşsiniz?"

"Üç. İki kız bir erkek."

"Ooo, tek erkek!" Gülümsedim,

"Ali Bey hiç faydasını görmedim. Şımartacak Anne baba olmayınca; bir de en büyük."

"Sen de mi en büyüksün?"

Ali Bey'le, Kürtlüğü saymazsak, ki o doktor yazısıyla yazılmış zor okunabilen bir reçeteydi; en azından Ali Bey'de öyle

duruyordu, ilk ortak şahsi noktamız buydu. Sorusuna yanıt vermemi beklemeden devam etti, "En büyük olmak zor. Hele bizim gibi bir ülkede." Zamansız kesiverdi. Önlüğün ön cebinden aldığı kalemle bir şeyler yazmaya başladı, rapordu. "Yine rapor yazıyorum. Bir hafta sonra gel. Bu arada yürüyüş yapmayı unutma. Dediğim gibi ağrı kesicileri mümkün mertebe kullanmamaya gayret et."

"Ali Bey, bir de korse yazabilir misiniz? Bir arkadaşım çok faydasını gördüm demişti."

"Arkadaşın doktor mu?" Bozuldum.

"Özür dilerim, işinize karışmış oldum."

"Estağfurullah." İşte ikinci nokta. "Estağfurullah"ı en az benim kadar mesafeli kullandı. Devam etti, "Biz doktorların en sık karşılaştığı sorunlardan biri arkadaş tavsiyeleridir. Arkadaş tavsiyesine kulak vermek kötü bir şey değil ama bizim millet her konuda uzman olduğu için biraz dikkat etmek gerekir. Geçenlerde, bir doktor arkadaşımız anlattı. Kitap okur musun?"

"Evet." Eminim o anda gözlerim parladı; çünkü Ali Bey'in gözlerinde, gözlerimde ışık gördüğünü görür gibi oldum.

"Ruslar bizlere çok benzermiş. Dostoyevski okudun mu hiç?"

"Okudum. Yeraltından Notlar, Budala."

"Karamazov Kardeşler'i?"

"Yok onu okumadım."

Artık doktor hasta değil, edebiyatın kapısını aralamış iki edebiyatseverdik. Ya... Galiba Ali Bey'in soyadı... Neyse, hatırlayamayacağım.

"Ben de okumadım ama başlayacağım. Çekmecesinden iki cilt Karamazov Kardeşler çıkardı. Kitap kapaklarına düşkünlüğümü biliyorsunuz. O anda kalkıp, kitapları Ali Bey'in elinden almamak için kendimi nasıl tuttum, bilemezsiniz.

"Dostoyevski, 'bir Rus gencine ödev olarak, hiç tanımadığı yıldız haritasını ver, devri gün, haritayı, bazı yıldızların yanlış

yerleştirildiğini söyleyerek geri getirir' demiş. Arkadaştan bunu duyunca ilk işim Karamazov Kardeşler'i almak oldu. Bazen acaba Dostoyevski bizi demek istedi de yanlışlıkla Rus mu yazdı diye düşünüyorum. Xalo; makamın incesi, muhammedin Türkçesi, kısacası yani, korse yok; tune.*'" Güldü.

"Ali Bey, bundan daha büyük ikna tanımıyorum.

"Estağfurullah."

Kalktım. Tokalaştık. Hastaneyi öğrenmiştim; bir iki merdiven, kapı derken sokaktaydım. Niyazi Amca, bir keresinde "Bazı kada hayırlı olur" demişti. İşte o "kada"nın hayrını yaşıyordum. Rüzgârlı'dan İstanbul Caddesi'ne indim. Dolmuşlardan birine el edip, bindim. Gençlik Parkı'nın köşesinden belediye otobüsüne, doğrudan Zafer Çarşısı. Çarşı'nın Kızılay'a yakın girişinden merdivenlerden indim. Tam karşısı matbaa, mis gibi kâğıt kokuyor. İçeri girdim. Zafer Çarşısı, uzun bir koridor. Ada Kitap hemen girişte sol kol üzerinde. Kasada her zamanki; caz yüzlü, kibar erkek. Ortalık sakin. O kadar kararlı içeri girmiştim ki, normalde müşterilerin tepesinde bitmeyen çocuk, kasayı bırakıp yanıma geldi.

"Beyefendi buyurun."

"Karamazov Kardeşler."

***

İşin kolayına kaçmam gerekse, Lukas beni baştan çıkardı der, işin içinden çıkarım; ama ayıp olur. Hem sadece Lukas'a değil, kendime de ayıp olur. Hatalarından doğrular üretip, doğru bir hayat yaşadığımı iddia edecek değilim; zaten böyle bir davranış anca kadercilerde olabilir. Kadere inanmadığımı söylemiştim. Fakat yine de kurulu tezgâhın üretim yapması gibi bir şey hayat. Tezgâh yanlış kurulmuşsa ürün sürekli hatalı oluyor. Öyleyse hayatımın tezgâhını nasıl kurdum? Hem bugünün bilgisiyle kurulacak tezgâh yarına nasıl doğru ürün verebilir? Acaba dogma denen şey, bu yüzden mi hayatı sabit

* Yok.

tutmak istiyor? Bilmediğim bir sürü soru. Hoşuma gitmiyor değil. İyi ki bir sürü şey bilmiyorum. Kısacası, Lukas, bahanemdi; sebebim değil.

Mulla eve Ezginin Günlüğü'nü getirdiğinden beri onları dinliyorum. Sırtı ağrıyan ve gözlerini tavana dikmesi gereken biri ne yapmalıdır dense, Ezginin Günlüğü'nü dinlemelidir derim. Sumru Hanım'ın sesinden 'Çocuğun Kurguları'nı kaç kez tekrarladım bilmiyorum. Kaçak çay tadında muhteşem bir ses Sumru Hanım. Köpüğü üstünde bir denizin martısı olmak; o martının gagasından damlayan bir damla tuzlu suyun ağır çekimde, denize, hüzne düşmesini seyretmek gibi bir şey. Denize karışmak, denizine karışmak. Bir damlanın nezaketi ve marifetiyle; okyanusun herhangi bir parçası olmak ...

"zaman geçecek mi çalı diplerinden
anılar yürür gibi sulara
bak sevindiğin kadar aynalara
bir savaş gökleşecek denizden"

Kitap, belki Kulu'da kalsam da okurdum. Aşk ... her yerde. Fakat rock müziğini, müziği daha doğrusu, Almanya olmasa tanıyamazdım. Sırf bunun için bile, çektiğim bütün acıları temize çekebilirim. Sırf bunun için bile Lukas'a bir ömür dua edebilirim. Sırf bunun için bile bir başkasına rock dinletebildiğim için kendimi mutlu hissedebilirim. Mutluydum. Mulla'yla hiç hemşeri olmadık. Farklı dünyalardan, farklı yörüngelerden iki gök cismi gibi aynı hizaya geldiğimiz Batıkent Ankara'da, herhangi bir niyet beslemeden çekim alanlarımızı değiş tokuş ettik. Pink Floyd dinlettim, Ezginin Günlüğü'nü dinletti. Hiç yadırgamadı, daha önce tanıdığı bir türküye eşlik eder gibi dinledi. Sır kapısını böylece geçmiş oldu. Pink Floyd, bence, bütün maceralardan sonra saklanabildiğimiz en korunaklı okyanus limanı. Mulla, The Dirk Side of The Moon'un kapağına şöyle yazmıştı:

'Kaçıncı kezdir ilk kez dinliyorum Pink Floyd'u'

Ödeştik. Böylece yörüngelerimizin imanını bozmadan, Müslümanların büyük bir huzur içinde tarif ettiği gibi; kainatın, yaratıcının müşfikliğinden nizam alan ahenginde, kaldığımız yerden, ama bir öncekinden daha güçlü vaziyette dönmeye devam ettik. Mulla'nın içinde, dokunan elin niyetine göre şekil alan bir toprak vardı. Kimi vakit fırında pişmiş porselen kadar sağlam, kimi zaman çömlekçi ustasının tezgâhındaki çamur kadar yumuşacık. Nahit öyle değildi. Daha ziyade içine dönük, ortalaması sert bir toprak taşıyordu. Her tohumun ekilemeyeceği cinsten bir toprak; meşe ağacını arşa taşır ama menekşeyi boğardı... Menekşe... Nahit'in, ailenin en büyüğü olanlara özgü bir ciddiyeti vardı. Pek göstermemiş olsam da, benim de gizlimde aynı ciddiyet duruyordu. Bazen, kız kardeşlerimi düşünürken o tarafımı sis perdesinin ardında görüyordum.

Ali Bey'in tavsiyesi üzerine, kısa süreli yürüyüşler yapıyordum. Aslında daha uzun yürüyebilirdim ama yetiştirmem gereken bir iş vardı. O yüzden çabucak çıkıp, keyfime göre bir yön belirliyor, gidip geliyordum. Batıkent koca bir şantiyeydi. Henüz caddeler oturmamış, sokaklar yerleşmemiş, anılara mekân olacak yüzler ortaya çıkmamıştı. Fevzi'nin dediği gibi, sineması yoktu ama parkları plan dahilinde çizilmişti. Hafta tamam oldu, tekrar doktordayım. Bu sefer randevum öğleden sonraya verilmiş. Ortalık sakin. Adımın okunmasına gerek yok çünkü benden başka bekleyen kimse yok. Sanırım Ali Bey de, odasında yok zaten. Yanılmamışım. Çok sürmeden koridorda göründü. Üstünde beyaz doktor önlüğü, kumaş pantol, kundura, bakımlıydı. Beni görünce gülümsedi,

"Xalo, bir sen mi varsın?" Elimle etrafı gösterdim,

"Evet, tek hastanız benim." Genizden gelen bir gülmeyle içeriye davet etti. Her iki anlamda da, daha rahat hareket ediyordum.

"Ali Bey'in işi rahatmış sanmayasın. Sabah seansında yüzden fazla hastaya baktım. Bizim millet işte, hastalıktan bile yağ çıkarıyor. Hepsi, randevuyu sabaha yazdırıp, öğleden sonrasını boşa çıkarıyor. Neyse, nasıl olduk? Toparladık mı biraz?"

"İyiyim. Sanırım iyileştim."

"İyi. Sırt ağrısı, eziyetli ama nazlı hastalıktır; üstelik alışkanlık da yapar. Hastalarımızın önemli bir kısmı, sırt ağrısını cüzdanında para gibi taşır. Dikkat et sende de alışkanlık olmasın."

"Yok Ali Abi, pardon Ali Bey."

"Sorun değil Ali Abi de diyebilirsin."

Üstümü çıkarırken bir taraftan da, söyleyeceğim cümleleri tanzim ediyordum. Bir haftadır hazırlandığım bir görüşmeydi. Muayene masasına uzandım, Ali Bey, pardon Ali Abi hastalıkların yerini bilen elleriyle zedelenmiş yerime bastırdı, evet ağrıyordu ama, nefesimi kesen ağrıları düşündükçe bu sıradan bir ağrıydı. Birkaç tıbbi terim kullandıktan sonra, sırtıma şaplak atıp kalkmamı söyledi.

"Aferin Xalo, umduğumdan hızlı iyileştin. Bizim halkımız çoğunlukla doktorların dediklerini yapmamayı marifet sayar; hoş her söylediğimiz doğrudur denemez ama boşa da konuşmuyoruz.

"Ali Abi, ben halktan değilim."

Güldük. Amacım espri yapmak değil, hatta cümleyi böyle kurmak da değildi. İnsan bir şeye çok yoğunlaşınca istediği performansı yakalayamazmış; o durumdaydım. Belki cümlemi toparlarım derdine yeniden ağzımı açacaktım ki, Ali Abi, masasına oturdu ve konuşmaya başladı. Bir taraftan da eldivenlerini çıkarıyordu.

"Xalo, dikkat et, halktan değilsen de dışına çıkmamaya gayret et."

Üstümü giyinip, karşısına oturdum. Elimdeki poşetten bir kitap ve not çıkarıp Ali Abi'nin masasına bıraktım

"Ali Abi, bu, kabul ederseniz, benden, haddim olmayarak, size bir hediye. Nazım Hikmet, 'Kuvayi Milliye Destanı' Bu da geçen hafta söylemiş olduğunuz Dostoyevski'nin sözünün tam tamı."

Ali Abi'nin yüzü, şaşkınlıkla sevinç karışımı bir hal aldı. Kitabı eline aldı. Tıpkı benim gibi ön ve arka kapağını okşadı. Kitabı bırakıp notu okudu.

"Xalo, sayfasını bile yazmışsın.

"Evet Ali Abi, geçen hafta buradan çıkıp doğruca kitapçıya gittim. Bir hafta içinde de okudum."

"Hepsini?"

"Hepsini."

Yüzüme değil, Kuvayı Milliye Destanı'nın kapağına bakıyordu. Sanki orda da görüntüm varmış gibi bana konuşuyordu.

"Bir hafta içinde iki cilt Dostoyevski okudun ve yanıma geldin." Başını kitaptan kaldırıp yüzüme baktı, "Demek böyle de oluyormuş?" Soru bana değil, içinde düşündüğü bir şeye ya da birilerineydi.

"Xalo çok teşekkür ederim. Sen Dostoyevski okuyan ve bana Nazım hediye eden ilk hastamsın. Çok fazla olan bir şey değil bu."

"Size layık değil" dedikten sonra bir kez daha yanlış cümle kurduğumu fark ettim. Ne yapayım, nihayetinde bir hastaydım ve doktoruma yanlış yapmamın bir sakıncası yoktu. Ali Abi, telefon ahizesini kulağına aldı, kısa bir numara tuşladı, çay isteyip istemediğimi sormadan iki çay istedi. Notu bir kez daha okudu, dudaklarından okuyabiliyordum.

"Xalo, üç kardeştiniz değil mi?"

"Evet."

"Anne, baba vefat mı etmişlerdi?"

"Anne ben küçükken, Baba da ben Almanya'dayken."

"Annesiz büyüdün." Masasına herhangi bir yerine bakıyordu. "Annesizlik iyi değil. Doğada ait olduğumuz ve aidiyetini

kesinlikle bildiğimiz yegâne varlık anne. Annesizlik evsizlik gibi bir şey olsa gerek." Cümlesine üç nokta koyar gibi sustu. "Çıplaklık." Yüzünü masadan bana çevirdi. "Annemi severim." Güldü. "Fakat yine de en çok kavga ettiğim insandır. Almanya'da mı kaldın?"

"Evet. Peder, ilk Alamancılardan. Liseyi bitirince ben de yanına gittim."

"Babamın da öyle bir macerası oldu daha doğrusu başladı ama sonuçlanmadı. Kendisine hiç demedim ama iyi ki gidemedi, gitmedi. Sanki böyle bütün kalamazdık gibime geliyor." Yüzü daha da yumuşadı. "Xalo, dokuz kardeşiz. Aile kalabalık."

"Maşallah."

"Almanya'dan kesin dönüş mü yaptın?"

"Onun gibi bir şey."

"Nasıl, burayla ora farklı değil mi?"

"İster istemez."

'İster istemez,' deyip beni tekrarlamıştı ki çaylar geldi. Aklıma Fikri Usta geldi; fakat burada durum normaldi. Hademe, üniformalı bir erkekti. Sadece Ali Abi'yi değil, bastığı betonu, baktığı duvarları, elindeki tepsiyi, masa, sandalye, perde çevrede her ne varsa her şeyi yılların alışkanlığıyla içine sindirmiş memurluk görüyordu. Çayları bırakıp çıktı. Ali Abi, kaldığı yerden devam etti.

"Standardımız fakirlik; farkımız bu. Almanya'dan Avrupa'dan Amerika'dan en büyük farkımız fakirlik; marifetmiş gibi bir de övünürüz bununla. Özal, ben zengini severim dedi diye hepimizin zoruna gitti, tamam Özal'ın imanına kefil olmam ama fakirliğin de sevilecek nesi var anlamam, ha Xalo?" Dalmıştım.

"Haklısın Ali Abi" diyebildim ancak.

"Lise talebesiydim. Abidinpaşa'da bir gecekonduda oturuyoruz. Evin üstü dursa altı, altı dursa üstü kayıyor. Yağmur yağmaya görsün her taraf su. Kışı perişanlık, yazı perişanlık.

Yazın bohçacılık yapıyoruz. Ankara'nın bütün ilçelerinde bohçacılık yaptım. Bazen civar ilçelerden hastalarım geliyor. Özellikle kadınlar tanıyacak gibi oluyorlar. Bir taraftan da konduramıyorlar. Yüzlerinden anlıyorum, biraz cesaret bulsalar *'sen bizim orlarda buhcacılık yapıver çuçuk değilmin' deyverecekler.*", Güldü. "Bir gün, memleketten arkadaşım Mustafa'yla birlikte yine Ankara köylerini geziyoruz, akşam oldu kimse bizi misafir almadı. Ne yapalım ne edelim derken, köy çıkışına toplanmış, patozu bekleyen buğday yığınının içine girdik. Mevsim yaz ama akşamları serin oluyor. Biraz dinlenir sonra yola düşeriz dedik ama yorgunluktan içimiz geçmiş, insan traktör sesi karışık bir gürültüye uyandık. Şafak atmış, yekinip saptan çıktık." Güldü. "Köylüler sapın içinden çıkan iki kişiyi görür görmez, çalışır motoru dahi arkalarında bırakıp kaçmaya başladılar. Onlar köye doğru, biz tersine kaçıyoruz." Durdu. Yüzüme baktı. "Gördün mü ben de yaşadığım fukaralıkla övünüyorum. Halbuki Xalo, yeryüzünden kaldırılması gereken ilk şey bence fakirlik. Neyse, nereden geldik buraya. Masada Dostoyevski, Nazım varken konuştuğum şeylere bak."

"Ali Abi, onlar senin konuştuklarını konuştukları için büyük insan oldular."

"Eyvallah Xalo, estağfurullah." Yüzü ciddileşti.

"Ali Abi, ben Almanya'da hapis yattım." Yüzüme ifadesiz baktı. "Rahat durmadım. Bazen kendimin bile şaşırdığı bir haylazlık, yaramazlık, asilik; aslında tam adını koyamıyorum, yaptım. Onlar da yatırdılar. Aslında bu kadar da değil. Madde bağımlılığım da vardı." Yüzüme yine ifadesiz baktı. "Hayatın bütün ışıkları sönmüş, karanlıkta karanlık bir yolu yürürken karşıma Nazım çıktı, bu kitabı." Masadaki kitabı işaret ettim. Ali Abi kitabı tekrar eline aldı. "Yıllar sonra ilk bu kitapla gülümsedim. Biraz tesadüf biraz cehalet ama gülmüş oldum."

"Bağımlılık?"

"Atlattım, yani her sabah yeniden atlatıyorum ama pek acısı kalmadı."

"Damardan, burundan?"

"Damardan."

"Geçmiş olsun. Avrupa'da sanırım güncel bir sorun. Bizim buraya henüz gelmedi ama eli kulağındadır. Bağımlılığın bir etkisi kaldı mı?"

"Kaldı", dişlerimi göstererek", Hepsi takma."

"Evet, tipik etkilerden biri. Başka bir tahribat yapmamışsa dişe şükretmek lazım." Çok kibarca, beyinde hasar var mı diye sormak istiyordu.

"Bir de zaman zaman ani dalmalar oluyor; dünyadan kesiliveriyorum sanki."

"Bolca spor yapıp, sürekli zinde kalmaya çalışacaksın. Sigara, alkol var mı?"

"Sigara var ama alkol o kadar değil."

"Hemen bırak. Pek dillendirilmiyor ama sigara da bir madde bağımlılığı. Diğerleri gibi kısa dönemde olmasa da uzun dönemde en az onlar kadar tahripkâr. Dalmalar içinse bulmaca, temiz hava, bak kitap okumayı iyi bulmuşsun, belki de seni o kurtardı." Yüzümdeki hafif tebessümün içinde, hayatta kalmanın gururu yok değildi, Ali Abi, meseleyi daha fazla uzatmak istemedi.

"Artık işbaşı yapabilirsin, değil mi?"

"Sanırım yaparım." Kararsız kaldım ama devam ettim. "Ali Abi bir gün sizi iş yerimde ağırlamak isterim ama sanırım oraları pek sevmezsiniz."

"Vallahi Xalo hayatımda hiç gece kulübüne gitmedim."

"Ali Abi, ben utandığım için gece kulübü dedim aslında bir pavyonda çalışıyorum."

"Xalo, farkları ne bilmem, kaldı ki bunda utanılacak ne var? Daha demin sana bohçacılığımı anlattım ya. Ne yapalım bizim memleketimiz böyle, biz fakirlikte eşitleniyoruz." Kısa süreli bir sessizlik oldu. Sözü isteğime getirmem ayıp olur mu diye düşünmeye başlamadan kendimi engelleyip, yüzsüzlük yaptım.

"Ali Abi, kızacaksın ama korse taksam... Bazen çok üşüyor da."

"Korse mi? Peki ama alışkanlık yapma. Alışkanlık yaparsan sırt kasları zayıf kalır. Hem yürüyüşlerini de aksatma. Var mı oturduğun yerde uygun yürüyüş alanı."

"Batıkent'te oturuyorum. Belki biliyorsunuzdur, her taraf inşaat."

"Batıkent'te mi? Nerede?"

"Jandarma, postanenin arkasında."

"Yapma ya, Güneşkent'te mi?"

"Yok, arkasında derken, altında. Güneşkent'in köşesinde."

"Ha o uzun yapılarda mı? Nasıl onların içi?"

"Bence içi de dışı da güzel."

"Bir ara orada ev bakmıştım ama o zaman henüz inşaattı. Ara sıra önünden geçiyorum güzel yaptılar. Yanılmıyorsam marketi de var."

"Market?" der demez, Abuzeri'i hatırladım. "Ha evet, bizim Katim mi Abuzer'in yeri. Adı market ama kendisi bakkaliye."

"Gözü açık biri ama, inşaatın bekçisiydi orayı kaptı."

Ali Abi'ye teşekkür edip çıktım. Cebimde Fevzi ve çocuklara anlatacak güzel bir haberim vardı.

***

Hastaneden çıktıktan sonra doğruca eve gittim. Fevzi henüz işe gitmemiş, mutfakta türkü söylüyordu. Salonda Mulla, Mulla'nın yanında bir çocuk vardı. On, on iki yaşlarında esmer sandalyeye oturmamış da masaya yapışmış gibi duruyordu. Mulla'yla bakışıp mutfağa geçtim. Çocuk başını kaldırıp bakmadı. Mutfağa, Fevzi'nin türküsüne girmiştim ki, Fevzi, kollarını açıp bana geldi,

"Pehlivanım, beli sakat, dişi sakat Mustafa dost dost, hoş geldin." Güldüm.

"Hayırdır, yeni bir skeç mi?"

"Evet. Kim var içerde gördün mü?"

"Sahi kim o çocuk?"

"Benim çocuk. Yıllar sonra kavuştuk, hemen Mulla Abi'sine teslim ettim. Al, doktor yap dedim." Şaka mı gerçek mi bilemeden yüzüne baktım. "Ne o, inanmadın mı?"

"Allah bir desen, evvela espri sanırım." Sesini kısarak yanıt verdi,

"Xelo lan, biliyor musun, 'Allah bir' gerçekten iyi bir espri."

"Hata bende ki seni ciddiye alıyorum."

"Tamam, tamam. Çocuk benim değil. Katim mi Abuzer'in." Yine yüzüne baktım, "Vallahi lan, Yalanım varsa Yılmaz çarpsın."

"Ne işi var burada?"

"Bizim doktor, hazır çorba almaya gitmiş, ki kırk kere dedim almayın diye, alıyorsanız da tarihine bakın bari. Abuzer de, 'Çocuğu da katim mi' demiş. Ha ha ha. Bedavadan ders çalıştıracak. Adam sırf ekonomi. Lan Xelo acaba kitaplarda bu tür adamlara ne diyorlardır? Eminim bir adı vardır. Herif adım atarken kâr-zarar hesabı yapıyor."

"Ne yapsın, bak boyunca çocuğu varmış, geçim derdi."

"Vay *Deyzeoğlu*, iyice memleketli oldun. Jargonu da kaptın. Geçim derdi ha." Şakadan ciddiyete çabuk geçti. "Bana bak, Beyaz Kamil seni sorup duruyor? Ne oldu bel?"

"Bel tamam. İstersem bugün bile işbaşı yapabilirim ama, rapor yarın bitiyor."

"Evet, evet sen iyice buralı oldun artık. *Böyük Angara*'yı dolaşa dolaşa "Angaralı" oldun *Deyzeoğlu*. Bana bak, yarın işe geldiğinde yine de tutuk çalış tamam mı?"

"O niye?"

"Sen beni dinle. Angaralı olmuş olabilirsin ama daha çok eksiğin var. Biraz belini tutacan, oflayıp, puflayacan; işe iyileşip gelmiş değil, iyileşmeden gelmiş havası verecen. Toplu bir yalan seansı yani. Tamam?" Anlamadığımı görmüş olacak ki, tekrarladı, "Tamam?"

"Tamam, tamam."

"Ben şimdi çıkacam. Mulla'ya söylersin, Abuzer'i bedavaya alıştırmasın; yoksa salon dershane olur."

"Niye erken çıkıyon?"

"Yenimahalle Erenköy Caddesi'ne* gidecem; telefon için. Oradan da işe giderim"

"Sahi ne oldu telefon işi?"

"Burası Almanya değil Xelom, uğraşıyoruz. Ama bugün tamam. Birini kafaladım. Neyse, ben geç kalmayayım; ha unutmadan, yarın gelecek diyorum Beyaz'a, tamam mı?"

"Tamam, yarın işbaşı yaparım."

"Hadi, gidiyorum ben. Mulla'yla konuş, Abuzer'e söylesin."

"Tamam, tamam."

Fevzi çıktı. Mutfakta yalnızdım. Öyle böyle derken Ankara'ya, hayata tutunmuştum. Kalktım, bunun şerefine bir neskahve hazırladım. Makine kahvesini bulmak mümkün değil, canım da nasıl çekiyor. Mutfak penceresinden dışarıya baktım. Bir yılda manzara değişmişti. Tıraşlı yüzde çıkan kirli sakal gibi, karşı tarafta temelinden binalar yükselmeye başlamıştı. O toprağın yerinde olmak istemezdim. Artık göğü, yağmuru, rüzgârı döşüne alamayacaktı; mahpusluk gibi bir şey olsa gerek. Neyse belki de karamsarlığım üzerimde; hoş ne zaman değil ki? Salona gidip kasetçaları getirsem rahatsızlık verir miyim acaba? Canım müzik dinlemek istiyor. Yine Mulla'dan öğrendim, Kızılırmak Sineması'nın yanında bir seyyar kasetçi var. Bir çeşit yürüyen kuyumcu. Saklıda kalmış bütün grupların kopya kasetleri mevcut, üstelik sipariş de alıyor. Geçenlerde Van der Graaf Generator'ın bir kasetini almıştım, şimdi ne güzel giderdi. Salona gitsem mi? Dur şöyle bir göz atayım, belki mümkündür. Mulla gazeteye bakıyor, çocuk hâlâ masaya yapışmış vaziyette, elinde kalem, defterin üstüne çökmüş. Neyse, hemen girer çıkarım.

"Kusura bakmayın, kasetçaları alıp çıkacağım."

---

* Şehit Eşref Bitlis Caddesi.

"Halil Abi, yeni aldığın kaseti dinledim. Çok güzel, nereden buldun bunları?"

"Senin söylediğin kasetçiden, Kızılırmak Sineması'nın oradan."

"Çok güzelmiş. Onu mu dinleyeceksin?"

"Evet."

"Canercan, hadi bugünlük bu kadar yeter."

Böylece karayağız çocuğun ismini öğrenmiş oldum. Utangaçtı. Hiç Abuzer'e yakışmayan bir durum; genleri, benim gibi anneden almış anlaşılan.

"Canercan tanışalım. Ben Halil. İsmin bitişik mi ayrı mı yazılıyor?" Anlamadı. "Kaç ismin var, bir mi, iki mi?"

"İki" dedi ama ses çıkmadı, ancak dudakların şeklinden anlayabildim.

"Hiç babana çekmemişsin Caner Can. Baban çok girişken." Daha fazla çocuğu utandırmamak için kasetçalara uzandım. Mulla, Caner Can'a son talimatlarını veriyordu. Bolca alıştırma yapması, yanlış yapmaktan korkmaması gerekiyormuş; yanlış yapmadan doğruyu bulamazmış... Caner Can ne kadarını anlıyordu, kim bilir? Caner Can'ı yolcu ettik, mutfağa geçmemize gerek kalmadı.

"Mulla sana da kahve yapayım mı? Kaseti de burada dinleriz."

"Zahmet olmasın Halil Abi, ben yaparım."

"Zahmet olmaz. Ben şimdi yapar gelirim."

Kasetçalarımız, Su-ma-tu mu, tu-ma-tu mu ne öyle tuhaf isimli, çakma bir üretimdi. İtfaiye Meydanı'nda; ama henüz ambalajında almıştık. En kısa zamanda insan gibi bir şey almak gerekiyordu. Elde sıcak kahveler, yamuk koltuğa kurulup müziği dinlemeye başladık. Yumuşak, sert, ince, kalın, dokunaklı, kaba, sivri, küt, acı, ekşi; kısacası hepsi, hepsi iç içe salona dolmaya başladı. Müzik, açık bırakılmış bir musluk gibi salonumuzu doldurduktan sonra, suda yüzen yapraklar gibi, iradelerimizi müziğe teslim edip, kendi kabuğumuza çekildik.

Mulla ne düşünüyordu bilmiyorum ama ben Brigitt'i düşündüm, Almanya'yı, kanıma zikrettiğim çılgınlığı; boğazım kurudu. İçimi üşüten ateş çoktandır harlanmamıştı. Frau Basler'in yüzü geldi gözlerimin önüne; insan eksen biter denen toprak gibi; anaç, dişi, şefkatli. Niyazi Amca'nın bıyıkları, Şemsi'nin kısacık parmakları... Acaba Fevzi'nin dediği gibi gidip arasam mı? 'Ben geldim' desem; İch bin zurück*! Sevinirler herhalde; fakat aradan çok zaman geçti, neredeyse sekiz, dokuz yıl oldu. Sekiz dokuz yıl bizim için çok uzun süre, baksanıza ben bile bir yılda bambaşka bir hayat kurdum; hem de daha öncekiyle hiçbir ortaklığı olmayan. Tek ortaklık şu müzik ve vücudum.

"Ha... ...i..."

Müzik yine neyse ama, vücudum aynı "ben"i taşımıyor içimde. İçim bambaşka: Geçmişin hatıra dağları şemdinin denizine batmış, su üstünde kalan burunları, küçük adacıklardan başka bir şey değiller. Kim kimin derinlerini merak ediyor ki? O dağları içimde taşıyarak,

"Hal... A ...i ...da.. i..."

yaşayıp gideceğim. Belki o adaları yeşertip, küçücük cennetler yaratabilirim, belki de sırf kaya olup çatlaklarında kertenkeleler yaşar. Fakat her durumda, ...

"Halil Abi."

"Hıh, efendim." Mulla çok yumuşak bana bakıyordu.

"Halil Abi yine daldın." Ama bu sefer bahanem vardı.

"Dalınmayacak gibi değil Mulla. Müzik alıp kendi sularına götürdü."

"Halil Abi, Almanya'da bu müzik çok dinleniyor mu?"

"Rock mı?"

"Evet."

"Ben içeri düşmeden evet. Sonrasını bilmiyorum. Üstelik orada piyasada daha çok plak vardı."

"Plak mı? Hiç dinlemedim."

"Tabii senin yaşın genç. Ben de tam Plak-Kaset arası döne-

* Döndüm.

me denk geldim. Plak daha farklı bir şey. İnsan müziğin üretildiğini görüyor sanki. İğnenin plak üzerindeki titreşimleri, onu okşayarak ondan ses alması, hem sonra dönerken plağın ortasına köpük birikiyor gibi görünmesi... Bizim de plak çalarımız vardı. İyi kalite. Kasetçalarımız gibi çakma değildi." Yarıda bırakılmış cümle gibi gülümsedim, hani bir yüzüm güler bir yüzüm ağlar denir ya, o biçim.

"Orda mı kaldı?"

"Ne?"

"Plağınız Almanya'da mı kaldı?"

"Plak çalar? Bir o kalsa neyse! Çok şey orada kaldı Mulla, çok şey... Doktorsun bilirsin, nedir hayat? Bir çocuğun oyuncaklarıdır. Bir çocuğun oyuncakları Mulla. Biz büyükler "eşya" diyoruz ya; kupkuru bir isim. Büyüdükçe, kuruyoruz. Bak", etrafıma, duvarlara baktım, "bak şu duvarlara; masamız, saray sandalyeleri, üstünde oturduğumuz bu yamuk koltuk, hepsi şimdimizi kaydediyorlar. Değil mi! Şimdimizi; sen, sohbetimiz, müzik ve ben; bu eşyalar olmadan nasıl yeniden kurabiliriz? Mulla, hayat dediğin, bence, kullandığımız eşyalara sinen hatıralardır. Bu yüzden, evli, sokaklı, caddeli, mahalleli, şehirli olmak gerek. Bir şeyin parçası olmalı insan; gocunmadan, erinmeden. O şeyin içinde bir noktacık olmaktan mutlu olmalı. Şimdi benim bir parçam Almanya'da, bir parçam Kulu'da; bense buradayım. Neyim ben? Bunları nasıl bir araya getireceğim? Kaldı ki gelirler mi? Ara ara Frau Basler'dan bahsediyorum ya, "bir ömür bu şehirde kaldım" demişti. Yıllar sonra fark ettim ... Frau Basler savaş görmüş kadın. Düşünsene Mulla, savaş görmek, savaşmak, hesapsız kayıp yaşamak; ama bütün bunlara rağmen hepimizden daha sağlam daha yekpareydi. Bir akşam, Niyazi Amca, Şemsi, Frau Basler ve ben bir masaya oturduk. Orda gördüğümü yıllar sonra fark ettim. Masada, tek vücut oturan kişi Frau Basler'mış. Biz; Niyazi Amca, Şemsi ve ben parça parçaydık. Her bir parçamız bir tarafta. Bizimki dec-

calın hikâyesi. Duymuşsundur belki; Deccal Kaf Dağı'nın ardında her gün aynı işi tekrarlarmış: Sabah erkenden kalkar, her bir parçası bir dağa dağılmış eşeğinin kürtününü toplar, diker; sabah olunca eşeğime vurur dünyaya yürürüm dermiş. Sabah olurmuş ki ne görsün, kürtün yine paramparça, her parçası ayrı bir dağda. İşte kıyamet bu yüzden kopmuyormuş; çünkü Deccal bir türlü becerip dünyamıza gelemiyor. İnsan hayatı bir yerde bütünleyebilir; on yerde değil. Sen sen ol, hayatını parçalama. Mekânın bütünlüğü olmazsa, hayatın da bütünlüğü olmuyor."

"Halil Abi?"

"Efendim."

"Biz hemşeriyiz, hatta aynı köydeniz ya, sana bakınca yüzünde hiç hemşerilik görmüyorum."

"Nasıl?"

"Ne bilim, sanki Kululu, Kürt, Almancı, Ankaralı, garson değilsin gibi. Ne bilim bir hücre gibi. Galiba tam anlatamıyorum. İnsan seni, pardon insan demeyeyim de, ben, tam bir yere yerleştiremiyorum; sanki hepimizin bir parçası gibi. Fevzi Abi mesela; onunla aynı işi yapıyorsun ama Fevzi Abi'yle o kadar farklısınız ki; bazen sana çok yakın, bazen çok uzak. Galiba bir tek Nahit sana bütün bakıyor."

"Bilmem. Bu iyi bir şey mi?"

"İnan ben de bilmiyorum ama rock gruplarının başçısı gibi geliyorsun bana." Gülümsemesini fırsat bilerek araya girdim, "Ne gibi?"

"Başçı: Varlığı değil, yokluğu hissedilen kişi." Güldüm.

"Güzelmiş. Kendimi hiç böyle düşünmemiştim."

Mulla haklıydı galiba. Varlığımla değil, yokluğumla farklılık yaratabiliyordum. Galiba hayatımın en önemli özelliği bu! Mulla'ya baktım, gülümsüyordum.

"Halil Abi, yanlış bir şey mi söyledim yoksa." Sesi özür doluydu.

"Hayır Mullacığım, hayır."

Dışarıya dolmuş akşam, pencereden içeri akıyordu. Bir günü daha güneşe yüklemiş uzaklara göndermiştik. Müzik ne zaman bitmiş, bitmiş miydi, farkında değildik. Bardakları alıp mutfağa geçtim. Akşam yemeği için ne yapacağımı düşünürken, dış kapı açıldı. Gelen Nahit'ti, Mulla'nın deyimiyle, ailenin bana bütün bakabilen tek ferdi. Nahit ama yalnız değildi. Bizi, uzun boylu, esmer, ince biriyle tanıştırdı. Delikanlının adı Sinan'dı.

***

Kötü olmak? Kötülük? Kötülük yapma isteği! Var mıdır böyle bir istek? Mulla cümleyi sınırda bıraktı. Bence asıl sormak istediği şey, bir zamanlar nasıl kötü olabildiğimdi. Oysa yanıtı çok basit: Hiç olmadım. Buna bütün kalbimle inanıyorum. Görüş gününde Frau Basler'a 'ama biz iyi bir şey yapmadık' dediğimde de böyle düşünüyordum. Gerçi o zamanlar, bir şey düşünebiliyor muydum bilemiyorum ama düşünecek olsaydım böyle düşünürdüm. Hatta Herr Unver'in bile kötü olmadığını düşünüyorum; hele ki Niyazi Amca ve Şemsi... Ama dağıldık. Paramparça olup dağıldık. Takımımı koruyamadım. Tek tesellim, bütün acıyı benim çektiğim; en azından Şemsi ve Niyazi Amca hapis yatmadılar. Tuhaf ama bazen acı çekmek, acı çekeni düşünmekten daha kolay geliyor insana. Bencillik mi? Bilmiyorum. Yedi yıllık hapisliğimden çıkardığım sonuçlardan biri, insanın hatta hayatın çok karışık olduğu. Kimse tek başına iyi veya kötü; mutlu ya da mutsuz; bencil veya ortakçı olamaz. Bunların bir karışımıyız. Tıpkı bir kokteyl gibi; fakat bunu çok sonra fark ettim. Ne demişti Frau Basler, "hayat yumuşaktır." Bence de hayat yumuşaktır, artık öyle düşünüyorum; ama biz insanlar bazen çivi gibi çakılıyoruz hayata. Oysa yumuşak akan bir dere gibi olmalı insan, Kıyısında en nazlı çiçeği dahi yeşertecek yumuşaklıkta akmalı. Şimdi içerde oturan üç delikanlıyı çağırıp, 'çocuklar, hayat, yumuşaktır çünkü kadınların avuç içiyle yapıldı' desem, 'evet çocuklar, bunu Frau

Basler bana ilk söylediğinde, duvar örülmeyecek kadar 'hot'tum* desem, inanırlar mı? Yaşıma hürmetle geçiştirir ama inanmazlar.

"Mulla, Mullaaa!"

İçerde sohbete dalmışlardı. Mulla'nın yanıma gelmesi biraz sürdü.

"Efendim, Halil Abi."

"Ya, ben seni mi çağırdım, Nahit'i çağıracaktım oysa." Mulla gülümsedi,

"Halil Abi, annemi hatırlattın. O da isimlerimizi böyle karıştırır." Nahit'e seslendi. Nahit de geldi,

"Halil Abi, buyur."

"Ortalığı ayağa kaldırmış oldum ama, sor bakalım misafirimiz acı yer miymiş?" Nahit mutfak kapısından salona seslendi.

"Sino, acıyla aran nasıl?"

"Acı mı? Vallahi olmasa iyi olur." Sesi biraz çekinikti.

"Nasıl Maraşlısın? Acı yemiyon."

"Ben Maraşlı değilim, Elbistanlıyım."

Nahit'e gözlerimle sordum. Nahit, bizim duyacağımız bir sesle sorumu yanıtladı.

"Elbistan mı? Maraş'ın bir ilçesi."

"Öyle mi?" Sinan'ın da duyacağı şekilde sesimi yükselttim. "Maraş'a bağlıymışsınız ya?" Sinan da kalkıp geldi. Mutfak kapısında birikmiş bana bakıyorlardı.

"Gelin burda oturun, sakıncası yoksa?" Nahit hemen söze atıldı,

"Ne sakıncası olacak. Hem biz de iyi alıştık Halil Abi. Sanki ana ocağındaymışız gibi." İçimden gülümsedim. Demek aile olduğumuz herkesin malumu.

"Ana ocağı sayılır tabii, bakın babanız işte, ben de yemek yapıyorum size." Gülüştük. Fotoğrafımız buydu. Sözü tekrar Sinan'a getirdim. "Sinan, hayırdır, Maraş'la ne alıp veremediğiniz var? Orada da mı ayrılık?"

* Yuvarlak taş (Kürtçe).

"Halil Abi, Maraş'la bir sorunumuz yok; daha doğrusu bir ilişkimiz yok. Elbistan Malatya'ya bir saat; Maraş'a dört saat. Ayrıca biraz da anlayış farkımız var."

"Nasıl?"

"Biz Kürt ve Aleviyiz; Maraş, Türk ve Sünni. İster istemez farklı oluyoruz. Hepsini demiyorum tabii, ama biraz anlayış farkı var." Mulla söze girdi,

"Maalesef ülkemizin böyle kriterleri var. Din, milliyet üzerinden tarif ediyoruz insanlarımızı, halbuki bence, fakir-zengin; işçi-burjuvazi dışında hiçbir somut ayrılığımız yok."

Ortam biraz soğur gibi oldu. Sinan'la Nahit, çok kısa süreliğine bakıştıktan sonra aralarında sözcü tayin edilmiş gibi Nahit yanıt verdi,

"Mulla, söylediğin doğru ama bence bizim coğrafyanın gerçekliğine tam uymuyor. Neden dersen, din ve milliyet içi boş şeyler değil ki?"

"Ben öyle bir şey demedim, son tahlilde belirleyici olanın sınıfsal farklar olduğunu söylemek istedim."

"Ama tarih oradan başlamıyor ki!" Sinan'ın bu yanıtı, Mulla'nın deminki çıkışınaydı. İşe dönmüştüm, elim işte kulağım çocuklarda yemek yapıyordum: Eşkıya Pilavı: Mustafa Amca'nın Frau Basler'a yaptığı gibi, acısız.

"Tarihin nereden başladığı malum; ama şu anda nerede olduğu karışık. Ben Anadolu'da, Kürt Ulusal Hareketi'nin ve hatta kimi sol örgütlerin sınıfsal temelleri göz ardı ettiklerini düşünüyorum. Demek istediğim buydu. Tabii din ve milliyet içi boş şeyler değil ama son tahlilde kurtuluş da değiller."

"Mulla, sen kendin de Ulusal Hareket diyorsun, ulusal hareketlerin sınıf gözetme kaygıları yoktur."

"Belki de öyledir. Öyleyse bile bunun kurtuluş olmadığını düşünüyorum. Hem tarih dediğimiz tespih tanesi değil ki. Halkların kurtuluşu için önce ulus, sonra da sınıf mücadelesi vermeleri tarihi bir zorunluluk değil. Kürt Hareketi pek tabii sınıfsal bir temelle de siyaset yürütebilir; zaten kurucu kadro-

lar Marksizm'den beslenmediler mi?" Sözü Sinan aldı. Oldukça yumuşak, diğer ikisi gibi bulunduğu yerden emin konuşuyordu.

"Ben de Nahit'le aynı fikirdeyim. Sınıf mücadelesi nihai kurtuluş olabilir ama Kürt halkının şimdiki gerçekliğinde uzak hedef olarak gözüküyor. Dilini dahi konuşamayan bir insanın, insanlığın nihai kurtuluşuna soyunması sanki biraz abartı olur. Bu konuda Kürt siyasetçileri ve aydınları yeterli tartışmayı yürüttüler sanıyorum."

"Bense henüz hiç konuşmadıklarını düşünüyorum. Diğer ulusların yüzyıl önce yaptığı bir işi bugün tekrarlamak sanki nostalji gibi geliyor."

"Mulla, allahını seversen, bir halk hareketine nasıl nostalji dersin. Bu eninde sonunda bir halkın varlık yokluk meselesi."

"Nahit, ulusal mücadeleleri tümüyle gereksiz ve zamanı geçmiş görmüyorum. Kaldı ki şu anda ulusal hareket yürüten tek halk da Kürtler değil. Ben, ucunu gördüğüm ve çekindiğim bir şeyi dile getirmeye çalışıyorum. Sınıfsal ağırlık yerini ulusal ağırlığa bırakırsa, delici, kazıcı özelliğini yitiren bir makineye dönüşür; durmadan döner, toprağı, çırmıklar ama mesafe alamaz." Araya girdim.

"Çocuklar, ulusal ve sınıfsal mücadeleye ara verip salata yapmak isteyeniniz var mı?"

"Halil Abi, ben yaparım."

"Sinan sen misafirsin, seni yormayalım."

"Olur mu Abi, kendi yemeğimizi yapacağız sonuçta. Hem, iyi Laz Salatası yaparım." Kalkmış, tezgâha yanıma gelmişti. "Halil Abi, Laz bir arkadaştan öğrendim. 'ne bulursan koyacaksın derdi'" Güldük.

"Kolaymış."

"Ama her şeyi değil."

Bu sefer daha çok güldük. Tam Laz esprisi olmuş: "Ne bulursan koyacaksın, ama her şeyi değil."

"Evet. Halil Abi, acıyı sordun ama, sakıncası yoksa yemek ne?"

"Sakıncası yok, hatta yiyeceğiz bile. Yemeğimiz Eşkıya Pilavı."

"Eşkıya Pilavı?"

"Hiç duymadın mı?"

"Hayır."

"Almanya'da öğrendim. Mustafa Abi diye Ankaralı bir aşçımız vardı o öğretti."

"Eşkıya Pilavı?"

"Evet. İnsan önce inanmayacak oluyor ama lezzetine varınca hak veriyor. Bizim buradaki iş yerinde Duran Abi var, aşçımız, o da biliyor. Bir çeşit mesleki ortaklık."

"Vallahi ilk kez duyuyorum. Üstelik vaziyetimize de uzak değil ama... Halil Abi, salatayı hangi kapta yapayım?"

"Şu soldaki gözü aç, dikkat et kol biraz yalama olmuş. Fırsat bulup sağlamlaştıramadık."

"Ben yaparım. Elimden gelir."

"Hakikaten?."

"Endüstri Meslek Lisesi okudum. Az buçuk öğrettiler." Nahit söze karıştı,

"Sino, Endüstri Meslek'te marangozluk mu öğrettiler?" Mulla fırsatı kaçırmadı,

"Memleketin endüstri düzeyine uygun değil mi?"

"Kendinle çelişiyorsun ama?" Nahit de fırsatı kaçırmamıştı.

"Neyimle çelişmişim?"

"Endüstrinin marangoz düzeyinde olduğu" elleriyle tırnak işareti yaptı,"ezen ulus" yine tırnak işareti yaptı "ezilen ulustan sınıf mücadelesi istiyorsun."

"İsterim tabii. Ben de bu halktanım, halkımdan", o da eliyle tırnak işareti yaptı, "'küçücük' bir istirhamım olmuş, çok mu? Mulla tartışmayı şakaya vurmuştu.

"Ne o, Fevzi Abi'nin yeri boş kalmasın mı diyorsun?"

"Hakikaten, olsa ne iyi olurdu." Bana duyurmak ister gibi, "Babamız."

"Bırak dalga geçmeyi git masayı temizle. İçerde yiyelim değil mi?" Kararı vermiş, oylamayı sonraya bırakmıştım. Tıpkı o günkü gibi sofraya oturmuş, ortaya Eşkıya Pilavı'nı almıştık ki, kapı açıldı. Fevzi bütün Fevziliğiyle içeri girdi. Nahit, Fevzi'nin merhaba demesine bile fırsat vermeden,

"Fevzi Abi, biz de biraz önce senden bahsettik." Fevzi, etrafına baktı, muziplik yapacaktı, Sinan hariç, hepimiz de bunu bekliyorduk zaten. Başladı,

"Bir: Hazırda sopa göremiyorum. İki: Hiç kadın yok. Üç: Sofraya bensiz oturmuşsunuz. Dört: Azeri'nin biri mekânı kapattı. Beş: Misafirimiz varmış. Altı: Tanışalım, ben Fevzi. Yılmaz Güney'in Konyalısı." Sinan sandalyesini hafif geriye itip ayağa kalktı.

"Memnun oldum. Ben de Sinan."

"Sinan?" Kafasını sağa sola salladı, "Nerenin?"

"Anlamadım."

"Ben Konya'nın Yılmaz'ıyım, sen nerenin Sinan'ısın?" Sinan hazırlıksız yakalanmıştı. Fevzi'nin, espri düzeyini kestiremediği için en kısa yanıtı tercih etti.

"Elbistan."

"Tam yeri: 'Öldü Sinan, doğdu Sinan.' Otur Sinancığım, rahatsız olma." Dayanamadım araya girdim, ama benim derdim başkaydı.

"Fevzi ya, sen Elbistan'ın nerede olduğunu biliyor musun?"

Bana baktı, yüzünden bir bulut geçti. Kapandı. Açıldı. Anladım, çok güzel bir pas atmıştım. Birazdan yiyeceğim golün güzelliğini seyredecektik: "'Ben bu yürek yarasını bir gece Elbistan'da duymuştum' Xelom, ... Sen beni ne sandın? Sen kitap okursun, ben harita. Şimdi bakıyorum da sofra haritasına benim tabağım eksik."

Mulla hemen mutfağa fırladı. Artık sofrada tam takım oturuyorduk. İlk soru benden geldi:

"Fevzi, gerçekten mi biri mekânı kapattı."
"Biri değil, Azeri,

Neçem özüm od olmuş, göğe yanerem.
Ankara'ya düşmüş, Pavyon kapaterem.

Ha ha ha. Kafiye biraz sarktı ama idare edin. Adam sefere çıkmış Osmanlı Paşası sanki; mutfağı, hazinesi, haremini yanında taşıyor. Neyse sonuçta Allah razı olsun, işten yırtmış olduk. Evet, başka açıklama isteyen? Birazdan susmayı düşünüyorum."

"Fevzi Abi."

"Efendim Mulla."

"'Kadın'ı da açıklasan."

"Sopayı geçtin yani."

"Ya gelirken düşündüm, siz", Mulla'yla Nahit'i kastederek, "ikiniz, nasıl üniversitelisiniz? Sevgiliniz olmadığı gibi, kız arkadaşınız da yok."

"Fevzi Abi, Mulla'yı bilmem ama bizim bölümde kız maden; bizim orada petrol bulunur, kız bulunmaz." Güldük. Nahit'i hiç bu kadar esprili görmemiştim.

"Desene mahrumiyet bölgesi. Gerçi sen de kuyuyu illa ayağının dibinde istiyorsun; Uzun Mehmet geleneği ne olacak. Başka bölümlere git. En çok hangi bölümde kız var?"

"Vallahi Fevzi Abi dökümünü yapmadım" güldü, "ama, İktisat, işletmede olsa gerek."

"Git işte oraya: İktisadı işletmezsen ne faydası var, değil mi?

"Fevzi Abi", Sinan'dı bu, "büyük bir komedi yeteneğiniz var." Fevzi Sinan'a döndü, övgü hoşuna gitmişti.

"Sinan, Yılmaz seni inandırsın, ne kadar onun gibi ciddi olmaya çalışsam o kadar komik oluyorum."

"Fevzi Abi, mizah ciddiyettir ama"

"Öyle mi?" Fevzi bu yanıtı beklemiyordu. Çok kısa süreliğine, gözlerinde "gerçekten mi?" sorusu yanıp söndü.

"Öyleyse, mesele tamam. Ama mikrofonu Mulla'ya uzatmadan bahsi kapatmayacağım." Masadan bir kaşık aldı, kaşığı mikrofon gibi ağzına tuttu. "Sayın misafirler ve ekranları başında bizi izleyen pek muhterem seyirciler, şimdi de doktorumuz Mulla Bey'den bir açıklama istiyoruz. Mulla Bey, neden bir kız arkadaşınız yok, bakın milyonlarca insan bunu merak ediyor?" boştaki eliyle bizi gösterdi. Sorusunu bitirince kaşığı Mulla'ya uzattı. Mulla, utansa mı, gülse mi bilemedi; biraz bocaladıktan sonra, içinde esaslı bir cümle kurmuş gibi rahatladı,

"Fevzi Bey, mümkünse mikrofonu alabilir miyim?." Mikrofonu, pardon kaşığı, eline aldı,

"Sayın seyirciler", anlaşıldı bugün mizah günümüzdü, "şöyle ki, bir kız tıbbı tercih etmişse, öncesinde aşka bir çizik çekmiştir ..." Fevzi, çevik bir hareketle kaşığı kapıp, Mulla'yı kesti,

"Bir dakika lan sayın seyirciler, niye ki, kadın doktorlara aşk yasak mı?"

"Fevzi Abi, mikrofonu aldın elimden ..."

"Rica ederim Mulla Bey, milyonların huzurundayız, senli benli olmayalım."

"Ama Fevzi Abi", Mulla Fevzi'ye uyup uymama konusunda kararsız kaldı. "Ama Fevzi Abi ... Bey, siz benim sözümü tamamlatmadınız ki?"

"Rica ederim Mulla Bey, rica ederim. Söze aramızda olmayan kadınlarımızdan başlayıp, laf atınca, birimizin onları savunması gerekecekti. Gerçi buna en iyi Halil Bey layıklar ama, "eyvah sahneye alındım, "Halil Bey, bu meseleleri, AŞK yani büyük harflerle, tahsil etmiş belki de tek kişisiniz, Mulla Bey'in sataşması için ne dersiniz?" Fevzi'ye uymamak, onun dalgasına düşmemek mümkün mü? Elimi mikrofona, pardon çatala uzatmıştım ki çekti,

"Halkım benim, illa eline alacak. Tutuyoruz işte efendi efendi konuş(unuz), sayın seyirciler." Çataldan elimi çektim.

"Evet Halil Bey, bu masadaki herkes bugün mülakatını verecek, kaçar yok."

"Aşk iyidir." diyebildim ancak.

"Evet, sayın seyirciler Büyük Aşık Halil Bey, aşkı bu sadelikte tarif ettiler. Demek ki neymiş: Aşk iyiymiş." Bana baktı, "Halil Bey eklemek istediğiniz daha kısa bir şey var mı?" Çok ciddiydi. Fevzi hariç hepimizin yüzünde her an, kendi gerçekliğimize, masamıza dönmeye hazır bir geçicilik ifadesi vardı; ama Fevzi ısrarlıydı. "Şimdi de aramıza henüz katılmış olan misafirimize mikrofonu uzatıyoruz. Sinan Bey, aşk ve kadınlar hakkında ne düşünüyorsunuz?" Sinan'ın yüzü kızardı, ciddileşti, yumuşadı; dudakları gitti geldi, sonunda o da Fevzi'ye teslim oldu.

"Xalo Abi ... Bey'e katılıyorum. Aşk iyidir."

Fevzi mikrofonu, pardon kaşığı biraz daha bekletti ama Sinan'dan ses çıkmayınca geri çekti:

"Gördüğünüz gibi sayın seyirciler aşk konusunda halkımızın sadeliği gözyaşartacak raddede; fakat bu ekranlardan bir uyarıda bulunmak zorundayım: Güzel Türkçemizde "Xelo" diye bir isim yok: Lütfen *ulan* vatandaş Türkçe yaz, Türkçe konuş. Evet şimdi, düzeltme için mikrofonu tekrar Sinan Bey'e uzatıyoruz." Sinan'ın yüzü ciddiyette takılı kaldı.

"Niye? Türkçede yumuşak g nasıl okunur? Mesela "Ağa" "Aga" diye mi yazılıp, okunur?"

"Ağayı karıştırmayın sayın seyirciler: Ağaya beleş."

Buraya kadardı. Ciddiyeti daha fazla devam ettiremezdik. Fevzi mutlu, bizse gülme krizindeydik. Fevzi, mikrofon olarak kullandığı kaşığı, asli görevine tayin etmiş yemeğe başlamıştı. Soframız, kaşık vurulmamış vaziyette kurulduğu gibi duruyordu. Krizden çıkan kaşığa davranmıştı. Sessizdik. Yüzlerimiz, güneş vurmuş, yağmurda yıkanmış kayalar gibi pırıl pırıldı. Gökkuşağımız; içindeki meziyete gram değer vermeyen, ama onsuz da edemeyeceğini bilen Fevzi'ydi. Hayatın bütün renkleri Fevzi'de mevcuttu.

"Fevzi Abi, çoktandır hiç bu kadar içten ve çok gülmemiştim; zor spas*."

"Estağfurullah Sino Yoldaş."

Fevzi üç kelimeyle hepimizi özetlemişti. "Estağfurullah" benim, "Sino" Sinan ve Nahit'in, "Yoldaş" da Mulla'nındı. Fevzi hepimizdi. Boşuna 'ben halkım' deyip durmuyor; hakikaten halk. Mulla, herkeste bir parçamı gördüğünü söylemişti ya, ben de Fevzi'de herkesten bir parça görüyordum. Fevzi insanlardan toplanmış, bense insanlara dağılmıştım.

"S.. ak ... hı .."

Baştan beri mi böyleydik? Hatırlamıyorum. Lisede de şaka doluydu, hatırlıyorum; ama o zaman bu kadar sahiplenici değildi. Fevzi'ye bilmediğim bir rüzgâr çarpmıştı. Kesinlikle. Bana, çocuklara davranışı normal değildi. O da benim gibi bir darbe yemiş ama ne? Mizah perdesinin gerisini görmek mümkün olmuyor ki.

"Sa... akşam ... dur..."

Üstelik kendisinden ummadığım şeyler biliyor. 'Harita okumak?' Ne ki acaba? Benim bildiğim Fevzi'nin, harita marita düşkünlüğü yok. Ettiğim lafa bak. Muhakkak başka bir manada kullandı. Sinan da yakışıklı çocuk; ama yüzünde hüzün var. Gözleri ürkek. Mesela Mulla aydınlık bakıyor "ben her şeyi bilirim" havasında. Nahit, "bana lazım olanı biliyorum; yeter" diyerek bakıyor. Sinan, henüz karar verememiş bence, Mulla'yla Nahit'in arasında bir yerde duruyor. Fevzi mi? Onun gözleri yok. O, göz yerine iki adet kayıt cihazı taşıyor.

"So ... iç ... Abuzer."

Fevzi de takmış Abuzer'e. Adamcağız halbuki çoluk çocuk derdinde. Altı üstü küçük bir dükkân. Ne yapabilir? Sabancı, Koç olacak değil ya! Kaldı ki tevatür onlar. Kimdi, günaha girmeden büyümek mümkün değil, diyen, işte o hesap Abu...

Fevzi dürtükledi. Yine dalmıştım, neyse ki benimle değil kendi aralarında konuşuyorlarmış. Gerçi Fevzi, daldığımı fark

* Çok teşekkür ederim (Kürtçe).

etmiş, ama geçiştirmişti. Gözlerinde, çok kısa bir anlığına, belimi incittiğim o geceki gibi, acıma gördüm.

"Xelo, bugün feleğe bir çalım atalım diyorum. İçelim mi?" Kararsız etrafa baktım. Fevzi anladı,

"Kararsızlık yok."

"Tamam."

"Fevzi Abi, ben hiç alkol kullanmadım." Sinan'dı.

"Sebep?"

"Sebep?" diyerek Fevzi'yi tekrarladı. Karar verememişti: Ciddi mi şaka mı?

"Sinan canına kastın mı var? Nasıl bu yaşa kadar içki kullanmadın?" Sinan iyice kararsızlığa batmıştı, Fevzi devam etti, "Tamam biraz zararı var; ama bize değil, içmesini bilmeyenlere o. Öyle değil mi?" Soru banaydı. Ben de kararsızdım. Fevzi durmadı,

"Bak istersen soralım. İçimizde Almancaya, dolayısıyla Marks Efendi'ye, *sallallahu alayhi wa sallam,* en yakın insan Halil. Xelo, Marks'ın 'insanlık tarihi içki tarihidir' diye bir sözü yok mu?"

"Bilmiyorum." Mulla söze girdi,

"Fevzi Abi, o söz şöyle: 'Şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi, sınıf savaşımları tarihidir.'"

"Sen sus, ben Xelo'ya soruyorum."

"Var" dedim. Fevzi'yi devam ettirecektim. "Var ve Almancası da aynen şöyle:

'Der Wein, er erhöht uns, er macht uns zum Herrn
und löset die sklavischen Zungen'

"Hay maşallah, ne güzel sözler. Amin. Manası ne?"

İkinci gülme krizimiz de böylece başlamış oldu. Bu sefer Fevzi de gülüyordu; ama yine ilk Fevzi toparladı: "Arkadaşlar, bugünkü yüksek siyaset toplantımızı burada noktalıyor ve kararı açıklıyorum..." Elini cebine atıp, para çıkardı. Parayı

Nahit'in önüne atıp, "Nahit ve Sinan'ın bira almak için Katim mi Abuzer'e gitmelerine karar verilmiştir. Kabul edenler, etmeyenler? Kabul edilmiştir." Kabul edenler derken kaldırdığı elini indirdi.

"Nahit, paranın yarısıyla Tuborg, yarısıyla Efes alın, tamam mı? Anca ikisi karışınca tat veriyor." Cebinden biraz daha para çıkardı. "Bununla da kuruyemiş, başka da bir şey 'kattırmayın' tamam mı?"

Nahit'le Sinan, bira almak için Abuzer'e yollandılar biz de sofrayı toplamaya başladık.

"Fevzi telefonu ne yaptın?"

"Tamam. Haftaya takılıyor."

"Ya bak, ne geldi aklıma. Bizim Abuzer var ya", Fevzi'yle mutfaktaydık. Fevzi elindeki tabakları tezgâha bırakmadan bana döndü. Abuzer'e takmıştı. "sitenin inşaat bekçisiymiş. Dükkânı bekçilikten kapmış." Fevzi'nin ilgisini çekeceğini biliyordum.

"Yapma ya! Bir de sen benim taktığımı düşünüyorsun. Xelo bak, sonra Fevzi dedin dersin, işte sana küçük bir yılan. Bu adamın sonu kötü. Büyür bu, büyür."

***

Felekten, Fevzi'nin çetebaşılığında geceyi çalmaya kararlıydık; üstelik ay, ne erkenden ne geçinden doğacaktı. Nahit'la Sinan bira ve kuru yemişleri getirmiş; Mulla, ben ve Fevzi salonu hazırlamıştık. Masaya değil yere oturacaktık; ne de olsa hepimiz yer sofrasından geliyorduk. Yamuk koltuğumuzu köşeye çektik, üstüne oturmak için kullandığımız ve ne için üretildikleri çoktan unutulmuş olan minderleri sıraya dizdik, ortaya da bir bez serip fotoğrafı tamam ettik. Ben ve Fevzi, yamuk koltuğu sırtımıza yastık yapacak şekilde, sofra başı; duvardan tarafa Nahit ve Sinan; onların karşısına da Mulla oturmuştu. Sahneyi, pardon sofrayı Fevzi yönetiyordu. Sinan'in ilk içkisi olacaktı ama Mulla ve Nahit için de durum çok farklı

değildi. Fevzi, bardakta bizler de şişeden içecektik. Açılış için söz Fevzi'deydi:

"Hevaller, dostlar, yoldaşlar. Bugün buraya toplanmamızın sebebi malum. Sinan'ın içkiyle imtihanına şahitlik edeceğiz fakat evvelinden Halil'den deminki sözleri tekrarlamasını istiyorum. Açılışı Marks'la yapalım. Olur mu?" Olmaz demek mümkün mü? Olur olmasına da, sözler Marks'a ait değil.

"Ya..." Fevzi sözümü kesti,

"Halil Ağam, manzaramıza tüy dikme. Oku bitsin, mühim olan Almanca olması değil mi? Anlamı ne, hem sözler Marks'a mı ait kim takar? Değil mi Hevaller?" Genç Hevaller başlarıyla Fevzi'yi onayladılar. Yapacak bir şey yok. Frau Basler'ın Goethe'den okuduğu şiiri Marks namına ve soframızın bismillahı olarak okuyacaktım. Okudum:

'Der Wein, er erhöht uns, er macht uns zum Herrn
und löset die sklavischen Zungen'

Fevzi:

"Amin... Şimdi şerefe kaldırıyoruz; Sinan'ın şerefine."

Şişe şişeye, bardak şişeye, çata çuta yapıp ilk yudumu aldık. Bizim için sıradan ama Sinan için önemli bir yudumdu. Yutkunduktan sonra, beklendiği gibi yüzünü ekşitti. Gözleri yaşarmıştı.

"Halil Abi, bunun bir lezzeti yok ki." Güldük.

"Sino", ilk yudumla birlikte Sinan, Sino'ya kısalmıştı, "deliler sıraya girmiş duvardaki bir delikten bakıyorlarmış. Doktorların biri dayanamayıp sıraya girmiş. Sırası gelince delikten bakmış ama karanlıktan başka bir şey görünmüyormuş. Gözünü delikten çekip, biraz da bozulmuş vaziyette, ahaliye seslenmiş: 'Neye bakıyorsunuz?' demiş, 'ben hiçbir şey göremedim.'

Delilerin en delisi, Ulu Deli 'Yani, doktor bey, demiş, biz yıllardır bakıp bir şey göremedik, siz tek seferde mi görmeyi düşünüyordunuz?'. Anlayacağın Sino, insanlık yıllardır o kara

deliğe bakıp duruyor. Hadi bakim, biranın biri uyku, ikisi tutku; hızla ikiye geçmek lazım." Tekrar şerefe yaptık.

"Sinan gazeteciymişsin, Mulla söyledi." Ben henüz Sinan'ı kısaltmamıştım.

"Evet, Yeni Ülke'de muhabirim."

"Bu geceyi haber yapmazsın değil mi? Ha ha ha. Hem bizimkiler içki haberlerini okumuyorlar. Aşağı içkiye karşıymış zaten."

"Yok Fevzi Abi, bu haber burada kalsa daha iyi olur." Sinan da espri yapmaya başlamıştı.

"Kulağıma "günlük gazete" hazırlıkları geldi. Doğru mu?" Fevzi'nin kulağına gelen haber bana niye gelmemişti? Neredeyse bütün zamanımız birlikte geçiyordu

"Evet Fevzi Abi, sanırım bugün yarın başlanacak."

"İyi. Tam bize göre..." cümlesine biraz ara verdikten sonra kendi kendine konuşur gibi, "muhabiri ..ğa ..der. sonra .. gaz... ar." Benim gibi Sinan da anlamamıştı.

"Efendim, Abi?"

"Yok bir şey."

Sofrada, Mulla ve Sinan hariç, diğerlerimiz sigara içiyorduk. Mulla kalkıp pencereyi araladı.

"Yine duman altı ettiniz burayı. Nahit, Aşağı, sigara hakkında bir şey demiyor mu?"

"Taş mı atıyorsun bana." Nahit de işin şakasındaydı. "Aşağı yukarı içiyoruz işte. Şu dünyadaki üç kuruşluk tek keyfimiz ..."

"Ona da Aşağı karışmasın diyorsun" diyerek Fevzi araya girdi. Güldük.

"Zor olsa gerek değil mi?" Fevzi Sinan'a sormuştu. "Nasıl, Yeni Ülke'den olduğunu görünce zorluk çıkartıyorlar mı?

"Doğal olarak. Muhalif basına her zaman sorun çıkartırlar. Boyalı basının iltimasına sahip olmayı düşünmüyoruz ama en azından haber yerine ulaşmamızı engellemeseler."

"Onu da yapıyorlar değil mi?"

"Evet Halil Abi, elinden geleni yapıyorlar. Madenci Grevi'nde mesela, sendikadan da çok çektik. Sendika yönetiminden yani."

"Sen orada mıydın?" Mulla'ydı.

"Evet. Baştan sona eylemi izledim. Çok heyecan vericiydi, öyle televizyondan göründüğü gibi değil. İnsanların nefeslerini hissedip, onlara dokununca çok daha farklı oluyormuş. Ben şahsen çok etkilenmiştim. Hani kitaplarda okuyoruz ya, "halk" "halk hareketi" diye, çok etkileyici. İşçiler, kadın erkek, çoluk çocuk yürüdüler. Kendi adıma, devrim denen şeyin bir parçasını gördüm galiba. İnsan çok güçlüymüş ..." deyip sustu. Etkilendiği gözlerinden anlaşılabiliyordu; o anı hatırlayınca, büyümüş, fırtınaya tutulmuş gibi karmakarışık olmuşlardı.

"Ama sonra, en olmadık yerinde geri döndüler." Mulla'ydı. "Biz de burda konuşmuştuk o zaman. Her şey sendikaya bağlanmıştı değil mi?"

"Madenciler, doğru yanlış, Denizer'i çok seviyorlardı. Ona güvendiler, 'dönüyoruz' dedi, döndüler."

"Gelişkin bir işçi sınıfımız olsaydı dendi ya bence, sorunumuz ondan da öte." Sinan araya girdi.

"Nasıl?"

"Bence gelişkin bir protesto kültürümüz yok."

"Öyle deme, Demirci Kawa, Pir Sultan, Köroğlu, Dadaloğlu; hem sonra Denizler, Mahir, İbo, Mazlum Korkmaz... Bu coğrafyanın bence yeterince başkaldırı geleneği var."

"Nahit, bu söylediklerine itirazım olamaz ama bence bunlar kolektif değil, bireysel kalkışmalar."

"Nasıl bireysel? Ya Mulla bazen sırf karşı çıkmak için karşı çıktığını düşünüyorum."

"Niye? Hasta mıyım?"

"Ne ilgisi var hastalıkla? Bahsettiğin insanların hangisi bireysel?"

"Eylemlerin karakterinden bahsediyorum Nahit, eylemi yapan insanların karakterinden değil. Zor mu?"

"Mulla, kolektif karakterli bir insan nasıl bireysel eylem yapar ki? Çelişki değil mi bu?"

"Değil, niye olsun? Bir insan, örneğin, iyiyse hep iyi; kötüyse hep kötü müdür? Kaldı ki, eylem, bence, yapanın karakterinden çok, içinde bulunduğu toplumsal örgüyle ilgili şekil alır. Bazen elini şaklatırsın toplumsal ses olur; bazen toplumsal vicdanı temsil eder ama bireysel kalırsın."

"İkinci bir emre kadar sana okumayı yasaklıyorum." Fevzi'nin sesinde hem gurur hem de korku vardı. Mulla'nın, Nahit'in başına bir şey gelecek diye çok tedirgin oluyordu.

"Niye Fevzi Abi? Okumayıp, bizi yönetmelerine mi razı olalım. Kuracak cümlesi olmayanlar, başkalarının cümlelerini konuşurlar..."

"Dur, dur, dur!" Fevzi, Mulla'yı; ben de Fevzi'yi kestim,

"Sen de dur... Dur..." Heyecanla araya girmem herkesi şaşırtmıştı. Bana bakıyorlardı.

"Bu sözü, bir yerden hatırlıyorum..." Evet hatırlamıştım: İlyas, İlyas söylemişti.

"İlyas!"

Açıklama yapmam gerekiyordu, herkes bana bakmaya devam ediyordu.

"İlyas. Almanya. Hapis. Karadeniz. İstanbul. Dev-Yol." Fevzi dayanamadı,

"Xelo, oğlum TRT'yi geçtin; bu kelimeleri kullanarak anlamlı bir cümle mi kuracağız?"

Hayır." dedim, anıların kesikliğinden kurtularak "Anlamlı bir hayat kuracağız."

"Altı kelimeyle hayat kurulur mu Xelom?"

"Niye kurulmasın? Tanrı dünyayı altı günde kurmadı mı? Her gün bir kelimeye tekabül etse, bize de bu kelimelerde anlamlı birer cümle yani hayat kurmak düşmez mi?"

"Halil Abi, söz nasıldı?" Mulla'ydı. Gözlerine baktım. Takdir ve şaşkınlık vardı. Fevzi yine dayanamadı, Sinan'a dönerek,

"Sino görüyorsun değil mi, içki nelere kadir. Normalde kendi içinde, kendi içine akan *Deyzeoğlum*, hepimizi tanrı katına çıkarıverdi."

Mulla'nın sorusunu yanıtladım:

"Tam tamına nasıldı bilmiyorum ama senin dediğin gibi bir şeydi. İlyas, Dev-Yol'dandı. İstanbul Üniversitesi'nde talebeymiş. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıkmak zorunda kalmış. Almanya'da ben içerdeyken tanıştık." Güldüm. "Komik bir hikâyesi vardı: Protesto eyleminde direğe mi ne tırmanmış. Yakalamışlar. Ama göz altına almadan önce kliniğe götürmüşler; aklı yerinde mi diye" Şimdi hepimiz gülüyorduk. "Zehir gibi çocuktu oysa. Neyse, para cezası vermişler ama bizimki, inat edip ödememiş. 'Kapitalistlere para kazandırmam' diyordu. Bir aylığına içeri atmışlardı. Kitap okuma hikâyemi çok sevmişti. Hatırlamaya çalıştığım sözü de bunun üzerine söylemişti: 'yazısı olmayan, başkasının kitabını okur' gibi bir şeydi." Fevzi yine dayanamadı,

"Xelom bunu anlatmamıştın. Desene Almanlar tam benim kafadanmış."

Şimdi de hepimiz ona bakıyorduk. Acaba Almanlarla kendi arasında nasıl bir ortaklık kuracaktı?

"Solcu insanın tahtası eksiktir ya da fazla. Ha ha ha. Mulla, itiraz etmeden önce düşün istersen."

"Yok Fevzi Abi bu sefer itiraz etmeyeceğim; aynı fikirde olduğumu söyleyeceğim."

"Bak şimdi daha çok huylandım."

"Yok yok Fevzi Abi, huylanmaya gerek yok. Eksiğin ya da fazlan yoksa neden solcu olasın ki? Normale takılır gidersin."

"Neyse. Almanya'dan Batıkent'e gelmeyi öneriyorum; ayrıca müzik dinlemeyi ama, Mulla ve Xelo'nun dinlediklerinden değil."

Nahit kalktı. Kasetçalar masadaydı.

"Ne dinleyelim: Koma Amed, Ahmet Kaya, Grup Yorum?"

"Bir başkentten bir başkente en kısa yol nedir? Fevzi'ydi.

Yine kendi yanıtladı. "Müzik." Koma Amed dinleyelim. Dilimizin şişini alır. Ne dersiniz?" Ortak sükun ortak karara sayıldı.

'Bir Başkentten bir başkente en kısa yol' ha? Fevzi'nin orijinalliği sınır tanımıyordu. Bir taraftan hayatı şeyine takmıyor gibi görünüyor; bir taraftan hayat denen deryanın içinde durmadan boy veriyordu. Yine cümleyi tatlıya bağlamış; Almanya anılarımı alıp ta Amed'e, uzak bir ülkenin yakın başkentine göndermişti. O uzak ülkenin uzak bir şehrinde Niyazi Amca yaşıyordu. Önden düzelttiği ceketi, yumuşak bakan gözleri, uzun parmaklarının dahi kısa durduğu kocaman elleri, Frau Basler ile kurduğu ve kendisine dahi itiraf etmekten korktuğu sevgi köprüsüyle bir Niyazi Amca. Gidemem. Ne Kırşehir'e ne de Bingöl'e. Gidemem. Nasıl kapattığımı bilmediğim yaramı, daha iyi kapatabilmek için de olsa tekrar açamam. O sınava bir daha girmek istemiyorum.

"Xelo ... ne ...sin?"

"Efendim?"

"Xelo lan, sessiz sinema oynayalım diyoruz. Ne dersin?"

"Sessiz sinema?"

"Ben sana anlatırım." Gençlere döndü, "Ben, Xelo bir taraf, siz üçünüz bir taraf. Bakalım biz ihtiyarlarla başa çıkacak mısınız?"

"Fevzi Abi, ama senin sinema bilgin bizimkinden fazla."

"Ne yapayım Nahit, kusura bakmayın. Kendi sineması olmayan başkasının filmini seyreder. Ha ha ha. Nasıl Mulla?"

"Pes, Fevzi Abi."

"Neyse, ilk kim anlatıyor? Hadi siz anlatın. Gönderin bakim temsilcinizi." Bana döndü, "Xelo'm oyun şöyle. Biz seninle bir film ismi seçiyoruz. Karşı grubun temsilcisine bunu söylüyoruz. O da hareketlerle bunu arkadaşlarına söyletmeye çalışıyor. Bak şimdi görürsün." Gençler döndü,

"Hadi bakim kim geliyor?" Temsilci Nahit'ti. "Nahit'in kulağına filmin ismini fısıldamadan önce bana söylemişti. Nahit, filmin ismini duyduktan sonra geri çekilip, itiraz etti.

"Fevzi Abi bunu nasıl anlatayım? Hem içinde özel isim var?"

"Sinemanın kendisi özel, ben ne yapayım?"

"Öyle deme Fevzi Abi, son kelimeyi nasıl anlatacam?"

"Son kelime" gülüyordu. "Kürtçe'den anlat."

"Nasıl? Özel ismi Kürtçe nasıl anlatayım."

"Keri tu ker! Niye anlatamıyorsun?" Nahit'e göz kırptı. Nahit anca anlamıştı." Fevzi Abi ama olmaz ki."

"Dene sen, olur."

Nahit ayağa kalktı. Üç kelimelik bir film anlatacaktı. İlk iki kelime sorunsuz oldu: Benim Adım... Sıra üçüncü ve zor kelimedeydi ki, Sinan yanıt verdi:

"Benim Adım Kerim*. Yılmaz Güney'in bir filmi."

Eğlencemiz başlamadan bitmişti. Ne yapalım, bu da oyuna dahil. Şimdi sıra bizdeydi ve temsilci bendim ama karşı grup bir türlü ortaklaşamıyordu, neyse sonunda anlaştılar. İki kelimelik bir film anlatacaktım: Sessizlik mi? Tam bana göre. Köşeye geçmiş ya da koltuğa oturmuş kendimi tarif ettim. Kollarımı göbeğimde birleştirmiş, ağzı kapalı oturuyorum. Olmadı, Fevzi nedense bilemedi oysa çok güvenmiştim. Kulaklarımı gösterdim, 'etrafta çıt yok' der gibi elimi dolaştırdım. Bildi: Sessiz. İki işaret parmağımı birbirine kancalayıp kelimeye ek yapmasını istedim yaptı: Sessizlik. Eki değiştirmesini istemiştim ki, daha fazlasına gerek kalmadı: Kuzuların Sessizliği. Oyunumuz uzadı gitti. Bir taraftan müzik, bir taraftan bira, sohbet, muhabbet derken geceyi epeyledik. Başa baş gidiyorduk. Biz, Fevzi yani, kıyıda köşede kalmış Yeşilçam filmlerini; rakiplerimizse daha çok herkesçe bilinen filmleri soruyorlardı. Fevzi'nin sinemayla bu kadar yakın ilgilendiğini neredeyse ilk orada fark ettim; fakat bu ilgi, Yılmaz Güney'de birikmiş bir göl değil, onunla başlayan bir pınardı. Sevindim. Tutkum yoktu. Fevzi'nin tutkulu olması hoşuma gitmişti. Gecenin sonunda bir şey daha fark etmiştim. Anlatım kabiliyetimi ağzım-

* *Kürtçe.* Ker: Eşek. Ker'im; Eşeğim anlamında.

dan alıp ellerime, bedenime vermiştim. Demek her durumda içimizde bir ifade aracı barındırıyormuşuz. Gecenin son sorusu bize, daha doğrusu Fevzi'ye aitti:

"Gençler, son bir soru, tamam? Gol atan kazanır? Temsilcinizi gönderin."

Temsil sırası Sinan'daydı. Fevzi'nin Sinan'ın kulağına fısıldadığı ismi ben de duymadım. İsim nedense benden de saklanmıştı. Tıpkı ilk filmde olduğu gibi, bir itiraz da Sinan'dan geldi.

"Fevzi Abi, böyle bir film var değil mi?"

"Olmaz olur mu? Anlat sen." Sinan gönülsüz ortaya geçti. Zafer işareti yaptı: İki kelime,

"Fevzi Abi, yerli mi yabancı mı?"

"Yerli, yerli; hem de çok."

"Peki."

İlkin, birinci kelimeyi anlatacaktı. Baş ve işaret parmaklarını, üst üste durabilecek en yakın mesafede tuttu

Mulla: "Az. Çok az. Çok çok az."

Nahit: "Ufak, Ufacık."

Oyuna ben de katılmıştım. Ne de olsa Fevzi, ismi benden de saklamıştı.

"Biraz."

Tamam yaptı, Sinan, eliyle dur işareti yaparak. Şimdi ek yapmamızı istiyordu.

Nahit: "Az biraz, aman, Birazcık."

Tamam!Tamam! Birinci kelime bulunmuştu. Şimdi ikinci kelime. Sinan beni gösteriyordu. Anlamadık. Cebinden bir şey çıkarır gibi yaptı; kimlikti.

"Kimlik!"

Hayır değildi; ama kimliğin üstüne, havaya bir şeyler yazıp yine beni gösterdi.

Mulla: "Sinan, Halil Abi'yle ilgili bir şey mi?"

Sinan, Mulla'ya dönüp heyecanla "başa dön, başa dön işareti" yaptı.

Nahit: "Sinan."

Hayır değildi, 'tekrar başa'

Mulla: "Halil Abi"

Sinan eliyle tamam yaptıktan sonra, iki işareti yapıp, makasla kesti.

Mulla: "Abi."

Hayır diğer yarısı olacaktı.

Mulla: "Halil."

Evet, evet. Şimdi birinci kelimeyle ikinci kelimeyi yan yana getirecektik.

Mulla: "Birazcık Halil!"

***

Fevzi'nin gözleri için kayıtta tutulan iki cihaz demiştim ya, eksik: Kulaklarını unutmuşum. Batıkent-Rüzgârlı arasında çalışan önü kalkık deutz dolmuşlarda anlattığım Almanya serüvenlerimi sadece dinlemekle kalmamış, içine de yerleştirmişmiş. (Serüven mi dedim? Bağışlayın.) Fevzi'yle aramızda söze dökülmemiş bir anlaşma vardı: İşe giderken Fevzi, iş dönüşü ben konuşuyordum. Fevzi işi bedeniyle yapıyor yoruluyordu; bense ruhumla, en fazla daralıyordum. İş, Fevzi için bir geçiş süreci, benim için serüvenden sonra (madem bir kere kullandım) sığınılmış herhangi bir limandı. Sessiz Sinema'nın sabahında Sinan'la vedalaştık. Ankara'daki haber mesaisi bitmiş İstanbul'a dönmesi gerekiyormuş. Gitti. Mulla ve Nahit, okullarına yollandılar. Evde, evimizde, biz ebeveynler kalmıştık. Serin bir Ankara sabahıydı. Baharın ucu yaza değmek üzereydi. Pis bir nefes gibi Ankara'nın üstünde soluyan kış, uzak dağ eteklerine çekilmişti. Ankara'ya kış yakışmıyordu. Kışın yakıştığı şehir var mıdır?

"Xelo lan, senin o halıcı ne oldu?"

"Halıcı?"

"Yapma Deyze oğlu! Her seferinde soruya açıklama istiyorsun."

Düşünüyordum bu arada. Halıcı... Halıcı...

"Ah ben onu öylece unuttum." Güldü.

"Umduğumdan da hızlı uyum sağladın Xelo. İlk geldiğinde, yine bu salonda, ikimiz baş başayken sana acıyarak bakmıştım." Görmemişim. "Acıyarak baktım çünkü, uçmayı bilmeyen değil, henüz kanatları çıkmamış kuş yavrusuna benziyordun: Tenin beyaz, sözlerin düz ve bakışların renksizdi. Sanki yukarıdan bir yerden pat diye salona bırakmışlardı; ama atlattın. Bak, büyük bir heyecanla anlattığın halıcıya gitmeyi bile ihmal etmeye başladın." Umarım ihmal etmişimdir. "Xelom, anlattığın Almanya'dan içime biriken tek bir şey oldu: Düzen. Bizde ise alışman gereken ilk şey: Düzensizlik. Bu kadar tezat yani. Değil mi?" Haklıydı; ama şikâyetçi değildim. "DÜZEN ve DÜZENSİZLİK..." Büyük harflerle söylemişti. "Tek başına olmuyorlar. Bence Düzensizlik en çok ihmalkârlığı besliyor, ne dersin?" Bilmiyordum. Dudaklarımı bükmekle yetindim; anlamıştı: Yorum yok. "Şaşırıyorsun değil mi? Benim gibi birinden düzen, düzensizlik karşılaştırması beklemiyordun?" Hayır. Yani demek istiyorum ki, bunu hiç düşünmemiştim; fakat yine dudaklarımı bükmekle yetinmiştim: Yorum yok. "Sen halıcıya gitmedin ya, normalde bu bir sorundur ama bizim memlekette yaşama belirtisi." İnatla halıcı diyor ya, düzeltmeyeceğim; belki de kasti yapıyor. "Peki sence benden sinemacı olur mu?"

"Olur" dedim; dedikten sonra cevap hızıma şaşırarak. Fevzi de şaşırmıştı; çünkü, "u"nun dudaklarındaki şekli henüz kaybolmadan yanıt vermiştim.

"Torpil istemiyorum Xelo, doğruyu söyle."

"Doğruyu bilemem ama doğrum evet. Evet olabilirsin; yani ben senin olduğun filmi merak ederim. Yeter mi?"

"Bilmem." dedi, Gerçekten bilmiyordu; ama bunu o kadar dert ettiğini sanmıyorum.

"Fevzi?"

"Efendim."

"Bir şey mi söylemek istiyorsun?"

Evet, bir şey söylemek istiyordu ama söyleyip söylemeyeceğinden emin değildi. Yok emindi, sadece doğru zamanı ya da sözcükleri arıyordu. Değil mi acaba?

"Bir gün bizimkilere gidelim mi?"

"Keklikpınarı'na?"

"Evet."

"Olur." Olur da bunun zorluğu nerede? Keklikpınarı dediğin şurası, kalkar gideriz.

"Çay içer misin?"

"İçerim" de, Keklikpınarı'na niye gidiyoruz? Daha doğrusu neye gidiyoruz? Çay almak için mutfağa gitti. Adet edinmiş, zorda kalmadıkça mutfakta sigara içmiyorduk. Zorda kalması neyse artık. İşin aslı Mulla olmasa orada da içerdik. Bu arada, Mulla'nın sigaraya karşı oluşunu tıbbiyeli olmasına bağlıyorsanız yanılıyorsunuz. Solculuğundan içmiyordu. Lenin de içmiyormuş. İçiyormuş da sonra bırakmış: İrade. İrade bağımlılığı ret etmekmiş. Ben iradesiz miyim? Eğer öyle olsaydım, o illeti nasıl bırakabilirdim?

"Xelo." dedi, elinde çaylarla salon kapısında görünür görünmez, "Brigitt'i görmek ister miydin?" Soruyu çayın yanında şeker olarak mı getirmişti? Fakat bu soru sıcak çayda dahi erimez. Nereden icap etmişti acaba?.

"Bana bak, senin içinde bir şeyler yerinden oynamış. Hadi ... Hadi söyle de birlikte hal çaresini arayalım."

Bana bakıyordu; sevgi dolu, biraz da hüzünlü. Hüzünlü mü dedim? Fevzi'de hüzün yaban durur. Yo, basbayağı hüzünlüydü ve hüzün yüzünde hiç sırıtmıyordu.

"Xelo, soruma yanıt vermedin!"

"Soru muydu o?" Bakışlarıyla 'evet' dedi.

"Bilmiyorum. Evrendeki her şey gibi aşkın da bir yeri var. Galiba ... Galiba yerinden oynayan her şeyin bir önceki yerini bulamaması gibi, aşk da yerinden oynadı mı bir daha eski yerini bulamıyor. Oysa biz hep eski yerini düşünürüz?" Soru işaretini cümlenin sonuna bakışlarımla koymuştum. 'Belki de'

dedi Fevzi, yine bakışlarla. Devam ettim, "Hayattan geriye sadece anılar kalıyor."

"Dişler?" Gülüştük

"Diş kalmıyor, maalesef." Gülmeye devam ettik.

"Keklikpınarı'na niye gidelim istiyorsun? Yaramaz bir durum mu var?"

"Yoook." Sustu. "Yok da, belki ... Neyse gidelim bir ara. Belki sonra, acelesi yok."

"Fevzi?"

"Efendim."

"Benleşme. Bir eve iki Halil fazla gelir." Galiba yumağın ucunu bulmuştum; yoksa film makarasının mı demeliydim.

"Xelo, senin filmini çekmeme itirazın olmaz değil mi?" Dalga mı geçiyor; niye olsun. Ama,

"Filme çekilecek neyim var?"

"Ben bulurum." İyi bul o zaman. Çaylarımız bitmişti. Kalktı. Boşları içeri götürdü. Mutfak, tuvalet, oda derken geldi. Seslerden takip ediyordum. Giyinmişti. "Ben gidiyorum. Önce telefon işi için Yenimahalle, ordan da biraz dolaşacam.

"Hani telefon hallolmuştu?"

"Zararı yok, çift dikiş olsun."

Bana 'gelir misin?' demeden çıktı. Gider miydim? Bilmiyorum. Belki de yalnız kalmak istiyordu; ucunu gördüğüm yumağın/filmin tamamını gösterip göstermeyeceğini düşünecektir. Düşünsün. Umarım, bir karara varır.

İş yeri bir gece önceki hadiseyle çalkalanıyordu. Kasabaya gelen panayır, köye inmiş çerçi veya şairin dediği gibi şehre gelmiş sinema sonrası gibi cıvıl cıvıldı insanlar. Fevzi ama, sabah evden çıktığı gibiydi. Azeri'nin paydos ettiği iş yerimizde, ocağı temsilen kalan iki kişi, Beyaz Kamil ve Duran Abi'ymiş. Bunu, şimdi, Beyaz Kamil'in huzurunda, atlattığım hastalığımın raporunu vermek üzere bulunurken öğrendim. Beyaz Kamil, kendi aramızdaki kısaltmasıyla Beyaz, masasına kurulmuş; nesirle nazım arasında gidip geliyordu: Birazdan

kalıbına sağlam bir cümle de olabilirdi, kelimeleri aşkla örülmüş dize de.

"Xelo," tamam, Xelo'yla başladığına göre dize olacaktı. "Tekrar geçmiş olsun; atlattın değil mi?"

"Evet, Abi." İş yerinde Duran Abi hariç herkes ona Abi diye hitap ederdi. Duran Abi ise "abi"nin sonuna sadece bir "m"eklerdi.

"İyi. Korkuttun bizi. Bel işi sakat iş. Beli sağlam tutmak lazım değil mi" Soru ekiyle biten, ama soru olmayan bir giriş cümlesiydi, devam etti: "Yokluğunu hissettik; daha doğrusu müşterilerinin varlığını anladık. Meğer sessiz sakin çevre yapmışsın da haberimiz olmamış." Teşekkürle, estağfurullah arasında kararsız kaldım. En iyi karar, çoğunlukla, susmaktır diyerek, sustum. Beyaz, ister teşekkürü ister estağfurullahı alsındı. "*Şehriyarın şeherinden* gelen müşterimiz", güldü "anlayabildiğim kadarıyla, büyük dalganın ilk habercisiydi. Eğer yalancı dalga olmazsa işler epey bir artacak demektir. Bu durumda senin gibi Avrupa görmüş elemanların kıymeti bir kez daha artacak. Malum içimizde Rusça bilen kimse yok." Demek "dize"yi Avrupalılığıma borçluyuz.

"Abi, fakat gelen Azeri değil miydi? Hem ben Rusça da bilmem."

"Evet. Gelen Azeri'ydi ve dalganın ilk habercisiydi. Herifi görsen anasından kırkında çıkmış gibi bir şeydi. Bedeni büyük, ruhu küçük, açlığı sonsuzdu." Sustu. Yüzünde hafif bir tebessüm belirdi. Bana bakıp devam etti, "Şiir gibi oldu değil mi" Soru işaretsiz bir soruydu. Yanıtımı beklemeden tekrar etti; sanki, anlamadıysan bir kez daha tekrarlayayım der gibi: "Bedeni büyük, ruhu küçük, açlığı sonsuzdu... Kimin şiirine benziyor." Soru işaretsiz bir ricaydı. Soruyu değil ama ricasını karşılıksız bırakamazdım.

"Abi, bir tek Nazım ve Ahmed Arif okumuşluğum var." Gözleri parladı,

"Daha çok Nazım'a benzedi değil mi? Tastamam bir soruydu.

"Evet."

"Eyvallah." Yine sustu. Beyaz Kamil'in odası büyüktü; fakat burası, sadece çalışma odası değil, aynı zamanda kabul salonu, mekân ve yatak odasıydı. Beyaz Kamil evli miydi bilmiyorum. Tek başına, tek tabanca gibi dolaşıyordu. Halbuki gece piyasasında yalnızlık yok olmak demekti. Odanın duvarları büyütülmüş fotoğraflarla doluydu. Hepsi de bozkıra dair; kupkuru, insana sonsuzluk hissi veren fotoğraflar.

"Halil," niye Halil'e geçtik ki? "Rüzgârlı'da mekân sahibi olmakla, Mülkiyeliler'de şair olmak birbirine çok yakın şeylermiş. Kendimden bildim, birini olayım derken diğerini oldum. Ne dersin yakın mıdırlar?" Çekmeceden bir defter çıkarıp, uzattı. Aldım. Sağ alt köşesi etiketli bir defterdi. Alışkanlık olduğu üzere kapakları okşadım, pürüzlüydüler. Gözlerimle sordum, gözleriyle yanıtladı: Açabilirdim. Açtım ve şaşırdım. Fotoğraf albümüydü. Bir sayfada fotoğraf, karşı sayfada şiir vardı. Bütün fotoğraflara baktım. Her fotoğrafta Beyaz Kamil, ya birilerinin koluna girmiş ya da emanet yanında durmuştu. Tek fotoğraf tanıdıktı.

"Abi, bunlardan bir tek Ahmed Arif'i tanıyorum." Güldü.

"Şiiri nasıl buldun?" Şiiri mi? Tek şiir miymiş? Doğrusu, okumamıştım, fakat sonu, 'yaşasın... cumhuriyeti' mi ne şeklinde bitiyordu; bildirilerin sonu gibi.

"Abi, şairmişsin."

"Evet, Kayıp Şair. Ha ha ha... Şair olmak isterken mekân sahibi olan Kayıp Şair." Uzun uzun güldü.

"Abi", sesim kahkahasını bıçak gibi kesmişti. Bakışıyorduk. Cümlemin sonunu getirdim, "ikisi de insana dair."

"Çelebi..." dedi, i'yi sessizliğe yedirerek; gözleri parlıyordu "Boşuna polis sana çelebi dememiş." Demek o gecenin raporu Beyaz Kamil'e sunulmuşmuş. Bir şey demedim. Küçükken mercekle ateş yakmak için otun en yumuşak ve kuru yerini

aradığımız gibi, bakışlarını üstümde dolaştırdı ve durdu: Beyaz Kamil'e göre en yumuşak yerim alnımdı.

"Bir Kürt, Halil, Ankara'da ya mahpustur ya da mebus. Eski bir büyüğümüz söylemiş; üstelik de mebusmuş " Alnım ısınmaya başladı; psikolojik herhalde! "Ankara'da mesafeler kısa ve ayrım keskindir: Olur ya da olmazsın. Ankara, Halil, bana ve Fevzi'ye göre değil." Ya bana? Sıram gelmiş, ama yine de araya girmiştim. İçimi görmüş gibi devam etti, "Merak etme tam sana göre." Alnım ısınmaya devam ediyor, "Niyesine gelince, ben ve Fevzi bir şey olmak istiyoruz hâlâ; sen ise olmuşsun. Ankara, Halil, olmuşlara göre bir kent; olacaklara göre değil. Belki de bütün başkentlerin talihsizliği. Niye talihsizlikse." Biraz daha devam ederse alnım tutuşacak, "Bu ülkenin en büyük talihsizliği İstanbul! Olgunlaşmamış bir memleketiz; Kürdü, Türkü, Lazı, Çerkezi, Arabı; hepsi hepsi dalına yapışık kış armudu gibi. Yaza düşsek boğaza takılır, kışa düşsek donarız. Bu yüzden çağlaya duran herkes tası tarağı toplayıp İstanbul'a gidiyor. Biliyorsun, burada okudum: Ankara Sultanisi'nde." Galiba lisesini böyle adlandırmayı seviyordu. "Sultani'den çıkıp sağa yürüdün mü, Kızılay, Mülkiyeliler; yok sola dönersen Ulus, Çıkrıkçılar Yokuşu. Sola döndüm, solcuyum ya!" Kafasını kaşıdı. Çok kısa bir süreliğine gözlerini kapadı, açtığında eski yerini bulması mümkün değildi. Yanmaktan son anda kurtulmuştum. "İstanbul'u gördün mü?"

"Hayır."

"Bak yanılmamışım. Ankara tam sana göre. İstanbul'a birkaç kez gittim; hem de trenle. Treni severim." Yine gülümsedi. "Serde bir miktar öküzlük de mevcut." Gülmesi, kıyısını incitmeyen dalgalar gibi, yüzünde kırışıklık yaratmadan düz ve sütlü yayılıyorlardı. "Bir ülkeye şehir muamelesi çekersen İstanbul olur. Yazık. En çok da İstanbul'a yazık. Bir şehir ki, her giden çüküyle gidiyor." Masadaki albüm-defteri alıp, salladı. "Yine de Ankara'da kalacağım. Bu mekân batarsa burada batsın. Ben batarsam burada batacağım. Azeri, İstanbul'u teklif

etti, birlikte büyümeyi teklif etti ama burada kalacağız. Sen de bana Almanca ve İngilizce için lazımsın." Alnım soğumaya başladı. Bu sefer de üşüyordum. Beyaz Kamil, üstüme yük bindirmiş, yıllardır atıl duran sorumluluk duygumu hazırlıksız yakalamıştı.

"Abi benim İngilizce ..." Sözümü kesti,

"Almancanın yanına katık yapsan da olur. Yakında misafirlerimiz gelecek, ilgilenirsin."

Tamam. Konuşmayı bitirmişti. Oturduğum yumuşak koltuktan İstanbul, Ankara ve sorumluktan oluşan bir yükle kalktım. Yük, belini henüz doğrultabilmiş biri için fazlasıyla ağırdı; ama mecburen sırtlayacaktım. En önemli şeyi en sonda hem de son anda söyleme geleneğimizi Beyaz Kamil de sürdürdü:

"Halil, söyle Fevzi'ye dikkatli olsun!"

Beyaz Kamil'in odasından, daha doğrusu sularını şaşırmış Kayıp Şair mahlaslı süvarimizin odasından çıktığımda, daha demin hafif hafif ağrıyan sırtımın ağrısını değil, bileklerimde yağmur sonrası kabarmaya başlayan cılız dere suyunun gümbürtüsünü duyuyordum. Frekansını arayan bir televizyonun, sonsuz karlamaları arasında tek tük anlamlı görüntüler belirmeye başlamıştı. Galiba, hayat ekranımda hızlı fakat yine de gözün algılayabileceği frekansta beliren bu anlamlı görüntüler bendim, eski Halil. Fevzi'yle Beyaz Kamil'in düşündüklerinin aksine henüz çürümemiştim. Gerçi Beyaz Kamil nezaketen olgunluk dedi ama olgunluk denen şey çürümenin ilk safhası değil midir?

"Halil Ağam?"

Söylemiş miydim? Duran Abi beni böyle çağırır. Tam mutfak kapısı önünden, giyinip soyunmak için kullandığımız küçük odaya geçerken görmüştü. Durdum. Kocaman elleri, geniş döşünde sofra bezi gibi duran önlüğü, sigaradan sararmış bıyıkları ve sıfır kafasıyla tam bir sevimli Şolohov Kazağıydı. Hakikaten çok sevimliydi.

"Halil Ağam, o gâvurum sana her gün selamlarımı getirdi mi?" Güldük. Sarıldı. Yemek ve sigara kokuyordu.

"Hayır, her gün getirmedi ama ilk gün bilmiş gibi, Duran Abi sana her gün selam gönderecek peşinen söylüyorum dedi."

"Gavurumun işi gücü taşkala. Neysem, nasılsın?"

"İyi."

"Halil Ağam, geçen verdiğin borcu ödeyemedik daha." Koca adam küçüldü, şuncacık kaldı.

"Duran Abi, bunu mu sıkıntı yaptın? Unut onu unut! Senden para isteyen mi var." Hayır! Bu kadar minnet duyacak bir şey yoktu ortada. Keşke çaktırmadan Duran Abi'nin cebine para koyabilsem de "bana" olan borcunu ödeseydi.

"Yok da Halilim, aldın mı verecen. Yeri gelir yaradanım bile böyle yapar."

"Bana borcun morcun yok Duran Abi, unut onu. Bak vallahi rahatsız oluyorum." Sevgi dolu yüzüme baktı.

"Senin hamuru suyla değil başka bir şeyle karmışlar."

"Sağ ol Duran Abi, sağ ol."

"Parmağı kestin mi?" Sağ baş parmağı sargılıydı. Duran Abi de Mustafa Amca gibi solaktı.

"He, kestik hem de en kör *bıçağınan*. Derler ya, kötü avrat dile yaman, kötü bıçak ele yaman, o hesap."

"Duran Abi, siz bütün aşçılar orijinalsiniz."

O gün iş yerinin gözdesiydim. Hastalıktan çıkmış bir personelden ziyade, uzak yolculuğundan dönen bir yıldız gibi Beyaz Mendil'in tepesinde ışıyordum. Hatta o kadar da değil, Beyaz Mendil'in Kayıp Şair süvarisi bana bakarak rota çizeceğini söylemişti. Zöhre Yıldızı olmuştum; fakat Fevzi'nin yüzü öyle söylemiyordu. Ne şehir gezisi ne de kendine eğlence yaptığı telefon işi, yüzündeki bulutların dağılmasını sağlamıştı. Baharla birlikte Fevzi'nin göğü de yağmur bulutlarını toplamıştı. Söylemiştim. İş dönüşü konuşmazdı. Konuşmuyordu. Yönümüzü Batıkent'e çevirdiğimiz sabahın kör saatinde, omuzlarımıza çökmüş mesai yorgunluğuyla değil, kafa ve yü-

reğimizi meşgul eden iç muhakemelerle meşguldük. Yine de dayanamadım.

"Fevzi, Beyaz kendine dikkat etsin dedi. Bilmediğim şeyler mi var?"

"Neye dikkat edecekmişim?" Dışarıya bakıyordu. Asfalt karasına düşen şafak ışıkları, ağa takılan güçsüz balıklar gibi çırpınıyor ama kararmaktan kurtulamıyorlardı. Ankara, siyah bir tülün altında gerinen insan vücudu gibiydi; hatları belli ama teni henüz karaydı. O karanın bir parçası da Fevzi'nin suratıydı.

"Bilmiyorum. Polis bana "çelebi" demişti ya; aynısını ve manalı bir şekilde Beyaz da söyledi; ayrıca "şehriyarın şeheri" de dedi. Hatırladın mı, polis de aynısını söylemişti."

"Ne olmuş ki, dil dile benzer; kaldı ki muhabbetleri var."

"Tamam işte, muhabbetleri varsa duydukları da var demektir." Yolun kasislerinde sallanan dolmuşun yarattığı dalgalar, beden bedene temasımızı sağlasa da o an ne Fevzi dolmuşun içinde ne de ben Fevzi'nin yanındaydım. Fevzi, boş sinema salonu gibi hüzünlüydü. Yine ben konuştum. "Fevzi, ben senin arkadaşınım; ve aslında ummayacağın kadar güçlüyüm." Göz göze geldik. İki arkadaştan ziyade, sevgili gibiydik. Ben, güçlü olduğumu ispatlamaya, o beni korumaya gayret ediyordu. Aynı seviye ve düzlemde ilişkiye başlamadığımızı biliyorum. Daha bu sabah söylemişti: 'Bu salonda kanatları henüz çıkmamış kuş yavrusu'ydum. Belki de öyleydim. Öyleydim yani. Ama bir kuştuysam eğer, kanatlarım önünde sonunda çıkmayacak mıydı? İşte çıkmışlardı. Hangi anne kuş yavrusunu sonsuza kadar yuvada tutar? Devam ettim, "Kanatlarım çıktı. Bak ..." Kollarımı gösterdim. Gülümsedi. "Üstelik tırnaklarım güzeldir." Güldük. "Vallahi, Almanya'da Brigitt'in bir kız arkadaşı tırnaklarımın çok güzel olduğunu söylemişti. Biliyor musun Fevzi, iltifat tırnağına bile yapılsa unutulmuyor." Neşelendi ama kurduğu cümle neşesizdi.

"Xelo, insan kaybetmeyince varlığı fark edemiyormuş." Gözlerimle 'devam et, dinliyorum' dedim. "Lisede, ortaokulda ilkokulda hep birlikteydik ama çoğu tarafını bu seferde gördüm. Ve gördüğüm şeylerin çoğunun tastamam kendisi olmasa da ötesi berisinin eskiden beri sende var olduğunu anlamaya başladım."

"İnsan yedisinde neyse yetmişinde de odur derler."

"Olur mu öyle saçma şey." Kızmıştı. "Yedisinde neyse yetmişinde de oysa, ne halt yemeye yaşar ki insan!"

Sustuk. Doğrusu yedi de yetmiş de çok umurumda değildi. Benim hayatımın bu sözle bir alakası yoktu. Üçüncü hayatımın iki yaşındaydım; o kadar. Uran Kent tabelasının önünden geçiyorduk. Boş bir arazinin ucuna kurulmuş ve sanki hep aynı tuğlada duran bir inşaattı. İşte burası için bu söz doğru olabilirdi; hep aynıydı. Tabela aynı, arazi aynı, araziyi çevreleyen tel örgü aynı, inşaat aynı; bir tek üstteki bulutlar değişiyor. Yine de dayanamadım,

"O zaman lisedeki benle şimdiki ben nasıl aynı oluyoruz?"

"Ben aynı demedim Xelo'm", Başını cama yaslamış, dışarıya dalgı dalgın bakıyordu. "On dakika önce bindiğimiz dolmuşun içindeyiz değil mi?" Mırıldanıyordu. "Bak bakim etrafına aynı yer ve aynı konumda mıyız?"

"Anlamadım."

"Xelom, ... neden Almanya'ya gittin?"

"Fevzi, bu soruyu neden hep dolmuşta soruyorsun?"

"Niye dolmuşu hor görüyorsun?" Gülsem mi kızsam mı bilemedim. Kötü olmaya karar verdim: Yanıt vermeyecektim. Başını yasladığı camdan aldı, bana döndü, gözleriyle 'sorusuna yanıt beklediğini' söyledi. Hayır. Şu dakika itibarıyla kötüydüm ve yanıt vermeyecektim. Dayanamadı, "Ne o, ikidir yanıt vermiyorsun?"

"Karar verdim, sana kötü davranacağım. Yanıt vermiyorum." Gülümsedi,

"Kötü olmaya karar veren *Deyzeoğlum*; karar vermek ayrı,

olmak ayrı şeylerdir." Hâlâ kötüyüm. "Sen karar verdin diye şu dolmuş nasıl zınk diye durmazsa, karar verdin diye kötü de olamazsın." Konuş sen. Yanıt vermeyeceğim. "Örneği beğenmediysen değiştireyim. Üstelik damarına basacak bir örnek vereyim:

'ayrılmak istemezsin dünyadan
ama o senden ayrılacak
yani sen elmayı seviyorsun diye
elmanın da seni sevmesi şart mı?'

Buyur! Bu da nereden çıktı?

"Sana dedim Xelom, sen kötü olamazsın; hele hele bana karşı hiç olamazsın. Bırak inadı da konuş." Çok güveniyordu örneğine. Nazım bu, çürük ipe söz dizmez ama, örnek yanlış. Fevzi'nin kelimeleri ipi kopmuş tespih taneleri gibi dolmuşun zeminine dağılmışlardı.

"Örnek yanlış."

"Olsun..." Gülüyordu, "Konuştun..." Evet, konuşmuştum.

"Şoför Bey, sağda inecek var!"

Ostim girişiymiş. Sırtımı benzin istasyonuna verip durdum. Fevzi dolmuşun içinde, ben yol kenarında... Ayrılmıştık! Kendimi tanımasam sevgili olduğumuzu düşünecektim. Yürüdüm. Sol kolun üzerinde, yeşermiş buğday tarlası beni çağırıyordu; çağrıya uydum. Buğday tarlada, ben kendi içimde bahara burun uzatmıştık. Ankara! Beni kabul ettiğin için teşekkürler; ama bırak olgunluğu, daha gövde dahi sürmedim göğe.

Mutluyum.

2. DEFTER'İN SONU.

Yunus: "Evrende her şey, önünde sonunda siyasete dönüşür; bu da insanlığın Mecekare'si."

3. DEFTER

Mutluluğumun üzerinden, dört yıl bir yaz geçti ve haritada, Ankara'dan iki bin beş yüz kilometre uzaktayım. Limmat Çayı, Zürih Gölü'nden aldığı şehir dolu suyu, mavi bir ulak gibi Aare'ye taşırken, sonbahar ormanları, bakır rengine dolmuş, kızıllığında kestane pişiriyor. Beride, Basel-Zürih tren yolu akıyor, akıyor, akıyor; durmadan ayrılık taşıyor. O trenlerin birinde, bir gün, yine bu yolu izleyerek, damağında Toblerone çikolatasının katımsı, şeker, kakao tadı; dilinde temize çekilmiş dizelerle Nazım da geçmişti:

'Bakıyorum vagonumdan
kederli
alaycı
öfkeli biraz da alık
bakıyorum vagonumdan
not alıyorum
İsviçre üstüne doğru yanlış bildiklerimi
gördüklerime katarak
Hava ne soğuk, ne sıcak,
burda her şey böyle galiba, gülüm
ne soğuk, ne sıcak,
ne serin, ne ılık'

Tekrar olsun: Mutluluğumun üzerinden, tam dört yıl bir yaz geçti ve ben, Üstat'ın dediği gibi, 'şimdi, şu anda,' 'ne soğuk, ne sıcak / ne serin, ne ılık,' 3. Defter'in bu satırlarıyla uğraşıyorum.

Fevzi'ye naz yapıp (bunu şimdi daha rahat söyleyebiliyorum) dolmuştan indiğim gün, buğday tarlası boyunca yürüyüp, Uğur Mumcu mahallesinden; Andaş Çarşısı, Şengül Büfe ve nihayet postane önünden geçerek, bahar tadında bir yürüyüşle sitemize vardım. Çok güzel bir sabahın kapısını aralamış, doğa şehir karışımı havayı ciğerlerime doldurmuştum. Kanım kaynıyordu. Âşık olmak istediğimi, daha doğrusu âşık olmayı özlediğimi hissettiğimde, Katim mi Abuzer'in dükkânına kadar gelmiştim. Her şey, ama her şey çok güzeldi: Binalar, yollar, ucu görünen güneş, uçacak kuşlar, doğacak çocuklar, okula giden öğrenciler, çıplak tuğlalar, kamyonlar, bir bardak berrak suya damıtılmış gri mürekkep gibi havaya karışan tozlar ve hatta Katim mi Abuzer'in dükkân tabelası bile; her şey çok güzeldi. Vanasını kendi elimle sıktığım erkeklik hormonlarım, kontrolümden çıkmış olması gereken ellere, doğanın ellerine geçmişti. Bahar sadece toprağa değil, betona batmış

duvara, asfaltla kararmış yola ve yılların nefessiz bıraktığı vücuduma da girmişti.

"Abuzer Abi nasılsın?"

Abuzerin yüzünde yüzümün ışıklarını görebiliyordum. Nasıl bir tavır takınacağını kestiremedi; yüzü ikiye bölündü: Bir yüzü esnaf gibi ağlamaklı, diğer yüzü mutluluğumdan etkilenmiş, parlıyordu. Yüzün tam ortasında yer alan ağız, yerini hak edercesine ortalama konuştu.

"İdare ediyoruz, çok şükür."

"İdare eden" esnaflığı, "çok şükür" diyen huzuruydu. Katim mi Abuzer, mutluluğu tanımayan milyonlarca insan gibi, son istasyonu "huzur'a kurulmuş bir tren yolunun yolcusuydu. Mutluluk, yolu yolağı olmayan bir dağın aşılması demekti ki, buna Katim mi Abuzer'in ne isteği ne de zamanı vardı.

"Halil Usta, geçen bizim oğlanı size gönderdiydim; çok faydasını görmüş. Talebelerin zamanı varsa tekrar gelse nasıl olur?"

Mutluluğum Katim mi Abuzer'e bu şekilde geçmişti. Her ne kadar Fevzi'ye muhalefet etsem de, galiba doğruyu görüyordu. Ne diyebilirdim? Mutluydum ve Katim mi Abuzer'in bu isteği bile güzeldi.

"Abuzer Abi, çocuklara sorayım ama onların da pek zamanı olmuyor; malum onlar da talebe."

Kırılmamıştı. Şansını denemiş, pazarlığa oturmuş ama ben fiyatta indirime gitmemiştim. Başka bir zamana. Gazetelere göz gezdirdim. Mulla'nın tabiriyle 'boyalı basın"dan boyası bol bir gazete aldım ve gazetenin yanına yöresine bir şey kattırmama başarısı göstererek dükkândan çıktım. Bahar bıraktığım yerde duruyordu; alıp eve yollandım.

"Xelo, geldin mi?"

Mutfaktaydı. Kahvaltı hazırlamıştı. Bardağına çay doldurmuş, beni beklediğini belli etmemek için kahvaltılıkların ucu kıyısıyla oynamıştı; fakat sözleri beni beklediğini teyit ediyordu:

"Nerde kaldın? Bir saat oldu?"

Sanki, tartışmamış (aslında tartışmamıştık), dolmuşta kendisini yalnız bırakıp inmemiştim. İyi, ben de öyle davranırdım.

"Yürümek çok güzelmiş. İstersen her sabah böyle yapalım. Ostim girişinde iner, buğday tarlası boyunca yürür, bazen Dalokay Parkı'ndan bazen Andaş Çarşısı üzerinden eve geliriz." Çayımı doldururken, teklifime hiç kıymet vermediğini gizlemeyen bir tonla yanıt verdi.

"Keklikpınarı'na gidelim." Ciddiydi.

"Gidelim. Bugün mü?"

"Evet."

"Olur."

Mutfak tezgâhına bıraktığım gazeteyi aldı. Bir şey arar gibi hızla taradı ve katlayıp yine tezgâha koydu.

"Alma bu gazeteleri Halil."

Halil? Fevzi daha önce bana bu kadar soğuk Halil demiş miydi?

"Fevzi, hayırdır? Nesi var gazetelerin?"

"Ölüm var; başka da bir şey yok!"

Çayını alıp masadan kalktı. Sigara içmek için salona gitti. Baharla birlikte coşan kanım, Fevzi'ye çarpmış, terliyordum. Gazeteyi tezgâhtan aldım. Hakikaten ölüm mü vardı? Haberler, köşe yazıları, çatışma haberleri, genelkurmaydan açıklama, siyasilerden sabun köpüğü beyanatlar... Hepsi de alışageldiğimiz haberler. Çayımı alıp ben de salona gittim. Fevzi ayakta, pencere önünde dalgın dalgın dışarıya bakıyordu.

"İstersen çıkabiliriz."

"Tamam Xelo, seni bekliyordum zaten." İyi, en azından 'Xelo'ya dönüş yapmıştı. Evden çıktık. İki yıl önceki yolumu tersten izleyerek Keklikpınarı'na vardık. Teyzem, köyde el değdirmediği toprağı keşfetmiş, tarım uzmanı olmuştu. Teyzemi bahçede bostanıyla uğraşırken bulduk. Çocuklar okulda, enişte yine kamyondaydı. Çok sevindi. Önce beni, sonra Fevzi'yi öptü. Hemen kahvaltı hazırlamaya girişecekti ki zor bela dur-

durduk; ama mümkün değil tok olduğumuza kanaat getirmemişti. En azından bostan yeşilliği yemeliydik. Yiyorduk.

"Anne, emanet nerede?"

Teyzemin rengi attı. Ellerini kurutmak istercesine üstüne başına sürdü. Elleri kuruydu oysa. Aralarında, yüksek gerilime yakın tutulan bir metal gibi yük alıyordum. İkisinin de hali hal değildi. 'Anne emanet nerede?' kendimi, kendi içimde Fevzi'nin sorusunu tekrarlarken yakaladım. Soruyu kelimeleri siyah beyaz kullanarak sorduğundan, neyin derdinde olduğunu anlamak mümkün değildi.

"Oğlum, ben onu, dediğin gibi komşuya bıraktım."

"İyi, git getir."

"Şimdi?"

"Evet, şimdi." Teyzem bana baktı. Hayır, hiçbir şeyden haberim yoktu.

"Oğlum şimdi onlar evde mi bilmiyom ki?"

"Ya evde olmayıp nerde olacaklar. Sen git, evdedir onlar."

Teyzem, komşuya bırakılacak kadar mühim olan emaneti almak için gönülsüz gönülsüz yola koyuldu. Bahçe kapısını açtı, sağa yukarıya dönüp kayboldu. Fevzi'yle karşı karşıya kaldık. Soru sormamın bir anlamı yoktu. Birazdan her şeyi öğrenecektim. Çok geçmeden Teyzem, elinde naylon bir poşetle geri geldi. Fevzi hiçbir şey demeden kalkıp poşeti aldı ve bana başıyla gel işareti yaptı. Merdivenlerden sahanlığa çıkıp, oradan misafir odasına geçtik. Teyzem bahçede elleri böğründe kalakalmıştı. İki yıl önce geldiğimde yattığım odanın eşyaları aynı o günkü gibi temiz ve pırıl pırıl duruyorlardı. Fevzi, üçlü koltuğa oturdu, ben ikiliye oturdum. Poşetten küçük bir sandık çıktı. Sandığı sehpanın üstüne koydu. Anahtarlığındaki en küçük anahtarla açıp, önüme sürdü. Kararsız kaldım. Neyle karşılaşacaktım? Fevzi'nin yarasını görmek istemiyor muydum? Fevzi koltuğa çekilip sigara yaktı. Ben öne kaykılıp, sandığa yaklaştım. Gözüme çarpan ilk şey bir nüfus cüzdanıydı; pembe renkli bir nüfus cüzdanı. Elim gitti, gitmedi; titrediğimi

hissettim. Altta dar kesim, siyah beyaz kapaklı bir kitap görünüyordu. İlk görmem gerekeni en son fark etmiştim; katlanmış beş altı defter yaprağı. Fevzi'ye baktım, yüzü ifadesizdi. İlkin kimliği aldım:

Gülizar Öztürk
1970, Gürün

Fevzi'ye baktım, yüzü hâlâ ifadesizdi. Tekrar kimliğe baktım. Plastik kabında tertemiz duruyordu; fakat fotoğraf alınmıştı. Defter yapraklarını çıkarıp sehpaya bıraktım. Kitabı aldım: Hasan Hüseyin'in bir şiir kitabıydı, Kapakları okşadım; pürüzsüz ve soğuktular. Kitabı açabilir miydim? Fevzi, tıpkı Beyaz Kamil'in, albümünü açmama gözleriyle izin verdiği gibi, gözleriyle izin verdi. Açtım. Başlık sayfasının sağ üst köşesinde Gülizar'ın adı, ama sadece adı vardı:

Gülizar,
Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Ankara, 1989

Asıl darbeyi bir alt satırda alacağımdan habersiz gözlerimi indirmiştim ki, ilkin "Elbistan"ı fark ettim. Beynimde bir gece önceki sohbetimiz; Sinan, Elbistan, Fevzinin 'ben harita okurum' cümlesi olduğu gibi canlandı. Gülizar, güzel el yazısıyla,
"Ben bu yürek yarasını bir gece Elbistan'da duydum" yazmıştı. Aman tanrım, farkında olmadan Fevzi'nin yüreğine basmışız... Sayfaları hızla taradım. Başka bir not yoktu. Kitabı kapattım. Kapakları tekrar okşadım: Pürüzsüz ve sıcaktılar. Fevzi'ye baktım, yüzü hâlâ ifadesizdi. İç içe katlanmış defter yapraklarına uzandım. Oturan bir insanı yerinden etmişim gibi rahatsız oldum. Yapraklar, gerçekten bir defterden koparılmışlardı. Yazı, şiir kitabına not düşülen yazının aynısıydı ve Heval'le başlayan bir mektuptu:

Heval,

Umarım sana isminle hitap etmediğim için alınmazsın; malum, başta yüreğimiz olmak üzere çoğu şeyimizi serbestçe yazabilecek bir süreçte değiliz. Tanışalı henüz bir yıl oldu. Bir yıl iki insan için nasıl bir süredir? Birbirimize içimizi anlatabileceğimiz, kendimize ve dünyaya dair hayallerimizi aktarabileceğimiz kadar uzun mudur? Belki de! Ama biz toplumsal sorunlarını halletmiş bir halkın fertleri değiliz. Bizim bireysel hayatlarımız olabilir mi! İstersek, halkımıza sırtımızı döner, coğrafyamızın acılarını görmezden gelirsek belki; fakat o kimin hayatı olur? Çürümüş ve düşürülmüş bir hayatı ikimiz de istemeyiz değil mi? Ne olur seni bu tür sorulara muhatap ettiğim için kızma. Biliyorsun uzun olmasa da, toplumsal görevlerimizden arta kalan zamanlarda konuşmaya gayret ettik. Alana gitmeme karşı olduğun halde, bu yönde ağzından tek kelime çıkmadı. Yine aynı şekilde, Alan'a gelmeni istediğim halde ben de sana tek kelime etmedim (bu yazdığım hariç; fakat bunu bir eleştiri olarak almamanı umuyorum).

Heval,

Ne ben Alan'a gittiğim için cesaretli; ne sen benimle gelmediğin için korkaksın. Gerçekten böyle düşünüyorum! Kaldı ki, bin yıllık çürümüşlüğü iki kelimeyle özetlemeye kalkarsak hem halkımızın değerlerine hem de tarihe ayıp etmiş ('yapmış'ın üzeri karalanmış) oluruz. Sen burada kalmayı tercih ettin. Ben burada kalmamayı tercih ettim. Belki de sen, burada yaşayabilecek kadar becerikli, bense yaşayamayacak kadar beceriksizim. Hayır, bunları seni rahatlatmak için yazmıyorum. Kişisel tarihimize (ki buna hakkımız var mı bilmiyorum) kendi notumu düşmeye çalışıyorum.

Heval,

Aklım her ne kadar ülkeye dönmeni istese de, yüreğim sana duyduğu bütün (bir kelime karalandığı için okunamıyor) saygısıyla kararını destekliyor. Sürece getirdiğin eleştirilerinin çoğuna katıldığımı çokça ifade ettim. Aynı düşün farklı taraflarında du-

ruyoruz. Tertemiz bir yüreğin var; gördüm. Hayatın içinde, durmadan çalışan bir aklın var. En çok da gözlerin: Zekâ ve sevgi dolu; oysa sana, bir keresinde şaka tarafıyla söylemiştim: Zekânın çoğu şeytan çağırır. Ama sende öyle değil! O güzel kalbin çarptığı sürece şeytan senin vücuduna giremez. Aklın bende kalmasın; çünkü istediğim yere gidiyorum. Benim de aklım sende kalmayacak; çünkü istediğin yerde kalıyorsun. Sana güveniyorum, düşürülmüş hayatların içinde, mizaha sığınarak ayakta kalabileceğine yürekten inanıyorum. Yapmak istediğin sinemadan vazgeçme. Coğrafyamızın anlatılacak bir sürü saklısı var. Biliyorum, 'niye sen de onları anlatmayı denemiyorsun diyeceksin.' Mücadelenin, hayatı doğru yaşamanın, bir sürü yolu var. Bizim yollarımız ayrılıyorsa, doğruya gitmede ayrılıyor. Bununla övünebiliriz.

Heval,

Köklerinden koparılmış bir halkın iki ferdiyiz. Dedelerimizin dedeleri hangi toprakta, hangi mezarlıkta yatıyorlar bilemiyoruz. Bunu öğrenmek, hayat ağacının hangi dalında yaprak açtığımızı bilmek, her sabah yüzümüzü ışığına çevirdiğimiz güneşe duyduğumuz sorumluluğun gereğidir. Birbirimizin coğrafyalarını görmeye zamanımız olmadı, doğduğun yeri "cami devlet, devlet cami yaşında" şeklinde tarif ettiğin gibi, benim doğduğum coğrafya da o derece köksüz (kaldı ki bizde cami de yok). Köyümüzün göreceli iyi olan maddi durumuna rağmen; yollarında, evlerinde ve en çok da mezarlığında bir oturmamışlık, gündelik görmek oldukça kolaydır. Tarihe kaydedebileceğimiz tek yapımız, tek hatıramız yok. Her şey, sanki daha demin kurulmuş gibi çıplak ve soğuk.

Heval,

Kendimi bildiğimden beri soyadım sırtımda tuz yüküydü. Oysa biliyorsun, seninle bunu çok konuştuk, ben o tuzu soframda lezzet olarak tutmak isterdim; tuttum da. Şimdi, geride resmi kimliğimi bırakıp giderken, en çok korktuğum şey, eylemimin, Türk Halkı'na karşı ve hatta onunla yan yana yaşamak isteme-

diğim şeklinde anlaşılmasıdır. Ne talihsiz bir coğrafyada yaşıyoruz. Kendimizi var etmek için illa düşman yaratılıyor. Oysa Hasan Hüseyin'in dediği gibi, "ekmek yedim, su içtim ben nasıl yadsıyayım."

Heval,

Burada noktalıyorum. Halkıma karşı duyduğum sorumluluk gereği, kişisel yaşamımı, kişisel kazançlarımı, ailemi ve seni arkamda bırakıyorum. Ölüm en son düşündüğüm şey. Büyük yaşamaya, büyük kazanmaya gidiyorum.

En devrimci selamlarımla

Son bir istek: Sinema tutkunu terk etme ve kesinlikle filmimi çekme. Bunu senden tarih önünde, halkım adına istiyorum. Ben halkımın benlik deryasında, anonim bir damla olmak istiyorum.*

Gülizar
Ankara, 23 Nisan 1990

***

Alitalia Havayollarına ait, İstanbul-Milano seferini yapan uçak, Milano Malpensa Uluslararası Havaalanı'na teker değdirdiğinde mevsim sonbahardı. Yıllar önce İstanbul Atatürk Havaalanı'na nasıl yalnız indiysem, aynı şekilde yalnızdım. Arkamda bıraktığım hayatın henüz nefesi üzerimde, Mulla'nın dizime koyduğu elinin sıcaklığı olduğu yerde duruyordu. Malpensa Havaalanından Milano tren garına, oradan Como'ya, İsviçre sınırına gitmem gerekiyordu. Como'da beni, anne tarafımdan akrabam Mustafa Abi karşılayacaktı. Beyaz Kamil'in

* Gülizar'ın ne ismini ne soy ismini ne de memleketini değiştirebilirdim; çünkü bizde isimler, soy isimler ve memleketler, henüz gezegenini oluşturamamış gaz ve toz parçacıkları gibidirler. Elimden gelen tek şey, doğum tarihini değiştirmekti ki, onu da yaptım. Gülizar'dan özür diliyorum. *Halil Kantarcı*

torpiliyle almış olduğum İtalya vizesi beni kontrolden sorunsuz geçirmiş, olmayan İtalyanca ve yıllardır Almancanın yanında atıl duran çat pat İngilizcemle yol soruyordum. Zor olmadı; ne de olsa gitmek istediğim yer merkezi bir tren istasyonuydu. Milano Centrale kocaman bir tren garıydı ve havaalanı gibi düzenli değildi. Şimdi de Como'ya bilet almam, bir şeyler atıştırmam ve nihayetinde peronumu bulmam gerekiyordu. Elimde yine bir çanta, çantamda iki kitap ve Frankfurt-İstanbul seferinden farklı olarak birkaç parça da elbise vardı. Bilet satış memuruyla anlaşmam kolay oldu. Como treni, Milano-Zürih arası çalışan bakımlı bir trendi. Şansım yaver gitse ve denemeye cesaretim olsa tek seferde, aralarda hiç sürünmeden Zürih'e gidebilirdim. Olmadı. Como'da indim. Como tren garı, ormanı yamacına almış, güneşin son ışıklarıyla vedalaşıyordu. Gözlerim peronda Mustafa Abi'yi aradı. Daha sonra, Como'yla yol gözlemenin aynı anlama geleceğini o anda nereden bilebilirdim? Mustafa Abi ne peronda, ne bekleme odasında ne de yazdırdığı telefon numarasında vardı. Hesapta olmayan ilk talihsizlik vuku bulmuştu. Ne yapacaktım? Neyse ki kaçak değildim ve cebimde; pasaportum, pasaportumda on beş günlük turist vizesi, az sayılmayacak kadar da para vardı. Yapacak bir şey yok! Otel aramam gerekiyordu.

Como şehri pırıl pırıl, eti İtalya'da ruhu İsviçre'de; doğası, ormanı ve gölüyle muhteşem bir kasaba. Bulduğum otel, göle yakın mahalle arasında ve benim gibi, civar ülkelere girme telaşında olan ilticacı adaylarıyla dolu: Makedon, Arnavut, Kosova, Bosna Hersek, Tamil, Türk, Kürt kısacası her ulustan insan mevcut. Resepsiyon görevlisi, şişman hal hatır sorarken bile kavga ediyormuş gibi bağıran bir İtalyan -daha sonra, bunun İtalyanlar için normal konuşma sayıldığını öğrenecektim. Mustafa Abi'ye ulaşamıyordum. Aksi gibi yanıma yedek başka numara da almamıştım. Her sabah kalkıyor, Mustafa Abi'nin verdiği numarayı arayarak güne başlıyor, yine Mustafa Abi'yi arayarak günü sonlandırıyordum. Yok. Mustafa Abi,

yok. Aylak aylak şehri dolaşıyordum. Şehir dediysem, göl kenarında. Kısa sürede İstanbul Döner Restoran adlı bir pizzacıdan haberdar oldum. Sahibi Trakya şivesiyle konuşan yapılı, benim gibi saçları önden dökülmüş, açık tenli biri. Tanıştık. Herhangi bir şey söylememe gerek kalmadan durumumu anladı. İstisna değildim.

"Abe burası Avrupa'nın bekleme salonu. Bekleme salonunda ne yapar insan? Bekler." Şakacı, kuvvetle muhtemel Avrupa seferi başarısızlıkla sonuçlanmış, son nefeste buraya tutunmuş bir akıncı, hatta Akıncı Beyi'ydi. İstanbul'u özlemiş, Necdet Menzir'in üstüne amir tanımıyordu. Üçüncü günün sonunda Mustafa Abi'den umudu kesip kendi göbeğimi (Şemsi'nin kulakları çınlasın, gobağımı) kendim kesmeye karar verdim. Yine de cesareti Akıncı Beyi'nden almıştım. Karşılayanı ve şebekeye verecek parası olmayanlara yol tarif ediyor, karşılığında sadece yenen yemeğin parasını alıyordu. Sınırı yürüyerek geçecektim. Zaten, İtalyan polisinden yana sıkıntı yok, gidene dur demiyor; hatta yardımcı bile oluyorlarmış. Akıncı Beyi böyle söylüyordu. Hakikaten de, öyle oldu. Yürüyerek, sanki yürüyüşe çıkmış bir Como'lu olarak çantam sırtımda İtalyan polisini geçtim. Neyle karşılaşacaktım? Yol nereye varıyordu? Sınırı geçsem bile Zürih'e nasıl ve neyle gidecektim bilmiyordum. Benim bilmediğimi İsviçre polisi gayet açık biliyordu: Como'ya geri dönecektim. Yakalanmıştım! Bundan sonra tam beş denemem daha oldu. Her seferinde yakalanıp sınırdaki İtalyanlara teslim ediliyordum. Ben ayrı, İtalyan polisi ayrı üzgündü. Artık neredeyse ahbap olmuştuk. İki İsviçre polisi arasında beni görür görmez gülmeye başlıyor, onlar gider gitmez arkalarından küfrü basıyorlardı. İşin cılkı çıkmış, vidanın bütün dişleri yalama olmuştu. Her şeyden öte, param tükeniyordu. Como tren istasyonunda "az bulmadığım" param, Como gölü kıyısında, Alpler'den düşmüş birkaç kar tanesi gibi eriyip gitmişti. Son olmasa da, sondan birkaç önceki telefon

kartımı makineye sokup numaraları tuşladığımda, karşıdan bir alo sesi aldım:

"Mustafa Abi, benim, Halil! On gündür Como'dayım. Öldüm!"

"Yav hiç sorma biz de sana ulaşmaya çalışıyoruz."

İyi ki çalışıyorlardı, çalışmasalardı tamamen perişan olacaktım. Neyse, şimdi kızmanın sırası değil. Beni almalarını beklemekten başka çarem yoktu. Mustafa Abi ve İsviçreli sevgilisi; bir firma arabasıyla saat beşe doğru Como'daydılar. Hiç zaman kaybetmeden, hatta hoş beş dahi etmeden yola çıktık. İş gezisinden geliyorduk. Nihayet! Yedinci seferde polisi atlatmıştım. İsviçre'ye girdikten sonra ilk benzinlikte durduk. Sarıldık, öpüştük. Mustafa Abi, yıllardır İsviçre'deydi. Zürih'e yakın bir kasabada, fabrikalar için büyük dokuma makinesi üreten bir firmada ustabaşı olarak çalışmış, ama alkolü öğle "pause"lerinde de içmeye başlayınca işten atılmışmış. Şimdi kendi işini yapıyormuş. Peki araba? Araba, bir arkadaşının çalıştığı firmanın arabasıymış.

Como çok güzel bir şehirdi ama, İsviçre-İtalya sınırını geçer geçmez başka bir güzellik ortaya çıkıyordu: Bakımlılık. Tam bir yıl önceydi. Lugano Zürih otobanında ilk aklıma gelen kelime bu olmuştu. Mola verdiğimiz benzinlikte Lina'yla yerleri değiştirmiştik. Yol boyunca, Mustafa Abi konuştu. Mustafa Abi'nin, durumu firmadan atıldıktan sonra kötülemiş, yatırım olarak Konya'da aldığı birkaç evi elden çıkarmak zorunda kalmışmış. Evlerini elden çıkardığını, çıkarmak zorunda olduğunu biz de biliyorduk; fakat, Mustafa Abi'ye dair bilmediğimiz iki şey daha varmış: Bir, gözlük taktığı; İki, sıkı bir Kürtçü olduğu. Yol boyunca, hatta 17 kilometrelik Gotthard Tüneli'nde bile konuştu. Bir taraftan yanından yöresinden geçtiğimiz yerlerle ilgili bilgiler veriyor, bir taraftan siyasi gelişmeleri konuşuyordu. Galiba Mustafa Abi, hakkında bilmediklerimizin sayısının üçe çıkarmamız gerekecek: Çok konuşuyor. Ziyaretime gelmesini bu yüzden pek istemiyorum. Sadece konuşmakla

kalmıyor, tedavi sürecime de müdahale ediyor. Yok beni denek olarak kullanıyorlarmış, yok bu ilaçların yan etkileri çok ağırmış. Sanki kurtuluşum var da...

"Xelo, ne senin ne benim, bu halkımızın kaderi. Yılların boyunduruğu, sömürüsü, zulmü işte bizi böyle uzaklara fırlatıyor. Bak etrafına; ormana, dağlara bak, nasıl da bakımlı değil mi?" Evet, aynı şeyi ben de düşünmüştüm. "İnan, şu taşların, ağaçların tek tek kaydı tutuluyordur. Bizim, bırak ağacı kuşu, insanımızın dahi kaydı yok." Şoförlüğü ustaydı. Daha sonra öğrenecektim, meğer bizim Konyalı Kürtler, Mulla ve ben hariç, avuçlarında ehliyetle doğuyorlarmış. Çok kısa bakıştık. Mustafa Abi'nin yüzü bakımlıydı. Bıraktığı entel sakalı da yakışmıyor değildi. Tek fazlası göbeğiydi; o da biranın marifeti. "Senin rahmetli baban da buralarda bir ömür tüketti. Gitti, tam ayaklarını uzatıp keyfini çıkarayım derken", iki elini kısa süreliğine direksiyondan bırakıp birbirine çarptı "bitti. Cebimizde garanti yok." Bende hiç yok. Ama hastalığımı Fevzi ve Mulla'dan başka bilen de yok. "Memleket nasıl? Fevzi ne yapıyor? Ankara'daydın değil mi? Gelmeden köye uğradın mı?"

"Memleket bildiğin memleket, Mustafa Abi. Demin dediğin gibi, toplu bir kaderi yaşıyoruz. Yine biliyorsundur, ölüm almış başını gidiyor. Adı konmamış bir savaş var memlekette."

"Biliyorum Halil, biliyorum."

Arka koltukta oturan Lina'nın hiç sesi çıkmıyordu. Gerçi çıkması için bizim de bir çabamız yoktu. Ara sıra yanındaki şişeden su içiyor, kalınca bir dergiyi karıştırıyor, belki de okuyordu; tam göremiyordum. Mustafa Abi, boşanmıştı. Eski eşi, yine benim anne tarafından akrabam sayılırdı; zaten bizde herkes bir şekilde birbirine akrabadır.

"Biz de hanımdan ayrıldık, iki yıl oldu." Sormadan kendisi söylemişti. Yine kısa bir süreliğine bakıştık. "Xelo, yaptığımız evliliklerin hemen hemen hepsi, al çöpe at" sağ eliyle direksiyondan bir şey almış gibi yapıp, yere attı. "Fakat çocuklar var işte..." Zor soruyu ben sormadan kendisi sormak istemişti; an-

ladım. "Hiç evlenmedin değil mi?" Başımla, yanıt verdim. "En iyisini yapmışsın. Evlilik, insana göre değil. Talihsizlik ki bunu elli yaşımda öğrendim." 'Elli mi?' hiç göstermiyordu. Bu durumda, Mustafa Amca demek daha çok yakışık alırdı ama, Mustafa Abi, abilikten çok memnundu.

"Mustafa Abi hiç göstermiyorsun." Mutlu oldu.

"Öyle deme Halil", elini göbeğine vurdu. "Bak bütün seneler burda birikti. Belki duymuşsundur, sporculuğum vardı eskiden."

"Yoo, duymadım."

"Sıkı koşardım. Elimizden tutan olsaydı belki bir şey olurduk ama nerede?"

Çok güzel bir yerden geçiyorduk. Solumuz, göğe bir an önce ulaşmak istercesine dikine çıkmış dağ silsilesi, sağımız ve altımız göldü. Dağ tümden ormanlıktı. Ağaçlar, üstünde kök saldıkları dağı taklit edercesine, bir an önce bulutlara yaprak değdirmek için koşar adım tepeye tırmanıyor gibi görünüyorlardı. İsviçre gerçekten güzelmiş. Almanya'nın düzlüklerinde kazaya uğrattığım hayatımı, bu çetin coğrafyada nasıl rayında tutabilirdim? Üstelik Almanya'ya giderken el değmemiş bir hayat vardı içimde. Şimdi, şimdi elden düşmüş bir hayat taşıyorum. Umarım, nerede düşürdüğümü sormayacaksınız. Galiba, olay mahallinden, olay mahalline dönüyorum. Bir filmde mi duymuştum, yoksa okuduğum kitapların birinde mi denk gelmiştim: Bazen, maktul katilden sonra ölür, diyordu.

***

Teyzemin misafirler için döşenmiş ve belki de yılda bir, en çok birkaç kez kullanılan tertemiz odasında iki erkek, ayrı ayrı koltuklarda, yine ayrı ayrı dertlerimize ağlıyorduk. Mektubu okuyup koltuğun en dibine çekilince, üzerinde kanat çırptığımız hayatın gölgelerden başka bir şey olmadığını hissettim. Ben bir gölgeydim: Almanya'dan Ankara'ya düşmüş. Fevzi bir gölgeydi; Ankara'dan kalbinin doğduğu yere düşen. Taşıdığı-

mız bedenlerin içi boşalmış; başka diyarlara kanat çırpmış ruhların ağıdını yakıyorlardı. Yine de her şey, her bir şey, yumuşak bir yağmurun toprağa düşmesi gibi yerli yerine oturmuş, Fevzi'nin uçuşan taşları duvarına kavuşmuştu. Demek, bütün tedirginliğin, korkunun ve çocukları kollamanın altında Gülizar vardı... Gülizar... Nasıl bir kadındı Gülizar? Esmer, buğday tenli, sarışın... Niye ilkin görüntüsünü düşündüm? Erkek sakatlığımız işte. Brigitt'i de tanışmadan önce sarışın sanmıştım; oysa o, narin gövdesini henüz topraktan kurtarabilmiş bir sarmaşığın, patlamamış yemyeşil yaprağıydı. Brigitt ve Gülizar. Neleri ortaktı? Kadınlıkları, duyguları, zekâları? Belki de tutku. İşte bence asıl ortaklık bu. İnsan, içinde tutku olmadan kendini bir şeye adayamaz. Ama, ama insan kendini bir şeye adamış olursa öldürmüş sayılmaz mı! Sayılır. Ölüm, hayat tutkumuzun bedeli değil mi?

Fevzi, yanımda, mizahın yüreğini eline almış, sıktıkça sıkıyordu. Kalkıp, pencereyi araladım. Yerime oturdum; yoksa yıkıldım mı demeliydim? Bir erkeğin hayatı kadın eliyle şekillenir; gerisi enkaz. Ama biz, ben ve Fevzi, yıkıldığımızı düşünüyorduk. 'Fevzi' desem şimdi, 'Fevzi, biliyor musun, 'giden değil, kalandır terk eden' demiş şair...' İncitirim değil mi? 'İncinme Fevzi, şairler her zaman doğruyu söylemez. Onlar, bizden değil, kelimelerinden mesuldürler. Gülizar hayallerinin peşine düşmüş, üstelik seni de hayallerine emanet etmiş; üzülme.' Ah insan halimiz; topraktan, ağaçtan, uçan kuştan ayrılan halimiz. Diğer hayvanlardan tek farkımız politika yapabilmemiz mi? Ya hüzün? Ya dert? Ya acı çekebilme erdemi? Ya Fevzi'nin şu hali? Güzel kardeşim. Demek içinde bu ateşle yanımda yöremde dolanmış; gülerken, espri yaparken, iş görürken, sevinir, üzülürken; gözlerinin en arka sırasında, beyaz perdeye en uzak noktada derdini saklamış. Şimdi o derdi hem de bütün güzelliğiyle görebiliyordum. Fevzi'yi dengede tutan bu dertmiş. Yola tutunmak için kasasına yük alan bir araç gibiyiz kimi zaman. Başka türlü kayıp çıkıyoruz

hayat yolundan. Fevzi'ye gıpta ediyordum; ne zaman etmedim ki! Yanımda, yıllar önce Yusuf Yoldaş'ın, sonrasında İlyas'ın cümlelere döktüğü mücadelenin canlı bir sonucu oturuyor; oturmakla kalmıyor, ağlıyor; ağlamakla kalmıyor, üzülüyordu.

"Fevzi, daha önce niye söylemedin?"

Sırf sessizliği bozmak için sorduğum bir soruydu. Fevzi anlamıştı; sessizliği bozmadı. Madem sessizce oturacaktık o halde ağlamaya, gözyaşlarımızla ruhumuzu temizlemeye devam etmeliydik; fakat yine de duramam. Günde iki üç sesli cümleyle yetinen ben, içimin sessizliğine katlanamam. İnsanın içi hiç susmamalı: Kalbin atışları, ciğerlerimizin kasılmaları, damarlarımızdaki kanın hareketi gibi; içimiz, iç sesimiz hiç durmamalı. İnsan konuşmadan yaşayabilir ama iç ses susarsa ölür. Ne düşünüyordu acaba? Ben de çok kaba bir tarifle, 'Fevzi kadınlara kayıtsız kalıyor' demiştim. Ne zaman öğreneceğiz? Fikri Usta'nın 'en derin deryadan da derindir' dediği insanı, ayak üstü tarif edemeyeceğimizi ne zaman öğreneceğiz?

Dışarıda sessiz bir gün hüküm sürüyordu. Ne çocuk çığlıkları ne komşu sohbetleri; Keklikpınarı Fevzi'nin üzüntüsünü bilmiş, günü sus pus geçiriyordu. Kalkıp pencereye gittim. Gecekonduların küçüklüğüne nazire, pencere eteği de kısacıktı. Eğildim. Serin hava yüzüme soğuk su gibi çarptı. Uzakta, ilk geldiğimde, yamalı halıya benzettiğim tepeler; tepelerin üstünde minnacık minnacık evleriyle Ankara duruyordu. Bahar Ankara'yı bile yeşertmişti. Teyzemin kiraz ağacı yaprak dökmüş, yaza hazırdı. Derin derin nefes alıp koltuğa geçtim. Pencereden içeriye serin havayla birlikte güneş de akıyordu. Tıpkı o günkü gibi. Hücremde, dünyanın en küçük insanı, hatta en küçük noktası gibi oturduğum o gün geldi hatırıma. Yanımda Fevzi, tepemde sıcak bir evin çatısı yoktu ama, güneş ve mutlu toz zerrecikleri aynıydılar. Birden içimin kabardığını hissettim. Taşmak, taşımak, koşmak istiyordum:

"Fevzi Gürün'e gidelim mi?"

Kendi yarasını açmaya korkan ben, nedense Fevzi söz konusu olduğunda cesaretlenmiştim. Bencil değildim. Asla! Fevzi benden neden arkadaşlarımı görmemi istemişse, ben de aynı şefkatle Fevzi'nin, Gülizar'ın gölgesinin düştüğü yerleri görmesini istemiştim; fakat unuttuğum, Fevzi'nin ben, benim Fevzi olmadığımdı:

"Gittim." dedi Fevzi, hiç ummadığım şekilde.

'Gittim' mi? Fevzi'den ne ses ne yanıt bekliyordum. Söyleyeceklerim o anda bitivermişti. Kendimi, Fevzi'yi ikna etmeye hazırlamış, içime dolmuş baharın coşkunluğunda onunla belki de bir yolculuğa hazırlamıştım; ama yolculuk başlamadan bitmişti. Fevzi'ye bakıyordum. Dalmış bir halde konuşmaya başladı.

"Su arıtma cihazı satıyordu." 'Kim?' diye yüzüne baktım, kim olacaktı! Devam etti, "Soğuktu. Aralıkta Ankara hem soğuk hem karanlık olur zaten. Yüzüncüyıl, Çiğdem Mahallesi'nde Yakuplarla ortak evde oturuyoruz. Kapı çalındı. Açtım: Gülizar. Yüzünü tanıdığım, adını bildiğim birini kapıda görmüş gibi gülümsedim. Öyle olur ya, sevdiğin bir filmi sanki yıllardır biliyormuşsun gibi izlersin, halbuki ilk izleyişindir. Demek, yaşadığımız sonsuz hayatların birinde, tanışıp sevgili olmuşuz. Gülizar da güldü. Burnu soğukta kızarmış, dudakları başındaki poşuya rağmen morarmış, gözleri ama Gülizar. Bir deste gülü sarıp sarmalamış, goncalarını açıkta bırakıp, kapıya koymuşlardı. 'Buyur' dedim. 'Su arıtma cihazı satıyorum' dedi. 'Sebep?' dedim. Gülümsemesi yanağında kırıldı, 'Pardon, anlamadım' dedi. 'Suyu belediye arıtmıyor mu zaten!' dedim. Güldü. daha sonra söyledi, Esprimi, daha doğrusu zekâmı beğenmiş. 'İkinci kez arıtmanın zararı olmaz,' dedi. Aslında o anda Lenin'den bir alıntı yapmak istemiş ama abartılı olur diye vazgeçmiş (Güven iyi, kontrol daha iyidir.). Pazarlamacı-Müşteri değil, kadın-erkek bir ilişki başlamıştı aramızda. Elimdeki çay bardağını gösterip, 'Ben sizi içeriye, çay içmeye davet ederim, ama siz kabul etmezsiniz ve haklısı-

nız.' dedim. 'O kadar korkak olmayın, belki de kabul ederim' dedi ve içeri girdi. Davetime değil, çay ve müziğe gelmişmiş, yine sonra söyledi. Salonda Şivan Perwer çalıyor: Kaçak kayıtlardan biri. Salona geçtik. Elindekileri kucağına alıp koltuğa oturdu. O koltuğumuz da yamuktu. Xelo unutma, değiştirelim evdekini. Boynuna indirdiği poşuyu çıkardı. Dudakları kurumuştu. Yutkundu. Kucağındakileri yanına bıraktı. Etrafına baktı ve doğrudan sordu: 'Heval, nerenin Kürdüsün?' O anı hatırladıkça hâlâ elim ayağım tutulur. Hiç farkında olmadan elimi alnıma götürdüm. Güldü. 'Alnınız değil, yüzünüz.' dedi. 'Sakıncası yoksa Konya.' dedim. 'Niye sakıncası olsun' dedi. Hâlâ ayaktayım. Hayır, ayakta falan değil, bambaşka bir haldeyim. Kapı çaldı, içeri girdi, koltuğa oturdu; topu topu iki üç dakika. İnsan hayatı iki üç dakikada değişir mi? Değişir. Benimki de değişmişti. 'Heval, çay getirmeyecekseniz, boşuna ayakta durmayın.' Anca uyandım. Elimde çay bardağıyla ayakta duruyordum. Toparladım kendimi: 'Arıtılmamış sudan ama.' dedim. Güldü. 'Artık pazarlamacı değilim.' dedi. Çayını getirdim. Bardağıyla ellerini, demiyle içini ısıttı. 'Ortada arıtma cihazı falan görmüyorum.' dedim. 'Ön satışını yapıyorum. Cihaz sonra gönderiliyor' dedi. 'Buraya kadar geldin, bir tane alalım bari' dedim. 'Tanış kimseye, mal satmam' dedi. 'Sertsiniz. Şefkati bile kesiyorsunuz' dedim." Fevzi oturduğu koltuktan, bir sigara yakarak kalktı. Bu sefer de pencereye o gitti. Dumanı, dışarıya uzun uzun üfledi. Daracık yerde bir iki volta atıp, eski yerine, koltuğa gelip oturdu. Hiç ara vermemiş gibi devam etti. "'Şefkat mi? Normalde çok kızmam gerekirdi ama nedense gülesim geliyor' dedi. Bakıştık. Yüzü aydınlık ve genişti. Gözlerine hükmediyordu. Bir şey anlayamadım. 'Keşke kızsaydınız. İnsanlar beni komik bulurlar; değişiklik olurdu' dedim. 'Şefkat yerine, Şiwan'ın kasetini alsam' dedi. 'Şiwan'dan ben sorumlu değilim, damak tadım değil ama size Yılmaz'ın bir kasetini verebilirim: Ağıt.' 'Ağlamayı sevmem' dedi. 'Ağıt ağlamak değildir' dedim. 'Çoğulu' dedi. 'Ama gerçekten sertsi-

niz' dedim. 'Ben yine de kaseti alayım' dedi. Dış kapı açıldı. Yakup'tu. Akşam yemeği için ekmek almaya gitmişti. Elinde ekmeklerle salona girdi. Şaşırdı. Mutfağa geçmeden zor bela merhaba dedi ve gitti. Gülizar'a baktım. 'Çekingen ama ODTÜ'lü' dedim. 'ODTÜ'lüler yırtık olur' dedi. 'Bizimkinin kumaşı kalın. Kısmetse kırk-ellisinde yırtılacak' dedim. 'Ben kalkayım' dedi. Boş çay bardağını bana uzattı. Poşusunu sarındı. Öteberisini kucağına aldı. 'Kaseti getireyim' dedim, gidip getirdim. Ayakkabısını giymiş çıkışta bekliyordu. Kapıyı açtım. Koridora çıkıp, döndü. 'Sakal, bıyık Yılmaz'a benzemişsiniz' dedi, Elimi bu sefer de yüzüme attım. Daha o sabah sinek kaydı tıraş olmuştum. Bıyıksa, çoktandır bırakmıyordum. Gülümsemem yüzümde kırılmıştı. 'Sebep! Ödeştik mi?' dedi. Gülüyordu. Gitti. Kapıyı kapattım (kapattım herhalde). Mutfağa gittim (gittim herhalde). Yakup menemen yapıyordu (menemendi herhalde). 'Kimdi o?' diye sordu. Uyandım. Adını dahi sormamıştım." Fevzi sigarasını söndürdü. Ellerini göğsünde bağladı. "Mektupta hiç bahsetmemiş ama annesine çok düşkündü" dedi ve sustu.

Demek, veda mektubu da olsa insan her şeyi yazmıyormuş. Mektubu bir kez daha okumak için neler vermezdim. İnanmak istemiyordum. Bence insan, en sevdiği şeyi, son kez olsun muhakkak ama muhakkak bir yerlere gizlerdi; ama sandığı bir daha açamazdım. Söz konusu olan sıradan bir mektup yahut sıradan bir günlük yazı değildi. Cümleleri hatırlamaya çalıştım. Anne yoktu ama belki Gülizar, kelimeyi değil, görüntüyü yerleştirmişti. Belki de yanılıyorumdur. Belki de, en az bir şey, bir parçacık şey bizde, içimizde kalıyordur? Son bencilliğimiz veya kimselere emanet edemediğimiz en değerli şeyimiz... Ya ben? Ben olsam hepsini yazar mıydım?

"Gürün'e gittiğimi söyledim ya, kimseyi göremedim, İstanbul'a göçmüşler."

Fevziye baktım. İçimden konuştum yine. Bütün acıların son durağı İstanbul. Beyaz'ın dediği doğru galiba. Bize dair

olamamış her ne varsa, alıp İstanbul'a götürüyoruz. Bir şehre bu kadar dert yüklemeye hakkımız var mı? Kalkıp pencereyi kapattım. Keklikpınarı sessizliğini bozuyordu. Çok sürmeden salondan çocuk sesleri gelmeye başladı. Ufaklıkların sesiydi. Teyzem, uyuduğumuzu sanarak, gürültü yapmamalarını söylüyordu. Fevzi kalktı. Sandığı poşete koydu. Yine kafasıyla 'gel' işareti yaptı. Odadan çıktık. Çocuklar, yeni gelmiş, çanta ayakkabı her biri bir tarafa atılmıştı. Dayanamadım sordum,

"Çocuklar hayırdır, erkenden gelmişsiniz." Küçük hemen atıldı,

"Halil Abi, bilmiyon bugün 23 Nisan, Tatil!"

Bilmiyordum. Günlerin rakamlarını en son lisede bırakmıştım. O gün bugündür, tarihlerle işim olmamıştı. Sahanlığı çıkıp ayakkabımı giymiştim ki, Gülizar'ın veda mektubunun tarihini hatırladım: 23 Nisan. Fevzi, hiçbir şey duymuyor, görmüyor gibi, merdivenden inip bahçeye vardı. Takip ettim. Teyzem, Fevzi ile karşılıklı yeşillik yediğimiz masada soluklanıyordu.

"Anne kürek nerede?"

"Küreği ne yapacan oğlum?"

"Anne kürek nerede?" Fevzi, hiçbir soruya muhatap olmak istemiyordu. Teyzem, demin oturduğumuz odanın alt katı olan ve kömürlük olarak kullanılan yere girip küreği çıkardı.

"Tamam. Sen şimdi, git içeri gir. Bahçeye de bakma; çocuklar da bakmasın." Teyzem ha ağladı ha ağlayacaktı. Ağzını açacak oldu, Fevzi eliyle durdurdu. El mahkûm merdivenlerden çıkıp, içeri girdi. Fevzi, etrafı taradı. Poşeti bana verdi. Büyük kiraz ağacının, dibini kürekle kazmaya başladı. Toprak yumuşacıktı. Fevzi, küreğin ağzını toprağa dayayıp, tepesine var gücüyle tekme indirdikçe toprak kalıp kalıp yerinden oluyordu. Kısa sürede epeyce bir çukur açıldı. Elimdeki poşete uzandı. Ne yapmak istediğini ancak idrak edebilmiştim, poşeti gayrı ihtiyari geri çekip, "Hayır" dedim. "En azından kitabı çıkaralım." Uzattığı elini geri çekti. Hızla poşet, sandık derken, kitabı

çıkarıverdim. Tamamdı. Uzattım. Sandığı, açtığı çukura, incitmekten korkar gibi yumuşacık, hürmetkâr bıraktı. Bir an düşündü. Gözlerini kapatarak üstüne toprak atmaya başladı. Kapattığı gözlerinden, baraj kapağının sağından solundan sızan sular gibi gözyaşları akıyordu. Kitap elimdeydi. Kapağın biri Brigitt biri Gülizar. Dalmıştım. Her şeyi tepkisiz izleyen gözlerim, önce kiraz ağacının gövdesine, oradan baş yukarı tüm dallara, yapraklara tırmandı: Bu yıl kiraz bol olacaktı.

***

Zürih'e vardığımızda vakit akşama inmişti. Bir şehre sabah varıp, akşam terk etmek gerekirmiş ya; yine cümlenin tersinde duruyordum. Mustafa Abi'yi ikna edebilsem o saatte Basel'a, – iltica kampının orada olduğunu yolda öğrenmiştim– gidecek, ilticamı gerçekleştirecektim; ama Mustafa Abi çok rahattı. Birkaç gün dinlenip, etrafı gezmemi, Zürih gibi güzel bir şehri tanımamı istiyordu. Sanki, ilticaya gelmiş biri değil, Avrupa'ya yerleşmek isteyen bir asilzadeydim. Öyle ya bakarsınız İsviçre'yi beğenmem; Fransa'ya, bilemedim Avusturya Salzburg ya da Viyana'ya geçerdim. Kaldı ki arada Linz'e de uğrasam fena olmazdı. Belki Lukas'ı görür, 'Hi kumpel, ich bin zurück* derdim. Baktım o da olmadı, az yukarı Almanya'ya varırdım. 'Brigitt'i bulur, 'Schatz, ich bin's, Halil**' diyerek kollarımı açar, Brigitt de koşa koşa, yıllardır boş duran yerine, kollarımın arasına geliverirdi. Derken Fevzi'nin sesini duyardık, 'Kim yazdı lan bu senaryoyu? Biraz olsun, ilaç niyetine, içine gerçeklik konmaz mı?' der, sahneyi yeniden almamızı isterdi. Yeni sahnede, ben, Mustafa Abi ve galiba dilsiz olan Lina, bir binanın önünde park ederdik.

"Xelo geldik. Bizim virane burda."

İndik. Lina, Mustafa Abi'ye, 'yukarı çıkmayıp, evine gideceğini söyledi.' Hadi ya, dilsiz değilmiş. Lina'ya teşekkür ettim.

* Merhaba moruk, ben geldim.
** Sevgilim, benim. Halil.

Başıyla bir şey değil dedi ve evine yollandı. Mustafa Abi'yle binaya girdik. Asansörle altınca kata çıkıp, sağdaki ilk kapıyı açtık: Mustafa Abi'nin bekar evine hoş gelmiştim.

"Beş yıl önce Batıkent'teki evimize de böyle gökten düşer gibi düşmüştüm? Mustafa Abi'nin evi bizim evden de çıplaktı. Yerler halıfleks, evin kokusu ağırdı. Salonda (büyük oda) L şeklinde bir koltuk, L'nin keskin kıvrımının tam karşısında, toparlak, markasını tanımadığım bir televizyon vardı. Ev topu topu iki odaydı; artı mutfak, banyo-tuvalet.

"Xelo, bir duş al istersen. Ben bu arada bir şeyler hazırlayayım. Temiz elbisen var mı?"

"Mustafa Abi, vardı ama; hepsini Como'da kirlettik."

"Ya hiç sorma. seni de oralarda perişan ettik."

Banyoyu, sıcak-soğuk su ayarını gösterip çıktı. Sağa sola bağırıp, muhabbet arayan İtalyan resepsiyoncunun, "domani, domani*" deyip bir türlü gelmeyen sıcak suyu, şimdi, Zürih'in adını bilmediğim bu semtinde, çok katlı bir binanın altıncı katında tenimde akıyordu. Almanya'ya gittiğim ilk gün de banyo yapmış mıydım acaba? Her yeni ülkeye, abdest alıp başlayan bir ateist olup çıkmıştım. Fevzi, Mulla, Nahit; bahar akşamı izlediğimiz konser, öğrencilerin telaşı; Ulus, Rüzgârlı, Çıkrıkçılar Yokuşu, Ankara ve hikâyesini nereye koyacağımı bilemediğim Telnaz... Akan şu suyla birlikte banyo deliğinden akıp gitsem; tenimi, ruhumu, kafamda kurguladığım hayatın yüreğime oturmasını, bir türlü dengesinde tutamadığım hayat topacımı da beraberimde götürsem. Her seferinde mutlaka yıkılıyorum. Yıkı...

Kapı çalındı,

"Xelo kapı koluna temiz elbiseler astım. Bugün idare et yarına bir şeyler bakarız."

Teşekkür ettim. Hayatım, koca bir tekrardan ibaretti. Dün Fevzi'nin, bugün Mustafa Abi'nin elbiselerini giyiyordum. İnsanlara dağılmış parçalarımı mı topluyordum? (Hani Mulla

* Yarın.

öyle demişti ya). Dağılan parçalarım elbiselerden mi ibaretti? Ya düşündüklerim? Ya hissettiklerim? Onlar da bir gün, bir banyo sonrası, yıkanmış temizlenmiş halde kapı koluna asılacaklar mıydı? Kim bilir! Hem insanlardan parçalarımı tastamam topladığım gün, kıyametim olmaz mıydı? Yakalanmıştım. Ya kıyametime razı olacak ya da umduğum, umduğum ama yaşayamadığım hayatımın başka insanların bedeninde yaşanmasına razı olacaktım. Her durumda kaybeden bendim. Keşke kader deyip, yükü ruhumdan alıp sırtıma atabilseydim... Mustafa Abi'yi daha fazla meraklandırmamak için, tez elden kurulanıp, kapı koluna asılan temiz esvapları üstüme geçirdim. Biraz boldular ama idare ederlerdi.

"Xelo, girme istersen. Yeni banyo yaptın kokarsın." Mutfakta et pişiriyordu.

"Bir şey olmaz Mustafa Abi, sana yardım edeyim."

"İyi o zaman. Salatadan anlar mısın?" Güldüm, aklıma Sinan'ın Laz arkadaşının söylediği tarif geldi,

"Çok iyi anlarım." Bana bakıyordu. Hikâyeyi Mustafa Abi'ye de anlattım.

"Güzelmiş, ne bulursak koyacağız ama her şeyi değil." Gülmesiyle, gülüşünün yüzünde sönmesi bir oldu.

"Xelo niye geldin? Hayırdır?"

Soruyu bu kadar erken beklemiyordum. Kararsızdım. Mustafa Abi'ye söyleyeceğim "sır"ın bir gün sonra Konya'ya; aynı haftasında, Almanya, Danimarka, Avusturya, Hollanda'ya ulaşacağını kestirmek zor değildi. Fevzi beni aman aman tembihlemişti, gerekmedikçe kimseye demeyecek, iltica içinse, içinde iş yerimizin yer aldığı uyduruktan bir hikâye anlatacaktım.

"Hayır değil, Mustafa Abi, işimizde ekmeğimizde çalışıyorduk ama rahat bırakmadılar."

"Kâğıt kürek, bir şey var mı yanında?"

"Ne gibi?"

"Aranma belgesi, mahkeme tutanağı falan."

"Yok." Yok dedim ama, söylediği şeylerin ne anlama geldiğini pek kavrayamamıştım.

"Xelo, kâğıt kürek olmadan zor. Eskisi gibi inanmıyorlar. Konya, Kürdistan değil, sorunsuz yaşayabilirsiniz diyorlar."

"İyi de, ben Ankara'da bile rahat yaşayamadım!"

"Orası öyle de, nasıl inandıracaksın?" İkimiz de sustuk. Sofrayı hazırlayıp, karnımızı doyurduk. Yemek değil ama soğuk bira çok güzeldi; özlemiştim. Yemekten sonra elimizde biralarımızla balkona çıktık. Hava serindi. Evin güzel manzarası vardı. Teyzemin bahçesinde oturup Ankara'ya baktığım gibi Zürih'e baktım. İlerde tren yolu gözüküyordu. Mustafa Abi, çevreyi tarif etti. Havaalanı tarafındaymışız. İlerde ışıklanan büyükçe yer, tren yolunun bağlandığı Oerlikon istasyonuymuş. Şehir merkezi ve göl tepenin arkasında kaldığından göremiyorduk. Mustafa Abi'yle eskilerden, en çok da annemden konuştuk. Annemin çok iyi mani dizdiğini ve babamın ikinci kocası olduğunu o akşam; İstanbul'dan Milano'ya, Milano'dan Zürih'e düştüğüm o akşam öğrenmiştim. Tam otuz üç yaşındaydım ve annemin ilk kocasının askerden dönmediğini öğrenmiştim. Mustafa Abi'yle ne kadar bira içip ağlaştık hatırlamıyorum. Mustafa Abi, kalıbının tersine duygusaldı. Salonda L'nin üstüne uzandığımda, zihnimin annemle meşgul olan kısmı pırıl pırıldı. Demek aşkı tatmış. Yıllar sonra bunun sevincini yaşamam neyi değiştirirdi? Ama olsun, Hacı Kantarcı'ya hiç yakıştırmadığım annem; zaten Hacı Kantarcı için değilmiş. Keşke daha önce bilseydim. Mezarına oturup sohbet ettiğim o gün bunu da sorardım. 'Anne bak, sen de tatmışsın o duyguyu' derdim. Bütün kadınlardan geriye anne, bir erkek bozkırdır. Kaç insan tanıdım, kaç insanla hayatımı paylaşmak istediysem bunu gördüm. Erkek, anne, bozkırdır... Uyumuşum.

Sabah, daha doğrusu, öğleye doğru kalktığımda evde Mustafa Abi yoktu. Güneşli bir gündü. Elimi yüzümü yıkayıp mutfağa geçtim. İtalyan cezvede kahve yapıp, balkona çıktım.

Gecenin üstünden çekildiği şehir bütün ayrıntılarıyla ortadaydı: Tren istasyonu, uzakta kalkan uçakların homurtusu, yeşilini yaza bırakmış ağaçlar ve sessiz sakin akıp giden sokak araları, günün aydınlığında vakit dolduruyorlardı. Balkonda epey oturdum. Telefon sesine içeri girdim. Mustafa Abi'ydi. İşçiler sabahtan çağırmışmışlar, beni rahatsız etmek istememiş. Hazırlanmamı istiyordu. Hazırdım zaten. Çok geçmeden geldi. Çantamı, pasaportumu, iki kitabımı ve kirlilerimi bırakıp çıktım: Bir kimlik ve bir vücuttan ibarettim. Basel'a gidene kadar yine Mustafa Abi konuştu. Araba kendisinindi ve konforlu bir Audi'ydi. Mümkün mertebe Almanya geçmişimi ve İtalyan vizemi saklamam gerekiyordu. Özellikle İtalya vizesi çok önemliydi; öğrenmeleri halinde beni İtalya'ya iade etmekte hiç tereddüt etmeyeceklerdi. Mustafa Abi, iltica etmenin bütün detaylarına vakıftı. Eğer, ikna olmaz, iltica hakkı tanımazlarsa yapılabilecek en son şey formalite bir evlilik yapmak olacaktı ki, ona daha vardı. İltica yerine vardığımızda gölgeler uzamaya başlamıştı. Mustafa Abi, beni, başvuru yerine yüz iki yüz metre mesafede bıraktı. Gerisini kendim halletmek zorundaydım. Eğer bizi birlikte görecek olsalar Mustafa Abi'ye kaçak insan ticareti yapıyor muamelesi çekebilirlermiş. İltica kampı, 50 Numara, tam İsviçre-Almanya sınırı üzerindeydi. Gelmiştim. Hayatımı düşürüp kırdığım ülkenin sınırına kadar gelip dayanmıştım. Turnikeden içeri girdim, artık çıkış yoktu. Kabul yerinde gençten bir kadın vardı. İngilizce: 'I want to stay here.*' dedim. Kurduğum cümlenin önemi yoktu. Oraya geldiğime göre, ne yapmak istediğim açıktı. Kimlik, cüzdan, ne varsa tezgâha koydum. Uzunca bir formu anlayabildiğim kadarıyla doldurdum. Kadın elime bir numara tutuşturup içeriye aldı. Artık Halil Kantarcı değil, sadece bir numaraydım. Sarışın, ince burunlu, uzun saçlı bir erkek görevli tarafından, kapısında "For Staff**" yazan bir odaya alındım. Görevli, İngilizce, en

* Burada kalmak istiyorum.
** Personel için.

gerekli kamp kurallarını anlattıktan sonra, kapıyı açıp genişçe bir koridora, insanların karmakarışık bekleştiği bir bölmeye aldı. Bir iki adım atıp durdum. Ne yapacak, nerede yatacak, nerede kalkacaktım? En önemlisi şu kalabalıkta kime yanaşacaktım? Meğer tasa edecek kadar zor değilmiş. İlk şaşkınlığı atlatıp koridorda bir iki adım atınca, sağa açılan büyükçe bir salon, salonun pencere kenarında bizimkileri gördüm; batak oynuyorlardı. Üstelik batağı o kadar içten, severek, gürültülü ve keyifli oynuyorlardı ki, masa, İsviçre'de bir iltica kampında değil, memleketin herhangi bir kentinde, o kentin en serin kıraathanesine kurulmuş sanırdınız. Doğrudan masaya gittim. Oyun eşli oynanıyordu. Eşlerden ikisi bizim oralı Konyalı; diğerleri, Adıyaman ve Pazarcıktandı. İlk sorgum orada yapıldı. Hoş gelmiş; ama nereden (ve niçin) gelmiştim. Bizim batak ustası iki Konyalı (hakikaten çok becerikliydiler) sadece batakta değil, Avrupa ve iltica konusunda da en deneyimli ikili olarak masada duruyorlardı. Çok uzatmadılar ve oyunu bariz üstünlükle kapattılar. Sırada ben vardım. Bahçeye çıkar mıydım? Çıkardım. Bahçe dedikleri tel örgüyle çevrilmiş orta büyüklükte bir avluydu. Tel örgülerin ötesi ise Almanya... Cihanbeyli'denmişler. iki haftadır sıra bekliyorlarmış. Avukatları olmadığı için, yol ifadeleri* alınmıyor, dolayısıyla Kantonları belli olmuyormuş. Benim de avukatım yoktu. Her şeyi anlatan Mustafa Abi, bu detayı atlamıştı. Hemşerilerimden biri cebinden, ne kadar süredir yanında taşıdığı belli olmayan bir gazete parçası çıkardı (diğer cebinde iskambil destesi vardı; masadan kalkarken oraya koyduğunu görmüştüm). Gazete parçası katlandığı yerlerden yırtılmış, harfler neredeyse okunmaz hale gelmişti. Haber bizim orayla ilgiliydi: 'Orta Anadolu Kürtleri Baskı Altında.' Elinde bulundurduğu ve ifade sırasında göstereceği tek delil buydu. Bende o da yoktu. Delil yoksa, hiç ciddiye almıyorlarmış. Peki delil? Mümkünse bir iddianame, gerçekliğinden şüphe duyulmayacak bir aranma belgesi ve

* İltica baş vurusundan sonra verilen ilk ifade.

tabii bu şartlarda elde bulundurulabilecek olan en kıymetli belge olarak ceza belirtir bir mahkeme kararı . İyi de insan ülkeyi terk ederken bunları nasıl yanına alabilir? Öğrenecek çok şeyim vardı. Batağı değil ama ilticacılığa dair bütün numaraları hemşerilerimden öğrendim. Oysa tamamen farklı düşünüyordum. Neydi ki iltica? İsteyen herkes, istediği yerde yaşama hakkına sahip olmalıydı. Kaldı ki sadece siyasi değil, ekonomik ve hatta benim dahil olduğum sağlık ilticası en öncelikli olmalıydı. Halil Kantarcı olarak fikirlerimin, 1958 Cenevre Sözleşmesinde ne kadar ifade edildiğini bilmemekle birlikte, hemşerilerimden aldığım malumatlar, durumumun hiç de iç açıcı olmadığı yönündeydi. Siyaset haricinde, hayati bir meselenin olamayacağına hükmedilen bu yerde, daha sonra Yunus'tan duyacağım, '*Evrende her şey, önünde sonunda siyasete dönüşür; bu da insanlığın Mecekare'si*' vecizesini hangi görevliye ve nasıl anlatabilirdim? Bu arada, Mustafa Abi'nin işleri çok yoğunmuş. Kaç kere beni ziyaret etmek için yola çıkmış fakat her seferinde işlerin yoğunluğundan ötürü dönmek zorunda kalmış. Çok pişmanmış. İnsanın kendi işi, aslında kendi tutsaklığından başka hiçbir şeymiş. Halbuki fabrikada çalışırken böyle miymiş; girişi belli, çıkışı belli; hafta sonu, tatil ve on üçüncü maaş da kreması. Fakat ne yapsın, bu saatten sonra kimsenin yanında çalışamazmış. İşinin başında olmazsa da elemanlar iş görmüyormuş. Hem 'el elin eşeğini türkü söyleyerek ararmış.' Kusura bakmamam gerekiyormuş. Bakmıyordum. Kanton dağıtımım olursa şartlar daha uygun olur, belki yanına bile aldırtabilirmiş. Telefonu kapattım. Basel'da şehrin dışına atılmış başvuru yerinde, günde iki saat dışarı izni veriyorlardı. Benim için dışarı, içeri birdi. Tek tanıdığım Mustafa Abi, Zürih'te; onun da başını kaşıyacak zamanı yoktu. Bazı günler çıkmıyordum bile. Avlu'da Almanya tarafına nefesimi göndererek düşünüyordum: Aradan, hapislik ve Ankara toplam on iki yıl geçmişti; fakat bana yüz yıl geçmiş gibi geliyordu. En çok, başta kendimi olmak üzere kimseyi kandırmak

istemiyorum: Frau Basler'ı özledim. Brigitt'le ortak neyimiz kalmıştı? Yaşadık ve tükettik. (Hayır, öfkeyle yazmıyorum. Zaman zaman durup, kalemi kelimelerin üzerine bırakarak, uzakta akan Limmat Çayı'nı seyre dalarak nefes alıyor, akabinde yazıyorum.) Brigitt, henüz size anlatmadığım bir kadınla birlikte içimde hatıra rafına alındı. Karşılaşsak ne yaparız bilemiyorum. Karşılaşmamayı umuyorum. Frau Basler'ın ise... Başımı göğsüne yaslayıp ağlayabilirim. 1. Defter'de sizden rica ettim: 'Lütfen bir anlık ben'i bütün ben olarak görmeyin' dedim; ama bunu böyle görün isterim. Hiç bahsetmedim size, belki de ortaya çıkan hastalığım bunu tetikledi; Frau Basler'ın göğsüne başımı koyup ağlamayı istedim; çok istedim.

"Halil Abi, dalmışsın." Mecnun'du. Adıyamanlı. Ailenin, varı yoğu satılıp, Avrupa'ya gönderilmiş en büyük erkeği. Orta boylu, esmer, yüzünde çopurluklar olan bir çocuk.

"Gel Mecnun, sen de çıkmamışsın."

"Gidecek kimsem yok Halil Abi."

"Benim de."

"Sigara içer misin?"

"Sen sigara içiyor muydun Mecnun? Hiç elinde görmedim."

"Az içiyorum Halil Abi. Bu", sarı paketli sigarayı gösterip, "bizim oranın tütününü tutmuyor."

"Evet, duydum. Adıyaman tütünü meşhurdur."

"Eskisi gibi ekim izni vermiyorlar ama içimi yumuşak ve güzeldir."

"Mecnun kaç yaşındasın?"

"Sence kaç yaşındayım Halil Abi?"

"Mecnun bu soruyu hiç sevmem. Kaldı ki fiyat bir, yaş iki, hiç tahmin edemem."

"Yirmi üç yaşındayım."

"Yirmi üç... Ben de zamanında yirmi üç yaşındaydım."

"Sen Halil Abi?"

"Otuz üç"

Mecnun sigarayı ikram etmişti ki çağrıldı. Gitti. Sigarayı yaktım. Yirmi üçle otuz üç arasında on yıl olduğunu söyleyen matematik, belli ki aradaki yaşanmışlığı hesaba katmıyor; yoksa mümkün mü? Yirmi üçle otuz üç arasında nasıl on yıl olabilir? Mecnun geri geldi.

"Halil Abi, yarın ikimizin de interview'i* var. Listeyi asmışlar."

***

Bütün tahminler tutmuştu: Beyaz Kamil'in 'ilk dalgası', polis amirinin kulağına gelen 'sıkılmamış kurşunun sesi' ve Fevzi'nin 'yine kasaplık yapacaklar öngörüsü, olduğu gibi gün ışığına çıkmıştı. Bir bahar günü, Nahit'in elinde evimize, "Egemenlik kayıtsız şartsız DGM'nindir!**" manşetiyle giren gazetenin üstünden bir yıl geçmiş, bu bir yıl zarfında, gazetenin bütün mesaisi kayıpları, ölüm ve işkenceleri yazmak olmuştu. Ölümler arasında sıralama olmaz ama, bir sonbahar günü Ape Musa'nın öldürülmesi, çıldırmış bir coğrafyada yaşadığımızın onayı olmuştu. Uzaktan anlaşılacak şey değildi. Dağlarda çatışmalar, şehirlerde yargısız infazlar günlük hayatımızın bir parçası olmuşlardı. Gazeteyi, gazeteleri Fevzi'den gizli okuyorduk. Fevzi için 'günler ölüm haberleriyle geliyor'du Bir gün gazetede veya lüzumsuz bir haber bülteninde Gülizar'ın adını duyacak diye neredeyse, kulakları kapalı yaşayacaktı. (Bu yüzden evimizde televizyon neredeyse hiç açılmazdı). Birkaç kez Gülizar'a haksızlık yaptığını, onun ölümünden korkarak yaşamını, tercihini hiçe saydığını söyleyecek oldum ama kar etmedi. Bu arada, 23 Nisan seremonisinin ikincisini de yapmıştık. Kiraz ağacının altına masa kurup, bahar yemeği yedik: Fevzi, Mulla, Nahit, ben, eniştem ve Teyzem. Masanın manasını ben ve Fevzi biliyorduk. Teyzem anladıysa bile anlamazlıktan geldi.

* İsviçre'de, iltica başvurularında, başvuru adaylarından alınan ilk ifade. Yol ifadesi.

** Özgür Politika, ilk sayı, 30 Mayıs 1992.

Etrafındaydık; sevinçli veya üzüntülü ne fark ederdi. Yine de her şey tahmin edilmiş değildi. Ülkeyi Kara Veba gibi pençesine alan ölüm ve onun insan ruhunda yarattığı tedirginliğe rağmen, güzel şeyler de oluyordu. Mulla âşık olmuştu! Tıp fakültesini tercih ederken aşk şıkkının üstünü çizen bir kız, tercihini geri almıştı. Değişen Mulla mı, Feraye mi, dünya mı, evren mi belli değildi ama her şey değişmişti. Zaman zaman fikri sertliğinden, mutlak doğruluğundan benim de ürktüğüm çocuk, çiçeklere batmış bir bahçeye dönmüştü. Gözleri renklenmiş, alnı yeşermiş, ruhu bedeninde tahammül edemez olmuştu. Ankara kararmış bir şehir değil; içinden Feraye akan, yemyeşil, deniz tuzu kokan bir şehirdi. Mulla'nın ne zaman yüzüne baksam, Almanya'da hayata ilk ve tek kez açtığım yıllarımı hatırlıyordum. Acaba ben de mi böyle görünüyordum? Mulla, bize sadece bu haberi vermekle yetinmedi. Bir gün Feraye'yi alıp tanıştırmaya da getirdi. O gün, başta Fevzi olmak üzere hepimiz evi temizliğe giriştik. Kaç yıldır oturduğumuz ev ilk kez insan gibi tertemiz olmuştu. Akşam yemeğine daha vardı. İzin günümüzdü. Temizliği bitirmiş, mutfakta yorgunluk çayı içiyorduk.

"Sevgili ev ahalisi, böylece 'kadın eli' denen şeyin nelere kadir olduğu görmüş olduk." Ne ben, ne Nahit gülecek enerjiyi bulabildik. Fevzi devam etti, "Siz şimdi yorgun olduğunuzu sanıyorsunuz ya ..." Sustu. "Attilâ İlhan dizesi gibi oldu, değil mi?" Yine sustu. Sorusuna yanıt verecek enerjimiz de yoktu. Fevzi, Hasan Hüseyin'in kitabını gömmekten kurtardığımdan beri şiire merak sarmıştı. Sevabım birdi ikiye çıkmıştı. Bazen, Beyaz Kamil'le şiir münakaşası yaptıkları bile oluyordu. "Yorgun değilsiniz yoldaşlar... Nazım gibi oldu. Bir kadın öptünüz, nefesiniz kesildi... Cemal Süreya; Namus yüklü bir damlaydınız, halkın bahçesine düştünüz, Ahmed Arif; Fakat çay, demini yorgunluktan alırmış, içelim, Can Yücel." Bize baktı. Şaşkın gözlerle Fevzi'yi izliyorduk. Dayanamadım,

"Yılmaz'la bitirirsin sanıyordum."

"Yılmaz'la bitirilmez Xelom; başlanır. O henüz ilk dize. Bunlar satıra nokta koymuş ustalar; üzülüyorum, hepsi ölü!" Yüzüne baktım. "Noktan konmuşsa ölmüşsündür Xelom, istersen Üstat ol!"

"Şimdi de, felsefeye geçtin." Nahit'ti.

"Nahitim, evcek beni kıskandığınızı biliyorum; oysa içimizde kıskanılacak tek kişi Mulla; çünkü âşık. Anladın mı?" Güldü. Nahit'e sevgi dolu bakıyordu. Devam etti, "Hâlâ durum maden mi Mühendisim?" Ciddileşmişti. Bu sefer de Nahit gülüyordu, "Maalesef."

Mulla'nın yüzü pırıl pırıldı: Hem âşık hem şaşkın. Evi o kadar temiz ve düzenli buldu ki, neredeyse Feraye'yi tanıştırmayı unuttu. Ortaya bir halı, organize sanayiden bir tanıdık (tanrım Fevzi'nin ne çok tanıdığı vardı) aracılığıyla koltuk takımı, sehpalar; masa ve sandalyelerimiz zaten güzeldi, bekar evi değil tam bir aile eviydik. Feraye'yi salona aldık. Dört erkek; biri aşık, üçü hayran etrafında dönüyorduk. Masa diziliydi. Ortada gelenek haline getirdiğimiz Eşkıya Pilavı, etrafı salata, tatlı, et yemeği. Fevzi çok mutluydu. Mutluluğunu gizlemediği gibi, kelimelere yükleyip durmadan ortama salıyordu. Hemencecik, Feraye'yle senli benli oldu. Kırk yıllık tanıdığı gibi rahat konuşuyordu. Nahit daha önce tanışmıştı. Bense çekiniktim. Bir iki 'Feraye Hanım' hitabı ağzımdan çıkacak oldu, hem Feraye hem Mulla'dan itiraz gördüm.

"Feraye, bizim Halil'i Almanya'da nezaketle vaftiz etmişler." Güldük. "Bu yüzden, başta 'estağfurullah' olmak üzere, bir takım kelimeleri 'istirham' ederse şaşma; fakat bir tanedir." Biraz daha devam etse, kalkıp salondan çıkabilirdim. Ter basmıştı. Feraye bana baktı. Ben sofranın herhangi bir noktasına bakıyor; Feraye'nin bana baktığını, yan gözle görebildiğim, baş hareketinden çıkarabiliyordum. Neyse ki Fevzi lafı değiştirdi. "Geçen sizin fakültenin oradan geçtim, binaları daha ferah yapsalarmış ya, o ne öyle iç içe."

"Halil Abi, kampus olmayınca böyle oluyor." Mulla yanıtlamıştı.

"Halbuki, diğer tarafta, Beytepe miydi adı", Mulla başıyla evet işareti yaptı "Bir sürü yer var."

"Fevzi Abi, hastaneye de yakın olması gerekiyor ya."

"Öyle mi?" diye Feraye'nin cümlesini tamamlamaya fırsat vermeden araya girdi Fevzi.

"Evet, Fevzi Abi, yakında bizim klinikler başlayacak. Hem okul hem hastane, iç içe olmaları gerekiyor."

"Bak bunu bilmiyordum."

"Ben de bunu bilmiyordum." dedi Feraye, gülümseyerek, Eşkıya Pilavı'nı gösteriyordu. "Gelirken Mulla söyledi, Halil Abi'nin icadıymış." Yumuşacık bana baktı.

"Yok benim değil, Mustafa Amca'nın, ben ondan öğrendim."

Fevzi fırsatı kaçırmadı.

"Feraye, bizim Halil sadece kibar değil, aynı zamanda adil de. Kimsenin hakkını yemez." Gülüştük. Tam estağfurullah diyecektim, durdum; Fevzi'ye canlı örnek olmayacaktım.

"Halil Abi, ismi çok enteresan, niye eşkıya?"

"Onu ben de bilmiyorum; hatta Mustafa Amca da bilmiyordu."

"Neyse, başlayalım bakalım." Fevzi'nin açılış izniyle yemeğe başladık. Hepimiz, Fevzi hariç, şarap içecektik. Fevzi yine iki birayı karıştırmakla meşguldü. Sakiliği ben yapacaktım. Aklımda Frau Basler, kadehlere şarap doldurdum: Şarabımız Kavaklıdere'ydi. Kavaklıdere, Yakut. Yemeğimiz güzel görünüyordu. Hepimiz acıkmıştık. Tabaklar yarılanmaya başladığında hızımız biraz kesildi, masayla, birbirimizle ilgilenmeye başladık. İlk soru Feraye'den geldi.

"Halil Abi, Mulla söyledi, Almanya'da kalmışsın. Benim de ortaokul lisede yabancı dilim Almancaydı."

"Öyle mi? Kannst du immer noch Deutsch?*"

* Hâlâ Almanca konuşabiliyor musun?

"Ja, ein bisschen.*"

Gülüşümü zor bela sonuna götürebildim. Yüreğime jilet atılmış gibi oldu. Fevzi'nin yüzüne niye baktım bilmiyorum, belki medet ummuştum, yüzünde bir kara bulut geçer gibi oldu. Düşündüğümü düşünüyordu.

Hemen söze girdi.

"Almancı sayısı ikiye çıktı. Xelo", dedikten sonra, Feraye'ye döndü, "Feraye, Halil'in, orijinali, Xelo'dur; lisan ül Kurdi ül Konya kitabesinde böyle yazar", Bana dönüp devam etti, "Besmelemizi okusana." Feraye şaşkındı.

"Fevzi, bir kere o besmele değil, yani Marks'ın sözü değil, Goethe'nin bir şiiri." Feraye, heyecanla araya girdi.

"Halil Abi, ezberinde Goethe'nin şiirleri mi var?" Gözleri parlıyordu.

"Hayır, şarapla ilgili iki dize sadece. Fevzi abartıyor."

"Ben ne abartacağım! Almanca olsun yeter. Bizim Müslümanlar dinledikleri Arapçanın hepsini anlıyorlar mı ki? Bize de Almanca olsun yeter." Güldük. Feraye'ye açıklama ihtiyacı duydum,

"Almanya'da, tanıdığım bir kadın söylemişti:

'Der Wein, er erhöht uns, er macht uns zum Herrn
und löset die sklavischen Zungen'"

"Ay Halil Abi, çok güzel bir telaffuzun var; şiir gibi. Almancayı kaba sanırlar halbuki iyi bir telaffuzla şiir niyetine dinleyebilirim."

"Sizinle aynı fikirdeyim." Nezaketin soğukluğunu fark eder etmez değiştirdim, "seninle yani." Gülüştük.

"Halil Abi, bir kez daha söyler misin? Tane tane ama, bakalım tercüme edebilecek miyim?" Tekrarladım, biraz uğraştı. Şekil ortaya çıkmış ama hatları eksik kalmıştı. Pes etti.

"Kitaptan öğrenince anca bu kadar oluyor."

"Konuşmayınca çabuk unutuluyor. Ben de yeni yeni, gelen müşterilerden ötürü konuşmaya başladım. Bir sürü unutmu-

* Evet. Birazcık.

şum; ama kullandıkça kelimeler saklandıkları yerlerden çıkıyorlar."

"Ne güzel! Benim hiç şansım yok. Şimdi üstüne bir de İngilizce geldi ki, hiç şansı kalmadı."

"Alamancı arkadaşlar sofraya, aramıza dönün." Fevzi'nin uyarısına Feraye yanıt verdi:

"Tamam Fevzi Abi, son bir şey, sonra geliyoruz." Merak ettim. Önce sevgi dolu bir bakış attı Mulla'ya, sonra bana döndü.

"Halil Abi, Mulla çok iyi bir müzik birikimin olduğunu söyledi." Mutlu olmuştum, ama renk vermedin.

"Abartmış. Birazcık rock dinlemişliğim var o kadar."

"Bence birazdan fazla. Pink Floyd'u ben de çok sevdim."

"Pink Floyd, rocka başlamak için bence en iyi seçim."

"Mulla da öyle söyledi. Demek senden alıntı yapmış." Yine sevgi dolu Mulla'ya baktı. Masanın diğer sakinleri Nahit'in geçenlerde gördüğü bir olayı tartışıyorlardı. Bizim postanenin önünde su borusu patlamış, o anda oradan geçen arabalılar durup, lunapark fıskiyesi misali fışkıran suyla arabalarını temizlemişler. Bu bizim evde tam bir olay oldu. Memlekete en son intikal etmiş olan ben bile, meseleyi sıradan bulup, geçiştirmişken; başta Mulla olmak üzere, Fevzi ve Nahit neredeyse işi memleket meselesine çevirmişlerdi. Mulla'ya göre bu bir tırnak içinde alçaklık, Nahit'e göre, bir halkın maddi değerlerine yabancılaşması, Fevzi'ye göre ise ne alçaklık ne yabancılaşma, olay tamamen kadro eksikliğinden kaynaklanıyordu. Yapılması gereken yeni Eşref Özant'lar* yetiştirmekti. Çoğu tartışmada olduğu gibi, Fevzi'nin şaka mı yaptığı yoksa ciddi mi olduğu belli olmadığı gibi, Uzun Mehmet hikâyesini bilmesi gibi Eşref Özant ismini de nereden bilebildiği tam bir muammaydı. Üçlünün tartışmasını fon yaparak Feraye ile

* Ankara Sular İdaresi'nde çalışmış, yer altı su borularının haritasını ezberinde tutabilen, bir patlama veya kaçak olduğunda, boruların nereden geçtiğini öğrenmek için, emekliliğinde bile göreve çağrılan teknisyen; adı Oran'da bir sokağa verilmiştir. HS.

müzikten bahsetmeye devam ediyorduk. Daha doğrusu, Feraye soru sormaya devam ediyordu.

"Halil Abi, Mulla epey kaset biriktirdiğini söyledi; nerelerden temin ediyorsun?"

"İşin aslı, çoğu her yerde satılıyor zaten; çok çok, özelleriyse, yani az satılanları, Mulla'dan öğrendim; Kızılırmak sinemasının orada bir seyyar müzikçi var. Bir de Tunalı Hilmi'de, pasajın ismini şimdi unuttum, bir müzik evi var. Kızılırmak'ın oradaki benim yaşta, gençten yani." Elimi gayri ihtiyari alnıma götürüp, gülümsedim. Feraye boşluğu kaçırmadı.

"Halil Abi, gençsin tabii." Teşekkür edip, devam ettim.

"Tunalı Hilmi'deki kafa insan. Geçen Müslüm Gürses muhabbeti yaptı, şaştım kaldım. Müslüm'ü çok beğeniyor; ama adam sıkı rocker, Alman gruplardan bahsediyor ki, Almanya'da bile isimlerini duymadım."

"Alamancılar, hâlâ mı bitmedi?"

"Bitti Fevzi Abi, bitti." Feraye gözleriyle teşekkür etti. Aynı şekilde gözlerimle 'estağfurullah' dedim; neyse ki Fevzi duyamazdı.

Açık tenli, uzun saçlı, neşeli, girişken bir kızdı Feraye. Yemeğe; sevgilisinin arkadaşlarıyla tanışmaya geliyor diye fazladan bir süs kullanmamıştı. Tam Mulla'ya göre. Yüzünde, çok hafif bir allık vardı o kadar. Bütün makyajı buydu. O da Mulla gibi arkadaşlarıyla evde kalıyormuş. 'En kötü ev, en iyi yurttan iyidir' diyordu. Boylucaydı. Çok sevilen bir doktor olacağı kesindi, çünkü insanla yapmacıksız ilgileniyordu.

"Bizimkiler Balkan göçmeni." Feraye hangi soruya yanıt olarak böyle demişti, kaçırmıştım. "Dedem, hatırlıyorum, ben küçükken, geldiği yerleri anlata anlata bitiremezdi. Kökenimiz Arnavut. Yani işte, Osmanlı zamanında oraya gitmiş ya da orada sonradan Osmanlı olmuş bir aileyiz. Gerisi malum. Herkes gibi bizim de hikâyemiz, göç hikâyesi."

"Bizim de aynı." dedi Fevzi. "Fakat eminim Urla, bizim oradan çok çok daha güzeldir. Mulla bilmez gerçi, Konya'da büyü-

dü, bizim bir Menderes Amca'mız vardı. O anlatırdı. Gerçi onun da anlattığı, eskiden köylerimizin güzel, toprağın ne kadar verimli olduğuna dair geçmiş zaman efsaneleriydi. İşin aslı, kimse nereden geldiğimiz doğru dürüst bilmiyor." Bana döndü, "Halil hatırlıyorsun değil mi?

"Hatırlamaz olur muyum! 'Fakaaat' dedi mi, bilirdik ki hikâyenin sonu geldi, değil mi?"

"Bak ben onu unutmuşum. Hikâyenin sonunda 'fakaaat' derdi..."

"Desenize, Osmanlı'nın iki kılıcı Batıkent'te bir araya geldik." Gülümsedi. Bizse daha ziyade şaşkındık.

Şaşkınlığımızı anlamış olacak ki, "Arnavutlar batıda, Kürtler doğuda Osmanlı'ya koç başı olmuşlar. Az buçuk tarihe meraklıyımdır da" dedi.

"Fakat biz, 'ayran içtik, ayrı düştük' galiba." Fevzi'ydi.

"Sahi ya, şarap içiyorsunuz ama, pilavın yanına en iyi ayran gider bence." Ustaca lafın arkını değiştirmişti.

"Yine de şarap iyidir Halil Abi, şimdi ayran içip ayrılığa davetiye çıkarmayalım." Fevzi'nin yanında olmak böyle bir şeydi işte. Feraye'nin esprisine, başta Feraye'nin kendisi olmak üzere, hepimiz gülüyorduk.

Feraye'yle tanıştığımıza memnun olmuştuk. Vakitlice kalktı. Mulla yolculamaya çıktı. Nahit mutfakta, bulaşıklarla cebelleşiyor, Fevzi biralarının kalanını yudumluyor, ben de şarabı bitirmeye gayret ediyordum.

"Güzel kız. Umarım bizimkinin kitabi doğruluğunu biraz büker. Ne dersin?" Pek anlayamamıştım. "Xelo, bana öyle geliyor ki, biz erkekler, kadınların yanında çok bozkır kalıyoruz. Feraye'yi gördün mü, ne kadar renkli, sevecen, hareketli. Bizim oğlanı soktuğu şekli ise hiç söylemiyorum. Valla onu bunu bilmem, bence insan aşıksa, insandır; gerisi kupkuru bir hikâye. Senin misafirler ne oldu?" Geçiş hızlı olmuştu.

"Beyaz'ın icatları işte. Her zamanki otele yerleştirdim. Ne iş çeviriyor anlayamıyorum. Sanki gittikçe kriminalleşiyor."

"Kim?"

"Kim olacak, Beyaz."

"Yok ya, bakma sen ona. Onun tek kriminalliği kötü şairliği, gerisi tümden legal."

"Sen de taktın mı takıyorsun. Önce, Katim mi Abuzer'di, şimdi de Beyaz. Kaldı ki, o, albüm şiirini geçenlerde okudum, hiç de fena değil bence."

"Varsa yoksa o, başka?"

"Başka ne olsun, adam şair değil, mekân sahibi."

"Ben de onu diyorum ya, mekân sahipliği şairliğe ters diyorum; kan uyuşmaz kan."

"Fevzi." dedim, Beyaz mevzusunu atlayarak. Sesimin tonunda gizli sırrı anlayıvermişti. Elinde bira, yüzünde şaşkınlığa hazır bir ifadeyle bana baktı.

"Misafirlerin içinde bir kız var; çok güzel."

Attığı kahkahanın sesine, mutfakta bulaşık yıkayan Nahit bile gelmişti.

***

Büyükçe bir masada, ben, tercüman ve iki görevli oturuyorduk. Kimlik bilgilerim doğrulanıp, İsviçre makamlarına iltica başvurusunda bulunduğum teyit edildikten sonra, görevlilerden erkek olan ilk soruyu sordu:

"Kişi, kişiler; bir kurum veya devlet tarafından tehdit ediliyor musunuz?" Ne diyeceğimi bilemiyordum. Soru o kadar çıplak ve keskindi ki, hangi tarafından tutarsam tutayım bir yerlerim kanayacaktı. Anlamadığımı belirten bir şaşkınlık içerisindeydim. Tercüman, görevlilere dönmüştü ki, soruyu, bayan görevli yeniden kurguladı.

"Hayati tehlikeniz var mı?"

Bayan görevli, güya, soruyu sadeleştirdiğini düşünüyordu ama, soru daha da dallanıp budaklanmıştı.

"Hayır" yanıtı ağzımdan çıktığında, kastettiğim şey hastalığımdı. Almanya hikâyemi belli etmediğim için, sorulan soru

Türkçeye çevrilinceye kadar, fazladan zaman kazanıyordum; fakat ilk iki soru için böyle bir olanak bile işe yaramamıştı. Uydurulmuş yol hikâyemi anlattım: Bir şebeke, sahte pasaport ve vizelerle beni İsviçre'ye kadar getirmişti. Kara yolunu kullanmıştık. Hangi ülkelerden geçtiğimizi bilmiyordum; çünkü hep kapalı yerlerde tutulmuştuk. Yine de Türkiye'den çıkış yaptığımız ilk ülke Bulgaristan olmalıydı. Görevlilerin yol ifademe inanmadıklarını, bütün soğukkanlılıklarına rağmen, gözlerinden anlayabiliyordum. Çok sürmedi, söylediklerimin altına imza atıp odadan çıktım. Yol ifadesi bu kadardı. Kapı önünde bekleyen batakçı hemşerilerim ve benden önce ifadesini vermiş olan Mecnun'a kısaca rapor verip avluya çıktım. İşin aslı şu ki, hiç şansım yoktu. Puslu bir sonbahar günüydü. Avluyu çeviren yüksek tel örgülerin ötesi, Almanya, beyaza silinmişti. Beyaza silinen sadece Almanya değil, geçmişimdi de. Hayatımda karşıma en çok beyaz renk çıkmıştı. Beyaz işi yapmış, Beyaz Mendil'de çalışmış, Beyaz bir kadının etinde kaybolmuştum. Bütün bir ömrü, artık ne kadarsa, esmerliğimle tezat yaşamıştım. Yaşadığım hayat tercihim değildi; Almanya'ya gitmek, beyaz işine bulaşmak, Ankara'ya dönmek, pavyonda çalışmak, İsviçre'ye gelmek... Hiçbirinde kişisel kontrolüm yoktu. Kaldı ki iki ayak, iki kol bir baş, minnacık bir insanım işte. Hayatın ne kadarına, hangi gücümle hükmedebilirim? İşte, hikâyenin cümle olmaya başladığı yerden bir harf uzaktayım. Ne yapabiliyorum? Hiç! Sadece baktığımla kalıyorum. Sığınacak bir yer arıyorum. Lütfen şefkat dileniyorum. Neymiş, yol hikâyem inandırıcı değilmiş. Nasıl bir hikâye isterdiniz? Kanlı, kansız, acıklı, duygusal? Hiçbiri yok bende. Bütün hikâye benim, sadece ben. Onu da siz anlamıyorsunuz. Nedir ki iltica? En sorunsuz insan bile isterse cebinden kırk iltica sebebi çıkarır. Kaldı ki ben, yüzyılın gösterisine geç kalmış bir halkın ferdiyim. Tamam, kendimi hiçbir yere ait hissetmiyorum, ama hayat, aidiyet, sadece hissetmek değil ki? Önünde sonunda bütünün kaderini yaşıyoruz. Henüz tamamı bize ait olan

hikâyelerden çok uzağız. Hem bunun mümkün yahut iyi olup olmadığını da bilmiyorum. Yine de, halkımın cebinde, katlanılmaktan parça parça olmuş, kimileri için sıradan, arşiv haberi kıymetinde gerçek hikâyeler olsa da, payıma düşen tamamen bana ait, tamamen kişisel bir hikâye.

Yine daldım...

Sis, tarlaların sonbahar yeşilinde ufuk çizgisi gibi duruyor. El uzatsam değebilirim. El uzatsam, hayatımın ufuk çizgisine de değebilirim. Kuru bir kalabalığın içine atılmış yalnızlığımla birlikte, güneşin yokluğundan istifade yere inmiş bulutlar gibi, insanların içinde bulunuyorum. Her an; İtalya'dan geldiğim, pasaportlu olduğum, legal vizeyle seyahat ettiğim ya da Almanya'da hapis yattığım veya hasta olduğum ortaya çıkabilir; rüzgârda yahut güneşte kaybolan sis gibi ortadan kaybolabilirim. Yine yalnızlığımda, yine yalnız kalabilirim. Hayatla karşılıklı inat ediyorduk. Sıradan olmak istiyordum, hayat, her seferinde, o sıradan beni çıkarıyordu. Anneme verdiğim sözün terazisine girmiş, yürüdüğü yolu, soluduğu havayı incitmeyen bir hayatın kıyısına kadar gelmiştim; ama olmadı. Yine olmadı. Müzik, en olmayacak notada kesiliverdi. Her iki seferde de aynısı oldu. Hem Almanya hem Ankara'da, müziğin doruk noktasına çıktığı notada kırılıvermiştim. Oysa biz hikâyelerimizin giriş-gelişme-sonuç güzergâhını izleyeceğini sandığımız gibi, hayat müziğimizin de, ölçülere uygun, matematiği sağlam sanıyoruz. Değil. Bazen iğne kırılıyor, bazen bant kopuyor. Gerisi, sonsuz bir sessizlik: Notasız, noktasız...

Bir gün sonra kantonlarımız belli oldu. Mecnunla beraber Kanton Zürih'e *atanmıştık*: Almancada söylendiği gibi: 'Glück im unglück!*'" Yine puslu bir sabahtı. İsviçre'de sonbahar sabahları ekseriyetle puslu oluyor; zira her tarafta ya bir akarsu ya da göl mevcut. (Bu satırları karalıyor olduğum bugün de öyleydi. Şimdi güneş var, Limmat Çayı, ulaklığından usanmadan Aare'ye akıyor.) Mecnun'la Basel tren istasyonuna vardı-

* Şanssızlık içinde şans.

ğımızda, sis hafiflemiş ama güneş yoktu. Şansım yaver gitmişti. Hem erken ifadeye alınmış, hem de Zürih gibi çoğu ilticacının gitmek istediği kantona tayin edilmiştim. Batakçı hemşerilerim ve Pazarcıklı çocuk geride kalmışlardı. Mecnun'la ellerimizde birer poşet, peronumuzu arıyorduk. Bulduk. Almancayı bildiğimi, anladığımı Mecnun'a belli edip etmemekte kararsızdım. Tren hareket edince, kararsızlığımı, tıpkı Almanya hüznüm gibi, Basel tren istasyonunda bıraktım. Ne de olsa artık yol arkadaşı, yoldaş olmuştuk. Yolculuğumuzun ortasına doğru, bir vadinin sararmış döşünde teker dönderiyorduk. Trenin, Mamak-Sincan hattında çalışan trenle bir ilgisi yoktu. Koltukları yumuşak, ferah ve sessizdi. Sonradan Aare olduğunu öğrendiğim ırmağı gördükten sonra güneş de görünmeye başladı. Kartpostal güzelliğinde yerlerden geçiyorduk; Almanya'dan bile güzel.

"Halil Abi, Almancayı nerden öğrendin?" Demin bilet kontrolü yapan görevliye yanıt vermiştim.

"Mecnun, zamanında Almanya'da kalmışlığım var."

"Öyle mi? Niye gittin?" Öyle ya, niye gidilir ki? Avrupa bir virüstür, girdiği bünyeden kolay kolay çıkmaz; fakat Mecnun'la yoldaşlığım, bütün illegalitemi paylaşabileceğim düzeyde değildi.

"Sıkıldım gittim; ama ülkede umduğum işleri yapamadım. Ya sen?"

"Ben bir denemeye geldim Halil Abi, belki tuttururuz?"

'Belki tuttururuz' dediği hayatıydı; büyük harflerle yazmak gerekirse: HAYAT! Ne bir altılı kuponu, ne bir toto sonucu, ne piyango bileti; Mecnun'un bahse girdiği bizzat hayatının kendisiydi. Mecnun, askerden dönmüş, varı yoğu satıp Avrupa'ya, kazanca çıkmıştı. Amaçlarımız farklı olsa da eylemimiz birdi. Oturum almak, İsviçre'de yerleşmek; ben yaşamak, o da para kazanmak istiyordu. Yoksa amaçlarımız da mı aynıydı?

"Halil Abi, kimsen var mı?"

"Var, üstelik Zürih'te."

"Sen şanslıymışsın Halil Abi, bende kimse yok. Birkaç akraba var onlar da Fransa'da."

"Fransa'ya niye gitmedin?"

"Bura daha iyiymiş Halil Abi. Fransa insana doğru dürüst sahiplik yapmıyormuş." Saftı. Saflığı, temizliğinden değil, bilgisizliğinden besleniyordu. Belki de cehalet demeliyim ama, kimseyi yargılamak istemiyorum: fakat Mecnun'un durduğu yer öylesine bıçak sırtıydı ki, bir yıl sonra her tarafı kirlenmiş biri olabileceği gibi, bir ömür pirüpak da kalabilirdi. Hikâyesi, ip üstündeki cambaz misali, hayatın hangi tarafına düşeceğine bağlıydı.

"Mecnun, İsviçre iyi mi bakıyormuş? Kim söyledi?"

"Akrabalar söyledi. Buranın hakları daha iyiymiş."

Dışarıda kartpostal güzelliği devam ediyordu. Sonbahar görmüş ormanlar, sarı kızıl renklerin bütün tonlarını sergiliyorlardı. Çayırlar biçilmiş, tıpkı Almanya'da olduğu gibi, büyük tekerler şeklinde tarla ortalarında balyalanmışlardı. Çiftlik evleri, köy-kasaba istasyonları, zaman zaman Basel-Zürih otobanı, otobana bağlanan ara yollar manzaramızın fotoğrafını tamamlıyorlardı. Zürih'e varmadan fotoğrafa Limmat Çayını da eklemiş, çayın tersine Zürih'e akıyorduk. Milano Centrale'den sonra, Zürih tren istasyonu küçücüktü; küçücük ve temiz. İndik. Mecnun, bütün kontrolü bana bırakmış, kuzu kuzu topuklarımı takip ediyordu. Elimize tutuşturulmuş harita ve plandan gideceğimiz dağıtım yerini bulmamız gerekecekti. Biraz zor oldu ama bulduk. Dosyalarımızı alıp beklememizi söylediler. Şimdi de, kanton içi dağıtımımız olacaktı. Bekledik. Bekleme salonu sakindi. Ya biz geç kalmıştık ya da ilticacı sayısı söylendiği gibi abartılı değildi. Görevliler, güler yüzlüydüler. Gideceğimiz yeri, tane tane, İngilizce anlatıp yine elimize harita, plan ve tren bileti tutuşturdular. Geldiğimiz yere, Zürih tren istasyonuna geri dönmemiz gerekiyordu. Kolay oldu; fakat peronu bir türlü bulamıyorduk. Meğer, tren istasyonunun altında küçük bir şehir varmış. Nihayetinde, is-

tasyonun en alt katındaki peronu bulabildik. Zürih'ten çıktığımızda hava kararmaya başlamıştı. Yarım saatlik bir yolculuktan sonra kampa varmıştık. Kalacağımız ev, tren istasyonuna yakın, eski, üç katlı bir çiftlik eviydi. Alt kat salon, mutfak, elbise kurutma odası (eskiden ahırmış); orta katta üç oda, çatı katında da biz kalacaktık. Kamp görevlisi, Frau Edi, bizi ev sakinlerine teslim edip gittiğinde vakit akşama varmıştı. Alt komşularımızın künyesi şöyleydi: Pazarcıklı genç bir çift, çocuk bekliyorlardı. Elbistanlı yaşlı bir çift; çocukları önceden İsviçre'ye gelmiş, orada kimseleri kalmayınca kendileri de kalkıp buraya gelmişlermiş. Bosnalı bebekli bir çift. Sağlıklı ve gürbüzdüler. Bu üç aile orta katta kalıyorlardı. Bizler, ben ve Mecnun, geniş ailenin bekarları olacaktık. Hoşbeşten sonra, yemeğe oturduk. Bugün teyzeyle amcanın misafirleriydik. Hayatımda ilk kez kömbe yedim. Bizim böreğin biraz değişik hali; lezzetliydi. Teyzenin adı, Döne; Amca, İbrahim. Döne Teyze, sürekli, bizim kadınların da mırıldandığı gibi, melodik bir şeyler mırıldanıyor. İbrahim Amca, elde iri taneli bir tespih, sabah akşam televizyon karşısında oturuyor. Önce şaşırdım, çünkü gram Almanca bilmiyordu; ama sonra anladım: İbrahim Amca, haber olsun da hangi dilde olursa olsun diyenlerdendi. Salonda sürekli Euronews açıktı. Döne Teyze konuşkan olduğu halde, İbrahim Amca suskundu. Amca, suskundu suskun olmasına ama, farkı tikiyle kapatıyordu: Burnu kapalıymış gibi sürekli burnundan hava sümkürüyordu. Başlarda rahatsız ediciydi ama kısa sürede alışkanlığı biz de alışkanlık yaptık. Pazarcıklı genç çift ise mutsuzdu. Erkek, mutsuz olduğu kadar panikti de. Memleketteki kurulu düzenlerini bırakmış, kendi deyimleriyle, Avrupa modasına uymuşlardı. Erkek, banka çalışanıymış. İşini ve evini çok özlüyordu; en çok da televizyon kumandasını. Kadınsa, karnıyla, bebeğiyle meşguldü. Bosnalı çift, yapılı, açık tenliydiler. Çocukları da anne baba gibi yapılı, yüzü puf puftu. İlticacılığımızdan sonra, ikinci ortak noktamız, uzak bir alışkanlık gibi şimdilik cebimizde

tuttuğumuz dinimizdi. Ateist olduğumu söylemedim; anlamı yoktu. Kalacağımız çatı katı, karşılıklı iki küçük pencereli; yerler ve duvarlar tahta döşeliydi. Kokuyordu; kesif tahta kokuyordu. Daracık ve her tarafı gıcırdayan bir merdivenle, önce ufak bir sahanlığa oradan da odaya varılıyordu. Giriş solda, emaneten bir masa ve bir sandalye, sağ tarafa pencerenin yanına iki katlı ranza, ranzanın karşısında da antika sayılabilecek iki kapılı bir dolap konmuştu. Dolap, belki de evin duvarlardan sonraki en yaşlı parçasıydı. Oda aydınlıktı. Üst ranzayı Mecnun, alt ranzayı ben aldım. Günlerdir ilk kez, yatak gibi bir yatağa uzanıyordum; fakat yine de özlemini çektiğim şey yatak değil, sakinlikti. Basel iltica kampı, avlusu, bekleme salonu, yemekhanesi ve koğuş tipi yatakhanesiyle her zaman arı oğulu gibi kalabalıktı. Üst ranzada çoktan uykuya dalmış olan Mecnun'un derin nefesleri eşliğinde on beş yirmi günlük İsviçre geçmişimi düşünüyordum. Milano, Como, Chiasso, Gothard Tüneli, Zürih, Basel ve tekrar Zürih; işte son duraktayım: Endstation. Zürih'in güneyine düşen bu küçük köyde, son trenden sonra, geceden ava çıkmış baykuş dahi kanat çırpsa gürültü oluyordu. Sessizlik, boş bir bardağı doldurmuş su gibi berrak ve dingindi. Düşünmek ve düşlemek için ideal bir ortamdı. Kaç zamandır belli belirsiz ağrılar hissediyordum. Doktor Kanber Bey, üstünde durmamam gerektiğini söylemişti, haklıydı. Çünkü kendimi dinlemeye başlarsam, derinliklerimde kaybolmam işten bile değildi. Yine de yorgundum. Çabuk yorulmaya başladım. Vücudum, okyanus fırtınasından kurtulmuş, kurtulurken de her parçasını bir dalgaya kaptırmış korsan gemisi iskeleti misali çıplaktı. Etimde yorgunluğumun küçük küçük iğnelemelerini hissediyordum. Karanlığın gözleri yoksa, kulakları; kulakları yoksa, gözleri olmalıydı. Dünyanın bu küçük ülkesinde sığındığım bu küçük çatı katında, karanlığın içinde kendimi bütün açıklarımla görüyordum. Uyusam, tıpkı Mecnun gibi, dünyanın sorunsuz, hayatın sonsuz olduğuna kanaat getirsem. Uyusam ve bütün sıkıntılarımı

geceye bıraksam. Olmuyor. Galiba iyi etmedim. İsviçre'ye, sessizliğe sığınıp kendimle baş başa kaldığıma iyi etmedim. Yedi yıllık hapis deneyimi olan biri kendiyle, kendi bünyesiyle geçinmesini bilir. Biliyorum. Sorunum ama, bilmek değil, içimde dolanıp duran; beni besleyen, beni zehirleyen; bana hem hayat hem ölüm getiren bünyemin kendisi. Önce Konya'ya, şimdi de ülkeme sığdıramadığım bir ayıbım vardı. Evet, bu, benim ülkemde bir hastalık değil, ayıptı. Ayıbımı alıp buraya kadar getirdim. Belki de Ankara'da, kalabalığın içinde, kendimi ırmağın akıntısına bırakıp yaşasam daha iyi olurdu. Mesele de bu ya! Yaşasam! Galiba, bunu ilk kez yazacağım: Korkuyorum.

***

"Fevzi Abi ne oldu?" Nahit'in ellerinden su damlıyor, yüzü sevinçle şaşkınlık arasında dalgalanıyordu.

"Gel Nahit gel. Halil Abin yaşam belirtisi gösterdi. Müzik, kitap ve iç muhakemelerin dışında bir hayatın olduğunu nihayet idrak edebildi." Gülüyordu.

"Fevzi abartma. Sadece kadını güzel bulduğumu söyledim." Kızmış mıydım, bilmiyorum.

"Xelo, ben de başka bir şey söylemedim zaten. 'Bir insanı sevmekle başlar her şey.'"

"Nahit sen buna bakma. İş yerine Rusya'dan misafirler geldi; çalışmak için. Fevzi abartıyor?"

"Rusya'dan iş yerinize çalışmaya mı?" Nahit haklıydı. Fevzi'ye dönüp, 'anlat bakalım nasıl anlatacaksan' dedim gözlerimle. Fevzi hiç mesele etmedi.

"Nahitçiğim biz beynelmilel bir müessese olduk. Öyle olunca yedi düvelden insan gelmeye başladı. Şaşıracak bir şey yok. Hem Mulla olmadığına göre sosyalizmin pardon Sovyetlerin çöktüğünü rahat rahat konuşabiliriz. Nahitçiğim bütün Ruslar sıcak denizlere göz koymuş değiller, bir kısmı bizim gibi, bozkıra sevdalı. O sevdalılardan bir kaçı da Beyaz Mendil'e geldi." Nahit aradığı şeyi bulamamıştı. Mutfağa döndü. Hikâyemiz,

gazeteleri meşgul eden 'Nataşa'* hikâyelerinin yanında sönük bile kalmış olabilirdi. Arada söyledim mi bilmiyorum, evimizde kimsenin aramadığı, bizim de kullanmaktan imtina ettiğimiz bir telefonumuz vardı. Fevzi, ne etmiş etmiş eve telefon bağlatmayı becermişti. Dediğim gibi neredeyse hiç kullanmıyorduk. Çocuklar yaz tatiline gittiklerinde bir iki çaldırmışlardı o kadar. Şu anda çalıyor olması benim Fevzi'ye göre hayat belirtisi göstermem gibi, hattımızın kopuk olmadığının belirtisinden başka bir anlam ifade etmiyordu. Arayan Mulla'ydı. Gelmeyecekti. Feraye'yi bıraktığı semtte oturan arkadaşları varmış, onlarda kalacakmış. Fevzi, gönülsüz gönülsüz evet demek zorunda kaldı. Ağzında biriken cümleleri görebiliyordum. Mulla'nın emrivakisi başarıya ulaşmıştı. Evcil bir aileydik. Dışarıda pek kalmıyorduk. Fevzi'nin keyfi kaçtı. Kalkıp odasına gitti. Nahit de bulaşıkları yıkadıktan sonra odasına geçti. Salonda yalnız kaldım. Kalktım. Pencereyi açtım. Dışarıda kadife gibi bir gece vardı. Pencereyi kapattım. Ses çıkarmamaya gayret ederek ayakkabılarımı giydim. Dış kapıyı yavaşça açıp çıktım. Abuzer dükkânı kapatmıştı. Yola çıktım. Postaneye doğru yürümeye başladım. Şehrin geceye sarınmış vücudunda, ılık bir damla gibi kayıyordum. Bir şehri gece yürümeyeli çok oluyordu. En son Almanya'da yürümüştüm sanırım; o da 'başım dumanlı.' Aklınıza gelir belki: Hayır! Aşık değilim. Mulla'nın, 'Fevzi Abi demeden ben demiş olayım, Bolşevik Devrimi insanlığa bol geldi' deyip, toz kondurmadığı sosyalizmin yıkılmasından sonra (Mulla buraya çok kızacak, hemen düzeltiyorum: 'Halil Abi, sosyalizm çökmedi, Sovyetler Birliği çöktü. Bunlar aynı şeyler değil. Sosyalizm bir fikirdir, ideolojidir, toplumsal projedir, nasıl çöksün? Dünyada çökmüş bitmiş hiçbir fikir yoktur ki sosyalizm de çöksün. Faşizm mesela, feodalizm hatta, hatta hatta köleci toplum... Bunlar dahi farklı formlarda varken, ki var olmaya devam edecekler;

* Tolstoy'u okumadığımızın kanıtı. Eğer okumuş olsaydık, Nataşa'ya kıyamazdık diye düşünüyorum. *Halil Kantarcı.*

sosyalizm niye var olmasın?') Karadeniz'in bu yakasına insan yüklü dalgalar vurmaya başladı. Dört bir yana, barajını yıkmış suyun serseriliğinde insanlar fırladı. Kimi İstanbul'a, çoğunluğu Karadeniz sahiline bir kısmı da Ankara'ya kadar geldi. Ankara'ya, daha önce, öncü kuvvet olarak gelen Azeri'nin tertibiyle gelenlerin içinde, Telnaz da var. Telnaz'ın Beyaz Mendil'deki ismi Gülnaz. İnce yapılı, süt tenli; küçük ağız, küçük burun, uzun saç, kara gözlü bir kadın. İnsanı suskunluğa iten bir güzelliği var. Şiir yazmasını bilmem; ama Telnaz'ı gördükten sonra şiirin yazılabileceğini hissettim. Tuhaf bir duygu. Demek, şair olmak, şiir yazmak böyle bir ruh hali gerektiriyormuş. Telnaz'ı gördüğüm ilk gün, kendimi hayatın içinde ama temiz, ama günahsız ama hafif hissetmiştim. Moskova'da büyümüş, Moskova'da okumuş bir Azeri: Almanca, İngilizce, Rusça, Azerice ve Türkçe biliyor. Sanat tarihi mezunu. Kendime bir kadın yaratmam gerekse, yaratmayı düşleyebileceğim kadına çok benziyor. Fena mı, tanrıyla ödeşmiş oluruz; o Brigitt'e göz koymuş ya da ben böyle kurgulamıştım; ben de Telnaz'a göz koydum; fakat benim "göz koymam" kurgu değil, tamamen gerçekti. (Nerede okudum hatırlamıyorum: İnsan gerçek, tanrı kurgudur, diyordu.) Vücudumun en ücra köşesindeki, kurumuş en ücra erkeklik deresi bile coşa gelmiş, yıllardır sessizlik dinleyen yamaçlarım, çağlayan su sesi eşliğinde güne uyanır olmuştu. Sanki ilk kez bu duyguyu yaşıyordum. Aşk mı, yıllardır ihmal edilmiş cinselliğim mi, kadınlık boşluğumun tamamlanması mı; yoksa bunların hepsi mi bilmiyordum. Telnaz, bilmediğim dil ve alfabede yazılmış bir şiirdi. Ah biz erkekler, en güzel şeyleri bile dünyalılaştırır, yıldızları ışıklarından arındırıp, soğuk birer buz kütlesine çevirirız. Bunu yaparken de gerçekçi olduğumuzu, hayata hayat gözüyle baktığımızı söyleriz. Övünürüz. Oysa, Fevzi'nin erkekler için söylediği söz, bizi en iyi ifade eden sözdür: Bozkırız. Bütün dünyayı da böyle tarif ediyoruz. Bir kadın olsam erkekleri sevmezdim. Ne olur bu söylediklerimi abartılı bulmayın. Hem bilseniz

bunu neye rağmen söyleyebiliyorum. Sevmezdim bir erkeği, çünkü biz unutmayı biliyoruz. Bilebildiğimiz en berbat şey. Unutup, yenisine, onu da bir başka gün unutmak için başlıyoruz. Bunu da gerçekçi olduğumuzla açıklıyoruz. Biz erkekler gerçeğiz; yalın ayak, kapı eşiğine çarpan ayak parmağının kısa süreliğine dünyanın en acı dolu vücut parçası olması kadar gerçek. Canı cehenneme bu gerçekçiliğin. Frau Basler yıllar önce söylemişti, bu dünyayı erkekler değil, kadınlar kurdu. Erkeklere kalsa, her taraf enkaz yığını olurdu; oldu da. Yıktık. Ne bulduysak, ne yaptıysak yıktık. Ne de olsa arkamızı toplayacak kadınlarımız oldu hep.

Postanenin önü ışıklı. Birkaç genç, ışıkların altında, kimi ayakta kimi merdivenlere oturmuş, sesli sesli konuşuyorlardı. Yanlarından geçtim. Üstümde durmadılar. Köşeden karşıya geçtim. Ekmek büfesi yol kenarında mantar gibi duruyordu. Dalokay Parkı'na doğru yürüdüm. Batıkent henüz ayakta. Pencerelerden taşan ışıklar, yere değmeden havada bir yerde kayboluyorlar. Burnuma hanımeli kokusu geldi. Durdum. Site bahçesinden geliyor, ama nerede? Bulsam birkaç tutam koparacağım. Hiç dayanamam!

"Abim sigara var mı?" Ürktüm. Üstü başı düzgün, kravatı boynundan hafif kaymış bir sarhoş. Bira kokuyor. Canım bira çekti. Elimi cebime attım. Sigara yok. Unutmuşum.

"Beyefendi, kusura bakmayın, yanıma almayı unutmuşum." Gözleri nemli. Dengede durabilmek için var gücünü ayaklarına vermiş, gergin duruyor.

"Sen" demişti ki, yüzü değişti, "kusura bakmayınız. Gece gece dalganızı kestik." Bir şey dememe fırsat vermeden, yürümeye başladı. Arkasından bakmadım. 'Dalga kesmek.' Sarhoşlar ne güzel şeyler söylerler böyle. Dalokay Parkı ışıklı, serin ve yumuşak. Ara ara rüzgâr dalgaları çarpıyor geceye. Bulvar uzun bir florasan gibi duruyor. Belediye, halk otobüsleri; dolmuşlar, özel araçlar geceden geceye akıyorlar. Acaba o bitirim muavin 20 Numara'da hâlâ çalışıyor mu? Üç yıl önce şu yoldan,

yersiz bir cümle gibi geçmiştim. Şimdi, geçmiş kenara kendime bakıyorum. Artık ait olduğum bir paragraf var: Fevzi, Mulla, Nahit. Ankara'da, varlığımdan haberdar olan insanlar var. Ne güzel! Hapiste en çok bunun acısını yaşamıştım. Bir isim, bir dosya numarası, bir hücreden başka hiçbir şeydim. İnsanı en çok yalnızlıktan korumalı. Yalnızlık varlığımızın en dayanılmaz hali olsa gerek. Dalokay Parkı'nda da yalnız değilim. Gençten bir çift, kalabalık bir aile, ilerde sesleri gelen gençler, Afşin Bey okulunun bahçesine düşen ışıklar, yukarıda gökyüzü, göğün karasında açılmış küçük ışık delikleri gibi süzülen ve çok uzakta, geride ışıklarını bırakmış milyonlarca yıldız. Biz de bir gün böyle olacağız. Geride bir ışık bırakabilirsek ne âlâ; çoğu zaman onu da bırakamıyoruz. Canım hâlâ bira çekiyor ama geç oldu. Aslında şuradan Andaş Çarşı'sına çıkmak hiç de güç olmaz ya, neyse. Gözüm genç çifte takılıyor. Mesafeli duruyorlar. Daha doğrusu erkek mesafe koymaya çalışıyor. Naz mı? Değil. Nazdan çok, sanırım şımarıklık. Hiç sevmem. Büyük küçük bütün şımarıklıklardan nefret ederim. En iyisi daha fazla sinirlenmeden kalkayım. Kalktım. Uzakta göğün laciverdi kararmaya başladı. Yağmur mu gelecek acaba? Serin bir rüzgâr parkı şöyle bir yokladı. Hanımeli kokusu tekrar geldi. Etrafıma bakındım. Yukarıda, parkın yolla kesilmiş kenarında, park lambasının altında bütün güzelliğiyle duruyor. Gözlerime inanamadım. Hipnoz olmuş gibi yürüdüm. Çok güzel kokuyor. Mevsimlik denir ya, hayır; hanımelinin kendisi mevsim. Birkaç dalı, bitkinin canını incitmeden kopardım. Artık eve dönebilirdim.

"Xelo, bakıyorum, hanım gelmeden eli gelmiş." Güldü. Vakit öğleye varmış ama biz henüz kahvaltı masasındaydık. Nahit gitmişti. Geceden çay bardağına koyduğum çiçekler, mutfağı kokuya boğmuştu.

"Biraz yürümek istedim. Dalokay Parkı'nda da bunları buldum."

"Eee, ne de olsa Avrupalısın, alışkanlık olmuştur."

"Doğru. Yedi yıl boyunca sürekli yürüdüm." İkimiz de sustuk. Hapis yattığımı çok mu tekrarlıyorum? Acılarını cebinde sermaye gibi dolaştıran biri olmak istemem? Öyle ya da böyle, tercih ettiğim hayatın bir bedeliydi ve bunu edebiyle sindirmem gerek.

"Fevzi, bugün erken çıkacağım. Gelmek ister misin?"

"Nereye?"

"Önce Kızılay'a sonra Çıkrıkçılar Yokuşu'na uğrayacağım."

"Yok, ben gelmeyeyim. Film seyredeyim ben de. Çoktandır, Yılmaz seyretmiyorum."

Dolmuştaydım. Günler uzadı. Yaz burnunu gösterdi. Ankara bir tek bahar mevsiminde canlı. Geriye kalan üç mevsim baharı beklemekle geçiyor. Bu şehrin adını 'Baharı Beklerken' koymalıymışlar. Baharı bekleyen şehrimin Çıkrıkçılar Yokuşu'na gidiyordum. Kızılay'a gitmekten vazgeçtim ya da belki daha sonra uğrarım. Telnaz, uyuşmuş, daha doğrusu baharı bekleyen şehrin temposuna uymuş bedenime hareket getirmişti. Fikri Usta'ya gidiyordum. Yazılı kâğıdını hem merak eden hem de görmek istemeyen öğrencinin ruh hali içindeydim. Bazen gerçekliğinden şüphe ettiğim Fikri Usta ve onun ruhuma yüklemek istediği tarihi emaneti düşündükçe, mümkünse Atatürk Bulvarı'nın üst tarafına adım atmak istemiyordum. Ama bugün başka. Bugün gidip, emaneti almak isteyecek kadar coşku doluyum.

Çıkrıkçılar Yokuşu bıraktığım gibi: Kalabalık, sade, sessiz, gürültülü, temiz, kirli. Şehrin herhangi bir organı gibi, şehirden habersiz ama şehir için çalışıp duruyor. Bir şehrin hikâyesi, bir hikâyenin şehridir: Uzar, derinleşir, yıl bağlar ama hep hikâyedir; çünkü yaşar. Bu yüzden şehirlerin romanı olmaz. Romanı olmayan bir şehirde, birazdan, anca romanlarda yaşanabilecek bir durumla karşılaşacağımı bilmeden yokuşu tırmanmaya başladım. Bütün dükkânlar yerli yerindeydi, biri hariç! Tepeye kadar çıktım. Hayır! Fikri Usta'nın tabelası olmadığı gibi, halı dükkânı da yoktu. Korkmuştum. Dalgınlığım

vardı, içime kapanıklığım da; ama halüsinasyon görmemiştim. Hapiste, ilk zamanlar kâbuslar görüyor fakat onların birer kâbus olduğunu biliyordum. Bu başka bir şeydi. Bir çaycı elindeki boş tepsiyi, görmediğim dudaklarını ihbar edercesine melodik, usul usul sallayıp gidiyordu. Yetiştim. O çocuk değildi. Şaşkınlığımı fark etmiş olacak ki, şaşırdı. Bir şey söylememe fırsat vermeden sordu.

"Buyur abi." Buyurmasına buyuracaktım ama ne? Kulu'ya indiğim sabah, taksicinin karşısında olduğu gibi lal kalmıştım. "Abi buyur!"

"Beyefendi" hitap ağır kaçmış ama bir kere ağzımdan çıkmıştı. "Şey, burada bir halı dükkânı olacaktı?"

"Abi ben işe yeni başladım, en iyisi gel ustaya sor. O buranın yerlisi."

Az yürüyüp, daracık bir aradan içeri girdik. Çıkmaz sokaktı. Çaycı sakindi. Usta, Fikri Usta'nın pirimiz dediği kişiydi. İçeri girdiğimizi görünce, başını kaldırdı. Ocağın başında, buhara batmış, gözlüklerinin üstünden bakıyordu.

"Buyur mihmanım."

Fikri Usta'nın yanında hissettiğim korkunun aynısı yine tıp diye içime damladı. Ocağı bırakıp yanıma geldi. Elini uzattı. Eli sıcacıktı.

"Fikri Usta, mutlaka gelecek, içinde insan var demişti." Bakışıyorduk. Fikri Usta'dan yaşlıydı. Göz altları perde gibi inmişti. İnsana sıcaklık veren bir bakışı vardı. 'İçeriye geçelim' dedi. Dükkânı çırağa emanet etti. Ocağın arkasından sola bir kapı açılıyordu. Küçük penceresiz bir odaydı. Bir köşe dükkânın deposu olarak kullanılıyordu. Bir masa, iki sandalye. Masa duvara dayandırılmıştı. Sandalyeye buyur etti. Kendisi de diğer sandalyeye oturdu. Oturmamızla birlikte çırak içeri girdi. İki kahve, iki küçük su bardağını masaya, aramıza bırakıp çıktı. Hangi ara, nasıl söylemişti görmemiştim. Fincanın kulpundan tutup hafif kaldırdı, şerefe ile buyur arası bir işaret yaptı. Konuşmadan saatlerce anlaşabilirdik. Buyurdum. Kah-

velerimizden karşılıklı ilk yudumu aldık. Fincanını masaya bıraktı. Dizinde kırışıklık varmış gibi eliyle pantolonunu düzeltti.

"Halil Efe, hoş geldin. Benim adım Zikri." Gözlerimdeki şaşkınlıktan anlamış olacak ki, ekledi, "Hayır, Fikri Usta'nın ustası olan Zikri değil. O Hepimizin ustasıydı."

"Memnun oldum. Hoş buldum." Artık şaşırmamaya kara verdim. Olacak her şeyi doğal karşılayıp kendimi hikâyenin sularına bırakacaktım. Başka türlü davranmam da mümkün değildi zaten.

"Fikri Usta, dükkânı kapattı. Geçen sonbahar. Bir akşamüstü bana geldi. Üstünde her zamanki pardösüsü vardı. Senin için hazırladığı paketi bıraktı. Biraz konuştuk. Kırgındı; ya da üzgün; çoğunlukla iç içedirler zaten. Dükkânı çırağa bırakmış. Bir isteğim olup olmadığını sordu. Yine bu odadaydık. Duvarları gösterdim. Anladı. Bütün kaçaklar gibi ben de beyaza saklanmıştım. Hatır isteyip gitti." 'Beyaza saklanmak,' 'hatır istemek' dedim içimden 'Ne kadar tanıdık şeyler.' Zikri Usta devam ediyordu, "Halil Efe, biliyorsun, dervişe yol sorulmaz. Fikri Usta'ya da sormadım. Gidecekti. Nereye, niye, kime, ne fark eder? Bazen, yol hakikatin kendisidir. Nereden başladığın, nerede bitireceğin kıymet arz etmez. Fikri Usta, söylemiştir, halı ustasıyım. Bıraktım. Bıraktım çünkü, renk kalmadı. Memleketimiz renksiz, mat bir yolluğa döndü. Gelen yabancı, giden yabancı. Bu şehri kimler kurdu biliyor musun?" Sorusuna yanıt beklemiyordu, "Bilmiyoruz. Bir şehri kurmazsan senin olmuyormuş. Ben hayattan bunu öğrendim. Biliyorum, bunu yaşlılar çok kullanır ;ama Çıkrıkçılar Yokuşu'nun eski tadı kalmadı. Avrupa görmüşlüğüm var. Yaş yetmişi geçti, artık aritmetiğe gelmez; hayatı görmüşlüğüm de var. Eskiye methiye, yeniye ıstırap derler; ama ıstırap da hayata katık. Ankara'nın yerlisiyim. Fikri Usta gibi bende de ev bark yok. Bizim zanaat, erbabına şevk verir. Marifet işidir çünkü. Pazarlığı olmaz, yani olmazdı. Şimdi her şey pazar oldu. Meşhur oldu, herkesin ağ-

zında: Serbest Piyasa. Herhal, her türlü rezilliğin serbestliği denmek isteniyor. Makineye yenildik. Ağıt yakmaya gerek yok; fakat makine tek başına gelmiyor ki, ahlakını da getiriyor. Makinenin ahlakına teslim olduk. Üreten makine olunca insanın da kıymeti kalmadı. Ya da kaldıysa bile en fazla makine kadar. Yoksa her gün onlarca insanın ölümünü nasıl açıklayacağız? Ölümü gündelik gören bir toplum olduk. Gazeteler tek tezgâhtan çıkmış gibi ölüm de ölüm yazıyor. İnsan, Halil Efe, hiç makine olur mu? İnsanın bir rengi, deseni, nakışı, ahengi var. İnsan hayattır, Halil Efe. İnsanı öldürdün mü hayatı öldürürsün. Halının önü arkası bir, derler bizim meslekte. Arkadan bir ilmik çek önden bir nakış bozulur. Dünyayı Halil Efe, koca bir halıya benzetirim. Burada bir insan ölse, tanımadığım, yedi derya yetmiş kıta ötede bir nakış bozulur. Fikri Usta da böyle söyledi, 'bir ilmek çektiler' dedi ', ben onun Çıkrıkçılar'daki nakışıydım, bozuldum.' Bütün söylediği buydu." Kalktı. Kapının giriş sağında, kapının arkasında kalacak şekilde bir gömme dolap vardı. Açtı. İçinden emaneti alıp getirdi. Aldım. Göz göze geldik. Paketi masaya bıraktım. Zikri Usta'nın elini aldım, dudaklarıma götürdüm, itiraz etmedi. Alnımdan öptü. Tek kelime etmeden, emaneti alıp çıktım. Hava ikindiye iniyordu. Ağlıyordum. Yokuşu inince bir taksiye el ettim: Rüzgârlı Sokak. Hastanenin önünde indim. Niye buraya gelmiştim? Kapıdan döndüm. Yukarıya, Beyaz Mendil'e doğru yürümeye başladım. Ankara durmuş, sanki bir tek ben yürüyordum. Bir şehirde tek başına, elimde içinde ne olduğunu bilmediğim bir emanet: Ankara bana, ben Ankara'ya emanet.

***

Umarım hava değişimidir. Kolumu kaldıracak takatim yok. Yeni evimize yerleştik. Mecnun'la ortak yemek yapıyoruz; daha ziyade ben yapıyorum o da bulaşıkları yıkıyor. Mecnun'u seviyorum. Trendeyken cahil bulmuş ya da öyle olabileceğini

söylemiştim ya, hâlâ aynı fikirdeyim; ama toprağı yumuşak. Anlatıldığı zaman anlıyor ve itiraz etmiyor. Çok da vicdanlı. Sabahları erken kalkmamız gerekiyor; fakat ben çoğu sabah kalkmıyorum. Almanca kursumuz var: Trene nasıl binilir, bilet nasıl alınır, alışveriş nasıl yapılırı öğretiyorlar. Almanca bildiğimi biliyorlar ama yine de sabahları kalkmamamı sorun ediyorlar. Kaç yıldır sabah bilmeyen vücudum için tam bir işkence. En çok Mecnun'a üzülüyorum. Kursa yalnız gidiyor. Mecnun, tam bizim insanımız. Daha önce Nazım demiş, benimki tekrar olsun: *'korkak, cesur, hâkim ve çocuk.'* En çok iradesini teslim etmesinden etkilendim. Basel'dan yola çıktığımızdan beri, sanki yıllardır tanışıyormuşuz gibi, bütün kontrolü bana bırakmış durumda; es kaza uçurumdan atlasam, neredeyse peşimden boşluğa atlayacak. Oysa biz, yeri gelir tek başına kendimizi dağa vururuz. Bu da bizim mayamız. Maya ... Hatırladınız mı? Şemsi kavga edip içeri girmişti ya hani, serbest bırakılıp Toros'a geldiğinde, masada karşımda 'mayamız böyle' demişti. Ah Şemsi ah, bilsen Halil Abin yine Avrupa'nın bir köşesine fırlatıldı. Bilsen, ne çok zaman geçti cümlelerimizin üzerinden. Galiba dönüp dolaşıp 'kader'e geliyorum. Yine de, ister Kürt inadım deyin, ister iç tutarlılığım, kadere inanmıyorum. Halbuki, siz de şahit oldunuz, kaderle açıklamaya kalksam ruhumun omuzlarından koca bir yük kaldırmış olacağım. Niyazi Amca, Şemsi, Frau Basler; Fevzi, Mulla, Nahit; üç üç berabere bir maç benimki; arada gördüğüm ihaneti ve yaşadığım aşkı saymıyorum. İhanet ve aşk! Size birinci defterde 'en azından ilginçlik vaat edebilirim' demiştim, haklı mıymışım? Fakat bence bir hayatı hayat yapan ilginçliği değil. Anneme verdiğim sözü hatırlıyorum: 'Ucu bucağı görünen, basit bir hayat yaşamak istiyorum.' Bence hayatı hayat yapan basitliğidir. Fakat ne çare, hiçbirimiz basit yaşayamıyoruz. Aklımızda koca düşünceler, dilimizde ağdalı cümleler; bu satırları karalamam bile (doktor reçetesi olsa da) basit yaşayamadığımızın kanıtı değil mi? Hayatı zorlaştırdığı-

mı düşünmüyorsunuzdur umarım. Hani demin söyledim ya, 'aşk ve ihanet.' Büyük, toplumların hayatını değiştiren bir hayatım olmuş gibi gelebilir kulağa. İnanın bana, öyle değil. Sıradan bir hayat yaşamış olabilirim, ama bu benim hayatımdı. Her saniyesini, her tadını, her milimini bizzat yaşadığım kendi hayatım. Önemsiz değil elbette; fakat güneşin yerine koyacak kadar da önemli değil. Kaldı ki güneş, evrende milyarlarca yıldız içinde küçük ve sıradan bir yıldız. Bütün bunlardan sonra söyleyeceğim şey şu: Her tarafım ağrıyor. Yataktan çıkmaya takatim yok. Mecnun birazdan gelecek. En azından ayakta karşılasam; ama yapamıyorum. Kendime dikkat etmem, evham yapmamam gerekiyor; biliyorum. Avrupa'nın güneşsizliğini unutmuşum. Taksi şoförünün kulakları çınlasın. Güneşsizlik insanı daha çok yatağa bağlıyor. Döne Teyze ve İbrahim Amca'nın oturumları geldi -bak bunu nasıl da unuttum. İsviçre'de kalma hakkı elde ettiler. Şimdilik ama, burada kalacaklar. Ev bulmak ve diğer formaliteleri yerine getirmek için zaman gerekiyor. Dün çocuklarından geldiler; zaten çok kalmıyorlar. Yukarıda olduğumu bilmiyorlardır; yoksa İbrahim Amca çoktan kapıma dayanmıştı. Teyze konuşkan demiştim ya, Amca daha cana yakın. Döne Teyze, dış dünyayla arasına bir sınır çizmiş sanki. Bakışları, konuşması, ilgisi, ilgisizliği karşısındakine ulaşmadan arada bir noktada duruyor. Melodik mırıldanması da ağıtmış. Durmadan ağıt yakıyor, niye bilmiyorum. İşte Mecnun geliyor. Merdiven, yük altında gıcırdayan kağnı gibi ses çıkarıyor.

"Halil Abi, sen daha uyuyor musun?"

"Mecnun, her tarafım ağrıyor."

"Kalk Halil Abi kalk! Abstehen." Güldü.

"Aferin, Almancayı öğreniyorsun; ama 'ab' değil 'auf' diyeceksin: Aufstehen."

"Ya Halil Abi, bu Almanca çok zormuş." Mecnun'a, başka dil bilip bilmediğini sormadım. Kabalığa gerek yok.

"Mecnun, bütün diller zordur."

"Olur mu Halil Abi, Türkçenin nesi zor?" Doğru ya, Türkçenin nesi zor! Elindeki Almanca kitapçığı defteriyle birlikte masaya bırakmış, antika dolabımızdan bir şeyler arıyordu.

"Halil Abi, jiletin var mı? Tıraş olamam benim permatiği bulamıyorum." Yataktan ok gibi fırladım. Şaşırdı.

"Aman deyim Mecnun, sakın ha!"

"Ne oldu Halil Abi?"

"Boş ver ne olduğunu, sakın benim jiletleri kullanmayasın! Tamam mı?"

"Ne var ki, Halil Abi?" Alınmıştı. Yüzü kızarmış, kırgın, bana bakıyordu.

"Mecnun, benim kanda bir terslik var. Sakın benim jiletlerimi kullanma!" Üstünde durmadı. Kırgınlığıyla meşguldü. Sözü değiştirdim.

"Mecnun, Frau Edi, bir şey söyledi mi?"

"Evet. 'İmmer krank*' dedi senin için." Nereden biliyormuş 'krank' olduğumu.

"Neyse, yarın sabah beni mutlaka kaldır."

"Halil Abi, hep böyle söylüyorsun, sonra da kalkmıyorsun."

"Yok yok bu sefer kalkacağım." Üstümü değiştirdim. Beraber aşağı indik. İbrahim Amca salonda televizyon seyrediyordu. Beni görünce, önce kızacak oldu sonra vazgeçti.

"Xalo gel bak şu haberlere, bakalım neler olmuş." Her zamanki şeyler, ABD, Balkanlarda, bir asrı besleyecek kadar kin üretildiğine ve yeterince insan öldüğüne kanaat getirdiğinden NATO vasıtasıyla olaya müdahale etmiş, şimdi de meselenin gerisini süpürüyordu.

"İbrahim Amca, Amerika, Balkanlarda daha fazla insan ölümüne gerek yok diyor."

"Öyle mi?"

"Evet. Bu kadar vahşet yeter diyorlar."

* Hep hasta.

"Vay şerefsizler vay. Bunca adam öldükten sonra. Dün, Bosnalı kadın ağlıyordu. Ailesine ulaşamıyormuş, bütün telefonlar kaput*" diyor."

"Doğrudur."

"Xalo sen yine geç kalmışsın. Bak bu kadar uyursan hasta olursun ha." Ben zaten hastayım İbrahim Amca. Lafı değiştirmek istedim.

"Amca, Teyze nerede?"

"Bosnalı kadınla ot toplamaya gittiler?"

"Neye gittiler?"

"Ot toplamaya. Şu fabrikanın arkasındaki tarlanın orda bir küçük göl var ya, onun kenarında bizde *Mandık* derler, çok güzel, tere gibi bir ot var, ondan toplamaya gittiler."

"Allah, allah." Hakikaten şaşırmıştım. Bu ne hızlı intibak böyle. Bir de kendimle dalga geçmiştim; hani Batıkent'e gittiğim ilk gün "evim" demiştim ya, alışveriş dönüşü. Mecnun, mutfaktan çağırdı. Kalktım. Menemen yapmış. Mecnun'u ne zaman mutfakta yalnız bıraksam menemen yapıyor zaten. İbrahim Amca'ya seslendim. Çoktan o vazifeyi görmüşler. Anlamadığı haberleri seyretmeye devam etti. Yemekten bir iki lokma almıştım ki, telefon çaldı. Telefonumuz da vardı. Girişte, salon kapısının hemen yanında ankesörlü bir telefondu. Sadece gelen telefonlara açıktı. Telefonu İbrahim Amca açtı, Mustafa Abi'ymiş. Arayıp sormadığı için çok üzgünmüş. En kısa zamanda uğrayacakmış. Kitap mı? Kendisinde bulunmazmış. Ama Zürih'te bir kütüphane varmış. *Türk Solu*'ndan eski solcuların kurduğu bir kütüphane. Ziyaretime geldiğinde beraber, gider, uğrarmışız. Teşekkür ettim. Kapattım.

"Xalo, Mustafa senin neyin?" İbrahim Amca, kendine iş arıyordu.

"Anne tarafından bir akraba, Annemin amcasının oğlu." Mutfağa, sofraya döndüm. Mecnun bıraktığım gibi beni bekliyordu.

* Bozuk.

"Mecnun niye yemedin?"
"Halil Abi, sofraya oturduğunla kalkacaksın derler."
"Öyle mi? Ben hiç duymadım."
"Bizim orda böyle derler."

Birlikte kalktık. Mustafa Abi'ye kızmıştım. Altında araba, başında eş yok çoluk çocuk yok; üstelik kendi işinde çalışıyor; fakat nedense yarım saatlik yolu bir türlü gelemiyor. Hava almak istedim. Mecnun gelmedi. İbrahim Amca'ya teklif etmedim. Gelse, durmadan burnunu sümkürecek. En iyisi yalnız çıkmaktı. Sonbahar güneşi, tarlaların, evlerin, uzayıp giden ormanın üzerinde altın sarısı ışıyordu. Sessizlik koca bir ağaç gibi, her yana dal budak sürmüştü. Tren yolu boyunca, köpekli köpeksiz tek tük insanlar yürüyordu. Hava ılık. Zaman zaman bulut gölgeleri düşüyor yola. Banliyö trenleri, karşılıklı yarım saate ayarlı; bizim köyde buluşuyor, sessizliğin içinden, manzaraya kırmızı bir tığ gibi halka atıyorlar. Hiç tren tutkum olmamıştı. Öğrenciliğimizde Kulu'ya gidip gelirken dolmuşa biner, binmekle kusmaya başlamamız bir olurdu. Ben neyse, Fevzi'ye hiç yakıştırmazdım. Çocukluğum da sessizdi; kusunca kimsenin ayıplamadığı bir çocuktum. Lisede biraz açılır gibi oldum. Galiba açıldım da. Kompozisyonum iyiydi. Ne zaman bir kompozisyon yazmam gerekse sabırsızlanırdım. Bunu ilk defa itiraf ediyorum: Yazarken kendimi yakışıklı bulurdum. Hayır! Şimdi değil. Şimdi, yazmıyor; tükeniyorum. Neyse... Tren yolu boyunca yürümeye devam ediyorum. Yakında kanton ifadesine* çağrılacağım. Yol ifadesi gibi değil. Çok önemli. Eğer ifade uyduruk bulunursa, ret ve ülkeyi terk et kararı art arda geliyormuş. Ne olduğunu anlamadan, kendimi İstanbul'da bulabilirim. Üstelik bu sefer gidecek ne bir Konya ne de Ankara var. Gittiğim her yeri bitiriyorum. Aynı şehirde iki kere yaşamayan insan: Halil Kantarcı. Galiba yine cümlenin tersinde duruyorum. Mustafa Amca'nın bahsettiği

* İsviçre'de, ilticacı adaylarının bulundukları kantonlara kendi durumlarını ifade edip, iltica hakkı talep ettikleri esas mülakat.

tarla bu olsa gerek; fabrikanın arkası. Fakat göl, gölet göremiyorum. Ot balyaları tarlanın ortasında, naylona sarılmış vaziyette duruyorlar. Her şeyi makineyle hallediyorlar. Tek kişi neredeyse tarlanın bütün işini görebiliyor. Şöyle bir çiftlik evim olsaydı. Toprakla, Keklikpınarı'nda Fevzi'yi ikna edemediğim ev gibi, iç içe olsam. Bilmem, belki de sevmem. Benimki sanırım sadece özenti; çünkü hayatımda hiç toprakla uğraşmadım. Hacı Peder, Almancı olduğu için tarlalarımızı ortakçılar ekip kaldırırdı. Aa, Döne Teyze değil mi o? Nerden çıktı? İbrahim Amca'nın gölet dediği sazlıkmış. Diğer taraftan da geliniyormuş. Beni görmediler. Biraz daha yürüsem komşu köye varacağım. Aslında varsam fena olmaz. Bizim köyde Migros yok. Migros hem büyük hem daha hesaplı. Aylık dört yüz frank harçlık veriyorlar. Mecnun biriktiriyor bile. Beni sormayın: Oldu mu derya, olmadı mı çöl. Bende ortası olmadı. Köpek çok güzelmiş. Kadın da fena değil. Yanımdan geçtiler. Kadın beni fark etmedi bile. O kadar mı silik duruyorum acaba? Ne diyordu Fevzi, 'Xelo, bir kadının senden etkilenmesi için, durup düşünmesi lazım.' Fevzi... Hep güldürdün beni! Cesaretimi toplayıp arayamadım: Mulla, habersiz bırakmamam için sıkı sıkıya tembih etmişti. Ama eminim Fevzi, Mustafa Abi'ye ulaşmış, hakkımda malumat almıştır; üstelik de Mustafa Abi'den durumu çaktırmamayı bile istemiştir. Okudum. Üç güzel kitabımdılar: Fevzi, kapağın altında sürpriz; Mulla, siyah beyaz ciddiyetinde, defterimsi; Nahit, kalın yaprağa küçük punto... Ya ben, ben nasıl bir kitabım? Akşama tavuk alayım. Yanına bir iki kutu soğuk bira da koyduk mu tamam. Mecnun bira bile içmiyor. Fevzi, Sinan'a içirmişti; ama ben Mecnun'a içirtemedim. İçmedi.

"Halil Abi, nereye böyle dalgın dalgın?"

"Rıza! Korkuttun beni." Rıza da ilticacıydı. Komşu köyde kalıyordu. Almanca kursunda tanıştık. Nöşetel (Neuchâtel) tarafında akrabaları varmış. Onların yanına, kaçak çalışmaya gelmiş. Çalışmış da; fakat polis baskını yiyip, kaçaklığı ortaya

çıkınca iltica etmek istiyorum demiş. Devletini çok seviyor. İltica etmeyi, pek açık söylemiyor ama, vatana ihanetle eş tutuyor. Saf ama, Mecnun'un tersine, toprağı sert. Cehaleti, sivri; şefkati sadece içgüdülerinden. Fırıncı; fakat una alerjisi var. Belki de devlet sevgisinin gereksizliği gibi, kendisine en yaramayan işi görüyor. Evli, iki çocuğu var. Ailesi Adıyaman'da. Türkmen.

"Rıza, ben Migros'a gidiyorum. Sen?"

"Halil Abi ben yürüyüşe çıkmıştım." Yürüyüş deyince uyandım; bizimkilerin pek adeti değildir. Yüzüne baktım, üzgündü.

"Rıza bir şey mi oldu?"

"Oldu ya. Ret verdiler Halil Abi." Rıza benden büyüktü.

"Ret mi? Daha sen geçenlerde yeni ifadeye gittim demedin mi?"

"He. Adamlar, ifademi beğenmediler herhalde. Bir de, biliyorsun, yakalandık."

"Ne yapacaksın? İtiraz edeceksin değil mi?"

"Bilmiyorum, Halil Abi, belki evlenirim." Karşı karşıya, kararsız duruyorduk. Rıza'nın benden pek hazzettiğini sanmıyordum. Çaresizlikten yan yanaydık. İlticacılığın bence en can yakan taraflarından biri buydu. Normalde birkaç hayat boyu dahi karşılaşmayacağın insanlarla aynı evi, odayı, hatta yatağı paylaşmak zorunda kalıyorsun.

"Halil Abi, sana Migros'ta bir kahve ısmarlayayım mı?"

"Olur." Beraber yürüdük. Migros'un restoranı geniş, havadar, lüksten yoksun bir yer. İsviçre'nin yemekhaneleri, yani Migros restoranlarının hepsi öyledir zaten . Rıza kahveleri almaya gitti, ben masaya geçtim. Ortalık sakindi. Bir iki yaşlıdan başka kimse yoktu; sanırım mesai günüydü. Günleri de takip edemez olmuştum. Galiba gelmekle iyi etmedim. Ne umdum, niye geldim önemsiz gelmeye başladı.

"Halil Abi, yine dalgınsın?" Rıza kahveleri masaya bıraktı. Üstünde, hava soğuk olmadığı halde mont vardı. Montu çıka-

rıp, sandalyeye astı. Rıza ufak tefekti. Bıyıkları tertemiz, yüzü gür sakalların tahribine uğramıştı.

"Halil Abi, sen evli değildin değil mi?"

"Hayır Rıza, hiç evlenmedim."

"Valla en iyisi. Ben askere gitmeden nişanlandım, dönünce de düğünü yaptık. İki de çocuk var ki, en zoru."

"Haklısın."

"Rıza sen, Mecnun'la hemşerisin değil mi?"

"Evet, ama o Besni, ben Kahtalıyım. Kahtalı Mıçı'nın hemşerisiyim."

"Kahtalı Mıçı?"

"Tanımıyor musun Halil Abi?" Çok şaşırmıştı.

"Valla Rıza, tanımıyorum. Ne iş yapar."

"Sanatçı."

"Öyle mi? Hiç duymadım adını."

"Halil Abi, sen Konyalıydın değil mi?"

"Evet."

"Valla hiç Konyalılara benzemiyorsun." Güldü.

"Niye? Nasıl olur ki Konyalılar." Ben de güldüm.

"Ne bilim, sen hiç konuşmuyorsun. İnsan senin yanında neden bahsedeceğini şaşırıyor."

"Allah allah. Niye? Bak ne güzel konuşuyoruz işte."

Rıza, benden evlilik işinin nasıl yapılabileceğini öğrenmek istemişti; Konyalıyım ya! Fakat yanlış tercih. Daha ziyade o anlattı ben dinledim. İsviçre'ye gelirken ne olur ne olmaz diyerek, boşanıp gelmişmiş. Şu dünyada benden daha tedariksiz insan yok. Rıza bile birkaç yıl sonra karşısına çıkabilecek bir engele göre hazırlık yaptığı halde, ben yarın ne olacağımı bilmiyordum. Alışverişimi yapıp tren istasyonuna gittim. Yürümeyecektim. Almanca kursuna gidip gelmek için kaldığımız köyle bura arası için aylık paso veriyorlardı. Banliyö treni saatinde geldi. Bindim. Saatinde indim. Güneş Jura'ya boyun uzatmış, gölgesi Zürih'e, indiğim istasyona kadar düşmüştü.

***

"Halil Ağam, hayırdır, erkencisin." Duran Abi'ydi.

"Duran Abi, bıyıklarını ne zaman kestin? Çok değişmişsin. Vallahi bambaşka bir insan olmuşsun."

"Torunum geldi, Halil Ağam, torunum!" Sesi çınlıyor, gözleri parlıyordu. "Dediler ki bıyıkların canını tahriş eder, o dakka kestirdim."

"Güle güle büyüsün; kalabalıkta büyüsün." Yüzüme sevinçle bakıyordu, birden ciddileşti.

"Senin bir derdin var. Elindeki kutu ne?" Emanet elimde öylece duruyordu. "Gel mutfağa, gel. Sana bir çay doldurayım. Mesaiye daha var." Soyunma odasına geçmeden, mutfağa girdim. Mutfağa çok az girerdim. Kokusunu sevmiyordum. "Bırak elindekini tezgâha. Çocuklar", gür sesiyle çıraklardan birini çağırdı, "çabuk Halil Ağam'a bir çay bir de bizim Kuru'dan getirin, benim orda dolapta olacak." Çırak, ince belli bardakta çay ve yanında baklava dilimi gibi kesilmiş iki ekmek parçası getirdi. "Halil Ağam, bu", ekmek parçalarını gösterip "Bizim Beypazarı'nın meşhur Kurusu'dur. Ev yapımı. Bizim hanımın marifeti. Tok tutar." Bir parçayı elime aldım. Sert görünüyordu. Isırmak istedim ama ne mümkün. Duran Abi gülüyordu. "Sert değil mi? Çaya batıracan. Batır, bak nasıl kokusunu verip, yumuşuyor. Halil Ağam, görüyon ya her sertin bir yumuşağı var." Elini olmayan bıyıklarına götürdü. "Torunum da benim çayım oldu. Yumuşadım." Mutluydu. Duran Abi bana olan borcunu ödemişti. Ödediği için de çok rahatlamıştım; çünkü koca adam süklüm püklüm oluyor, rengi kaçıyordu. Önemli bir şey unutmuş gibi elini dizine vurdu,

"Ayvah kel başım, açlığın var mı diye sormadan, tamah ev sahibi gibi, önüne çay koydum." Güldüm.

"Merak etme duran Abi, senin çayın bile açı doyurur." Sevgi dolu yüzüme baktı. Duran Abi beni çok seviyordu.

"Var ya Halil Ağam, haşa tövbe, peygamber olacak adamsın."

"Estağfurullah, Duran Abi."

"Benim babam, nur içinde yatsın, hovardaydı. Beypazarı'nda iki dükkânımız var: Biri fırın, biri öteberi satılan bakkaliye ama büyük. Variyetimiz yerinde. Şimdiki evimizde oturuyoruz, zaten fırtınadan bir onu koruyabildik; bahçeli, elle gösterilen bir konak. Halil Ağam, hep diyorum gelmiyorsun. Bir gün gel mihmanım ol. Neyse, gelirsen kapım açık biliyorsun. Babamı anlatıyordum. Mübarek, yapılı, yakışıklı, erkek güzeli. E cepte de para var. Var ya Halil Ağam, erkeğin en kıymetlisini getir, sözüm meclisten dışarı, cebine para koy, biraz da bet beniz yerindeyse, kesin azar. Ahan da dünyanın kuralı bu. Bizim mübarek de öyle. Anam da az kadın değil ha! Dört çocuk doğurmuş, 'daha fazlasını doğurmam' demiş; lakabı Mustafa Kemal Kadını, bayrak direği gibi bir kadın. Beypazarı'nda başka bir benzeri yok. O bile babamı zapt edemiyor. Konakta misafirsiz gün geçmiyor. Soframız sürekli serili. Babamın şehirden, Ankara'dan misafirleri eksik olmuyor. Yok bu tapucu, yok bu bankacı derken otel gibi çalışıyoruz. Bunlar neyse, bizim Mübarek, Ulus'a bir dadandı ki, artık eve de gelmez oldu. Anam kaç kere gelip otel köşelerinden aldı götürdü. Babamı görsen ama, kuyruk hep dik. Halil Ağam, sermayeyi ahan da buralarda yedi bitirdi. Ben de mutfaklarda sürünüyorum. Hayattan bir şey öğrendim, tüketmek istersen dünya bilem bozuk para; erir biter. Para bitince Beypazarı'na döndü. Dükkân, fırın gitmiş; konak büyük, masraf fazla. Koca adam bir yılda, damarı kesilmiş ağaç gibi kurudu. Öldü. Yukarıda Allah var, mala mülke üzülüyorsam, torunumun yüzünü görmeyeyim; babam gözümün önünde eridi ya onu kaldıramıyorum. Bu büyükler de niye ölür bilmiyorum, bilmezler ki çocuklar ölümden de büyüktürler." Sustu. Duygulanmıştı. "Neysem, Halil Ağam, lafı dolandırdım. Bizim Kuru'yu bilmeyen misafirlere babam böyle derdi, laf ordan açıldı: 'Her sertin bir yumuşağı var.'

"Bana diyorsun ya, asıl peygamber olması gereken sensin. Varlık görmüş, ama yokluğu yüksünmemişsin. Sen azaptan hayat büyütmüşsün." Tezgâhta, taburelerde karşılıklı oturuyorduk. Kalktı. Heyecanlanmıştı. Çıraklar şaşkın bize bakıyorlardı. Alnımdan öptü. Ben de şaşırdım. Heyecandan, eli ayağı birbirine dolanmış, durmadan, ellerini önlüğüne siliyordu.

"Var ya, Halil Ağam, Beyaz'ın yanında ne işin var dediler, ama dinlemedim. Başımıza şimdi bir de bu çıktı. Yahu insan insandır, Kürt olmuş Türk olmuş ne yazar? Demek kaderde sana rastlamak varmış. Ahan da bu dediğini bana bir tek sen dedin. Bu da bana yetti. Çocuklar." Sesi çatallaşmıştı. "Çocuklarım buraya çay getirin. Halil Ağam, Kuru'dan da ister misin?"

"Yok sağ olasın. Kafi." Tekrar taburesine oturdu. Yapılıydı. Önlüğü sağına soluna sarktığından, tabure görünmüyor, sanki havada oturuyordu. Çayım geldi.

"Duran Usta, sen bir şey almıyorsun!"

"Halil Ağam, darı ambarında tavuk, tokum sanırmış. Bizimki o hesap. Çalışırken hiç acıkmıyom. Kimi vakit eve bir varıyom ki, açlıktan takatim kesilmiş."

"Duran Abi, siz aşçılar, vallahi yekten orijinalsiniz." Hoşuna gitti. Gülümsedi.

"Benim küçük oğlan, bu sene sınava giriyor, o da senin gibi diyor. Hep konuşturuyor beni, 'babam sen Beypazarı'nın kitabısın' diyor. Okul kazanırsa benim kitabımı yazacakmış. Halbusem okunacak en büyük kitap insandır, değil mi, Halil Ağam?" Kafamı salladım. Söz bir yerden tanıdık geliyordu ama nereden? "Yeni gelenlerimiz nasıl? Hey gidi koca Rus hey! Darmadağın oldu, değil mi?" Duran Usta'nın yüzüne baktım, ciddiydi. "Halil Ağam, Rusla cengimiz çok olmuş. Biriyle cenge girmişsen muhakkak huyundan kapmışsındır. De'mi? Vallahi üzülüyorum. Gelenleri de gördüm, allah var, fotoğraf gibi kadınlar."

"Fotoğraf ama, çerçeveleri kırılmış, yere düşmüşler."

"Haklısın, yere düştün mü kıymetin kalmaz." Etrafına baktı, bana doğru eğilip kısık sesle devam etti, "Halil Ağam, bir de hastalıklı olurlarmış diyorlar, aslı var mı?"

"Duran Abi, hastalık her insanda olur. Onlar da, benim senin gibi geçim derdindeler." Doğruldu. Sol eliyle tezgâhı siler gibi yaptı. Kararsız kalmıştı.

"Bizim kuruyu beğendin mi?"

"Çok güzel. En çok da tarçını sevdim."

"Ben de güzel yaparım; fakat evin kumandanı hanım. Evde mutfağa sokmuyorlar beni." Güldük. "Vallahi Halil Ağam, Beyaz Mendil'i doyuruyom, gerekirse Rüzgârlıyı hatta Ankara'yı bilem doyurabilirim ama hanımın mutfağında", işaret parmağını koluna götürdü, "onbaşı bilem olamıyorum." Güldük. "Vallahi..." Mutfak hızını almıştı. Artık kalkayım diye düşündüm, kapıdan Fevzi'nin sesi geldi.

"Ankara Çetesi, ne yapıyorsunuz?" Kapıda durmuş, gülümseyerek bize bakıyordu. Duran Abi, Fevzi'yi işaret edip, "Ahan da Halil Ağam, ben tek başına Ankara'yı doyururum, bu da koca memleketi tek başına güldürür. Gel, gel." Fevzi'ye el ediyordu. Beklemiyordum ama Fevzi geldi. Bir tabure de ona çektik. Aynı servisten, çay ve Beypazarı Kurusu'ndan Fevzi'ye de geldi. Fevzi tanıyordu.

"Duran Abi, bıyık yakışmış." Hepimiz güldük.

"Halil Ağam, ne dedim, güldürür dedim değil mi?" Fevzi geçiştirdi.

"Hani bundan bize de getirecektin?"

"Muhanata bak. Ne zaman söz verdim de getirmedim?"

"Yani getirsen iyi olur. Halil yedin mi sen de?" Duran Abi'yi geçmiş sıra bana gelmişti.

"İlk kez yedim. Çok güzel." Fevzi yine Duran Abi'ye döndü.

"Duran Abi, senin iş benimkinden daha zor?"

"Hangi iş?"

"Duran Abi, sen de bugün sorularımı çift dikiş yaptırıyorsun."

"Yap. Zararı ne? Söyle bakayım hangi işmiş zor olan?"

"Dedin ya demin, ben Ankara'yı tek başına doyururum diye."

"Hee, ama senin iş daha zor. Doyurmak ne ki, mevlanın verdiğini kuldan esirgeme yeter, herkes doyar. Fakat güldürmek öyle mi? Öyle değil!" Çok keskin söylemişti.

"İyi o zaman, zor işimi yapmaya gideyim. Xelo geliyor musun?" Beraber kalktık. İçeriye geçip, üniformalarımızı giyindik.

"Xelo, sen misafirleri almaya gitmeyecek misin?"

"Hayır. Artık kendileri gelecekler; zaten şurası, öğrenmişlerdir."

Aslında gitmek istiyordum. İçinde Telnaz'ın da bulunduğu kızlar kafilesi, dört kişilerdi. Anafartalar Çarşısına yakın, tanıdık bir otele yerleştirmiştik. İkişer kişilik iki oda tutmuştuk. Telnaz'ın güzelliğinden daha önce bahsetmiştim. Diğer kızlar da güzeldiler; hatta dişiliği insanı en az etkileyen kadın Telnaz'dı. Telnaz çünkü, dişiliğinin önüne bir sürü meziyet koymuştu. Hikâyesinin detayını anlatmadı; zaten anlatsa da kimse inanmazdı. Beyaz Mendil gibi yerlere düşmüş, evet buralara düşülürdü, birinin hikâyesi inandırıcılığını ve gerçekliğini kaybederdi. Bunu mekânın ruhu yapardı. Eğlenmeye gelenle, eğlendirmeye çalışan ortak bir potada erir, kendi gerçekliklerinden bağımsız bir sanal dünya oluştururlardı. Belki de sokakta yaşanan hayatın ayna arkasıydık. Bünye ayna önünde, sokakta; görüntü aynada, aynanın zahiriliğinde hayat bulurdu. Bu yüzden ne gelenin ne de gidenin hesabı tutulurdu. Almancada "Stammkunde*" denen türden müşterimiz yoktu. Olamazdı da. Tıpkı yeni haberdar olduğum Duran Abi'nin babasının hikâyesi gibi: Gelen, günün ışıklarıyla birlikte kaybolur giderdi. Zaten; hangi görüntü, sonsuza kadar aynada durabilmiş ki?

* Sürekli müşteri.

Telnaz üç ay kaldı. Hüzünlü bir kızdı. İnsana saflığını sorgulatırdı. Beyaz Mendil'e düşmüş en güzel renkti. Heyhat! Renk de olsa beyaz mendilde leke olarak duruyordu. Ya biz? Ben, Fevzi, Duran Abi? Biz de, Beyaz Mendil'de birer leke değil miydik? Hemcinslerim yanıtıma öfkelenebilir ama leke bile değildik. Telnaz Batıkent'e de geldi. Evet, misafirim oldu. Aynı odada, aynı yatakta yattık. Seviştik. Yıllar sonra, ilk kez bir kadının tenine değdim.

(Biraz ara vermek istiyorum.)

Umarım, anlayışla karşılıyorsunuzdur. Yazdığım, bir hayat; üstelik kendi hayatım. Yazmaya başladıkça doktorumun neden beni bu işe yönlendirdiğini daha iyi anlamaya başladım; çünkü yeniden yaşıyorum. Aynı duyguyu kan verirken de hissettiğimi yazmıştım ya, onun gibi. İnsan, içinden yeni bir hayat çıkarmış gibi hissediyor: Copy True. Kim bilir, belki de, kimi durumlarda "copy", "true"dan çok daha fazlasını söyler...

Misafir ağırlama biçimimiz neredeyse devlet protokolü gibi kesin kurallara bağlanmıştı. O kuralların en kesini de sofrada Eşkıya Pilavı'nın bulunma zorunluluğuydu. Yine öyle bir sofrada, daha ziyade Mulla'nın isteğiyle tertip edilmiş bir halde maile ve Telnaz oturuyorduk. Mulla, Sovyetler Birliği'nin dağılmasına Telnaz sebep olmuş gibi bütün hıncını, öfke ve üzüntüsünü de masaya koymuştu. Fevzi, Feraye'nin Mulla'nın kitabi doğruluğunu eğmesini bekleyedursun, Mulla bütün doğruluğuyla Telnaz'la tartışıyordu.

"Mulla, Sovyetleri ben yıkmadım! Unutma." Güldü. Güldük. İnsan, Telnaz'a nasıl kızabilirdi ki? Fakat bizim Doktor becerebiliyordu.

"Sen yıkmadın ama, siz yıktınız!"

"Mulla, ben sanat tarihi okudum. Ne öğrendim biliyor musun? Deha, mucize gibi şeylerin sanatta mümkün olmadığını. Bak; Rus Halkı'nı bilmezsen Puşkin'i deha sanırsın; Tolstoy'u tanımazsan Repin'i gökten indirilmiş sanırsın; Fransız romanını bilmezsen Rus edebiyatını mucize sanırsın; siz-

den de bir örnek vereyim Divan Şiiri'ni bilmezsen Nazım'ı yanlış toprakta doğmuş kızıl bir mucize sanırsın. Eğer devrim de kitlelerin sanatıysa, Bolşevik Devrimi'ne de böyle bak. Kaldı ki, bence, hiçbir halk veya sınıf kendinden daha büyük bir iş yapamaz." Mulla heyecanla lafa girdi,

"Yanlış! Çünkü o vakit hiç devrim olmaz." Telnaz sakindi,

"Belki de olmuyordur zaten!"

Sessizlik oldu. Çatal tabak sesleri, tenhada yürüyen insanın ayak sesleri gibi tedirgindiler. Mulla öfkeliydi; Fevzi sakin; daha ziyade aklı başka yerdeymiş gibi duruyordu; Nahit, içinden cümle seçiyordu sanki; Telnaz, sofrayla en ilgili kişiydi; ben? Ben, Telnaz'ın çok güzel olduğunu düşünüyordum. Belki o da benim gibi, büyük çalkantılardan uzak, ucu bucağı görünen bir hayat istemiş, ama buralara kadar fırlamıştı. Ben de öyle olmamış mıydım? Fevzi, Almanya'ya niye gittiğimi hep sordu. İşin aslı pek bilmiyorum. Sadece sizin gibi tahminlerde bulunabilirim. Ama şimdi kendimle değil Telnaz'la ilgilenmek istiyorum. Damak tadımız sanırım benzerdi. Yemeklerin hiçbirini yadırgamadı. Eşkıya Pilavı'nı bile sanki daha önce defalarca yemiş gibi rahat kaşıkladı.

"O zaman siz Ruslar Bir'den Sıfır'a döndünüz!"

"Gerçi çok önemli değil ama ben Azeri'yim."

Hayat kendini tekrar ediyor. Ben de aynı kelimelerle, Herr Unver'e, Kürt olduğumu söylemiştim.

"Evet, bence de çok önemli değil ama pardon. Fakat devrimden dönmeseydiniz Aliyev Komünist Partinin başına düşünülüyormuş deniyor."

"Bilemem. Hiçbir şey hayat kadar şaşırtıcı değildir denir. Mulla, nedense, sen kitaplardaki devrimi yaşadığımız hayatla bir tutuyorsun. Düşün, belki de öyle bir şey değildir. Sonuçta altmış yıl yaşadık ve olmadığına karar verdik, bu sence önemli değil mi?"

"Telnaz, siz altmış yılda sosyalizmin" tırnak işareti yaptı "kötü bir şey olduğuna karar verdiğinize saygı duymamızı

bekliyorsunuz ama bizim kaç altmış yıldır yaşadığımız kapitalizmin kötü olduğunu söylememize fırsat vermiyorsunuz. Kabul, belki kötü bir deneyimdi, ama uğruna ayaklarınızın altına aldığınız şeyin, kötü deneyimden daha kötü olduğunu göremediniz."

"O zaman gel şurada anlaşalım, bir hata bir başka hatayla giderilmiş olsun."

"Asla! Bak Fransız Devrimi'ne, burjuva devrimidir değil mi? Başımıza burjuvaziyi sarmış, ekonomik sistem olarak kapitalizmi getirmiş, peşi sıra gelen faşizm milyonlarca insanın hayatına mal olmuş ve belki de olmaya devam edecek ama kimsenin aklına 14 Temmuz'un bir hata olduğunu söylemek gelmiyor, değil mi? O vakit 17 Ekim Devrimi neden hata olsun?" Yine sessizlik oldu. En çok Fevzi'nin sessizliğine şaşırıyordum. Telnaz sözü değiştirdi.

"Halil, şarap güzelmiş." Şişeyi elime aldım.

"Yerli. Doğu Anadolu-Ege bölgesinin Boğazkere, Öküzgözü, Carignan, Alicante üzüm türlerinden üretilmiş."

"Güzelmiş. Sevdim." Fevzi'ye döndü, "Fevzi hiç konuşmuyorsun?"

"Devrim için birkaç saat saygı sususu yapıyorum." Güldük.

"Hangi devrim için Fevzi?"

"Telnaz, bak sen buraların yabancısısın, bilmezsin; bir: Kadın başına, yalnız, kamyona otostop çekmeyeceksin; iki, hangi devrim diye sormayacaksın. Bizde devrim bir tanedir."

***

Aslında basit yemektir. Tavuğu parçalara ayırıyor, yanına büyükçe dilimlenmiş patates ve yine büyükçe doğranmış soğanları, sıvı yağ ve salçayla harmanlayıp, üstünü folyeleyip fırına veriyorsunuz. Pişmeye yakın, folyeyi alıp hafif kızarmasını sağlıyorsunuz; tamam. İşte size fırında patatesli tavuk. Pratik. Mecnun, değme bir aşçı olduğumu düşünüyordu. Ona göre, erkek mutfakta sadece kalabalıktır. Fakat haberim bu değil,

birkaç yudum da olsa Mecnun'a bira içirdim. Dünyanın en acı, en sert içkisini içiyormuş gibi yüzü allak bullak oldu. Bu kadar da değil. Sarhoş oldu. Ağladı. Yatağa götürdüm. Uyudu. Ortalık sessiz... O kadar sessiz ki, tarif edebilmek için sessizlik bile ses sayılır. Jack London, hangi kitabındaydı unuttum, bir deniz fırtınasını tarif etmek için, rüzgârın çamur yüklü olduğunu düşünün der, sonra da vazgeçer, keşke anlatmasaydım, beceremedim der. Şimdi, geceye çökmüş sessizliğe tarif ararken aynı durumda kaldım. Biliyorum, yaşadığım duyguyu size aktaramayacağım; çünkü o kadar sessiz işte. Son tren de gitti. Çatıya birikmiş karanlık odaya damlıyor. Işıklar kapalı. Mecnun derin derin soluyor. Nevresime geçirilmiş battaniyeyi yorgan olarak kullanıyorum. Soğuk. Üşüyorum. Üşüdüğüm için korkuyorum; çünkü tek ben üşüyorum. Yorgan çenemde. Alt komşularımız da uykuda. Bosnalıların çocuğu hiç ses çıkarmıyor. O da durumun farkında. Pazarcıklı çiftin eli kulağında. Bebek geldi gelecek. Döne Teyze ve İbrahim Amca çocuklarından geldiler. Keyifsizler. Uyuyamayacağım. Üşenmesem, biraz da üşümesem, kalkıp dışarı çıkacağım. Yalnızlığı tanıyorum ama sessizliği, bu sessizliği tanımıyorum: İnsanın beyninin içinde büyüyen bir uğultu gibi; yahut duvarını zorlayan baraj gölü gibi; durgun fakat tahripkar. Hadi Halil, hadi! Birazdan patlayacak baraj gölünün yatağından çık. Kalktım. Giyindim. Tren yoluna bakan pencereden dışarıya baktım. Bahçeye ölgün bir ışık düşmüştü. Işık sokak lambasından değil, en alt katımızdan; salondandı. Kim ayakta acaba? Merdiveni sessiz inmek mümkün olsa, değil ama. Orta kat, kapalı kapılarla geceye dalmış. Salon kapısından sızan ışıklar merdiven başından görülebiliyor. Işığa; karanlığı delip geçen parlak iğneler gibi, köşe bucak aranan ışığa iniyorum. Mırıltılar geliyor. Döne Teyze galiba. Kapıyı açsam mı? Birden kararsızlığa düştüm. Dışarı mı çıkacaktım, salona mı iniyordum, bilemedim? Galiba salona iniyormuşum. Dışarı çıkmaya üşeniyorum. Dedim ya, üstelik üşüyorum. Salon kapısını hafifçe araladım. Salonla mutfağı

ayıran duvara, eski İsviçre evlerine özgü, büyükçe bir soba yerleştirilmişti. Soba bir taraftan yemek pişirme işini görürken bir taraftan da salonu ısıtıyormuş. Bir duvarını bu sobanın oluşturduğu salonumuz, L şeklindeydi. İbrahim Amca, giriş karşıya, duvar boyunca konmuş uzun koltuğa oturmuş, elinde tespihi, dalgındı. Nemli gözlerle bana bakıyordu. Döne Teyze sağ tarafa, yine duvar boyunca uzatılmış koltuğa oturmuş, daha doğrusu bağdaş kurmuş, elinde beyaz bir mendille sallanıp duruyordu. Çıksam mı diye düşündüm. İbrahim Amca, gel işareti yaptı. Sağ eliyle, oturduğu koltuğun boşluğunu hafifçe tıpışladı, tıpkı Fikri Usta'nın tabureyi tıpışladığı gibi. Girdim. İbrahim Amca'nın yanına oturmuştum ki, Döne Teyze başını kaldırdı. Gözleri, nasıl tarif etsem, yağmura tutulmuş çam ağacı gibi diken dikendiler. Bana bakıp kafasını eğdi, karşılık verdim: Hoş geldin-Hoş buldum. Gel ki, hoşluk bunun neresinde?

"Xalo, yaşın kaç?"

"33."

"Memedim 17 yaşındaydı." Tenime ateş değmiş gibi oldu, tıpkı o günkü gibi. Demek Döne Teyze'nin bakışları bu yüzden yerine ulaşmıyordu. Demin geçiştirdim ama Beyaz Mendil burada da karşıma çıkmıştı. Beyaz Kamil'in ceket cebinden Döne Teyze'nin avuç içine kaç ülke sığar acaba? Hesap beni aşar. Sessizliğin içinden daha büyük bir sessizliğe üç kişilik düşmüştük. Kim, nasıl bilebilirdi? Şimdi, şu anda, İsviçre'nin, Zürih şehrine bir taş atımlık mesafede bambaşka bir haritanın kederini yaşıyorduk. Ah acının pençesinden erdem büyüten biz insanlar! Nasıl dayanıyoruz bunca kedere? Uğruna kendimizi bile öğüttüğümüz hayat, neden tersinden kuruyor cümleyi? 'Taş olsam erirdim, toprak oldum dayandım' demek hangi yaramızı sağaltmış? İşte Döne Teyze: Tepeden tırnağa acı; avuç içinde buruşturulmuş bir atlas gibi tuttuğu mendilden gayrı, her tarafı kara. İbrahim Amca, tespih taneleri arasına yüreğini dizmiş; şimdi olmazsa birazdan; birazdan olmazsa birkaç zaman sonra

tükenip gidecek. Kendimi, kendi acımı salona getirmeye utanıyorum. Oysa yaşadığım, en az uğruna savaşılan haritalar kadar insani. Susuyoruz. Ben ve İbrahim Amca, dokunan olmasa sabahın ilk haberine kadar yan yana suspus oturabiliriz. Döne Teyze ama öyle değil. İçindeki cümleler tükendikçe, nefes yerine kelime almak istercesine ağıt yakıyor:

"*Yoncalığın ince yolu*
Gide gide kavuşuyor
Yavrumu vuran jandarma
İlvanınan savuşuyur
Öle öle anan öle
Gidiyordun Mükremin'e"*

17 yaşındaki çocuk dünyanın nesini bilir Xalom? Nesini bilir de nesini yıkar? Ya devlet? Hiç mi vicdanı sızlamaz? 17 yaşındaki fidana kurşun sıkılır mı? 17 yaşında insan daha telemedir, Xalom, daha teleme. Kalıba koysan tutmaz, kalıptan alsan durmaz. Durmadı işte. Daha ne ki. Mektep okuyacak, büyük insan olacak. Olmadı işte. Dünya yorganını tezinden çekti. Yanında mı değildik? Sahipsiz mi koduk? Haşa! Fakat ne'dersin. Bir tas pınar suyuydu, pınar başında döküldü.

Mükreminin talebesi
Boşa gitti elifbesi
Vurulmuş da yatıyormuş
Anasının bir tanesi
Öle öle anan öle
Gidiyordun Mükremin'e."

Döne Teyze, mendiliyle gözlerini sildi. Sanki bir şeyi, önemli bir şeyi yeni hatırlamış gibi, duruldu:

---

* Elbistan'ın en eski lisesi: Mükrimin Halil Lisesi. Halk tarafından daha ziyade "*Mükremin* Halil" olarak telaffuz edilir.

"Aha Xalom bunlar", İbrahim Amca'yı gösteriyordu. "Bunlar kalıbının erkeği olaydı, gencecik çocuklar ölür müydü?" İbrahim Amca, tıslar gibi yanıt verdi.

"Sen de hep aynı tokmakla aynı davulu çalıyon."

"Çalmışım da ne olmuş? İftira mı?"

"Çocukları alıp dağa çıkarıyorlar, maksat? Kürdistan'mış! Ne olacak? Kürdistan'ı kursan ne olacak? Toprak aynı toprak, insan aynı insan. Benim gücüm ne? Devlete güç mü yeter?"

"He, sen öyle söyle. Götü boklu bir jandarma geldiğinde kaçacak dağ ararsınız, söze gelince de 'ne yapacaksın?'"

"O kadar insan öldü. Olsa bir şey talebelerin zamanında da olurdu. Az mı yardım ettim? Kimse bilmez ama sen bilirsin. Bir şey esirgedim mi onlardan? Ama boş. Bizimki de dalgaya kapıldı. Sen kendi diyon, o yaşta kim ne yapar?"

Anlaşılan aralarında defalarca tartışılmış bir meseleydi. İkisi de, söz sırasını biliyormuş gibi konuşuyordu. Sustular. Sessizliği Döne Teyze'nin, ağıdı bozdu:

"Nurhak dağı dile gelmez
Ölen evlat geri gelmez
Varam dedim düşeğine
Devlet kızgın razı gelmez
Öle öle anan öle
Gidiyordun Mükremin'e.

Xalom, zemheri kalkmış, taş toprak dile gelmiş, her taraf yeşil. Bizim variyetimiz yerinde. Traktörümüz, tarlamız, hayvanlarımız; söylemesi ayıp, çulumuz dokunmuş, aşımız öğütülmüş. Memed benim en küçüğüm. Meraklı. Dersleri hep pekiyi. Ortaokul için Elbistan'a taşındık. Bir ayağımız köyde, bir ayağımız şehirde. Sonra, yine bu talebelik çıktı. Hiç aklıma gelmedi. Okuyup doktor olacak. Benim safra kesem genç kızlığımdan beri ağrır. Yenisini yapıp koyacak." Güldü. Ağladı. "Daha küçük, öyle derdi. Bahar vakti; tohum, davar için köye

gitmişiz. Geldik ki yok. Deliye döndük. Sınıfın hepsi dağa çıkmış. De ki nereye çıkıyorsunuz? Dağ dediğin taş toprak; dağ dediğin candarma.

Ceyhan suyu ayna akar
Aynasında söğüt bakar
Yavrumu aldılar benden
Yaram derin hicran akar
Öle öle anan öle
Gidiyordun Mükremin'e.

Çıkmışlar. Bunları götürenler yolunu mu şaşırmış, yoksa pusuya mı düşmüşler belli değil. Herkes başka bir şey söylüyor. Daha iki adım öteye gitmeden, korucular bunları çevirmiş. Kimsede tüfek, mermi yok. Hepsinin üstünde okul elbisesi. Bir pınarın başına getirip... ellerini bağlamışlar." Yutkundu. Gözlerini sıkı sıkı yumdu, açsa Memed ölecek! 'Açma Döne Teyze, açma!' diyorum içimden. Ne mümkün! "Hepsini, dokuz kişiler... hepsini taramışlar. Haber, kızgın uçlu ok gibi geldi burama girdi." Göğsünü gösterdi." Ağlasan ki ne fayda? Feryat figan etsen ki ne? Kalktık. Elbistan ayağa kalkmış. Düşeğine götürün beni diye bağırıyorum. Düşeğine gitsem, kokusunu duysam, acım hafifleyecek sanki. Olmadı! Devlet izin vermiyormuş. Her yeri kapatmışlar. Yol bel candarma dolmuş. Ben anlıyom da Xalom, ciğer devleti ne bilsin.

Pınarın başı bulanık
İner ovayı dolanık
Yavrumu aldılar benden
Ciğer harap yürek yanık
Öle öle anan öle
Gidiyordun Mükremin'e.

Dediler cenazeler Malatya'da. Buna", İbrahim Amca'yı gösterip, "beni Malatya'ya götür diye bağırıyorum. Malatya'ya gitmek değil, uçmak istiyorum. O dakka Malatya'da olmak istiyorum. Parti bir dolmuş ayarlamış, bindik. Elbistan çıkışında durdurdular. İki saat, tek tek kimlik kontrol ettiler. Sonunda bıraktılar. Çocukluğumdan beri güle oynaya gidip geldiğim yoldan kara bir bulut gibi geçtim. Baktığım hiçbir yer eskisi gibi değil. Toprak toprak değil, dağ dağ değil, köprü köprü değil. Söğütlü Suyu'nu görünce bayıldım. Memed'im çok severdi suyu. Küçükken bir gün arkadaşlarıyla suya gidip gelmemişlerdi. Köycek yola düşmüştük. Kırk kere ölüp, kırk kere dirilmiştim. Ya boğulmuş, ya bir kaya çatlağına sıkışmış, ya dibi görünmeyen bir sarnıca düşmüşse, diye diye yol yürüdüm. Büyük alıcı geçtik ki, karanlıkta birbirine sokulmuş kuzular gibi mazlum mazlum geliyorlar. Gece ışıdı. Bir gün doğdu gecenin içine; ay gibi, sarı, beyaz, gümüş. Eve varıp en nazlı koçu kurban ettim. Söğütlü Suyu, Söğütlü Suyu bana Memed'imi bağışladın; suyuna kurban olayım. Devlet bağışlamadı Xalom, devlet bağışlamadı. Evlat arasında seçim olmaz Xalom; fakat bazısı yine de başka türlü gelir insana." Nefessiz kalmıştı. Sustu. "Araba tutar beni. O gün tutmadı. Memed'im yoksa anası da yok. Anası yoksa araba kimi tutsun? Malatya'ya vardık. Geleceğimizi haber almışlar. Orda da iki saat kimlik kontrol ettiler. Kimsenin acımıza baktığı yok Xalom. Habire kimliğe bakıyorlar. Nesine bakıyorlarsa? Altı üstü bir plastik; hem sen verdin zaten, bilmiyon mu? Vardık binanın kapısına ki ne varak, candarma, polis kuşak kuşak dizilmiş kapı önüne. Beklettiler. Avukatlar önceden gitmiş. Allah onlardan razı olsun. Elimiz ayağımız oldular. Her evden iki kişi dediler. Ben ve bu içeri girdik. Karanlık, soğuk, beton kokuyor. Çift kanatlı büyük bir kapı açıldı. Yatırmışlar masaya... Ortada, büyük bir ışığın altında... Kendimi nasıl üstüne attım bilemedim; Memed'imin ayağı ağzıma girdi... çok üşümüştü..."

***

"Emanet!" deyip fırladım yataktan. Orada, mutfakta, Duran Abi'yle sohbet ettiğimiz masada unutmuştum. Abooov! Vay benim akılsız başım. Nice badireler atlatmış bir emaneti ilk günden hatta ilk saatten unutuverdim. Saat, öğleden sonra, biri geçmiş. Giyindim. Salona koşup Beyaz Mendil'i aradım. Telefon uzun uzun çaldı. Gündüz mekânda kimse kalıyor mu bilmiyorum. Tam kapatacakken karşıdan bir alo sesi geldi. Şaşırdım. Ses, Beyaz Kamil'in sesiydi. Ya benim gibi uykulu ya da sarhoştu. 'Gel bak, haberim yok' dediğini anlayabildim ancak. Fevzi'ye haber vermeden evden çıktım. Postanenin önünde bir taksi denk geldi. El ettim durdu. Doğruca Beyaz Mendil'e. Kapı açıktı. Mekân bomboş, hüzün dolmuştu. O anda o duyguyu nasıl aldım bilmiyorum. Tıpkı filmlerde olduğu gibi, Beyaz Kamil mekânın orta yerine, tek başına bir masaya çökmüş viski içiyordu. Sarhoşmuş. Hızla mutfağa geçtim. Emanet yoktu. Soğuk soğuk terledim. Sinirden, öfkeden, üzüntüden ağlayabilirdim; ağlayamadım. Mutfağın bakmadığım dolabı kalmadı, yoktu. Ordusunu kaybetmiş bir general gibi geri döndüm. 'Buldun mu Xelo?' diye bağırdı Beyaz Kamil. Bana çok ender Xelo diye seslenirdi. Kafamı salladım. Eliyle gel gel etti. Gittim. Gözleriyle boş sandalyelerden birini gösterdi, oturdum.

"Gündüz vakti içmemek lazım Xelo." dedi. Gözleri, nemlenmiş, dili ağzında zor dönüyordu. "Nedir aradığın?" Ne söylesem boş; üstelik sarhoş. Ayık kafayla bile anlaşılamayan bir hikâye sarhoş nasıl anlaşılsın? İçimden geçenleri duymuş gibi, "Sen yine de anlat, belki anlarım." dedi. Anlattım. Çıt çıkarmadan dinledi. Üzülüp, tepki göstermesini bekliyordum, ama sessiz kaldı.

"Şiir miydi, içindeki?"

"Görebildiğim kadarıyla evet; ama belki başka şeyler de vardı."

"Üzülme! Bu memlekette her şey kaybolur, ama şiir kaybolmaz; hatta bak şair kaybolur ama şiir yine de kaybolmaz. Ölmüş, mort." dedi sustu. Anlamadım!

"Kim ölmüş?"

"Helikopter dağa çarpmış; öyle söylüyorlar. İndirmişlerdir lan onu. Xelo, git kendine bardak getir."

"Abi, birazdan mesai ..."

"Sokmuşum mesaisine. İbne puşt eğlendiriyoruz zaten. Git al kendine bir bardak." İlk kez küfrettiğine şahit oluyordum. Bardakla geri döndüm. İçki, yıllanmış, kaliteli bir İskoç viskisiydi. Şerefe yaptık.

"İndirmişlerdir onu Xelom, indirmişlerdir. Skorsky niye dağa çarpsın?" Anlamaya çalışıyordum.

"Abi sakıncası yoksa, kim ölen?"

"Tespih, Xelom, tespih. Tespihin ipi kopmuş. Gabar Dağı skorskyden daha büyüktür değil mi?" Anlamıştım. Demek ölmüş ha? Nasıl karşılayacağımı bilemedim. Üzülmeli miydim? Ama insan kendine bu soruyu soruyorsa üzülmüyordur zaten. Ölen bir insandı, katil de olsa, cellat da... Kaldı ki, onun değil, kendi ahlakımdan sorumluydum. Üzüldüm, daha doğrusu üzülmem gerektiğine karar verdim..

"Abi, allah rahmet eylesin. Savaş, ne yapacaksın!" Beyaz Kamil, masaya, bana doğru eğilip, sanki etrafta kimseler varmış da sesi duyulsun istemiyormuş gibi fısıldadı.

"Savaşacaksın." Göz göze geldik. Alkol, Beyaz Kamil'in dünyaya bakan bütün pencerelerini açmıştı. 'savaşacaksın' derken, gözleri karanlık bir fırtınanın içine yuvarlanmış, dalgalarla boğuşan minnacık bir kayık gibi bir kaybolup bir görünmüşlerdi. "Fakat başkentlerde dengeler yılların ürünüdür. Şimdi işin yoksa kâğıtları yeniden kar, eli yeniden dağıt. Görüyorsun ya Xelom, Gabar'ın bir damarı Ankara." İkinci kadehe geçmiştim. Bugün de sarhoş iş görelim ne olacak. Kaldı ki, benim kaybım skorskyden büyük. Yine Beyaz Kamil konuştu: "Merak etmedim değil. Acaba nasıl bir şiirdi içindeki?" Kafamı umutsuzca salladım,

"Hiç bilmiyorum. Dedim ya, ta 1910 senesinden kalmaymış."

"Bulursam sana vermem ha." Soğuk ve gereksiz bir espriydi.

"Abi, bulalım da!" Sustuk. Üstünde durmamıştım. Beyaz Kamil içki değil, su içiyordu sanki. Kadehini tazeledi.

"Sosyalizm mekâna meze oldu Xelo; üzülüyor musun?" Beyaz Kamil, bütün sınırları kaldırmış, tek ülkeli bir atlas olmuştu. Soruyu bana niye sordu? Benim, sosyalizm niye çöktü diye bir tasam yoktu. Hatta utanmasam, Telnaz'ı tanımama vesile oldu deyip, yıkıldığına sevinebilirim bile.

"Bilmiyorum."

"Telnaz, güzel, değil mi?" Sarhoştu ama, kelimelerin arasına virgül koymayı unutmamıştı. "Evet, güzel. Biliyor musun, kadın tam sana göre. Hayatı hüzün tonlu yaşıyor. Aslında, şair olacak kadın. Belki de yazıyordur, nereden bileceğiz? Yazıyor mu Xelo?" İşyeri kurallarına göre, birini daha önce söylemiştim, müşteriyle göz göze gelmemek; erkek çalışanlar olarak, kadınlarla ilişkiye girmek yasaktı. Telnaz'la ilişkimiz, Beyaz Kamil'den gizliydi; en azından biz öyle biliyorduk.

"Abi, nereden bilim; ama güzel olmaya güzel. İnsanı 'tövbeye getirir' bir güzellik."

"Vay, Ahmed Arif! Kitabi adamsın Xelo. Vay be, 'tövbeye getirmek,' ha." Beyaz Kamil'in gözleri parlamıştı.

"İkimiz de yanlış mekândayız. Sen bir şehrin yanlış semtinde, bense haritanın yanlış bir şehrindeyim. Sence şiir seven, kadın da sevmeli midir?" Haklıydı. Gündüz içmemek lazımmış. Ne demeliydim şimdi?

"Erkekten bahsediyoruz yani."

"Anlamadım?"

"Şiir seven bir erkek, kadın da sevmeli midir mi demek istedin?"

"Ben ne dedim?"

"Sen, Abi, 'şiir seven' dedin. Bir kadın da şiir sever."

"Ayrıntı ha Xelo."

İçeriye Duran Abi girdi. İkimizi masada görünce şaşırdı. Beyaz Kamil, eliyle ona da gel gel yaptı. Duran Abi, kararsız adımlarla yanımıza geldi. Ne diyeceğinden çok, ne duyacağını merak ediyor olmalıydı. Tepemizde durdu. Şimdi daha bir heybetliydi. Kafasını eğip, selam verdi. Söyleyecek söz bulamamıştı. Ben dördüncü, Beyaz'sa belirsizinci kadehindeydi.

"Duran Abim, nasılsın?" Beyaz Kamil, Duran Abi'nin diline öykünmüş, 'abi'nin sonuna bir 'm' eklemişti.

"Eyvallah Abim", diyebildi Duran Abi, zorla "Sizin hal ... hayırdır?"

"Gündüzden içtik ama iyi etmedik galiba; hiçbir soruya cevap bulamadık. Ne dersin, bu yüzden mi gece içmek gerekiyormuş?"

"Gündüzün gözüyle bulamadığın cevabı, gecenin körüyle nasıl bulacan Abim?" Beyaz Kamil bana döndü, eliyle Duran Abi'yi işaret edip.

"Ağır konuştu, duydun mu?" Söz sıramı kendim için kullanacaktım.

"Duran Abi, dün, mutfakta masaya bir paket bırakmıştım, gördün mü?"

"Gelirken elinde olan paket değil mi?"

"Evet." Duran Abi, biraz düşündü. Sonra eliyle alnına vurdu.

"Ayvah benim kel başım dün karton kutuları attırdım, onlarla atılmış olmasın? Mal gelmişti ya dün, kalabalığını kaldırayım dedim. Ayvah ayvah. Ne vardı içinde?"

"Sorma." Evet, anlaşılmıştı. Emaneti ilk günden çöpe göndermiştim. Sinirden bir tarafıma zarar verebilirdim. Duran Abi, yine de umut vermek istercesine.

"Halil Ağam, gel, istersen bir beraber bakalım." Umut, umuttu. Kadehi dipleyip kalkmıştım ki, Beyaz Kamil elimi tuttu; eli terliydi. Şaşkın, döndüm. Beyaz Kamil, gözlerini kaçırarak,

"Merak etme Xelo, bu memlekette şiir kaybolmaz!"

Duran Abi'yle mutfağın altını üstüne getirdik; yoktu. Artık kabul etmeliydim: Fikri Usta'nın, emaneti sebepsiz emanet ettiği kişi olan ben, sebepsizliğe sebep bulmuş, emaneti kaybetmiştim. Bravo. Kendimi şiir adına sonsuza kadar alkışlıyorum.

O gün çalışmadım. Patrondan izinliydim. Mutfakta, Duran Abi'nin hazırladığı demli çayı dertli dertli içerken Beyaz Kamil gelmiş, istersem eve gidebileceğimi söylemişti. Eve gidip uyudum. Fevzi çıkmıştı. Karşılaşmadık. Aradan çok geçmeden Telnaz ortadan kayboldu. Rüzgâra kapılmış kuş tüyü gibi sessiz ve kimsesiz gidivermişti. Beyaz Mendil, göçmüş panayır yeri gibi hüzünlü ve boştu. Gündüzden bir rüya görmüş, gecenin karanlığında kaybetmiştim. Tenimde duran sıcaklığı; kasıklarımdaki dişiliği, dudaklarımdaki hüznü, terk edilmiş ev duvarının pul pul kabarıp dökülen boyası gibi kısım kısım dökülmeye başlamıştı. Henüz yerine oturmamış bir duvar taşı, ilk sarsıntıda nasıl yerinden olursa, Telnaz da içimden kayıp düşmüştü. Bu muydu bütün hissettiğim? Bu muydu bir kadından alıp alabileceğim şey? Yine kendi içime çekilmiştim. Zamansız açan kiraz çiçeği gibi mart ayazına yakalanmıştım. Bütün hayatım sonbaharda geçti. Başka bir mevsimi bir türlü içime alamadım. Buğday tarlası kenarındaki ayak izlerim kaybolmadan, işte şahit oldunuz, yine yaprak döküyordum.

Eylül ayı gelmiş, ama sıcağın hükmü henüz kırılmamıştı. Telnaz'ın gitmesinin üzerinden yaklaşık üç ay geçmişti. Perdede titreyen siyah beyaz bir film gibi Rüzgârlı'ya gidip geliyordum. Bir mesai öncesi, Beyaz Kamil'le karşılaştım. Beyaz Kamil o günden sonra, daha bir geri çekilmişti. Mekâna çok az uğruyor, uğradığı zamanlar da odasından çıkmıyordu

"Halil, kaç gündür sana söyleyeyim diyorum, unutuyorum. Kan Merkezi'nden aramışlardı. Bir görünmen gerekiyormuş."

"Ben mi?" Kafasıyla evet yaptı.

"Niye ki?"

"Bir şey demediler."

Bir gün sonra Kızılay Kan Merkezi'ne vardım. Binaları Abidinpaşa'daki tıp fakültesinin arkasındaydı. Sanıyorum hâlâ aynı adresteler. Beni bir odaya alıp, biraz beklememi söylediler. Odanın her tarafında kan vermenin faziletlerinden bahseden afişler vardı. Az bekledikten sonra, gençten bir doktor içeri girdi. El sıkışıp tanıştık. Doktorun adı Kanber'di. 'Tam işini yapıyor' diye düşünmüştüm. "B"nin yerine "V" koyduğunda Kanver oluyor. Unver'den sonra Kanver; hayatım kafiyeli gidiyordu. Kanber Bey, havadan sudan bahsettikten sonra söze girdi. Benden daha heyecanlı olduğu her halinden belliydi. Yeni terlemiş bıyıklarını kesmiş fakat yüzünde henüz jilet izi oluşmamıştı.

"Ne zamandan beri kan veriyorsunuz?"

"Tam bilmiyorum ama birkaç yıldır, iş yeri olarak, aylık düzenli kan veriyoruz."

"Güzel! Bizde pek rastlanmayan bir durum."

Masasıyla, masasının üstündeki kâğıtlarla uğraşıyordu. Bir şeyler der gibi oldu ama tam anlamadım. Sonra baktı olmayacak, meseleyi en çıplak haliyle ortaya koydu. Soğukta kalmış bir vücut nasıl titrerse öyle titredim. Sanki Ankara'yı yakıp, naylon gibi tenime damlattılar. Binadan nasıl çıktığımı hatırlamıyorum. Hiçbir yerimi hissetmiyordum. Hafiflemiş hatta tükenmiş gibi havada yürüyordum. Nasıl gittim, nereden gittim bilmiyorum ama kendimi Saime Kadın tren istasyonunda buldum. Peron tenhaydı. Hava sıcak mı soğuk mu hatırlamıyorum. Raylar daralıp genişliyor; güneşte parlayan yüzleri bütün şehri aydınlatıyor, sonra birdenbire yerli yerine oturuyorlardı. Bir dilenci yanıma geldi. Bir sürü dua okuduktan sonar 'Abi bir sadaka' dedi. Kadın benden yaşlı ve muhtemelen daha sağlıklıydı. Elimi cebime attım. Cebim büyüdü, Ankara kadar oldu. Kızılay, Sakarya, Dikimevi, Altındağ, Ulus, Batıkent derken tek kuruş yok. Kadın yüzüme tuhaf tuhaf bakarak çekip gitti. Tren ne zaman geldi, biletim var mıydı, nasıl bindim hatırlamıyorum. Sıhhiye'de indim. Dil Tarih binası rüzgârda kalmış

kitap gibi yapraklarıyla dalgalanıyordu. Merdivenlerden indim. Önce Opera tarafına yürüdüm. Nereye gidecektim bilmiyordum. Sonra döndüm. Fikri Usta'ya mı gitsem? Fikri Usta? Fikri usta yok ki. Dönüp Ali Abi'ye gideyim. Ali Abi? Kim ki? Yol kenarında ne kadar kaldım bilmiyorum. Kızılay'a karar verdim. DGM binası, Dil Tarih'e meydan okuyordu. Sıhhiye köprüsünün ağırlığını başımın üstünde hissederek altından geçtim. Köfteci pis kokuyordu. Bir yerlerden kavrulmuş leblebi kokusu geliyordu. Polaroid yazılı bir tabela, kırık köşesinden ışık kaçırıyordu. Korna sesleri, sarmış bir kaset gibi sonsuzdan sonsuza gidiyorlardı. Bir ayakkabı boyacısı, elindeki fırçayla boya sandığına melodik dokunuyordu: 'yakarım Roma'yı da yakarım.' Hitit güneşi kararmış bir gezegendi artık. Necatibey caddesine saptım. Nereye gidecektim? Karaca Pastanesi'nin önünde durdum. Çikolatalı dondurma kokuyordu. Geri döndüm. Karşıya, askeri orduevinin önüne geçtim. Niye? Tekrar karşıya geçtim. Küçücük bir mantı dükkânının önündeydim. Mantıcının duvarları çepeçevre aynalıydı. Aynalarda ben de vardım. Uzayan, bölünen, incelen ve kırılan görüntümü bir süre seyrettim. Çırağın biri 'buyur' etti. Sesini duymadım, ağzı kocaman açılmış gibime geldi. Korktum. Korktu. Dört yola yürüdüm. Işıklardan karşıya geçtim. Orduevi bahçesini geçtim. Büfeci tost yapıyordu. Yine karşıya geçtim. Zafer Çarşısı'nın önündeydim. İçeri girdim. Resim galerisindeki tabloları seyrettim: Bir merdiven, yara bezi, kırık bir ayak. Gördüğüm tek tablo buydu. Ressam kabul masasında oturuyordu; bakıştık. Yüzünde bozkır izi vardı. Kitapçıma yürüdüm. Zafer Çarşısı sakindi. Koridorlar uzayıp daralıyor; insanlar kırık ekrana düşmüş sinema görüntüsü gibi şekilsizleşiyorlardı. Kitapçı da sakindi. Caz yüzlü çocuk yoktu. Gelişigüzel birkaç kitabı alıp, kapaklarını okşadım. Kapaklar boş, ellerim soğuktu. Kitapçıdan çıktım. Merdiven başından matbaa makinesinin sesi geliyordu. Kâğıt kokusunu içime çektim. Merdivenleri çıktım. Beyaz Saray tarafına yürüdüm.

Beyaz Saray'ın tabelası kirlenmişti. Bütün Beyazlar kirlenmişti. Ansızın geri döndüm. Caddeye vardım. Milli piyangocu kadın şansımı denememi istiyordu. Yine ses duymamış, açılıp kapanan ağzından anlamıştım. İş Bankası üst geçidinin altında durdum. Geçit yıkılsın altında kalayım istedim, olmadı. Madem yıkılmadı üstünden geçeyim dedim. Karşıya geçtim. İzmir Sokak'ın köşesinde, havuzun suyunu dinlemek istedim. Kulaklarım kapalı. Boşluktayım. Tek çıtırtı yok. Yine döndüm. Üst geçidin ayağına mekân kurmuş dilenciyi gördüm. Demin yoktu. Yürüdüm. Sakarya caddesine saptım. Goralı karanlık, Hosta kalabalık, çiçekçi kadınlar duygusuzdu. Köşedeki sakatatçının camekânında et seyrettim. Niye? Bilmiyorum. Yukarıya, üst geçide yürüdüm. Belediye otobüsleri, taksiler, arabalar; suya düşmüş tomruklar gibi yoldan geçiyorlardı. Karşıya geçtim. Sağa Güven Park'a yöneldim. Geri döndüm. Doğru Yol Partisi'nin önünden geçtim. Okul bahçesi tenhaydı. Karanfil sokağa yürüdüm. Bir kadın omzuma çarptı; yoksa ben mi çarpmıştım? Elimi kaldırıp özür diledim. Ağzımı zaten açamıyordum. Hafif bir rüzgâr esti. Yüzüme bir sinek çarptı. Karanfil Sokak sakindi. Satıcının biri ağaç dalına üç boyutlu resimler asmıştı. Her resme tek tek baktım. Bakar bakmaz derinliği görüyordum. Başka bir boyuttaydım. Bir çaycı çırağı elinde boş tepsiyle yürüyordu. Kısa boylu, saçları arkaya taralı toparlak bir şeydi. Geçen bütün kızları kesiyordu; aleni. Rüzgâr bir kez daha esti. Resimler dalgalandı. Aşağıya, Güven Park'a yürüdüm. Park kalabalıktı. Türk Öğün Çalış Güven'in önünde durdum. Bir grup üniversite öğrencisi aralarında sesli sesli konuşuyorlardı. Heykel'in gölgesine oturdum. Yere tutundum. Başım dönüyordu. 'Çıt' diye bir ses duydum. Tıpkı o geceki gibi, tıpkı gündüz vakti ova ortasında duyduğum ses gibi. Duyar duymaz, 'Ulan öleceğim' dedim. Dememle birlikte, gök açıldı, trafik sesi gelmeye başladı, hayat kaldığı yerden akmaya başladı. Terlemiştim. Korktum. Berduşun biri yanımda bira kutusu açmışmış. Kırk yıllık tanıdık gibi elimi biraya uzattım.

Berduş, rahatlığımdan etkilenmiş, birasını verivermişti. Tek söz söylemeden kutuyu kafama diktim. İçime koca bir nehri dökmüş gibi serinledim. Birayı tekrar berduşa uzattım. Aldı. Kalktım. Başım döndü. Tekrar oturdum. Ne yapacaktım?

***

Mustafa Abi batmıştı: Konkurs!* Telefondaki sesi ses değildi. Bir süreliğine Almanya'ya gitmesi gerekiyormuş. 'Gitme, ben de orada battım' diyemedim. Belki de bir batak başka bir ülkede batmıyordur. Yanıma gelemediğine ne kadar üzülmem gerektiğini tahmin etmemi isteyip telefonu kapattı. Verdiği görevi savsakladım; tahminle uğraşamayacaktım. Kış, haritanın gözlerine çekilmiş beyaz rimel gibi kayboldu. Kar yağdı; rüzgâr esti; duvarlarımız soğudu; ama sonra, hiçbir şey olmamış gibi, güneş doğdu. Döne Teyze ile İbrahim Amca kamptan ayrıldılar. Döne Teyze acısını da bohçalayıp Zürih'e, zor bela tutabildikleri yeni evine götürdü. Pazarcıklı ailenin bebekleri dünyaya geldi, adını Sarya koydular. Bosnalı erkek iş buldu. Doğu Bloku, sosyalizmi nasıl yaşadı bilmiyorum ama herkesi meslek sahibi yapmış; şahit oldum. Erkeği, kadını fark etmiyor; hepsi marifetli. Bu arada, birkaç haftalığına Kosovalı iki delikanlı misafirimiz oldu. Biri orta boylu, beyaz tenli adı Bülbül; nasıl zengin olunurun derdindeydi. Gördüğü her kadına evlenme teklif ediyordu. Diğeri uzun boylu, yakışıklı ve yapılı biriydi. Kosova'da meşhurmuş; soygun yapmış, yakalanmamış tiplerden; fakat bunu burada saklamadan, siyasi kimlik gibi yanında taşıyordu. Yaman satranç oynuyordu; en fazla on hamle yapabiliyor; her seferinde mat oluyordum. Kız kardeşi, Balkan Satranç Şampiyonuymuş. Buna, 'kafan bu oyuna basmıyor senin' dermiş. Rıza bir Brezilyalıyla evlendi. Hayatında hiç mesele etmediği iki şeyle baş başa kaldı: Bir, Eşinin doğum tarihini ezberlemek; İki, Adını yazabilmek. Birincisi neyse de ikinci-

* İflas etmek.

siyle başı beladaydı; malum, Brezilyalılar beş altı isim birden kullanıyorlar. Mecnun Almancayı bıraktı ve Fransızcanın daha iyi olduğuna karar verdi. Bir gün Fransızcayı öğrenirse bunu ispatlayabilecek. Benimse her tarafım ağrıyordu. Günlerin kararması ve soğumasıyla birlikte ağrılarım da artmaya başlamıştı. Yatmaya, yattıktan sonra da uyanmaya korkar olmuştum. Olmadık yerlerimden sızılar yükseliyordu: Tırnak uçlarım, saç diplerim, kulunçlarım, kalçalarım, koltukaltlarım, boğazım, gözlerim, başım hatta kimi zaman alnım bile ağrıyordu. Ne kadarı gerçek ne kadarı psikolojik bilemiyorum; ağrıyorlardı. Günler ağır ama zaman çabuk geçti. Frau Basler'a dönmüştüm. Ah Frau Basler ah. Ne çabuk yaşlandım bilseniz! Baharın burnunu göstermesiyle birlikte önce Mecnun'u ifadeye çağırdılar. Aradan çok geçmeden Nisan ayı ortasında da beni çağırdılar. Mecnun, ifadeye geç kalmayayım diye sabaha kadar başımda nöbet bekledi. Sabahları uyanmak benim için gerçekten eziyete dönüşmeye başlamıştı. Uyandırıldım. Mecnun'un gözleri kızarmış, uykusuzluktan misket kadar küçülmüşlerdi. Giyindiğimi görür görmez kafayı yastığa koydu ve ben kapıyı çektiğimde horlamaya başlamıştı.

Serin bir bahar sabahıydı. Gök mavisi, tonu ağır bir laciverde boyanmıştı. Bulut yoktu, yağmur yağmayacaktı. Zürih'e giden banliyö treni birkaç dakika gecikti. Peron kalabalıktı. Tren geldi, bir yumruk gibi önümüzde durdu. Bindik. Kaldığımız köyle Zürih arası yaklaşık yarım saatti. Yarım saat boyunca yeşile, maviye, laciverde boyanmış tarlalardan geçtik. Muhteşem bir tablonun üzerinde, minnacık trenimizle trencilik oynayan çocuklara benzemiştik. Zürih garı kalabalık ve hava henüz kendine gelmemişti. O günkü gibi elime tutuşturulmuş haritadan yol çıkarmaya çalışıyordum. Zor olmadı. Haritada Helvetiaplatz olarak işaretlenmiş yerin çapraz köşesine 101 numaralı binaya gidecektim. İfade tam saatinde başladı. Bir görevli, tercüman ve ben; ben ve tercüman karşılıklı sandalyelerde, görevli kadın da masasında oturuyordu. Um-

duğumdan uzun sürdü. Bir sürü soru soruldu. Ülkemle ilgili doğruları, kendimle ilgili uydurulmuş şeyleri dile getirdim. Kadın hiç renk vermedi. Öğle arası verdik. Dışarı çıktım. Helvetiaplatz'a yürüdüm. Kare şeklinde, parke taşlarla döşeli, küçük havuzlu bir alandı. Alanın gar tarafına düşen kenarına yüksekçe bir bina, kolonların üstüne oturtulmuş, kolonların dibine de telefon kulübeleri yerleştirilmişti. Fevzi'ye telefon etsem mi diye düşündüm; vazgeçtim. Kimseyle, Fevzi'yle bile konuşmak istemiyordum. Üstümde ağırlığını tahmin dahi edemeyeceğim bir atalet vardı. Alanı bir iki turlayıp, yolu geçerek karşı parka gittim. Öğle arası vermiş büro çalışanları ellerinde atıştırmalık öğle yemekleriyle güneşi gören yerlere oturmuş, dinleniyorlardı. Güneşli bir yer de ben buldum. Kulu'lu taksiciyi bir kez daha hatırladım 'sahi ne işim var, güneşin nezaketen doğduğu bu ülkede?' İlginç bir parktı. Ortaya bir bina kondurulmuş, binanın etrafına çakıl taşları dökülmüştü. Kalkıp yürüdüm. Parkın diğer tarafında kulübe şeklinde bir bar ve sinema salonu; barın önüne de alelade sandalye ve masalar konmuştu. Köşede ıhlamur ağacı olduğunu tahmin ettiğim bir ağaç vardı. Sıcak bir yaz gecesinde altına oturup, birkaç kadeh içebilmek harika olurdu. Binanın giriş tarafı genişçe bir boşluktu. Koca koca insanlar ellerinde büyük demir bilyelerle bir oyun* oynuyorlardı. Biraz seyrettim. Küçükken oynadığımız bir taş oyununa** çok benziyordu. Oyunun havasına çabuk girdim. Yaşlı oyuncular yaşlarından beklenmeyen bir konsantrasyon ve çeviklikle bilye fırlatıyorlardı. Oyunculardan biri, bilyeyi almak için eğilmek zorunda kalmasın diye, ipin ucuna mıknatıs bağlamış, topunu bu mıknatıs sayesinde yere eğilmeden alıyordu. Çok hoşuma gitmişti; demek istek olunca, bu tür buluşlar da mümkün olabiliyordu. Yaşlı oyuncular, bana bir şey mi demek istiyorlardı? Hayır. Ağrılarım

* Almanca'da Boccia, Türkçe'de Bocce diye adlandırılan oyun.

** Pınd: Belli bir mesafeye konan yuvarlak ve küçük bir taş, sırası gelen oyuncu tarafından yassı bir taşla hedef alınır ve mümkün olan en uzak mesafeye ötelemeye çalışılır.

kurgu değil! Üstelik, içimdeki, bir mıknatısla üstesinden gelebileceğim bir hastalık değil. Durup dururken meseleyi yine kendime çevirmiştim. Baharı, güneşi, bilyelerin şıkırtısını ve güneşlenen insanları parkta bırakıp sorgu yerime döndüm. İfadenin bu kısmı kısa sürdü. Tercüman, yazılı ifademi Türkçe okuyup, bir itirazım olup olmadığını sordu. Yoktu. İmzaladım. Çıktım. Binanın önünde duruyordum. Hepsi bu kadardı ve görülen o ki, burada fazla kalamayacaktım. Ne bir aranma, ne bir tutuklanma, ne işkence, ne takip; hiçbir şeyim yoktu. Kürt olmam, cümlede fazlalık gibi durmuştu. Kadın, bütün kibarlığıyla Ankara'da güven içinde yaşayabileceğimi söylemişti. Biliyorum! Güven içinde olabilirdim; ama olamadım.

Cebimde günlük biletim vardı. Erkenden, köye dönüp, hiç tanımadığım yerlerimden, hiç tanımadığım sızılar duymam için acele etmeme gerek yoktu. Zürih'i dolaşabilirdim. Mustafa Abi, 'birkaç gün gez dolaş' demiş ama, biraz benim zorum, biraz da, bir an önce beni başından atabilmek için –artık bunu böyle söyleyebilirim– devri gün Basel'a götürmüştü. Neyse. Kararımı vermiş, adım atacaktım ki, karşıda birinin bulunduğum tarafa geçmek için ışığı beklediğini gördüm. Dünyada insanlar çift olurlarmış diye bir şey duymuştum; trafik lambasını bekleyen kişi de İlyas'ın eşi olmalıydı. Elleri cebinde, yerinde duramıyor, gözleriyle ışığı erkene almak istercesine lambaya bakıyordu. Yolu geçti, sağa benden tarafa döndü, önümden geçmesine birkaç adım kala sola döndü, döndüğü anda, niye bilmiyorum, göz göze geldik, çok kısa ama insana uzun gelen bir sürede bakıştık. İlyas'tı! Kararsız kaldı. Yürüse mi, bana mı gelse bilmedi. Yine kısa sürdü. Önce ben bir şey diyecek oldum, diyemedim. Elimi anlamsız kaldırdım. Aynı şekilde anlamsızca indirdim.

"İlyas..." Kararsızdı. Kesin İlyas'tı ama; biraz yaşlanmıştı sanki. Beni tanıyamadı.

"Hocam... çıkaramadım."

"Halil, Almanya'dan."

"Almanya..." Düşünüyordu. Gözleri ışıdı, bir adım daha yaklaştı, etraftaki herkesin duyabileceği bir sesle, "Hapisten?" Kafamı salladım.

"Halil..." İşaret parmağını bana doğrulttu, "Kitap okuyan Halil!" Birbirimize sarıldık. Dışarıdan bakan biri için anlamsız hareketler yapıyor olabilirdik ama, geçmişimizi bulmuş, ona sarılıyorduk.

"Ne işin var burada Halil?"

"Valla aynı soruyu ben de sana soracaktım." Güldük. Gel, gel. Koluma girdi. Demin, döndüğü tarafa, ona göre sola bana göre sağa küçük bir araya saptık. "Bizim mescit burada. Ben mescit diyorum ama, belki sana Kabe gibi de gelebilir." Küçük aradan, ifade verdiğim binanın arkasına, ufak bir avluya çıkmıştık. İlyas; tam karşıyı, emaneten kondurulmuş gibi duran küçük bir kulübeyi gösterdi. "Burası. Şu gördüğün de, Cennet Merdiveni." Merdivenle çıkıp içeri girdik. İnanması zor ama, bir kütüphaneydi. Giriş sağa bir tezgâh konmuş, karşı duvar boydan boya kitaptı. Gerçekten Kabe'ydi burası. İlyas, beni bir masaya oturttuktan sonra, tezgâha gitti. Kütüphanede üç kişi vardı. Biri tezgâhta, sarışın gözlüklü; diğer ikisi dipte tavla oynuyorlardı. İlyas, tezgâhtan, sesinin tonunu ayarlamadan seslendi,

"Halil ne içersin?" Kararsızdım. Ellerimle fark etmez dedim. "Alkollü, alkolsüz?"

"Alkol için erken." Beyaz Kamil'in sözünü hatırlamıştım, "Gündüz vakti içmemek lazım."

"O vakit kahve getiriyorum; ilticacı kahvesi." Güldü. Bana kahve, kendisine bira almıştı. Karşıma oturdu.

"Evvela, benim buradaki adım Yunus. İlyas Almanya'da kaldı; fakat sen ismi bırakmamışsın."

"Bırakacak yer bulamadım. Ankara ağzına kadar doluydu." Güldü. "İlticacı kahvesi güzelmiş, teşekkür ederim." Geçiştirdi.

"Bizim Tokatlının biri, duymuş solcuların Avrupa'ya gittiğini, düşmüş yola. Biliyor musun Halil, halkımız bizi bir tek

Avrupa'ya çıkmada takip etti. Sonra gelip buralarda kebapçı olup, başımıza işveren oldular ya, neyse. Bizim Tokatlı iltica kapında..."

"Benim gibi."

"Sen de mi? Ha ha ha. Evet senin gibi. Her gün gidip gelip kahve içiyor. Bir gün, kamp arkadaşlarına sıkıntısını açmış: 'Ya her gün kahve kahve, içim kurudu. Bu memleketin başka içeceği yok mu?' Benim gibi, cümleyi yarısına kadar okuyan biri, 'İsviçre'nin rivella'sı* meşhurdur, ondan iç.' demiş. Bizim Tokatlı, sabahtan kalkmış, restoranın yolunu tutmuş. Oturmuş masaya, heyecanlı. Garson kadın, formaliteden sormuş. Bizimki, garsonu şaşırtan bir cevap vermiş: 'Rivella bitte.**' Kadın istifini bozmadan: 'Rot? Blau? Grün?***' demiş. Bizim Tokatlı, tokat yemiş gibi kızarmış. Kadının gözlerine, mağlubiyetinin bütün ezikliğiyle bakarak, 'kafe, kafe' demiş. Bak işte bu 'kafe' o kahve." İlyas, pardon Yunus zayıflamış, benim gibi saçları önden dökmüştü.

"Burun ortaya çıkmış İlyas, aman pardon Yunus, Lazlığını kaybetmemişsin."

"Bir o kaldı elimizde zaten; bir de 'ağzı var dili yok Diyarbekir kalesi.'"

Güldük.

"Ne iş Halil? Anlat bakim?"

"Olay mahalline döndüm... İfadedeydim, Kanton İfadesi. Şurada."

"101 numarada?"

"Evet."

"Var mı bir durum?" Göz kırpıp, kafa salladı.

"Hem var hem yok. Peki sen? Sen niye geldin buraya?"

"Almanya küçük geldi! Hani, dünyaya sığmayıp aya yerleşen adam gibi."

---

* Rivella: İsviçre'de, peynir suyundan üretilen ve piyasada, içerdiği katkı maddelerinin farklılığına göre mavi, kırmızı, yeşil etiketlerle bulunan gazlı bir içecek.

** Rivella lütfen.

*** Kırmızı? Mavi? Yeşil?

"Yerleşebildin mi?"
"Bilmiyorum, ama manzara şahane."
"Kaç yıl oldu?"
"Buraya geleli?"
"Evet."
"Hapisten sonra geldim."
"Altı yıl oldu o zaman."
"Saymadım; ama o kadar olmuştur."
"Sen ne zaman geldin?
"Geçen sonbahar."
"Daha yenisin yani."
"Evet."

Nihayet tanıdık bir cümleye denk gelmiştim. Görebildiğim kadarıyla İlyas pardon Yunus, hayatın çoğu imla kuralını rafa kaldırmış, serbest kelimelerle cümle kuruyordu; ama tanıdıktı. Kitaplara gözüm kaydı. Zürih'in ortasında kapağı tanıdık kitaplardan kurulu bir kütüphane hakikaten Kabe gibi bir şeydi. Mustafa Abi'nin sözünü ettiği yer burası olmalıydı. Yunus, konuşmalardan adının Faik olduğunu duyduğum, tezgâhtaki arkadaşına laf yetiştiriyordu. Konuşmaları bitince, sordum

"Yunus, ya sana Yunus demek de tuhafıma gidiyor, burası Türk solundan eski solcuların kurduğu bir kütüphane mi? Mustafa Abi, akrabam, böyle bir yerden bahsetmişti." Yunus, ciddileşti. Yanlış bir şey mi söylemiştim acaba?

"Halil, akrabana selam söyle." dedi ve sustu. Yüzü bulutlanmıştı. Birasını fondipleyip, diliyle dudaklarını yaladıktan sonra tekrar konuşmaya başladı. "Halil, sen sen ol; it de, köpek de ama kimseye eski solcu deme. Niye eski olsunlar; eksiği gediğiyle solcular işte", etrafını gösterdi. "Hem Halil, solun Türkü, Kürdü olmaz; solcu solcudur. Senin akraba, bize küfretmeyi bıraksın; en azından Pir aşkına bunu yapsın."

"Yunus, özür dilerim!"

"Senle bir ilgisi yok Halil. Bak bu sola benden daha çok çatan kimse yoktur. Görür tanırsın yakında. Biraz 'serbest' oy-

nuyorum; ama Sezar'ın hakkı Sezar'a. Kürt Hareketi başımıza bir 'Türk Solu'", tıpkı Mulla gibi iki eliyle tırnak işareti yaptı "lafı icat etti ki en değme duvardan daha çok duvar oldu aramızda. Aç mısın?"

Hayır demeye hazırlanıyordum ki, tezgâha seslendi

"Faik, yiyecek bir şey var mı?"

"Var Yunus, ama benim çıkmam gerekiyor. Gel hazırla istersen. Dünden kalma bir şeyler var dolapta."

"'*Sait kocht für alle*'* ne yaptı dün size? Gelemedim ben."

Güldü.

"Sait, yine döktürmüştü. Eşkıya Pilavı, tantuni ve revani vardı."

"Yapma ya! Şu Eşkıya Pilavı'ndan yemek bir bana nasip olmadı. Dolapta ne var?"

"Biraz tantuni kalmış."

Faik çıktı. Yunus tezgâha geçti. Hem konuşuyor hem yemek hazırlıyordu. Eli çabukmuş. Dipte tavla oynayanlar da kalktılar. Kütüphanede ikimiz kaldık. Biraz önce gizlediğim şaşkınlığımı açığa vurdum.

"Yunus, arkadaşın az önce Eşkıya Pilavı mı dedi?"

"Evet. Niye?"

"Hiç, hatırası var da."

"Hatıralar" dedikten sonra, üç nokta sustu ve konuyu değiştirdi.

"Halil, kamp nerede?"

"Yarım saat mesafede, Hauptbahnhof'tan."

"Dışarıya izin veriyorlar mı?"

"Sormadım ama veriyorlardır."

"Sıkılırsan bana gelebilirsin. Yalnız kalıyorum. Evin manzarası da ayrıca güzeldir."

"Çok teşekkür ederim. Valla ne yalan söyleyeyim, seve seve gelirim. Kampta çok sıkılıyorum."

---

* Sait herkes için pişiriyor.

Tantuniyi tabağa hazırladı. Yanına yöresine peynir öteberi dolapta ne varsa koydu. Masaya oturup afiyetle yemeye başladık. Acıkmıştım.

"Yunus, kitaplardan alabilir miyim?"

"Alabilirsin tabii. Aramızda kalsın, epeydir alınmayı bekliyorlar. Biraz okumayı sevmiyoruz; başta da ben. Ama benim mazeretim var; deliyim. Ha ha ha."

"Mazeretinin farkında olan bir deli, öyle mi?"

"Halil, sıkı cümle kuruyorsun. Bence bütün deliler deliliğinin farkındadır zaten; farkında olmayanlara akıllı diyoruz."

"Benim gibi."

"Estağfurullah."

Yunus'un yüzüne baktım. Kaygısız 'estağfurullah' demişti. Sevindim. "Halil, Zürih'i gezmişliğin var mı?"

"Yok! Demin, ifade arasında, şu yakındaki meydana ve karşısındaki parka gittim. Bütün gezdiğim bu."

"İyi! Kampa gitmeye meraklı olmayacağına göre, sana kısa bir yöremizi tanıyalım turu yaptırayım." Yüzüme baktı. Yemeği çok sessiz yiyordu. "İster misin?"

"İstemiyorum!" Bakıştık. Güldü. "Nasıl hayır diyebilirim ki"

"Ne bilim, bazen en güzel 'evet'e bile 'hayır' dendiğine şahit olduk. Bu tarih Halil, bokla yazılmış bu boktan tarih, Sakallı kusura bakmasın, öyle sınıf savaşları tarihi falan değil; yanlış verilmiş cevapların ürünüdür. Ahan da bunu da ben söylüyorum." '*Ahan da*' Duran Abi'nin kulakları çınlasın. Ne şakaydı ne de ciddi. "Sıkıldım buradan."

"İyi hadi çıkalım o zaman."

"Buradan derken, İsviçre'den!"

"Ee daha demin manzara şahane diyordun." Yemeği bitirmiştik. Boşları alıp tezgâhın arkasına geçti. Sırtı bana dönüktü:

"Manzara tamam da Halil, en nihayetinde manzara işte. Sen hiç dokunabildiğin manzara gördün mü? Ben, artık şarkı

dinlemek değil, şarkı söylemek istiyorum." Döndü. Ellerini, tezgâhtaki kâğıt rulosundan kopardığı kâğıt mendille sildi. "Sesim, fakat, çok kötü. Bazen söylediğim şarkıya ben bile katlanamıyorum."

"Yunus", dedim, sanki yalnız olduğumuzu bilmiyormuş gibi, etrafıma baktım, "İlyas, deliler ne zamandan beri bu kadar akıllı şeyler söyler oldular." Gülümsedim.

"Akıllı dediğimiz tipler, delilerden rol çalanlardır; ahan da bunu ben söylüyorum."

Bulaşıkları bitirmişti. Kütüphaneden üç kitap seçmiştim. Kural, üçten fazlasına izin vermiyormuş. Yanıma geldi. Kitaplarımı bir alışveriş çantasına (Migros Çantası) koydu.

"Belki dönmeyiz, yanımıza alalım." Çantayı gösterip, "İsviçre'de en sevdiğim çanta budur. Mübarek her işe yarar. Bazen diyorum, çocukluğumuzda bu çantalar olsa, kale direği bile yapardık; fakat felaket gürültülüdürler.

"Almanya'da yoktu böyle bir şey değil mi?"

"Tüte?*" Güldük. "Yoktu hatırlamıyorum."

Elimde Migros Çantası, içinde kitaplarım, Yunus'la yan yana yürüyorduk. Demin, lamba beklediği tarafa geçtik.

"Halil, şu cadde meşhur Langstrasse. Şehrin böbrekleri burada vazife görür. Senin alan dediğin yer karşısı yani Helvetiaplatz. Helvet, İsviçrelilerin Romalılardan kalan ismi: Confoederatio Helvetica. Alanın karşısı, senin demin dolaştım dediğin yer Kanzlei. Yazın çok güzel olur. Alternatifçilerin takıldığı bir yer. Aynı zamanda cumartesileri eskici pazarı kurulur. Benim ekmek teknem. Müzik ilgin devam ediyorsa, tam sana göre; hatta seninle ortak iş bile görebiliriz. Eskilerden bir sürü plak bulabilirsin." Bu arada, alana gelmiş, küçük havuzun başında duruyorduk. Musluğu işaret edip, "İçme suyu, istiyorsan içebilirsin. Bir de unutuyordum. İnanmayacaksın ama bu alana haftanın iki günü semt pazarı kurulur."

"Gerçekten mi? Bizdeki gibi."

---

* Almanya'da alışveriş torbası için kullanılan kelime.

"Tam bizdeki gibi değil. Sessiz ve pahalıdır. Göl bu tarafta, İstasyon binası bu tarafta, arkamızda. İstersen gel, benim bir adamım var ona uğrayalım." Geri döndük. Langstrasse boyunca elli altmış adım yürüyüp küçük bir kafeye girdik. Tertemiz, küçük masalı, ön duvarı boydan boya camlı şirin bir yerdi. Dibe oturduk. Sakindi. Camdan içeri giren Langstrasse sakin sayılırdı. Çok sürmedi, tezgâhın yanından yukarıya çıkan merdivenden, yaşlıca ama yüzünde, gençliğinin bütün yakışıklılığını taşıyan, yeşil gözlü bir erkek göründü. Yunus parmağıyla gösterip,

"İşte, Laz Salih Amca bir, ben iki; bu şehir bizim sayemizde yakışıklı." Laz Salih (Amca), Yunus'un cümlesini tamamladı,

"Ve deli." Bana bakıp, başıyla, hoş geldin dedi; hoş bulmuştum.

"Halil, tanıştırayım, Kürdün damadı: Laz Salih. Birinci hayatında Arhaveli İsmail'le zamanında silah taşımışlar Kızıllardan. Hani kurtulacağız ya, ne kurtulduk ama."

"Tabii taşıdık, hem Nazım da çarkçıbaşımızdı; fakat siz marifetsiz çıktınız. Biz topu orta sahaya getirdik; dönüp golü kendi kalenize attıysanız günah kimin?" Bana bakıp, bu sefer sesli, "Hoş geldin Halil Efe." dedi.

"Halil Efe mi?" Yunus ölçüsüz bir kahkaha kopardı. Küçücük dükkân doldu taştı. Laz Salih Amca hiç istifini bozmadan yanıt verdi.

"Bu benim gibi silme deli olmadığı için aklı tam ermiyor." Yunus'a döndü, "Yunusum, bazı insanların yüzü, sufatı, yani sıfatı yüzünde olur. Bak Halil Efe de onlardan. Sen arkadaşın yüzüne bakınca efelik görmüyor musun?" Şaka ciddiyete binmişti. Fikri Usta'dan sonra bir kişi daha bana 'Efe' demişti. Laz Salih Amca'nın yüzüne dikkatli dikkatli baktım; gerçekti; çünkü o günden beri Fikri Usta'yı gerçekle hayal arasında bir yerde bir bulup bir kaybediyorum.

"Salih Amca, madem Nazım çarkçıbaşınızdı neden senden hiç bahsetmemiş."

"Memleketin tek kalemi Nazım mı? Bizi de bir başkası yazar, acelen ne?

"Neyse sen bize iki kahve getir; ama ilticacı kahvesi olmasın."

"Olur mu ya, benim bütün kahvelerim oturumludur*."

Laz Salih Amca tezgâha geçti. Fonda Latin müziği çalıyordu. Bir taraftan yavaş hareketlerle kahvelerimizi hazırlıyor, bir taraftan canlı gözlerle bizi kesiyordu. Eğilip sessizce Yunus'a sordum,

"Kürt'ün damadı dedin değil mi?" Yunus başıyla onayladı.

"Uzun hikâye, sonra bir ara anlatırım."

Laz Salih Amca, tezgâhtan arı sordu,

"Senin davetiye ne oldu? Mumlu, mühürlü gelmiş diyorlar essah mı?"

"Sen geç dalganı. Yakında görürsünüz." İkisinin arasında tanıdık bir konuydu, anlayamadım. Laz Salih Amca kahvelerimizi servis yapıp, yanımıza oturdu. Bana bakarak, deminki sorduğu soruya devam etti.

"Castro, buna davetiye göndermiş. Yaşlandım, gel devrime sahiplik yap demiş. Bu da, Yoldaş, İsviçre güzel, sen biraz daha dişini sık demiş." Yunus'a döndü, "Hiç baktın mı? Adamın ağzında diş kalmış mı?"

"Devrimcidir, hiçbir şey olmaz ona. Yahu Salih Amca, Devrim Yapmış devrimci ölür mü?"

"Ölmez de ne olur? Pis pis ne kadar yaşayacak."

"Haşa tövbe de. Castro Yoldaş temizdir. Adam günde on kere abdest alıyormuş." Güldü. "Vallahi. Şimdi Salih Amca, mesela sen Küba'ya gidip gelsen Hacı olursun biliyor musun. Hacı Komünist Laz Salih Amca!" Hepimiz gülüyorduk. "Vallahi. Ne isim oldu ama: HKLSA."

"Adam Müslüman yani!"

"Tabii... Che, Kemalist oluyor da, Castro neden Müslüman olmasın?" Uzun uzun güldü. "Zaten, Hacı Komünist Laz Salih Amca, Küba Devrimi de bir Türk Devrimi'dir."

---

* Oturum: İsviçre'de iltica hakkı almak.

"Girme yine Kürt-Türk davasına. Sen kalk Küba'ya git. Biz kendi aramızda anlaşırız. Zaten yakında Apo'nun yanına varacam. Ona birkaç şey anlatmam lazım. Anlaşırız."

"Size kolay gelsin! Ben emekliliği kapar kapmaz, ibibikler ötmeden, Küba'dayım. Oooh para kapitalizmden, hayat sosyalizmden daha ne olsun. Ahan da bu, Einstein'ın arayıp bulamadığı 'Her Şeyin Teorisi'dir zaten."

"Halil Efe, bu solcuların işi gücü teori! Pratik yok. Kaç kere dedim, gel şu dükkânda yardım et." Ellerini birbirine çırptı, "Yok! Sıfır. Lafa gelince siyaset de siyaset. Tutturmuş bir eskicilik; inadım da inadım."

"Öyle deme, Hacı Komünist Laz Salih Amca, bir eskici olarak, makineleşmeye karşı duyguları topluyorum. Üstelik, siyaset dediğin hepimizin varacağı son nokta. Yani, bilmiş ol ki, evrende her şey, önünde sonunda siyasete dönüşür; bu da insanlığın Mecekare'si."

"Onu bilmiyorum; ama Evren'i biliyorum. Hepinizi Avrupalı yaptı."

"Siz de oldunuz! Halk olsaydınız, suyumuza, işemeseydiniz ne işimiz vardı Avrupa'da."

"İşedik ama, hele bir sor niye işedik. Dedik, suyunuz azıcık tuzlasın, alışın; belki denize açılırsınız ama sizde nerde o yüzgeçler. Deniz'e burnunuz girdiği gibi, geri kaçtınız. Deniz'in taşağı bile olamadınız."

"Yine ben suçlu oldum değil mi? Devrimci olduğum güne lanet olsun diyor, başka bir şey demiyorum. Varsa Deniz, yoksa Mahir; biz gerisi elek altı hamsisiyiz." Laz Salih Amca kalktı. Tezgâh arkasından bir iki zarf alıp geldi.

"Şunlara bir bak, neymişler hele?"

"Salih Amca, senin muhasebecin yok mu ya? Her seferinde bunları elime tutuşturuyon." Laz Salih Amca ayaktaydı, başıyla içeri giren bir müşteriyi selamladı. "Kaffee?" Müşteri ses çıkarmadı. Başıyla onaylamış olmalı. Salih Amca tezgâha giderken, kelimelerin kılını kıpırdatmadan Yunus'un sorusuna yanıt verdi.

"Muhasebecim var! Var da, o senden deli. Ne versem yırtıp atıyor." Yunus, başını okuduğu kâğıttan kaldırmadan lafını yetiştirdi,

"Kıyak muhasebeciymiş. Devletten geleni çöpe atacaksın", sesini daha da kısarak, "layık oldukları yer orası zaten", mektuba dalmıştı. Salih Amca, kahve servisi yapıp geri geldiğinde Yunus hâlâ mektubu okuyordu.

"Salih Amca, bu büyük devletten değil; küçük devletten, dükkân sahibinden."

"Öyle mi? Ver o zaman bana." Yunus, henüz okumasını tamamlamadan kâğıtları Salih Amca'ya uzattı. Salih Amca, kâğıtları alıp yırttı.

"Şerefsiz adam yıllardır aynı mektubu gönderiyor."

"Salih Amca, demek muhasebecin haksız değilmiş."

Salih Amca, üstünde durmadı. Bana döndü.

"Halil Efe, efeler ağır olur, az konuşur biliyorum; ama sen hiç konuşmaz mısın?"

"Estağfurullah. Dinlediklerimden ziyadesiyle memnun oldum."

Bakıştık. Laz Salih Amca, yüzündeki kararsızlığı kendine bırakıp, bir şey demedi.

"Hacı Emrullah'ın başına geleni duydun mu?" Kalkmaya hazırlanıyorduk. Yunus ilgisizce yanıt verdi.

"Kim ki o?

"Antepli. Elleri arkada yürür; Hacı. Locherguf'un arkasında dükkânı vardı."

"Ha şu sahte baklavacı mı?"

"Evet."

"Ne olmuş ona?"

"Geçen, hovardalığa çıkmış; fakat kalbi dayanamamış."

"Yapma ya? Sizin nerden haberiniz oldu?"

"Belediye geldi. Adamı, pencereden vinçle aldılar."

"İlahi bir mesaj Salih Amca. Yukarıdaki dikkatli olmanı istiyor. Latin kanı çarpar adamı." Güldü.

"Esas sen kendine dikkat et, havası da çarpar." Yunus yine geçiştirdi.

"Hele bir gidelim de."

Kalktık. Laz Salih Amca bizden hesap almadı. Langstrasse akşam paydosuna hazırlanıyordu. Hava hafif serinlemişti.

"Halil, Salih Amca'yla konuştuklarımızın bir orijinalliği yok. İnan neredeyse, günlük gelişmeler hariç, aynı kelimelerle hep aynı oyunu oynuyoruz."

"Yunus, Küba'ya gerçekten niyetli misin?"

"Devrim izin verirse, inşallah."

Yunus, beni Hauptbahnhof'a bıraktı. Çok sıcak karşılamıştı. Cebime harçlık bile koydu. Ev telefonu yokmuş. Kampın numarasını ve adresini alıp, kütüphanenin numarasını yazdırdı. Ona böylece ulaşabilirmişim. Sabah geldiğim yolu, geri dönüyordum. Hayat nelere kadir! Kim derdi ki, Zürih'in orta yerinde hapishane arkadaşımla karşılaşacağım? Oluyor demek ki. Kanton İfadem, kötü geçmiş yazılı gibi, geride kalmıştı. Yunus'la karşılaşmam kısa süreliğine de olsa nefes almamı sağlamış, sanki biraz hafiflemiştim. Oturum almak, iltica hakkı elde etmek bu ifadeyle olacak iş değildi. Belki de Rıza gibi evliliği düşünmeliydim; fakat nasıl?

***

HIV pozitifim.

...

Bu cümleyi yazalı bir hafta oldu. Sanki HIV pozitif olduğumu yeni öğrenmişim gibi elim soğudu. Yazarken, çoğunu cümlelere aktarmadığım, 'yeniden yaşamak' duygusunu doya doya yaşadım. (Doktorum, bunun işe yarayabileceğini düşünüyor-du. Anlayacağınız, bütün bu okuduklarınız bir doktor reçetesi. İşe yaradı mı? Hatırlarsanız, Almanya'da, içerde, İlyas'a, 'okumak kimi kurtarmış ki?' diye sormuştum. Şimdi de aynı soruyu yazmak için sormak istiyorum: Yazmak kimi kurtarmış ki?) Bütün bunları; aldığım ve yan etkilerinin henüz

tıp bilimince rapor altına alınamadığı ilaçlara yardımcı olması amacıyla yazdım. Doktorum, buraya, Limmat Spital'a geldiğimin ikinci haftasında bana bu öneriyi getirdi. İlaçlar henüz deneme aşamasındaymış; kabul edip etmeyeceğimi sordu. Yani, benden gönüllü denek olup olmayacağımı öğrenmek istedi. 'Olur' dedim. Kim için? Sadece kendim için mi? Belki de. Mustafa Abi, şiddetle karşı çıktı. Beni denek olarak kullanmalarına izin vermemeliymişim. İlaç firmalarına, özellikle de Amerikan tekellerine hizmet etmemeliymişim. Bir kısmına şahit oldunuz; büyük cümlelerim olmadı. Mesela hiç bildiri yazmadım. Mustafa Abi de yazmamıştır; ama çok büyük cümleleri var. Denek olmamalıymışım! Peh. Evet, kendimi düşünüyorum. Bu ilaçlardan biri içimdeki virüsü temizleyemez mi? Denemek bencillik mi? Bencilim öyleyse. Hastalıktan kurtulmak istiyorum ve bu yüzden bencil olmaya hakkım var. Mustafa Abi anlamıyor. O benim derdimden çok ilaç firmalarının derdiyle meşgul. Bana ne onlardan, ben kendimi düşünüyorum. Evet kendimi düşünüyorum ve bunu hiç çekinmeden söylüyorum. Biliyorum, unutulup gideceğim. Bu canımı yakmıyor mu? Yakıyor. Yan etkileri bilinmeyen bu ilaçlardan almak istedim. Denek oldum. Ufacık da olsa bir saygıyı hak etmedim mi? Ola ki, arkamdan, 'derdine düşmüş, insanlığa ne faydası var?' diyenler olursa, öncelikle onlara teşekkür ediyorum. Desinler; canları sağ olsun. Ne güzel sözleri var Yunus'un 'Mutsuzluğuna devrim yapan devrimcilerden' olmayacağım. Yunus devrimcileri böyle tarif ediyor. İkinci görüşmemizde, Zürih Gölü'ne bakan evinin balkonunda (manzarası gerçekten çok güzel) böyle söylemişti: 'Halil, biliyor musun, bugünden anlıyorum ki, düşlediğimiz devrimi yapsaydık mutsuz olacaktık; yapmadık yine mutsuzuz! Çelişki mi? Sanmam. Kim bilir, belki de mutsuzluk, devrimin türevidir.' Yunus, mühendislik okumuş. Ben edebiyat mezunuyum –sanırım bunu ilk kez yazdım. Matematiği, fiziği onun kadar bilmiyorum; ama anlattığı çoğu şeyin edebiyata mükemmel malzeme olacağını hissedi-

yorum. Ömrüm vefa etseydi, -ki etmeyecek, artık bunu saklamamın bir faydası yok; bütün testler olumsuz- fizik, matematik öğrenmek isterdim. Denek olmakla insanlara bir faydam olabilir mi? Olur; ama kimseyi kandırmak istemem, öncelikle kendimi kurtarmak istiyorum. Eğer kurtaramazsam, ki tekrar olacak ama; öyle görünüyor, belki bir çentik de olsa tıbba yardım etmiş olurum. Evet, sözü bu yüzden bu kadar dolaştırdım. Utangaç ama biraz da mağrur; gerekirse kendimi insanlığa feda edebileceğimi göstermiş oldum. Umarım, hayal kırıklığı yaratmamışımdır. Sayfalardır, hayatın, dalga artığına düşmüş kibrit çöpü gibi, bir ileri bir geri kıyı gözleyen kişinin, birdenbire kendini insanlığın mutluluğuna feda ettiğini söylemesi sürpriz olmuştur. Siz yine de bu söylediklerimi hoş karşılayın.

Kızılay, Güven Park'tan ayrıldığımda gün batmak üzereydi. Hiçbir şey olmamış gibi Beyaz Mendil'e gidecek değildim. Kanımdaki virüsün koca memlekette taş çatlasa yirmi otuz kişide olduğu ve henüz toplum tarafından 'şifa dilenecek' hastalıklar kategorisine alınmadığını sanırım söylememe gerek yok. Mutsuz ve umutsuz azınlıktandım. Doğruca eve yollandım. Mulla ve Nahit salonda oturmuş sohbet ediyorlardı. Beni görünce şaşırdılar. Yorgun ve rahatsız olduğumu söyleyip, Mulla'dan, Fevzi'yi arayıp durumumu iş yerine söylemesini istedim. Yatağa uzandım. Kendi başıma, kendimle yapayalnız kalmıştım. Yalnızlığa yabancı değildim, ama bu başka bir yalnızlıktı. Kaderimi (evet nihayet bunu da yazdım) yaşarken okumak zorunda kalmıştım. Kime ne diyecektim? Fevzi'ye, Mulla'ya, Nahit ve diğer tanıdıklara... Anlatılacak bir hastalık değil ki? Doktor Kanber Bey'in dediğine bakılırsa, virüsün vücudumda dört, en fazla beş aylık bir geçmişi vardı. Kimden mi kaptım? Sanırım hepimiz aynı şeyi düşünüyoruz: Telnaz. Telnaz, geldiği gibi kaybolmuş ama arkasında beni bırakmıştı; kanamasız, yaralı ve ölümcül. Ah Brigitt, ich bin kein Wunder. Ich bin eine Wunde.* Haksızlık mı ediyorum? Peki Telnaz'dan başka kim

* Mucize değil, bir yarayım.

olabilirdi? Doktor Kanber Bey, virüsün sadece kan yoluyla bulaşabileceğini söyledi. Hayır! Aklınıza öyle bir şey gelmesin. Eroini bıraktım. Karanlık odamın tavanında kara şekiller beliriyor. Tam olarak nasıl bir durum bilmiyorum ama sanki aklım daralıyor. Başka bir boyutun gerçekliğini kavrayamayan bilincim, bana yardımcı mı olmaya çalışıyor? Geniş bakamıyorum? Daracık bir yere zorlanmış beden gibi büzüldükçe büzülüyorum. Tavan kalkıveriyor; üst komşu, onun üstü; üstünün üstünün üstü, bina tavanı; simsiyah bir delik açılıyor göğe. İçinde hiçbir yerimi hissetmeden; sadece akıl, düş, bilinç olarak akıp gidiyorum. Dünyaya dair hiçbir şey dokunmuyor tenime: Sırtım yatağa değmiyor, ellerim duvarda dolaşmıyor (oysa dolaştırıyorum), ayaklarım gövdeme bağlı değil. Şimdi, tutup kaldırsalar, parça parça dağılabilirim. Göğe açılan kara delik soğuyor. Kara bir yağmur yağmaya başlıyor. Tuhaf! Kara gökten yağan kara yağmuru; henüz açmış yaprağa düşen ilkbahar yağmuru gibi renkli ve canlı görebiliyorum. Kara delik alttan kapanmaya başlıyor. Hızla yukarı düşüyorum. Evet, yukarı düşüyorum. Ellerimi, göğe çarpmaktan korunmak için kaldırmış, aklımın alamadığı bir hızla yukarı düşüyorum. Gözlerim açık; rüya görmüyorum. Hatta Mulla'nın sesi bile geliyor. Mulla'nın sesi mi? Rüzgâr olduğu gibi içime giriyor. Vücudumun sınırları kaybolmuş, göğün bir parçası gibiyim. Yağmur bana değil, benden yağıyor. Bir parçam bulut, bir parçam yağmur, bir parçam gece, bir parçam boşluk. Bütün bunları aklımla görebiliyorum. His yok. Ne soğuk soğuk, ne sıcak sıcak. Hayır aynı şey değil. Almanya'da da buna benzer kâbuslar görmüştüm ama onlar varlığımın verdiği acılardı, şimdiyse yokluğumun acısını hissediyorum. Örneğin etim acımıyor: Ellerim, tırnak uçlarım, saç köklerim, gözkapaklarım nerede bilmiyorum. Odanın tavanında; yoksa gökte mi demeliyim, parçalarım dolaşıyor. Yağmur damlaları gittikçe büyüyor: Büyüyor, büyüyor, büyüyorlar. Boşluk yaprak açmaya başlıyor. Yapraklar dalları, dal gövdeyi, gövde kökü oluşturuyor. Damarlar, yu-

karıdan sarkmış yılanlar gibi üstüme üstüme geliyorlar. Ağaç elma ağacı; ben ve Fevzi durmadan taş atıyoruz. Çocuğuz. Attığımız her taş, elma ağacının dalında elma oluyor. Fevzi'ye bakıyorum. Burnu büyümüş, bıyıklı. Bıyıklı? Gülüyor. 'Unuttun mu Halil, 23 Nisan'da Başöğretmenim' diyor. Sesini duyuyorum ama kulaklarımla değil. Fevzi'nin sesi içimden bir yerden beynime gidiyor. Sesi anlıyorum. Ağacı taşlamaya devam ediyoruz. O kadar taş atıyoruz ki yerde taş kalmıyor; ağaçsa ha kırıldı ha kırılacak. Birden, bütün elmalar kuş oluveriyor: Serçe kuşu. Kuşlar uçuyor, elma ağacı kayboluyor, Fevzi dönüp arkasını yürüyor. Önce şaşırıyorum, 'Fevzi' diyorum en yumuşak sesimle, duymuyor, 'Fevzi... FEVzi, FEVZİ!' Yine kara deliğin içindeyim. Sesim kara deliğin içinde beyaz bir sicim gibi kıvrılıyor. Tam göğe çarpacakken sesime tutunuveriyorum. 'Dur Halil, dur.' Kendimi tekrar sesime sarıyorum. Halil ... Halil... Abi...

"Halil Abi..!"

"Efendim!" Aydınlıktayım. Tepede lamba yanıyor. Mulla üstüme eğilmiş, Nahit kapı eşiğinde."

"Halil Abi, neyin var?" Bir türlü karar veremiyorum! Gerçek mi hayal mi? Mulla'nın elini tutuyorum: Gerçek. Ağlamaya başladım

"Mulla... Mulla..." Kabalık yapıp, Nahit'e baktım. Nahit anladı, kapıyı kapatıp çıktı.

"Mulla... Kurtar beni?"

"Halil Abi, ne diyorsun?"

"Mulla, hastayım. Kurtar beni?" Mulla'nın yüzünde renk yoktu. Yüzümün renksizliği yansımış olmalı. Ellerini sıkı sıkıya tutmaya devam ettim. Birden beynimde şimşek çakmış gibi oldu: Ya ellerimden hastalık geçerse! Bırakıp, kendimden uzaklaştırdım. Köşeye çekilip, büzüldüm.

"Halil Abi ne oldu? Lütfen söyler misin?"

"Mulla, hiç hak etmediğim bir hastalığa yakalandım. Vallahi..." Yine ağlamaya başladım. "Vallahi, hiç hak etmedim."

"Halil Abi, hastalıklar hak edilen şeyler değildir zaten. Ama ne olursun sakinleş ve bana söyle. Ne hastalığı?"

"Söyleyemem."

"Halil Abi, unuttun mu, ben doktorum; en çok da senin ve Fevzi Abi'nin doktoru."

"Fakat Mulla senin doktorluğun bile..." ağlamaya devam ettim.

Tavandaki lambadan bir toz zerresi kopup aşağı, Mulla'nın saçlarına indi. Bir, sadece bir toz zerresi. Kim bilir belki de evrenin büyüklüğünde ben de en fazla onun kadar büyüktüm. Durdum. Utandım. Toparlandım. Mulla hâlâ şaşkındı.

"Mulla git ve bana içecek bir şeyler getir; lütfen. Getirir misin?"

"Tamam Halil Abi, tamam. Ne getirim?" Sanırım gözlerimle yanıt verdim. 'Ne getirirsen getir.'

Nahit odasına geçmişti. Banyoda yüzümü yıkadım. Aynada yüzüme baktım. Fırtına sonrası durulmuş hava gibiydim. Dış kapı açıldı. Mulla gelmişti. Salona geçtim. Mulla getirdiği içecekleri masaya koyuyordu.

"Halil Abi bir bunlar varmış."

"Tamam Mullacığım, teşekkür ederim." Mutfaktan açacağı alıp geldi. "Halil Abi, bardak da ister misin?" İstemedim. Şişeyi açıp koltuğa geçtim. Soğuk bira iyi gelmişti. İçimdeki ağırlık olduğu gibi duruyor ama biraz olsun kendime gelmiştim.

"Halil Abi, çok korkuttun. söyleyecek misin?"

"Mulla, söyleyeceğim ama lütfen aramızda kalsın."

"Halil Abi, en lüzumsuz zamanda doktor doktor dediniz, şimdi doktor olduğumu unutuyorsunuz." Başımla onayladım. Soğuk bira gerçekten iyi gelmişti.

"Mulla, bugün Kızılay Kan Merkezine gittim. Kanımda bir bozukluk var?"

"Ne demek o?"

"Bozukluk işte. Aklına gelebilecek en kötü şeylerden biri."

"Halil Abi, o kadar kan hastalığı var ki, hangisini söyleyeyim: Lösemi, Hemofililer von Willebrand hastalığı, Anemi ..." Sözünü kestim.

"Hayır, hayır..." İkimiz de sustuk.

"Mulla, ... kanımda HIV virüsü varmış." Önce anlamadı. Yüzünü ekşitti. Çok kısa bir an yüzünde bir gülümseme belirdi ya da bana öyle geldi. Başını kaşıdı.

"HIV ... Virüsü mü dedin?" Şimdi de doktor olduğunu o unutmuştu; fakat toparlanması çabuk sürdü. "Halil Abi, vücudunda HIV olması hasta olduğun anlamına gelmez." Doktor Kanber Bey de böyle söylemişti. Taşıyıcı olduğum sürece, hayat kalitemden hiçbir ödün vermeden, normal insanlar gibi yaşayabilirmişim.

"Ya olmazsa?"

"Ne olmazsa?"

"Yani virüs hastalığa dönüşürse."

"Halil Abi, en kötüsünü düşünerek işe başlayamayız. Şu anda yapman gerekenler neyse onu yapar, onu düşünürüz." Yüzüne baktım. Ne yapacaktım? Soru birinci tekil şahısla sonlanıyordu. Virüsün bende yarattığı ilk tahribat buydu: Birinci tekil şahıs kalmıştım.

"Halil Abi, biz doktorların, sonuçta diploma almadan bana da bunu dedirttiniz, hastalardan istediği ilk şey moral. Moralimizi sağlam tutmamız lazım. Ben bu alanla ilgilenen hocalarıma da danışayım, bakalım neler yapabiliriz." Durdu. "Halil Abi, nereden bulaştığını biliyor musun?"

"Bilmiyorum. Her ay kan vermeye gidiyoruz; bir de Telnaz'la ilişkim oldu."

"Kan alırlarken sanmam ki bir sakatlık olsun. Sen neden şüpheleniyorsun?"

"Bilmiyorum."

Hayatımın, bir önceki günle ilgisi kalmamıştı. Bütün alışkanlıklarımı yeni baştan gözden geçirmem gerekiyordu. Fevzi'ye de söyledim. Bir hafta sonra işe başladım. Beyaz Kamil

hiçbir şeyden şüphelenmedi. O da derdine düşmüştü. Savaş, sadece Gabar'da değil, belki de en ateşli haliyle Ankara'da hüküm sürüyordu. Mulla'nın hocalarından birkaçıyla görüştük. Hepsi, moral aşılamaktan öte bir şey yapamadılar. Hastalık, hastalık dediğime bakmayın; henüz hasta değildim, memlekette 'unbekannt'tı*.

***

İlk ziyaretçim Yunus'tu. Mayıs ayının henüz eşikte durduğu bir bahar günü, kamp hayatının normal ve sıkıcı bir gününe hazırlanırken kapı çalındı. Salonda televizyon seyrediyordum. İbrahim Amca gittikten sonra televizyon kumandası benim kumandama geçmişti. Kapıyı çalanın merak edilmediği bir evimiz vardı. Kimse ziyaretçi beklemiyor, herkes kendi yalnızlığını teselli ediyordu. Kalkıp kapıya gidip, kapıyı açtım. Yunus'un gözleri henüz mürekkebi kurumamış bir çift cümle gibi bana bakıyorlardı. İlk okur bendim. Tarifsiz bir sevinç hissettim: Ziyaretçim gelmişti.

"Halil, misafiri eşikte bekletmek uğursuzluk getirir, içeri almayacak mısın? Yoksa nazik durumlar mı var? Ha ha ha." Dalmışım.

"Rica ederim İlyas, pardon Yunus; lütfen kabalığımı sevincime ver?"

"Türkçe seninle gurur duyuyor Halil; fakat burası tanımsız alan." Anca yana çekildim. Yunus, paldır küldür içeri girdi. Salona geçmeden, ayakkabılarını gösterdi. Çıkarıyoruz, işareti yaptım; ayakkabılarını çıkardı. Salona geçip İbrahim Amca'nın yerine oturdu. Oturmadan sordum,

"Çay, kahve?"

"Çay olsun. İlticacı Kahvesi güzel olmaz." Güldük. Mutfağa gitmeden sordum.

"Vallahi hiç beklemiyordum. Hayırdır?"

---

* Bilinmiyor.

"İnan Halil, ben de." Yine güldük.

Daha önce söylemiştim sanırım. Bosnalı erkek yakınlardaki bir fabrikada iş buldu, işbaşı yaptı; ev arıyorlar. Pazarcıklı aile, eğer söylenen doğruysa başka bir kampa gönderileceklermiş. Erkek günden güne dengesizleşiyor. Çok şirin bir bebekleri var. Dünyadan, dünyamızdan habersiz, bebek masumiyetiyle etrafı gözlüyor. Mecnun evlilik için hazırlık yapıyor. Korktuğum olacak galiba. Şimdiden saç modelini değiştirdi; daha doğrusu saçını belki de ilk defa modelli kestirdi. Cumartesi akşamlarını dışarıda geçirmeye gayret ediyor. İşin özeti, kız arıyor. Ben, biliyorsunuz artık, her gün başka bir ağrıyla güne uyanıyorum.

"Yunus, çay sallama mı olsun; demleyeyim mi?"

"Halil, bir Karadenizliye sorulacak soru mu?" Cümlesinin sonuna soru işaretini koyduğunda, mutfak kapısında bana bakıyordu. Etrafı gözleyip, "Antika bir evmiş. Kim bilir ne kalabalıklar gördü?"

"Kalabalık mı?"

"Evet. Daha düne kadar bize çok benziyorlarmış."

"Kimler?"

"Ev sahiplerinden bahsediyorum, İsviçrelilerden."

"Bize mi benziyorlarmış?"

"Vallahi öyle. Almanlardan çok farklılar; her şeyden önce savaşçılarmış?"

"İsviçreliler?" Şaşırmıştım.

"Aynen. Napolyon, 'Avrupa'nın Moğolları' dermiş bunlara."

"Yapma ya! Nasıl bu hale gelmişler?"

"Sinir operasyonu geçirmişler; toplumcak." Güldü. "İnan Halil, mümkünmüş. Bir toplumun da sinirleri alınabiliyormuş." Etrafı gözlemeye devam ediyordu. "Baksana, çok ustaca yapmışlar. Soba mutfakta ocak görevi yapıyor öte tarafta salonu ısıtıyor. Bu tarafta ne var?" Çamaşır kurutma odasını gösteriyordu.

"Eskiden ahırmış. Şimdi kurutma odası."

"Kaç katlı?"

"Bizim çatıyı da sayarsan üç."

"Böyle bir evin olacak, içi de dolu olacak; ne güzel olur?" Gözleri parlamıştı. "Ne dersin Halil? Karadeniz'e hiç gittin mi?"

"Karadeniz'e? Hayır, niye ki?"

"Bizim oranın evlerini hatırlattı. Bizde mutfak böyle küçük olmaz ama."

"Yunus sahi, nereli olduğunu hiç sormadım; yani Karadeniz'in neresinden olduğunu." Suyu ocağa koymuştum. Demlik olarak da kahve sürahisini kullanıyorduk. Salona geçiyorduk.

"Vitze. Fındıklı. Duydun mu hiç?" Salona geçmiştik.

"Hayır."

"Rize, Fındıklı. Memleketimdir diye demiyorum ama çok güzel yerdir. Çok oldu..." Bir an daldı.

"Ne kadar oldu?"

"Bilmiyorum. Sanki bir önceki yaşamımda kaldı. Neyse, Halil seni almaya geldim. Almanya'da içerde bana ev sahipliği yaptığını unutmadım."

"Rica ederim. İçerde neyin sahipliği olacak?"

"Olur, olur. Gidelim biraz bende kal. Üstelik önümüz 1 Mayıs. 1 Mayıs alanına gideriz, değişiklik olur."

"Olur vallahi."

Altı tencere, üstü kahve sürahisi çaydanlık takımında hazırladığım çayı içtik. Dışarıdan içeriye kural dışı bir güneş akıyordu. Dışarıya güneşe çıktık. Tam kapıyı kapatmıştım ki hatırladım,

"Yunus bir dakika bekle, kitapları alayım."

"Kitapları? O gün aldığın kitapları mı? Yoksa okudun mu, daha kaç gün oldu?"

Merdivenlerin dişlerini gıcırdata gıcırdata çıkıp indim,

"Vallahi Yunus, bir tek okurken ağrılarımdan kurtuluyorum."

"Halil, sen gittikten sonra da düşündüm. Senin bu ağrılar psikolojik olmasın?"

"Vallahi olsun olmasın fark etmiyor, sonuçta aynı duyguyu yaşıyorum: Ağrıyor."

"Doktora falan gittin mi?"

"Gitmedim. Gitsem bir daha çıkmayacakmışım gibime geliyor." İstasyona giden ara yola çıkmıştık. "Yunus, arabayla gelmedin değil mi?"

"Yok Halil. Ben arabaya karşı bir insanım. Ehliyetim var, yok değil, ama araba işine içim ısınmadı. Kaldı ki bu memlekette arabaya ne gerek var. Neredeyse her kapıya tren gidiyor."

"Haklısın." İstasyona varmıştık. "Yunus, önce kamp yönetimine gidip izin almamız ve onlara senin adresini bırakmamız gerekiyor, yoksa izin vermezler."

"Tamamdır."

İzin işini sorunsuz hallettikten sonra, Zürih'in yolunu tuttuk. Yunus, biraz durgun görünüyordu. Yolun yarısını sessiz geçirdik. Neden sonra, konuşmaya başladı.

"Aklım evde kaldı." Anlayamamıştım. "Sizin evde canım; kamp evinde. Öyle evcil bir tip değilimdir; ama böyle büyük evlere dayanamıyorum. Biliyor musun Halil, ailemin hali vakti yerindeydi. Yani solculuğa fukaralıktan gelmedim." Gözüm manzarada, kulağım Yunus'taydı. "Böyle büyükçe, bakanın bir daha baktığı bir evimiz vardı. Sonra ..." Sesi yumuşadı. Gözlerimi manzaradan Yunus'a çevirdim, yüzü bulutlanmıştı.

"Biz ne yaptık devlete?" Geçiş çok sert olmuştu; sesi öfke doldu. "Soktuğumun devletine yaptığımız tek yamuk onu yıkamamak oldu; onun da sorumlusu biziz. Devletle değil, durmadan mümessilleriyle meşgul olduk." Sesi yine yumuşadı. "Biraz geç de olsa öğrendik, sınıf başkanını döverek sınıf savaşı verilemiyormuş." Gözlerime bakarak, yumuşaklığını soruya bağladı, "Yine de Halil, eksiğimiz gediğimizi bir yana, vicdanlı adamsın, sen söyle: Var olan bir devlet yok olmayı hak etmemiş midir?"

"Bilmem." dedim; 'e' ile 'm' arasına bir ton bilinmez koyarak.

"Bil Halil bil! Bunda bilmeyecek ne var. Engels'in sözüdür: 'Var olan her şey yok olmayı hak eder' der; çok doğru. Biz insanlar bunu ölüm olarak dahi kabul ediyoruz da iş devlete geldi mi, her türlü yasa, yasa dışılık devreye giriyor. Bizim ev avukat parasına gitti; ama benim değil abimin avukat parasına; fakat sonuç değişmedi: Abim içerde, biz dışarıda kaldık." Göz göze kaldık. Öfke, hüzün, karanlık, aydınlık kısacası ne ararsan vardı gözlerinde.

"Halil, kaç kardeştiniz?"

"Üç: İki kız, bir oğlan. Siz?"

"İki. İkisi de terörist; Volltreffer*." Gülümsemesi yüzünde çatallaştı. Dizime vurdu. "Hadi Halil, wir treffen in Zürih Hauptbahnhof ein.**"

Güneşli bir günde Zürih Tren Garı'na indik. Daha önceki fotoğraftan eser kalmamıştı. Güneş, saklıda duran bütün güzellikleri ortaya çıkarmış, pırıl pırıl meydana koymuştu. Mecnun'un beni takip etmesi misali, kontrolü Yunus'a bırakmış etrafı kesiyordum. Öğle saatleri sakin geçiyordu. Sanırım hafta içiydi. Bir iki yürüyen merdivenden sonra yukarı çıktık. Tren hareket saatlerini gösteren panoda gözüme ilk çarpan yer Hamburg'tu. Hamburg'a gitmek, Almanya'nın içine girmek; dünü, dünden kalmış bütün anıları yüklenip Kuzey Denizi'ne varmak; ve dökmek bütün dertleri Hamburg Limanı'ndan... Panonun altından geçtik. Solda koca bir alan. Boş. İstasyon avlusu. Yunus birden durdu.

"Halil, trenleri sever misin?" Dudak büktüm.

"Pek mesaim olmadı."

"Ben severim. Hatta ilk geldiğim seneler, geceleri kafamı yastığa koyduğumda, bütün Karadeniz sahili boyunca ray döşerdim. Tuhaf değil mi?"

---

* Tam isabet.

** Şehirler arası trenlerde Zürih Garı'na girmeden önce yapılan anons: Zürih Tren Garı'na ulaşmış bulunuyoruz.

"Niye tuhaf olsun?" Yanımızdan yöremizden insanlar geçiyordu. Ceplerinde bilet olmayan iki kişi, durmuş, Karadeniz boyunca ray konuşuyorduk.

"Tuhaflığı biraz burası için söyledim; mesela aynı şeyi Almanya'da düşünmemiş, düşlememiştim. Biliyor musun Halil, İsviçre, sanki bana, dünyanın ağır çekim odası gibi geliyor. İnsan burada detayları görüyor." Yüzüne baktım, "Çok mu akıllı laflar ediyorum? Eğer öyleyse söyle bileyim, akıllılık deli adama yakışmaz." Gülümsedi. Bir şey dememe fırsat vermeden, "Gel, madem başladık, sonunu da getirelim." Koluma girdi. Peronlara doğru yürümeye başladık. 8 numaralı peronun girişinde durduk. Parmağıyla gösterdi, "8. Peron." Peron boştu. "Niye burası biliyor musun? Çünkü Viyana treni buradan kalkar: Maria Theresa.*" Peronun ortasına yakın yürüdük. Bankların neredeyse hepsi boştu. Oturduk.

"Nanis intihar ettikten sonra buraya çok sık geldim." Gözleri raylarda uzaklara dalmıştı. "Kırmızı Atkı'sını ağaçtan aldığımdan beri deliliğimi kaybetmiş, hüzün doluydum; hüzünden nefret ederim. Birazdan gideceğiz, göreceksin, kaldığım ev de tren yoluna yakın. Raylara bakarak düşündüğüm çok olmuştur. Belki mühendislikten geliyor, şu gördüğün raylara dokunsan, teorik olarak, dokunuşun ta Sirkeci Garı'na gider." Bana döndü, "Nasıl, deliliğime dönüyor muyum?" Yine raylara döndü. "Teorik olarak Halil, sadece teorik olarak...Gel ki, dallamanın biri, Budapeşte Garı'nda makasa küçücük bir taş sokar bütün teori yıkılır." Sustu. Hoparlörlerden durmadan anonslar yapılıyordu. Kırmızı, yumurta tipli lokomotifler insan taşıyorlardı. Ben, yanımda Yunus; yahut Yunus yanında ben; ben yahut yanım boş; Yunus yahut yanında boşluğum, batıya kaykılmış güneşin ışıklarını suratına almış parlak raylara bakıyorduk. Yunus

* Maria Theresia, (d. 13 Mayıs 1717 – ö. 29 Kasım 1780) Habsburg hanedanının devleti bizzat yöneten tek imparatoriçesidir. (Wikipedia). Aynı zamanda, 1990'lı yıllarda Zürih-Viyana arasında sefer yapan Avusturya treninin adı.

nerede bilmiyorum, ben Saimekadın istasyonundayım. Dilenci kadın iki dirhem bir çekirdek; ama dilenci yine de; koluma giriyor. 'Beyefendi rica etsem, bir parça hayat verir misiniz? Kocam... Kocam, evlendiğimiz günden beri kötürüm. Çocuğumuz olmadı; sevişemedik. Bir parça hayat lütfen.' Elimi cebime atıyorum, hayat sanki cepte olurmuş gibi. Dilenci kadın çok güzel. Bütün dişiliğiyle bana bakıyor. 'Hastayım' diyorum, 'sana en fazla hastalık verebilirim.' 'Bu da yeni bir bahane mi?' diye soruyor. 'Bir dilenci, beyefendi, insanların bütün bahanelerini bilir.' diyor. Birden bir sürü çocuk peydahlıyor. Kadının eteğini çekiştirip 'anne, anne' diye bağırıyorlar. Kadına bakıyorum. Kadın bana bakıyor. 'Teorik olarak Halil, sadece teorik olarak...' diyor.

"Halil, Halil!"

"Pardon Yunus, dalmışım."

"Nereye daldın?" Gülümsedi. "Teorik olarak Halil, sadece teorik olarak..."

"Anlamadım Yunus."

"Ben de Halil, ben de. Kaç insan misafirini tren garına getirip, durmadan salak saçma, 'teorik olarak, sadece teorik olarak' diyerek zırvalar. Hadi kalk, gidelim."

"Yunus."

"Efendim."

"Karadeniz'e ray döşüyor ama Küba'ya gitme planları yapıyorsun, nasıl oluyor?" Güldü.

"Halil, hiç atlas katladın mı?"

"Anlamadım."

"Sıkıntı yapma, ben de anlamıyorum zaten. Hadi kalk. Alışveriş yapalım, akşama sana güzel bir yemek yapayım. Var mı özel bir isteğin?"

"Yemek? Fark etmez, ne yapsan yerim."

"İyi kalk o zaman."

"Yunus."

"Efendim"

"Gerçekten, neden ülkeye değil de daha uzağa gidiyorsun?" Pes etmişti. Kalkmaya hazırlanmıştı ki, sırtını banka verip biraz önceki durumunu aldı.

"Halil, şiir sever misin?"

8. Peron'a bir lokomotif, ardından sayısını bilemediğim vagonlar girdi. Yunus'la ben, bankta, hiç kimseyi karşılamayacak iki bekleyendik. Sahi... Vardığım hiçbir istasyon, hiçbir havaalanında bekleyenim olmadı. Yunus'a döndüm.

"Şiir sevmemek mi..?"

"Bu perona çok geldim, bu bankta çok oturdum; kendim için değil, Nanis için..." Gözlerime baktı ve o güne kadar duyduğum en hüzünlü şiirlerden birini okudu:

"Bildiriler neden hiçbir şey söylemez Yoldaş?
Harf mi noksan? Kelime mi kıt?
Mesela neden aşktan bahsetmezler?
Bulutlar mı küs?
Yaptığım tüm devrimler dünden kalma.
Söyle, hangi alfabeye sarayım seni?
Biz mi azaldık? Azlığımız mı çoğaldı?
Gidiyorsun, haritadan dökülmüş kentlerinle
Kâğıt üstünde eksik bir dizeyim şimdi.
Güle güle Kırmızı Atkılım, güle güle
Tüm yolların Tuna olsun
Dökülsün Karadeniz'e."

Elini dizime koydu, tam Mulla'nın koyduğu yere. Sustuk. "Şiir..." güzel olmuş diye devam edecektim, elini kaldırdı: Hem teşekkür, hem sus demekti.

"Abim, Karadeniz'e girip, bir daha çıkmadı. Peşinden aynı yerden babam da girdi. O da çıkmadı. Annem, her telefon görüşmemizde, 'kva bottikon.tkva3umti, Leta bivi dobskidi.*' derdi. Dayanamadı. Bir gün evde ölü bulmuşlar. Ben hep uzak-

* Taş olsaydım çatlardım, toprak oldum dayandım. (*Yunus*)

taydım; çok uzakta. Halil, devrim yapmak istedik; çünkü teorik olarak mümkündü; ama olmadı. Fındıklılı kahvecinin Keynes'ten haberi vardı. Şaka değil! 'Uzun vadede, kahveci kazanır' diyecek kadar politikti insanlar. Dallamanın biri, Budapeşte Gar'ında makasa bir taş soktu; olmadı Halil, olmadı. Söyle şimdi, nereye gideyim? Kime, neye?

***

Yorgunum...

Hastanedeki günlerim sayılı. Doktorum, yapılacak her şeyin yapıldığını söyledi, şimdi beklememiz ve kendimize iyi bakmamız gerekiyormuş. Anlayacağınız, ölümü bekleyeceğim. Cümlenin en çıplak hali bu. Biliyorum, umut veren bir hayatım olmadı. Beni anlarsınız diye umut ediyorum; olmayanı olduracak halim yoktu. Kurgu bile olsa, ki bence kurgu gerçekle maluldür, gerçeğe öykünmek zorunda. Sizin de dikkatinizden kaçmamıştır sanırım. Kurgulanmış bir şey zamanla kendi içinde gerçekliğe dönüşüverdi. Sürekli sizinle konuşmaya başladım. Halbuki, başlarken ne siz vardınız ne de ben. Alışılmamış bir tedavi yöntemi uyguladık ve olmadı. Daha fazla devam etmek istemiyorum; zaten şahit oldunuz, İsviçre'ye gelmemle birlikte, belki de Yunus'un söylediği şeyden kaynaklı (ağır çekim), bütün yorgunluk ve yıpranmışlığım su yüzüne çıktı. Bu satırları karalamaya uğraştığım Limmat Spital'de, üçüncü ve son defterimin sonuna yaklaşmış bulunuyorum. Ankara'da kalamazdım, bunun anlaşılabileceğini düşünüyorum. Lanetlenmiş bu hastalığa, bırakın normal insanları, doktorlar bile iyi gözle bakmıyorlardı. Kontrol için gittiğim bir hastanede, hastanenin adını vermek istemiyorum, bana nasıl bakıldığını gördüm. O an hissettiğim yalnızlığı ifade edebilmem mümkün değil. Avrupa'ya çıkmaya da o gün karar verdim. Mulla son sınıfa geçmişti. Feraye'yle devam edemediler. Feraye haklıydı; zaten hep kadınlar haklıdır. İroni

yapmıyorum. Nahit bir miktar uzattı ama mezun oldu. Geriye Fevzi kaldı. Fevzi'yle Konya'ya gittim. Annemin mezarını ziyaret ettim. Şimdi anlıyorum ki, ta o günden ölümü içime almışım. Bütün ziyaretlerimi gerçekleştirdim. Fikri Usta'nın Çıkrıkçılar Yokuşu'na da gittim. Yine yoktu. Ankara'nın tanıdığım bütün sokaklarıyla helalleştim. Kız kardeşlerim ardımdan ağıt yaktılar. Sevindiler de. Onlara göre Avrupa beni kurtarabilirdi. Hasta olduğumu bilmiyorlardı. Yaptığım işi beğenmiyorlardı. Geriye kim kaldı? Duran Abim, o da ağladı. Bir tek Ali Abi'ye uğramadım: Hayatını koruyamamış bir yetişkin, oyuncağını kırmış bir çocuk gibi utangaç ve suçlu hissettim kendimi. Gidemedim. Ne de çabuk kapanıyordu ayak izlerim. Gittiğim hiçbir şehirde ayakkabı eskitemedim. Bu da benim kederimdi.

"Xelo ben senin yerinde olsam gitmem. İyice düşündün mü?"

Beyaz Kamil odanın dizaynını komple değiştirmişti. Duvarlar sade, masa süssüz ve koltuklar hasırdı. İstifamı sunmuş, vize için yardım istemiştim. "Bir kere denedin, gördün. İkincide ne değişecek? At içindeki Avrupa virüsünü." Derdimi bilmiyordu. Sessiz ve çaresiz karşısında oturuyordum.

"Bak" dedi, masasını gösterdi. "Hayatın fazlalıklarını attım. Ne anladım biliyor musun? Bir şeyi yapmak, o şeyi yapmakla değil yaşamakla mümkünmüş. Biliyorum, içinden mekân sahibi olduğumu söylüyorsundur..." Araya girip, 'Estağfurullah' dedim, eliyle durdurdu. "Doğru da, mekân sahibiyim ama yaşadığım mekân sahipliği değil." Cebinden telefon defterini çıkardı. Telefon ahizesini eline aldı, defterin göremediğim bir sayfasından, bilemediğim bir numarayı aradı. Dinlediğim diyalog; ne resmi, ne samimi, ne amir, ne memur diyaloguydu. Telefonu kapattı. Küçük bir kâğıt parçasına bir şeyler yazıp, kâğıdı bana uzattı. "Yarın saat on birde. Adres burada. Pasaportunla gideceksin. Masraflarını ben karşılıyorum." Doğrusu

bu kadar iyiliği beklemiyordum. Beyaz, içimden geçenleri yüzüme okudu: "Şaşırma Halil, insan aslında iyidir." Kısa süreliğine göz göze kaldık. Gözleri duygusuzdu. Defalarca teşekkür edip çıktım. Nereye gidecektim, hangi ülkenin vizesini alacaktım bilmiyordum?

"Xelo, ne oldu lan? Lavuk yardım etmiyor mu yoksa?" Fevzi, soyunma odamızda bir tabureye çökmüş sigara içiyordu. Bu iş için biraz erkenden ve beraber gelmiştik. Dalgındım.

"Yok... Yani edecek; hem de çok fazla."

"O da ne demek öyle?"

"Masrafları da karşılayacakmış."

"İyi, aferin. Kötü şair, ama iyi patron. Kurban olduğum, hepsini birden vermiyor işte." Öfkeyle yüzüne baktım. Geri adım atmadı. "Şu soktuğumun Ay Hastalığı seni sinirli yaptı." Sustuk.

"Yarın saat on birde benimle Tunalı'ya gider misin?"

"Benim Beyaz'dan ne eksiğim var, giderim tabii." İstemişim gibi, sigara uzattı. Uzattığı sigarayı aldım. Sigaramı yaktı. Çakmağın ateşine eğildiğim sırada, saniyelik gözlerine baktım, şefkat doluydular. Fevzi, hastalığımı (oysa henüz hasta değildim) öğrendiği zaman güldü. 'Orijinalliğine yakışır' dedi. Mulla, ben ve Fevzi evimizin salonunda oturuyorduk. Durumu Mulla anlattı. Fazla renk vermedi. O günden sonra, ne zaman virüsün bahsi geçse hep 'Ay* Virüsü' dedi: Fevzi'ye göre ben Ay Hastalığı'na yakalanmıştım.

Güneşli bir günde Tunalı Hilmi caddesine gittik. Beyaz'ın verdiği adres bir iş yeri değil, apartman dairesiydi. İkinci katta, geniş, ferah ve caddeye bakan büyük pencereleriyle lüks bir evdi. Kapıyı takım elbiseli, nispeten kısa boylu ama atletik yapılı biri açtı. 'Beyaz'dan mı?' diye sordu. Başımızla onayladık. İçeri aldı. Genişçe bir odaydı. Oturma takımı, ortada sehpa, sehpanın üzerinde günlük gazeteler duruyorlardı. Çok

* Kürtçe'de Ay: Hîv,

sürmeden, daha geniş bir odaya, sanırım evin salonuydu, alındık. Çengel bıyıklı biri, kocaman bir masaya kurulmuş, bizi bekliyordu. Ayağa kalkmadı. Eliyle, masanın önündeki koltukları gösterip oturmamızı istedi. Arkasındaki duvarda koca bir deniz fotoğrafı vardı. Aklıma Herr Unver geldi, ister misin bunun da denizle bir davası olsun. Bıyık hariç, yakışıklıydı. Gözleri yumuşak bakıyordu. Otuz, otuz beş yaşlarında vardı yoktu, ama büyük bakıyordu. Sesi de bakışları gibi yumuşaktı.

"Kaç kişisiniz?" Fevzi'yle bir birimize baktık. "Yani, ihtiyaç sahibi kaç kişi?" Fevzi benden önce davrandı.

"Bir." Beni göstererek. "Sadece arkadaş için olacak." Çengel bıyıklı bana baktı.

"Var mı devletle bir münasebet?" Göz göze geldik. Anlamadığımı anlamış olacak ki, "Aranma, taranma durumları yani."

"Yok. Hiç olmadı." 'Hiç olmadı'yı sessizce tekrarladı.

"Hiç olmamışsa iyi." Burnunu çekti, sağ kolunun dirseğiyle masaya dayandı. "Devlet mübarektir! Her şeye dokunabilirsin ama ona değil." Fevzi'ye baktı. Sonra bana döndü. İkimiz de tepkisiz duruyorduk. "Beyaz'ın mekânı nasıl? Kalabalık oluyor mu?" Yine Fevzi erken davrandı.

"İyidir... Abi sizi hiç misafir etmedik."

Fevzi'ye daha bir dikkatli bakmaya başladı. Tam o anda kapı çalındı. Bakışlarını Fevzi'nin üzerinden kaldırıp, kapıya dikti. Kapıda bir bayan gözüktü. Üniforma giymiş gibi, hazır olda hareket ediyordu. Elindeki servis tepsisini Fevzi ile aramdaki sehpaya bıraktı. Bir adım geri çekildi.

"Beyefendi size bir şey getireyim mi?" Çengel Bıyıklı kafasıyla hayır işaretti yaptı. Kadın hazır olda geldiği gibi hazır olda çıktı. Çengel Bıyıklı, bakışlarını tekrar Fevzi'nin üstüne yıktı.

"Geceleri çok işimiz oluyor, gündüz de Beyaz kapalı."

"Abi, bir gün mutlaka bekleriz."

"Bakalım." Geriye yaslandı. "Çocuklar pasaportu alsın. İtalya iyi mi?" İtalya'ya geleceğim o anda belli oldu. Fevzi'ye bak-

tım. Çengel Bıyıklı'ya dönüp, "Çok teşekkür ederim beyefendi" dedim.

"Yani tamamdır diyorsun öyle mi." Soru değildi. Telefon ahizesini kaldırıp, bir tuşa bastı,

"Çocuklardan birini gönder" deyip, telefonu kapattı. Çok sürmeden kapı açıldı. Siyah takım elbise giyinmiş, yapılı biri içeri girdi. Gelip, elleri önde bize karşı durdu. Çengel Bıyıklı, "İtalya olacak." dedi. Bana bakıp, "Acelesi var mı?" diye sordu.

"Yok." diyebildim, zor bela.

"Acelesi yoksa iyi..." 'C'yi nedense uzatmıştı. "Günahı Beyaz'ın boynuna değil mi." Bu da soru değildi.

"Evet Abi" dedi Fevzi, yine erken davranarak. Pasaportu çıkarıp, gelene teslim ettim. Adam çıktı. İş bitmişti. Sessizlik kalkmamızı söylüyordu. Kadının getirdikleri olduğu gibi sehpada duruyordu.

"Biz kalkalım", dedim. "Size çok teşekkür ederiz." Çengel Bıyıklı hiç rahatsız olmadı. Başımızla selam verip kapıya yönelmiştik ki, "Çocuklar, mekâna getirip Beyaz'a teslim ederler. Selam söyleyin" dedi. İkimiz de dönüp, başımızla ürkekçe 'Olur' dedik. Binadan çıkıp, caddeye çıktığımızda, kalıptan çıkmış gibi rahatladık. Fevzi, bana bakıp, Çengel Bıyıklı'ya öykünerek, "*Acelesi* yoksa iyi Xelo, yoksa..." dedi ve gülmeye başladı, "Dallama, kasılmaktan kırılacak sandım. Burun deliğine tükürdüğümün yavşağı." Ben de gülmeye başladım.

"Niye burun deliği?" Gülüyordum hâlâ.

"Ne bileyim, değişiklik olsun."

Tunalı Hilmi'den Ankara ay gibi görünüyordu.

"Xelo nereye gidelim?"

"Bilmem."

Kararsızlığımızın üstüne içtiğimiz bir çaydan sonra kendimizi Keklikpınarı'nda bulduk. Teyzemin sevinci sonsuzdu. Eniştemin, ender kamyona çıkmadığı günlerdendi. O da çok sevindi. Eniştemin bana karşı ayrı bir sempatisi vardı. Almanya'dayken göndermiş olduğum para bir yana, eniştem teyzemi,

teyzemin üzerinden de annemi seviyordu. Bahçede kurulu masaya oturduk. Avrupa'ya çıkacağımı biliyor ama işin vize aramaya kadar geldiğini bilmiyorlardı. Alışıldığın dışında bir hayat sürdüğümüz kesindi. Gerek Fevzi, gerek ben hatta Mulla, ayrı evde yaşayarak alışılmadık bir portre çiziyorduk. Durumu büyük bir olgunlukla karşılayanların başında enişte geliyordu. Ben Fevzi'lere yerleştikten sonra bir kere olsun kalkıp, kontrole gelmediler. Fevzi'yi benim yanımda güvende hissediyorlardı; tıpkı benim Fevzi'nin yanında kendimi güvende hissetmem gibi.

"Xelo, sen gidince bu bizimkini ne yapacağız?" Fevzi'yi işaret edip, "İlk gidişinde çocuktu, zapt edebildik ama artık büyüdünüz" dedi.

"Enişte, Fevzi'nin bize değil bizim Fevzi'ye ihtiyacımız var. O'na bir şey olmaz."

"Öyle deme Xelo. Anlattı mı sana, sen gittikten sonra neler yaptığını?" Fevzi'ye döndüm. Bana her şeyi anlattığını sanmıştım ama demek anlatmamış.

"Yoo, enişte. Hiçbir şey anlatmadı." Sessiz, biraz da ilgisizce bizi dinleyen Fevzi, bana karşılık verme ihtiyacı duydu.

"Sen de niye gittiğini söylemedin?"

"Sen de taktın şu gitme sebebime. Bilmiyorum. Rahatladın mı?"

Eniştem aramızdaki diyalogun üstünden atlayarak, kaldığı yeri, konuşmanın esas yeri kabul eden yaşlılara özgü bir tavırla, devam etti.

"Tutturdu bu, ben de gideceğim diye. Neyse, nimet, rica; kavga, dövüş razı ettik. Karşılığında fotoğraf makinesi aldım." Yine Fevzi'yi işaret ederek. "Önce heveslendi, sonra anasının sandığına koyup bir daha eline almadı?" Çok şaşırmıştım. Fevzi'nin sinemaya olan ilgisinin, tıpkı aşkı gibi, bir gömüt olduğunu bilmiyordum. Fevzi, ikimizi de şaşırtan bir yumuşaklıkla eniştemin sözünü tamamladı.

"Yaşika* marka bir makineydi." İçeriye çay getirmeye giden teyzem, servis tepsisiyle geri gelmişti.

"Çayın yanına bir şeyler koysaydım. Böyle kuru kuru. Xelom aç değil misiniz?" Teyzemin ısrarı meşhurdur ama biz, Çengel Bıyıklı'nın oradan çıktıktan sonra, çay-poğaça yapmıştık.

"Teyze, vallahi atıştırdık."

"Sen iyice gidecen mi? Bak burda ne güzel dirliğiniz vardı." Teyzem haklıydı, Ay Virüsü, içime girmeden önce, tam da bir şehre ayaklarımı yerleştirmek üzereydim. Çocuklarımızı mezuniyet çağına getirmiş, Batıkent'ten, iyiden iyiye bir mahalle çıkarmak üzereydik.

"Teyze, daha önce niye gittiğimi bilmediğim gibi bunu da bilmiyorum. Çok uğraştım ama olmadı. Kendimi hep emanet, yabancı hissettim. Zaten Fevzi olmasa, bu kadar da duramazdım." Söylediğim yalanların, samimiyetinden ürktüm. Neyse ki yine yardıma Fevzi yetişti. Yarı şaka yarı ciddi; "Anne, adam arkasından bıraktığı sevdiğine dönüyor. Daha ne olsun? Bundan büyük sebep mi olur?" deyip güldü. "Değil mi Xelo?"

"İşin gücün taşkala." Kızar gibi görünmüştüm ama içten içe seviniyordum. Böylece sorulacak bütün soruların önüne geçmiştik. Teyzem çayı masaya koymuş, yanımıza oturmuştu. Enişte, sebebi değil, sonucu merak ediyordu:

"Xelo Almanya'ya mı gidecen yine?"

"Hayır, enişte. Orada yasağım var. İsviçre'ye gidecem."

"Mustafa vardı orda değil mi? Görüştün mü hiç? Durumu nasıl?"

"Görüştüm. Yardımcı olacak ama, önce yakın bir yere kadar gitmem gerekiyor. Şansıma, herhalde İtalya vizesi olacak. Olursa çok güzel olur. Mustafa Abi'nin durumu, sanırsam eskisi gibi değil. Fevzi söyledi, Konya'daki evlerini satmış. Belki siz de duymuşsunuzdur." Teyzem söze girdi,

* Yashica (HS).

"Evet kulağımıza geldi. Çok çalıştı o orada. Ailenin hepsini götürdü. Huysuz olmuş diyorlar. Hayırlısı oğlum." Teyzem ağlamaya başlamıştı. "Sen şimdi kesin gidecen öyle mi?" Fevzi biraz da havayı dağıtmak için olsa gerek, benden önce davrandı.

"Anne benim fotoğraf makinesi sandıkta mı hâlâ?" Teyzem şaşırmıştı.

"Makine? O eski şey?"

"Evet."

"Çocuklar ara sıra oynamak için çıkarıyorlar ama sandıkta. Ne yapacan?"

"Anne bir getirsene." Teyzem, ağlamasına doyamadan kalktı. Teyzemin Fevzi'ye ayrı bir düşkünlüğü vardı.

"Xelo, Mustafa orda ne iş tutuyor biliyor musun?" Eniştem hâlâ eski sorusundaydı.

"Valla bir iki şey geveledi ama tam bilmiyorum." Fevzi çayları tazeledi. Sessizlik oldu. Bahar gecekondunun her köşesinden fışkırmıştı. Ankara'nın sıcakları bastırmak üzereydi. Kiraz ağacı, her yıl olduğu gibi, yine döktürmüş; elma ağaçları, hastalıktan yeni çıkmış insan vücudu gibi sıskaydılar. İki serçe, çatıda, bünyelerinden çıkabilecek bütün gürültüyle oynaşıp, sevinç ve telaş içinde uçup gittiler. Uzaktan guguk kuşunun sesi geldi. Bir uçak, göğün mavisini tebeşirle çizer gibi, çizip kayboldu. Biz üç erkek, bahçe masasında, her biri kendi içine çekilmiş, sanki gelecek olan fotoğraf makinesinin durumlarını fotoğraflamasını bekler gibi sessizdik. Teyzem, çok sürmedi, merdiven başında gözüktü. Makineyi, herhangi bir şeyi taşırcasına, rastgele bir yerinden tutmuş, askısını sarkıta sarkıta getiriyordu. Makine geldi, masaya kuruldu. Fevzi, eski bir tanıdığa bakar gibi bakıyordu. Makineyi kılıfından çıkardı, pırıl pırıldı.

"Tertemiz duruyor. Çok zaman oldu. Baba o zaman ne kadara almıştın?"

"Valla oğlum parasını hatırlamıyorum ama kamyona temiz teker çekebilirdim."

"Vay be..." Fevzi makineyi elinde evirip çeviriyordu. Güzelliği yıllar sonra anlaşılan şeylerin insanda yarattığı şaşkınlık, Fevzi'nin gözlerinde bütünüyle görülebiliyordu. Bir kez daha ve bu sefer daha bir içten ve yumuşak, "Vay be..." dedi.

Bu, teyzemi ve eniştemi son ziyaretimdi. O gün öğleden sonraya kadar bahçede oturup, yapılıp yapılabilecek bütün konuşmaları yapmıştık. Köyden, eskilerden, annemden, çocuklardan, Ankara'dan ve hatta Avrupa'dan aklımıza gelen tüm tanıdıklardan bahsetmiştik. Teyzemin bütün ısrarlarına rağmen yemeğe kalmadık; daha doğrusu Fevzi kalmak istemedi.

"Fevzi ya niye yemek yemedik?"

"Gel Xelo sana bir sürprizim var."

"Sürpriz mi? Neymiş?"

"Amerikan filmlerindeki gibi konuşmayalım şimdi. Sürpriz işte, söylenir mi?" Keklikpınarı'ndan Kızılay'a inen bir dolmuşun içindeydik. Fevzi, fotoğraf makinesini boynuna asmış, durmadan makinenin bir yerleriyle uğraşıyordu.

"Teyze Oğlu, sanatkarlığını benden saklamışsın. Niye ki?" Güldü.

"Sadece senden mi, kendimden bile saklamışım. Ya Xelo, inanmayacaksın, çok eski bir tanıdığa rastlar gibi oldum. Tamamen unutmuşum." Yüzüme baktı. "Bizim lisenin arkasında bir fotoğrafçı vardı hatırladın mı? Kızı lise sonda bizim yan sınıftaydı: Meryem."

"Yoo hatırlamadım."

"Nasıl hatırlamadın? Neredeyse okulun en güzel kızıydı Xelo?"

"Valla hatırlamadım?"

"Neyse, herkes gibi benim de Meryem'de gözüm vardı."

"Yapma ya? Ben niye fark etmedim?"

"Ne bileyim? Kim bilir yine hangi orijinallikle meşguldün?"

"Ben?"

"Sen ya, Almanya'ya niye gittiğini bilmiyorum mu sanıyorsun?"

"Benim?"

"Evet, senin!"

"Fevzi seninle bir daha dolmuşa binmeyeceğim."

"Sen bilirsin ama dinle... Sen dolmuşu hor görüyorsun ama ben değil." Güldü. "Hor görme dolmuşu, onun bir şoförü var." Melodik söylemişti.

"Ne o? Yeni bir Ferdi Tayfur şarkısı mı?" Eliyle boş ver yaptı.

"Meryem'i görecem diye, fotoğrafçı babasını sık sık ziyaret eder oldum. Bu arada, gide gele, makinelerle tanıştım. Hep dışarıdan ama, camekândan bakıyorum. Bir gün babası, adı neydi ya, Celal! doğru ya dükkânın ismi Foto Celal'di. Şimdi, hatırladın mı?" Kafamla hayır yaptım. "Neyse, Celal Amca bir keresinde dışarıya çıktı: 'Delikanlı, gel içeri gel.' dedi. Kızına asıldığımı bilecek diye nasıl korktum; çocukluk işte. Dükkâna girdim. Kokusu falan hoşuma gitti. Sen gittikten sonra, demin peder beyin dediği gibi, rüşvet olarak bir makine aldılar. Biraz uğraştım da, Celal Amca, toplu çektiğim bir fotoğrafı değil de, deneme amaçlı çektiğim bir pozu on beş kere çoğaltınca battım."

"Meryem?"

"Kim?"

"Meryem?"

"Ben ne bileyim Meryem'i: Lise son, aşka son!"

"Fevziii?"

"Sen anlatıyor musun oğlum? Ben niye anlatayım?" Göz göze geldik. "İsveç'te... Vallahi daha fazlasını bilmiyorum. Avrupa'da diye bir dallamayla evlendirmişlerdir. Tanımıyorum."

Güvenpark'ta indik. Saat mesai çıkışına yaklaşıyordu. Güvenpark'ın bakanlıklar ayağındaki üst geçitten karşıya, oradan Kızılay'a doğru yürüyüp, kavşaktan Şekerbank tarafına geçtik. Cebeci yönüne yirmi otuz metre yürüyüp, sola döndük. Sakarya'ya dal uzatmış çiçekçilerin önünden içeri

girdik, Seçkin Dershanesi'nin önüne geldiğimizde dayanamayıp sordum:

"Fevzi, hayırdır! İlhanilhan'a mı gidiyoruz?"

"Gel gel. O değilse bile ondan geri kalmaz." Çok sürmedi, girişi yeşil taçlı, bahçeli bir yerin önünde duruyorduk: Körfez Lokantası.

"Hiç geldin mi buraya Xelo."

"Hayır."

"Gel o zaman, gel de mekân gör. Senin Çıkrıkçılar Yokuşu gibi efsane değil, her şeyiyle sokak kadar gerçek."

Körfez Lokantası'nın zemini taştı. Ayakkabılarımızın çıkardığı tıkırtılar eşliğinde, henüz şenlenmemiş masalardan birine oturduk. Körfez; havadar, sakin; siyah beyaz tab edilmiş bir fotoğraf gibi, renklerini içine gömmüştü.

"Nasıl? Bizim, Mendil gibi ucu yanık değil, değil mi?" Güldü. "Mekân dediğin Xelo, üstündeki gömlek gibi olacak; ne dar, ne geniş." Birine el salladı. Gülümseyerek ve sadece dudaklarını oynatarak 'gel gel' dedi. Bizim yaşlarda, orta boy; saçları, tıpkı benim gibi, önden dökülmeye başlamış, kara yağız biri, gülümsemesi yüzünde bize doğru gelmeye başladı.

"Xelo, bak bakalım kimdir bu gelen?" Sorusunu bitirdiğinde, kim olduğunu bilmediğim kişi masamıza gelmişti. Fevzi'nin sorduğu sorudan ve söz sırasından habersiz, ağır bir Karadeniz şivesiyle, "Fevzi lan, hiç uğramaz oldun?" dedi. Fevzi ayağa kalktı,

"Ne'edicin yegenim, Angara böyük!" Gülüşüp, sarıldılar. Belli ki aralarında bir konuydu. Fevzi ayakta,

"Bak bakalım kiminle tanıştıracam seni", Beni gösterip, "Halil" dedi, sonra, tanımadığım arkadaşını gösterip, yine "Halil", dedi,

"Halil, Halil, tanışın bakalım. Gönül isterdi ki, birinize Halil Kemal diyelim, ama o masa çoktan rezerve", Halil'le tanışmamız, gülümsemeler arasında gerçekleşti. Halil, ikimize

yerlerimizi gösterip, "Oturun, oturun rahatsız olmayın" dedikten sonra bana döndü.

"Karadeniz'de hamsi, aha senin bu arkadaşında espri; ikisi de bitmez; inşallah." Fevzi hemen araya girdi.

"Arkadaş değil Halil, Teyzezade, Teyze Oğlu."

"Öyle mi? Teyze Oğlun mu?"

"Evet. Angara'nın ve dahi İç Anadolu, Karadeniz; ötede Batum, Moskova; beride Bağdat, Beyrut; Paris, Roma ve Silistre'nin gördüğü en kibar Teyze Oğlu." Halil, kahkahayı koyverdiğinde, Körfezde bulunan herkes masamıza bakıyordu.

"Ulan Gavur, özlemişim seni; da, Silistre nerden çıktı; rakı ömrünü arttıra."

"Kemal'le başladık ya Halilim, mevzu mecburen Silistre'ye gelir. Neyse, ne yiyeceğiz?" Halil tam ağzını açacaktı, yine Fevzi konuştu, "Ya dur unutuyordum, sizden kısa bir telefon edebilir miyim?" Bana döndü, "Çocukları da çağıracağım, umarım evdedirler", sorusunun yanıtını almak için Halil'e döndü,

"Tabii Fevzi, gel!"

Kasaya doğru, birbirlerine sarıla dokuna gittiler.

Kaç kere niyetlendim fakat her seferinde vazgeçtim. Biraz önce şahit olduğunuz üç garsonun sohbetinde, kusura bakmayın ama, sizin hiçbir şekilde anlayamayacağınız -garson olanlarınızı tenzih ediyorum- bir şeyler vardı. Bütün kabalığımla -belki de, demin, bütün coğrafyaları sıralayarak kibarlığımı vurgulayan Fevzi'nin söylediklerini, çocukça bir inatla, çürütmek için bu kabalığı yapıyorum- anlayamayacağınızı iddia ettiğim "şey" garsonluğun iç tutarlılığıdır. İnşaata soğuk demirci olarak başlamış ve demirin bükülmesini sevmediğimi yazmıştım. Belki gençlik ateşi belki de güçlünün bükülmemesi gerektiği ön yargısı; bilemiyorum. Şimdi böyle düşünmüyorum. Bükülebilmek, hayata dair bir şeyse, bükülebilmeli. Garsonluk, anlatmaya gayret ettiğim duruma çok yakın durur.

Çoğumuz, garsonluğun bükülmek olduğunu düşünürüz; hatta çoğu garson da böyle düşünür. Böyle düşünenler, bedensel bükülmeyi ruhsal bükülmeyle eş tutarlar. Oysa böyle midir? İçinizde, sağlam duran bir destek yoksa, eğilebilir misiniz? Hadi eğildiniz diyelim, bir daha doğrulabilir misiniz? Demin Halil'in gözlerinde; ve garsonluğu başka bir evrene geçmek üzere, yol üstünde, geçici yaptığından zerre şüphe duymadığım Fevzi'nin içinde; hadi üçlü olsun diye kendimi de katayım, benim de içimde, çoğu insanın görmediği bir takmazlık, diklik ve dahi olgunluk mevcut. Biliyorum, bu yazdıklarım, çoğu yazım formatına uygun değil, hatta, varsa yazdıklarımın sanatsal bir ağırlığı, onların ağırlığına da uymaz ama bunu dert edecek değilim. Cümleleri Ankara Körfez Lokantası'nda, bedeni Zürih Limmat Spital'da hasta yatağında olan ben, bunları yazarken 'alkışı duydum, ihaneti gördüm' yüce mağrurluğundan uzak, evrenin küçük yıldızlarından ışıyan ışıkları ekranlarınıza taşımaya gayret ediyorum. Tanıdığım hiçbir garson, patronunu sevmezdi. İnsan sevmediği birinin yanında, onun için; üstelik işin başkalarını mutlu etmek olduğu bir işi nasıl yapar? Bunu köleler yapamaz. Köle ruhlu insanlar hiç yapamaz; çünkü köleler, ruhsal ortaklık kuramazlar. Bu kadar da değil, herhangi bir masanın mutluluğundan kendilerine bir parça mutluluk ayıramazlar. Bizler öyle değiliz; iyi bir garson, bırakın masadan bir parça almayı, bazen masanın hepsini alır. Ve bizim aldığımız mutluluk, masanın mutluluğunu azaltmaz, tersine, onu daha da arttırır. Halil'i Körfez'den çıkarın, ki bu Körfez'e ilk gelişim, muhakkak Körfez'in suyunda bir eksilme olur. Bunu, tecrübeli bir garson olarak söylüyorum; çünkü Halil'in yürüyüşünü gördüm. Yürüyüş ve etrafa bakış: Budur bir garsonun iki meziyeti. Adımlarıyla mekânı, bakışlarıyla insanları rahatlatır. Ya da durun, şöyle devam edeyim: Doktorlukla garsonluk arasında fark var mıdır? Belki çoğunuz bu iki mesleği, bırakın yan yana getirmeyi, aynı cümlede okumamışsınızdır bile. Ay Virüsü içime girdiğinden beri, doktorlarla çok

mesaim oldu. Durumumun alışılmadık olduğu bir yana, içimdeki virüs sebebiyle ben de bir hastayım/hastaydım. İlk fark ettiğim şey, masama gelen misafirlerin –Almancada, özellikle Almanya ve Avusturya'da restoranlar 'gasthaus*' diye isimlendirilir– aslında tedaviye gelmiş olduklarıydı. Bunu hastanelerde garson (doktor) beklerken çok tecrübe ettim. Çoğu doktor bunun farkında değildi; tıpkı benim doktor (garson) olduğumu bilememem gibi. Hepsinin de jargonu birinci çoğul şahıs 'nasılız bugün, daha iyi miyiz?' (Almancası da bu kadar samimi); neden? Çünkü doktorlar hastalarıyla, başta ruhi ortaklık olmak üzere bir sürü ortaklık kurmak zorundalar. Doktorla hasta, ortaklaşabildikleri zaman mutlu olurlar. Bu mutluluk hastanın iyileşmesi, doktorunsa birinin iyileşmesine katkı sunmuş olmasıdır. Mesela, kendinizi Beyaz Mendil'de düşünün ve sizin masanıza ben bakıyor olayım. Eğer istemezsem o masayı size cehennem ederim; çünkü biz hizmetkâr siz de efendi değilsiniz. Mutlu olmak için bana gelmiş bir hastasınız ve doktorunuzu kızdırdığınız sürece tedavi olamazsınız. Bahsi böylece kapatıyor, Fevzi'nin sırtına dostça dokunup, bana uzaktan gülümseyen Halil'in ellerine kendimi bırakıyorum.

Fevzi geldi. Yüzünde, Halil'den kalma gülümseme olduğu gibi duruyordu.

"Ne'dicin, Angara böyük, Deyzoğlu."

"Hayırdır?"

"Hayırdır, hayır." Oturdu. "Çankırılının biri, Halil'in daha önce çalıştığı mekâna gelir. Hâlâ var orası, Demirtepe'den Nokta durağına varmadan, sağ tarafta, köprünün ayağında. Neyse, hani, tek masalık müşteriler olur ya, onlardan. Adam, 'bu gece kralım, yarına mevla kerim' havasında yer, içer, eğlenir; çıkarken, ceketini de bırakır gider. Aynı adam, tam bir yıl sonra yine damlar –anca durumu düzeltmiş. Bizim bu Halil, az mukallit değil. 'Amca' der buna, 'nerde kaldın?' Amca, kuyruğu dik tutacak ya, 'Ne'dicin yegenim, Angara böyük!' diye karşılık verir;

* Gast: Misafir. Haus: ev.

fakat Halil altta kalır mı: "Amca' der, "yine de dua edelim ki Ankara, Allah korusun İstanbul olaydı, ötede buluşurduk.' İşte ondan beri, ne zaman aramızda öyle 'nerdeydin" muhabbeti olsa, cevabı hazır: 'Ne'dicin yegenim, Angara böyük!'

"Fevzi ya", yüzüme baktı, "Bu kadar insanı nereden tanıyorsun? Bilmediğim ikinci bir hayatın mı var?" Gülümsedi.

"Xelom, ben senin gibi sokak değil, insan okurum." Dalgın yüzüne bakıyordum,

"Doğru, harita da okursun?"

"Anlamadım.

"Harita diyorum, harita da okursun." Mahzunlaştı.

"Orasını hiç karıştırma ..." Dokunduğum yaranın henüz kabuk bağlamadığını bilmiyor değildim. Sözü değiştirdim,

"Çocuklar? Evdeler miydi?" Başıyla evet yaptı.

"Geliyorlar yani?" Yine başıyla yanıt verdi: Geliyorlarmış. Körfez sessizdi. Diğer yerlerin tersine, müzik falan çalınmıyordu. Fevzi, karşımda dalmıştı. İçimden kendime kızdım. Neden Gülizar konusunda daha nazik değildim. Fevzi masada oynattığı parmaklarını durdurdu, bana baktı.

"Xelo, senden sonra ben de gideceğim?" Şaşırmıştım. Nereye gidecekti ki?

"Nereye?"

"İstanbul'a."

"İstanbul'a mı? Hiç söylemedin."

"Çok olmadı. Çocuklar zaten mezun oluyorlar. İş bulup dağılırlar. Sen de gidiyorsun. Ne yapayım Ankara'da? Üstelik, belediye dahil her yerinde çalıştım."

"Belediye mi? Fevzi, hakikaten çok alemsin. Sabahtan beri senin hakkında yeni şeyler duyuyorum."

"Değmez. Hepsini toplasan esaslı bir kare etmez. İnsan tanıyorum, mekân biliyorum, Ankara'yı seviyorum... Sonuç? Hiç. İçim boş Xelo, içim boş. Kabul ediyorum, Gülizar hayatımın en güzel şansıydı. O gün, Çiğdem Mahallesi'nde, kapıyı ben açmasaydım; ya da ne bilim, bizim binaya değil de yan

binaya girseydi, bambaşka bir hayatım mı olurdu? İyi mi olurdu kötü mu olurdu bilmiyorum." Sustu. Gülümsedi. "Xelo, Osmanlı Viyana'yı alsaydı ne olurdu?"

"Anlamadım?" Fevzi'yi takip etmek kolay değildi. Kim bilir kafasında hangi çapraz eşlemeyi yapıyor diye düşünüyordum ki,

"Lise sondaki tarihçimizi hatırlıyor musun? Dişlerini sıkarak konuşurdu Yurdagül Hoca. Hatırladın mı?" Hatırlamıştım. Kafamı sallayıp evet dedim.

"Dişlerini sıkarak: 'Bazı dangalaklar, böyle soru soruyorlar. Tarih ne takar 'sa'ya 'se'ye, öyle olsaydı tarih olmaz, karih olurdu.' hatırladın mı?"

"Hayır."

"Xelo, ne fark ettim biliyor musun? Sanki aramızda hatıraları paylaşmışız: Senin hatırladıklarını ben, benim hatırladıklarımı sen hatırlamıyorsun. Şimdi sen Yurdagül Hoca'nın bu hikâyesini hatırlamıyor musun?"

"Hayır. İnan hayır." Umudunu kesti.

"Neyse. Ben de Gülizar'a bu kadar takmamalıyım: Tanışsaydım, tanışmasaydım... Tanıştım işte. Merzifonlu gibi, kafayı çuvala koyup İstanbul'a göndereyim. Ne dersin?" Yüzüne baktım.

"Sen İstanbul'a bir Şey'e gidiyorsun, ya ben? Avrupa'ya neye gidiyorum?" Yüzü değişti. Ciddileşti. "Ha Fevzi, neye gidiyorum?"

"Şükür mü et diyorsun?"

"Hayır! Sadece dert ortaklığı olsun diye sordum."

"Ortaklığı bilemem Xelo, ama kimsenin hikâyesi, kimseninkinden kıymetli değil."

"Olur mu hiç! Bazı hikâyeler değerlidir."

"Peki o zaman? Hangimizin hikâyesi daha değerli?"

"Çok basit: Seninki!"

"Niye? Benim kanım daha mı kırmızı?" Der demez, panik oldu. "Aman Xelo, insanı böyle saçma konuşturuyorsun..."

"Niye saçma olsun. Bence senin hikâyen daha değerli, çünkü devamı var?"

"Kim demiş? Yarın küt diye düşüp geberebilirim; garantimiz mi var?"

"Demin Yurdagül Hoca'dan örnek verdin: Dünü, yarını değil olmuşu, elimizdekini konuşuyoruz, değil mi?"

"Xelo nerden geldik bu mevzuya, lütfen kapatalım."

"İyi, sen bilirsin; fakat yine de İstanbul'a git. Bence Beyaz doğruyu söyledi: 'Ankara olmuşların, İstanbul olacakların şehridir.'"

"O mu böyle dedi?" Dudaklarını büktü, "Hayret, kötü şairle aynı fikirde olacağım da varmış." Masada duran fotoğraf makinesini eline aldı. Şöyle evirip, çevirdi.

"Kulu'da olmadı, bakarsın İstanbul'da olur." Makineyi tekrar masaya bıraktı.

"Çocuklar da nerede kaldı?" Halil'e el etti. Halil geldi,

"Gelecektim. Misafirlerinizi bekledim?"

"Eli kulağındadır onların. Sen bize servisi aç istersen." Bana döndü, "Xelo, buranın sıcak lavaşı ve tereyağı meşhurdur. Onunla başlayalım mı?" Başımla onayladım.

"Fevzi..." Halil'di. "Sen hâlâ bira karıştırma huyunu devam ettiriyor musun?" Güldük. Fevzi başıyla evet dedi. Halil devam etti, "Ama bugün, bu hava, bence rakıya gider."

Söze girdim.

"Kesin."

"Gördün mü, Teyze Oğlu havayı biliyor."

"Estağfurullah." İki çift göz üstümde, açık far gibi parlıyordu. Fevzi, Halil'e dönerek, "Sana dedim kibar diye." Tam karşılık verecektim ki, çocuklar göründü. Sözü değiştirdim.

"Çocuklarımız da geldi." Şimdi de üç çift göz, kapıya yönelmiş, gelen çocuklarımızı aydınlatıyorlardı. Nahit biraz çekingen; Mulla, henüz cümlesini kuramadığı mekânı tartıyordu. Gelip masada, Halil'in yanında durdular. Halil, hafif yana çekilerek, "Gençler, ekmek soğudu, yağ eridi, nerede kaldınız?" dedi. Güldü. Çocukların sırtına dokunarak tek tek yerlerine oturttu.

"Ben servisi açayım.' deyip ayrıldı. Mulla ve Nahit etrafı kolaçan ediyorlardı. İlk soru Mulla'dan geldi.

"Fevzi Abi hayırdır? Ayrıca burası da güzelmiş."

"Hayırdır, hayırdır. Baharı karşılayalım dedik." Nahit'le Mulla birbirlerine baktılar. Fevzi dayanamadı.

"Ne oldu?"

Bu sefer Nahit konuştu,

"Yok bir şey Fevzi Abi. Bahar'ı karşılamak deyince ..." Sustu.

Fevzi boşluğa girdi.

"Ne olmuş öyle deyince." Mulla bana baktı. "Halil Abi'ye bir sürpriz yapacaktık da; tabii sana da."

"Bugün sürpriz günü desene." Fevzi bana bakıyordu.

"Ben ne bilim Fevzi, sürprizmiş işte." Durumu açıklığa kavuşturmamıştık ki, Halil geldi. Bütün sürprizler o anda unutuldu.

"Fevzi, gazeteyi getirim mi?"

"Yok gazeteye gerek yok bence. Sen söyle ne yiyelim?"

"Rakı içeceksiniz değil mi?" Fevzi, çocuklara bakıp,

"Bugün istisna bir gün. Hepimiz rakı içiyoruz, tamam mı?" Onaylanmıştı. Fevzi Halil'e dönüp,

"Oy birliğiyle rakı içilmeye karar verilmiştir; demokrasimize hayırlı olsun." Halil kafasını sallayarak güldü.

"Ömrün uzun olur senin, uzun!"

"Sebep?" Fevzi de gülüyordu.

"Sebep şu ki: Ömür uzatan, uzattığı her ömürden bir parça da kendi payına alırmış."

"Yapma ya, iyi pazarlık."

Halil, "Neyse. Ben size dört tane Kiremit Kuzu getireyim", dedi ve gitti. Gitmesini fırsat bilmişçesine Nahit Fevzi'ye sordu.

"Fevzi Abi, gazeteyi ne yapacaksın?" Fevzi soruyu anlayamamıştı, gözleriyle Nahit'e anlamadığını söyledi. "Fevzi Abi, garson gazete getirim mi dedi, sen de gerek yok dedin ya, onu söylüyom."

"Haaa." dedi, Fevzi; gözleri, bulutu dağılmış gök yüzü gibi açıldı.

"Söylemedim değil mi? Burada, Menü Kartı yoktur, onun yerine Körfez Gazetesi vardır."

"Yapma ya", Mulla'ydı, "Çok orijinalmiş." Fevzi Mulla'ya baktı. Sevecendi.

"Vay, doktorumuz da beğendiğine göre, gerçekten orijinal olmalı." Nefes aldı, "Mulla hatırlat, birazdan sana bir şey söyleyecem."

Mulla gayet sakin yanıt verdi.

"Fevzi Abi, şimdi söyle."

"Sırası gelsin Mulla. Bak, dağ bile sırasını bekler, değil mi?"

"Öyle mi? Hiç duymamıştım."

"Doğrudur: çünkü biraz önce uydurdum." Güldü. Mulla, nedense karşılık verme ihtiyacı duydu.

"Fevzi Abi, sana bir doktor fıkrası anlatayım, geçen, bir hocamız anlattı; hem bizim duruma da uyar." Sadece Fevzi değil, fıkra için Nahit'le ben de kulak kesilmiştik.

"Kısa bir şey: Hastanın hafıza sorunu vardır. Doktor, 'lütfen yarın hatırlatın, size sebebini açıklayacağım' der." Masada sessizlik oldu. Galiba hepimiz kararsız kalmıştık. İlk tepki Fevzi'den geldi.

"Lanet olsun, bu tür fıkraları duyduğumda, ortadan ikiye bölünüyorum: Bir tarafım gülmek, bir tarafım küfretmek istiyor; ama yine de güzeldi. Taşı yemiş olduk. Madem öyle ben de dağın sırasına kaynak yapayım."

Nahit'e döndü.

"Nahit, müsaade var değil mi?" Nahit hazırlıksız yakalanmıştı.

"Anlamadım Fevzi Abi, neyi?"

"Kaynak Yapmak; siz ODTÜ'lülerin jargonu ya, müsaade var mı diyorum?" Nahit'in yüzü açıldı. Kendisinden beklenmeyen bir rahatlıkla,

"Fevzi Abi, burada sorun olacağını sanmıyorum ama yemekhanede yapma." Yüzü gülüyordu. Hepimiz güldük.

"Ulan gavurlar hepiniz başıma, Ferhan Şensoy oldunuz! Neyse, severim Ferhan Abi'yi. Lafı dolayıp, Karacadağ'a çıkar-

dınız ama Mulla'ya şey diyecektim." Dörtlü masada Mulla Fevzi'nin, Nahit de benim yanımda oturuyordu. Hafif yana, Mulla'ya döndü.

"Galiba bugün biraz konuşacağız, ama ..." dedi sustu. Servis gelmişti. Daha doğrusu rakıyla birlikte meze tabağı gelmişti. Lavaş ekmeğini ve tereyağını son anda iptal etmiştik. Tabakta o güne kadar bilip bildiğim bütün mezeler yan yana duruyordu. Seçim yapmak oldukça zordu ve biraz zamanımızı aldı. Sonunda, kişisel tercihlerden ziyade, dört kişinin ortaklığında anlaştık. Sakilik bendeydi. kadehleri hazırlayıp, ilk meze tadımlığı için küçük kaşıkları hazır ettikten sonra, masanın anlam ve önemini belirmek üzere Fevzi sözü aldı.

"Kısa konuşup, söyleyeceklerimi, bir iki saat içinde toparlayacağım." Güldü. "Şaka tabii... Bugün Teyze Oğlu'yla vize işi için başvuruda bulunduk. Ve Allah sizi inandırsın, ilk kez hissettim: Halil Abiniz, benim sevgili *Deyzeoğlum*", D'yi vurgulayarak söylemişti, "galiba, Avrupa'ya gidecek." Bana baktı, "Ben, yine de gitme derim kendisine; ama hayat onun, karar onun." Kadehini kaldırdı. "Hadi bakalım, önce bahara sonra bütün mevsimlere, *Deyzeoğlu*'mun şerefine." İlk yudumlar şerefime içildi. "Halil Abi, gerçekten gidiyorsun öyle mi?"

"Evet Nahit, galiba gideceğim; ama hemen değil. Nerden baksan, sonbaharı bulur. Hem..." Kararsız kaldım, masaya daha ilk kadehte duygusallık koymak istemiyordum. Bütün gözler bana bakıyordu, galiba, duygusallık, belki de hüzün demeliyim, bizden önce masaya kurulmuştu. Tüm bakışları dolaştım: Fevzi, üzgün; Mulla, meraklı; Nahit, ilgiliydi. "Hem, bütün yolculuklarım sonbaharda oldu. Tesadüf mü? Bilmiyorum. Tesadüfse bile, mutlaka bir anlamı olmalı. Değil mi?" Soruyu, meyhaneleri dolaşıp, hikâyelerini masaya bırakan ve ardından yardım dilenen dilenciler gibi ortaya bırakmıştım. Şimdi, Ankara'nın bahardan artakalan bu güzel akşamında, Körfez Lokantası'nın şenlenmeye başladığı saatte masanın en duygusalını belirleyecektim. Sorum, ilkin, kitabi doğruluğuna tezat, yumuşak top-

raklı Mulla'nın içinde burgulandı. Hani bazen olur ya, birden, bir gerçek bütün çıplaklığıyla içinize doğar. O kadar ortada ve ayan beyandır ki, onu yıllardır oradaymış gibi algılarsınız; oysa o, henüz göğünüzde görünmüş, uzak yörüngeli bir yıldızdır. Belki bir daha hiç görünmeyecek, belki de bir daha göğünüzden hiç kaybolmayacak. Kendimi dışında tutuyorum, hayır acınmak ve acındırmak değil; derdim başka. Mulla'nın hayat karşısındaki savunmasızlığını gördüm. Fevzi, duygusaldı ama korunaklı bir mizah zırhının ardında duruyordu. Bazen, bir şeyin doğru olduğunu bile bile, ikna edilmeyebilirdi. Nahit, doğruları; ama çok az sayıda doğruları olan biriydi. Kendi doğruları dışında kalan hayata karşı korunaklıydı. Fakat Mulla, haklılığın karşısında çaresiz kalıyordu. Hiç kaçarı yoktu. Beyniyle anlıyor ama yüreğiyle ikna oluyordu."

"Halil Abi, tesadüflerin tekrarı tesadüf değildir; kaldı ki senin gibi güzel bir insanın mevsimi olsa olsa sonbahar olur."

"Öyle mi?" Fevzi'ydi, "Şimdi anlaşılıyor Feraye'nin seni niye bıraktığı." Kızgın değil, duygusuz, doğrucu söylemişti.

"Fevzi Abi, sanırım aşkın matematiği yoktur; öyle olsa, tüm şairler bilim adamı olurdu. Bense ne şairim, ne matematikçi. Her gün insan vücuduyla uğraşan bir tıp talebesi, hadi ikinizin hatırı için, doktor diyeyim. Biliyorum, beni çok doğrucu, hatta dik buluyorsunuz; fakat, duygusuz değilim. Halil Abi'ye sonbahar yakışıyorsa bu ne Halil Abi'nin ne Sonbahar'ın noksanlığı. Evet, belki biraz şair ruhlu olsam, ona ilkbaharı yakıştırmam gerekirdi. Ama, bence, bu kolaycılık olurdu. Bence mesele ilkbaharı yazmak değil, gerektiğinde sonbaharı yaşayabilmektir. Halil Abi, hayatın hep zor tarafında durmuş. Ve şundan neredeyse eminim: İçimizdeki en asi ruhlu insan Halil Abi." Çarpılmıştım. Sadece ben değil, Fevzi ve Nahit de çarpılmış gibi duruyorlardı. Öyle bir andı ki, Mulla sözü devam ettirmese, kimsenin ağzını açıp konuşacak hali yoktu. "Feraye beni bırakmadı Fevzi Abi, ilişkimiz bitti. Kim haklı kim haksız ne fark eder? Olan ilişkiye oldu. Ben ve Feraye, bugünkü hali-

mizle, yarına hazır hayattayız; ama ilişkimiz değil. Yani Fevzi Abi, ikimizin oluşturduğu bir form bozuldu; ama bu yeni formlar oluşturmayacağımız anlamına gelmiyor. İnsan, sonsuz form üretebilen bir canlıdır; değil mi?"

"Ağır konuştun doktorum. Hepsine yanıt veremesem de bir şeyden eminim: sonsuzluktan nefret ediyorum. Bana sonu başı belli bir hikâye lazım; kendi içinde tutarlı, sağlam, anlaşılır. Gerisi felsefe be doktorum." Mulla gülümsedi.

"Hıh felsefe ha. Felsefeye, bizim gibi, köpek muamelesi çeken başka toplum var mıdır acaba? Fevzi Abi, ağır konuşursam kusura bakma; hem ben, sana göre zaten." elleriyle tırnak işareti yapıp "'doğrucuyum.' Sonu başı belli olan bir hikâye olmadığı gibi, kendi içinde tutarlı, yine senin kelimelerinle, sağlam, anlaşılır bir hikâye de yoktur. O, tamamen, biz insanların bir şeye anlam verebilmek için, doğayı basite indirgemesidir. Arşimed'in sözünü biliyorsun değil mi?"

"Hamam sahnesini?" Mulla güldü,

"Hayır Fevzi Abi, kaldıraç sahnesini. Diyor ya, 'bana bir destek ve kaldıraç verin, dünyayı yerinden oynatayım" diye, işte onu. Bence bu şu demek: Bana bir hikâye verin, size dünyanın bütün hikâyelerini anlatayım. Şimdi söyle, dünyanın bütün hikâyeleri, yani" tırnak işareti yapıp, "'bir' hikâye nasıl, tutarlı, sağlam ve anlaşır olabilir? Bu mümkün mü?"

"Peki doktorum bu durumda ne yapacağız?"

"Ne mi yapacağız, intihar etmeyeceğimize göre, içeceğiz Fevzi Abi." Fevzi'nin eli tam kadehe gidiyordu ki, şöyle hafif soluna dönüp,

"Müsaadenle, doktorum, seni bir öpebilir miyim? Peşinen. Nasıl olsa birazdan sarhoş olacağız." Mulla'yı öptü. Masaya dönüp kadehini kaldırdı.

"Özet geçiyorum: Sonbahar, kaos ve asi ruhlu Deyze-oğlu'ma..."

Bu tür masalarda adet olduğu üzere, hızlı bir girişten sonra, birdenbire durulan fırtına gibi, ortalığı hafif hafif esen bir hu-

zursuzluk kaplamıştı. Körfez yükünü almış, etrafta sonu başı belli olmayan kelimeler uçuşuyordu. Mulla, hafif öne eğilip, bizim duyamayacağımız bir sesle, Nahit'e kısa bir şey söyledi. Nahit, sadece, hayır anlamında, kafasını sallamakla yetindi. Fevzi, kadehin dışında birikmiş su damlacıklarını temizlemekle meşguldü. Gözüm etrafta ama aklım, Mulla'nın benim için 'en asimiz' demesinde kalmıştı. Doğrusu, yirmili yaşlarımda, kendimi asi bulmuyor değildim ama, o yaşlarda herkes asidir. Üstelik, anlayabildiğim kadarıyla, Mulla, asiliği olumlu anlamda kullanmıştı. Oysa ben, olumlu sayılabilecek ne yapmıştım? Almanya'ya gitmiş, en olmadık işe, beyaz işine bulaşmış; yıllarını içerde geçirmiş biriydim. Neydi acaba Mulla'nın bende bulduğu asilik? Doğrusu deli gibi merak ediyordum; fakat bu gece, evet artık geceye geçiyorduk, mümkünse masaya kendimi yatırtmak istemiyordum. Fevzi, birilerine el etti. Halil'di. Geldi.

"Halil ne oldu? Bizi mezeyle mi doyuracaksın?"

"Ya sorma, fırında bir sorun çıktı. Odunlar mı yaş, baca mı tıkalı, ısıtmak biraz zaman aldı. Onunla uğraştık ama birazdan hazır. İsterseniz, biraz daha meze takviyesi yapayım." Fevzi, kimseye danışmadan,

"Yok, yok. Madem birazdan hazır. Bekleyelim." Halil, çabucak uzaklaştı. Fevzi,

"Nahit, annenin durumu ne oldu?"

"İyi. Haftaya eve dönecek?"

"Malatya'da değil mi?"

"Evet."

"Daha önce de söyledim, keşke buraya getirtseydin. Bak doktorumuz da var. Değil mi Mulla?"

"Fevzi Abi, düşündük; ama ameliyata gerek kalmayınca, gerek kalmadı. Kadınlarımızın çoğunda, biraz da fazla doğumdan kaynaklı bu tür tahribatlar oluyor."

"Ya aslında annemin, ben bildim bileli hastalığı vardır: Çocukluğumda, başındaki bandı süs sanıyordum, büyüdüm ki

baş ağrısından bağlıyormuş. Bizde kadınlar, başları ağrıdığında, eşarplarını, bant gibi başlarına dolarlar."

"Bizde de öyle. Rambo gibi." Güldü.

"Ya Fevzi Abi, bir cümleyi mizaha bağlamadan bitirmiyorsun."

"Mizah iyidir Nahit'im: Gerçi doktorun yanında bunları söylemek bana düşmez ama mizah: idrar çözücü, kan şekeri düzenleyici ayarlayıcı, kolesterol ayarlayıcı falandır, değil mi doktorum?" Mulla, başını sevinçle Fevzi'nin omzuna yasladı,

"Fevzi Abi, tam doktor olması gereken adamsın..."

"Gidip garson olmuşsun diyorsun." Fevzi, Mulla'nın cümlesini dil çabukluğuyla kendine bağlamıştı. Mulla kararsız kaldı, hatta, yanılmıyorsam, 'estağfurullah'ı son anda dilinin ucunda durdurdu. Fevzi, devam etti,

"Aslında ikisi de aynı şey! Ha doktor olmuşsun ha garson, değil mi?" Soru banaydı. "Deyzeoğlu, sen ne düşünüyorsun bu hususta?" Kaçıncı kezdir böyle oluyor bilmiyorum. Fevzi, ne ediyor, nasıl ediyor içimde kabaran dalganın en tepesinde oturuyor oluyordu; fakat şanslıydım: Kiremit Kuzu'lar geldi.

'Lezzet açlıktan beslenir,' diye bir şey duymuştum; ama bu, Kiremit Kuzu için geçerli değil. İnsan, Kiremit Kuzu'nun lezzetini tokken de alabilir. Özellikle domatesin tadı bir başka. Dördümüz de aynı şekilde, ilkin ekmek bandık. Yassı güveç kabında ortaya gelen yemeğin, sıcağı ve buğusu üzerindeydi: Kuzu eti, domates, soğan, biber, sarımsak; sarımsak fazla tutulmamış, soğan yumuşamış ama tadını kaybetmemiş, biber canlı, kuzu etiyse yumuşayacağı kadar yumuşamıştı. Masamıza yine sessizlik çöktü. 'Avrupa'da bu lezzeti arar mıyım?' diye içimden geçirdim. İçimden geçen yüzüme yansımış gibi, Fevzi,

"Xelo, garbın afakında sanmam ki bu lezzeti bulasın! Sen yine de, şu nimetin hatırına bir daha düşün, ne dersin?" dedi.

"Gerçekten güzel olmuş. Neyi merak ettim biliyor musun, acaba üstü kapalı mı açık mı pişirilmiştir?" Fevzi, yüzüme baktı. Sanırım, sorumun samimiyetinden şüpheliydi.

"Xelo, istersen, Necip Abi'ye soralım." Şimdi de ben Fevzi'nin yüzünde, sorduğu sorunun samimiyetini arıyordum. Nahit benden önce davrandı.

"Fevzi Abi, aşçıbaşı mı?"

"Kim?"

"Necip Abi dedin ya!"

"Ha, yok. Necip Abi, buranın halkla ilişkiler sorumlusudur. Bu tür detaylar için ona başvurulur." Söze Mulla da dahil oldu.

"Aslında, bu kaptan evde de olsa, fırında yapılabilir." Mulla, ekmeğini Kuzu Kiremit'ten gözlerini masadan kaldırmadan konuşmuştu. Fevzi, yine hafif soluna dönüp, gülerek,

"He he he, doktorum bu sefer tuzağa düştün." Mulla masadan gözlerini kaldırıp, biraz da şaşkın Fevzi'ye baktı.

"Niye ki?"

"Kimdi o meşhur ressam..." hepimizden yardım dilendi ama, yapacak bir şey yoktu; zira Fevzi'nin o anda hangi meşhur ressamı kastettiğini bilmek, Fevzi de dahil kimsenin bilgisi dahilinde değildi. Devam etti, "Ya şey var ya, Netekim Paşa bunları ben de yaparım demişti."

"Picasso."

"Hay sen çok yaşa doktorum, evet Picasso." Mulla iyice şaşkındı.

"İyi de Fevzi Abi, meseleyle ne ilgisi var?"

"Var, doktorum var, hem de çok var; fakat ne diyecem, önce bir şerefe yapalım mı?" Yaptık; fakat Mulla'nın aklı düştüğü ve henüz muhtevasını bilemediği tuzaktaydı.

"Fevzi Abi anlatacak mısın?"

"Doktorum sabır. Sen doktor fıkrası anlattın, ben de bir aşçı fıkrası anlatayım: Börekçi kalfası, ustasından el almaya gelmiş. El almak nedir biliyorsunuz değil mi?" Bakışlarını üstümüzde dolaştırdı; bilip bilmemek arası bir durumdaydık. "Bugünün tabiriyle, bonservisini istemiş. Ustası, 'evladım, beceriklisin, çalışkansın, terbiyelisin ama henüz tam pişmedin; zanaatın *püf* noktasını daha öğrenmedin' demiş, ama kalfayı durdurama-

mış. Usta bakmış kalfanın duracağı yok, şart koşmuş: 'Peki, sana el veriyorum; ama bir gün geri dönersen, hep yanımda kalacaksın' demiş." Kadehinden, şerefe yapmadan bir yudum aldı. Dudaklarını diliyle yaladıktan sonra devam etti, "Neyse, uzatmayayım. Kalfa bonservisi alıp, ustanın dükkânının tam karşısına dükkân açmış. Bir gayret işe girişmiş ama, bir mesele varmış, yaptığı bütün börekler, tam fırından çıkarılacakken çatlayıveriyorlarmış; Bir öyle, iki öyle, derken kalfa pes etmiş. Usta önlüğünü çıkarıp, getirip ustasının ayakları dibine atmış: 'Ustam, pes ediyorum. Ne edip ettiysem başaramadım. Böreklerim hep çatlıyorlar' demiş. Ustası, önlüğü yerden alıp, tozunu silkelemiş. "Giy şunu' demiş. Kalfa, 'Bir dükkânda iki usta olur mu?' diye şaşkın sormuş. Ustası, eski kalfa yeni ustayı elinden tutup dışarı çıkarmış, 'bak yukarıya' demiş. 'Görüyorsun değil mi?' Yeni usta şaşkın, 'neyi?' diyebilmiş zor bela. Usta, 'Göğü çatı gibi düşün, ki en büyük çatımız o. Sence göğün altında kaç usta vardır?' Yeni usta, omuzlarını kaldırıp, 'çoook' demiş sessizce. 'Peki gel o zaman,' deyip, usta, eski kalfasını içeri götürmüş. 'O çatının altında kıyamet gibi usta oluyor da,' başını yukarıya çevirmiş, 'bu çatının altında neden iki usta çok oluyor?' Yeni usta, ustasının söylediklerinin manasıyla cebelleşirken, usta, 'al şu börek tepsisini bakalım.' demiş. Yeni usta, çırakların hazır ettiği çiğ börek tepsisini alıp fırına koymuş, tam fırının sürgüsüne çekecekken, ustası durdurmuş. 'Şimdi' demiş, işin *püf* noktasını öğreneceksin, tepsiyi hafif beriye almış, avucuna aldığı bir tutam unu, elini böreğe doğru açarak, böreğin üstüne doğru '*püf* diyerek üfleyip, 'İşte, bu, böreğin çatlamaması için,' demiş. Yeni usta şaşkınlıktan henüz kurtulamamışken, 'biliyorum, daha önce bunu niye hiç yapmadığımı soracaksın. Yapıyordum! Ama sen o kadar ustalaşmıştın ki, son zamanlarda bana bakmıyordun bile.'" Fevzi, sözlerini masanın ortasına söylüyordu. Tekrar Mulla'ya döndü, "Doktorum, püf noktasını bilmek şart, yoksa kuzu kiremitte durmaz, çatıyı boylar."

"Fevzi Abi, sen böyle hikâyeler bilir miydin ya? Üstelik içine hiç espri katmadan, loncacı ciddiyetiyle anlattın; ama ben alındım yine de", nazlandığını belli ederek, "Netekim Paşa'ya benzer nerem var?"

"Estağfurullah", bana baktı. "Yahu Xelo, bana da bu kelimeyi kullandırttın ya..." Araya girmeme fırsat vermeden devam etti. "Doktorum, o senin tırnağın bile olamaz, ne demek? Ama ne yaparsın, bütün günah kırk altı kromozomun boynunda." Güldük. Masada sahipsizmiş gibi duran fotoğraf makinesini gösterip, "Şu aleti ustası da ben de aynı şekilde kullanırız: Sonuçta hepsi hepsi bir diyafram, bir denklaşör* ama aynı fotoğrafı çekemeyiz. Sen, 'bu kaptan evde olsa' deyince aklıma, fotoğraf makinesi, ardından Netekim Paşa'nın Picasso yorumu geldi. Fakat bence, haklısın da, ustalığın insanı tuzağa çeken böyle sade bir tarafı var. Ferhan Şensoy buraya gelmişti; Ferhangi Şeyler. İzledikten sonra, kapıldığım ilk duygu, ne var ki, bu esprileri ben de yaparım. O zaman, Çiğdem Mahallesi'nde oturuyorum, Yakuplarla; odama geçer denemeler yapardım. Hım", dedi kafasını salladı. "Ne mümkün? Basit ama yapamıyorsun."

"E eşittir emcekare gibi."

"Anlamadım Nahit, ne gibi?"

"Einstein'ın enerji formülü gibi diyorum. Üç harfle adam bütün evreni anlatmış ya."

"Aynen, aynen."

"Fevzi Abi", Mulla'ydı, "Fotoğraf makinesine bakabilir miyim?" Fevzi, makineyi Mulla'ya uzattı. "Nereden çıktı bu?" Fevzi bana baktı,

"Fevzi Abinizin çeyizinden!" Fevzi kahkahayı patlattı. Benim açımdan o kadar komik değildi ama, coşkuya ben de katıldım. Fevzi, henüz kahkahasını bitirmeden "Xelo, neydi o dikiş makinesi?" dedi.

"Ne makinesi?"

---

* Deklanşör. (HS)

"Dikiş, dikiş..." Kafamı sallayıp, bilmediğimi daha doğrusu mevzuu anlamadığımı belirttim. "Ya hatırlasana, her genç kızın rüyası... Ne dikiş makinesiydi?"

"Zetina!" Sağıma, Nahit'e döndüm,

"Nahitçiğim, formundasın."

"Sağ ol Halil Abi, bazen böyle lüzumsuz şeyleri aklımda tutabiliyorum."

"Zetina, Zetina: Her genç kızın rüyası zetina dikiş makinesi!" Mulla'nın elindeki makineyi göstererek bu da benim genç kız rüyamdı." Birden duruldu, "Nahit, bu sene bitiriyoruz değil mi?"

"Fevzi Abi, biliyorsun, altı üstü iki ders!"

"Olsun. Ben diplomayı görecem. Sonra nereye giderseniz gidin; benden size paso."

"Sen?" Nahit'ti. Fevzi söze başlamadan, rakı şişesine eline alıp şöyle bir baktı. Az kalmıştı.

"Bir tane daha içer miyiz?" Mulla yanıtladı.

"Sanmam Fevzi Abi, bitiremeyiz."

"Fark etmez! Körfez'de hiçbir şey israf edilmez. Şişenin üstüne adımız yazılır, bir sonraki gelişimize kaldığımız yerden devam ederiz?" Hepimiz şaşırmıştık. Adımıza Mulla sordu:

"Nasıl?"

"Nasılı var mı? Rakı şişesinin üstüne adımız yazılır ve itinayla saklanır. Ne sandınız, rakı işindeki hassasiyetimiz bilimde olsaydı, çoktan fezaya gitmiştik." Güldü. "Size bir de sarhoş fıkrası anlatayım. Mahallenin gençleri, berduşa takılırlar: 'Abi duydun mu Amarikalılar uzayda su arıyor ama bulamıyorlarmış!' Berduş, gayet ciddi cebindeki yetmişliği çıkarıp, kafaya diktikten sonra, 'Kafasına sıçim onların; bu mübareğin susuz da içileceğini bilmiyorlar mı?' demiş." En çok Mulla gülmüştü. Fevzi, dönüp Mulla'nın başını göğsüne aldı. Saçlarından öptü. El kaldırdı. Çok sürmeden Halil geldi.

"Halil, oy birliğiyle ikinci vitese geçmeye karar verdik." Halil gülerek yanıt verdi.

"Eyvallah, beşe kadar yolu var zaten."

"Ne yaptın sen Halil, beşi bulup, motoru mu yakalım?" Halil, Mulla'yla Nahit'e bakıp, "Gençlerin yanında biraz ağır kaçacak ama alışsınlar." diyerek, bir fıkraya başladı. "Bizim Oflu, camide zinanın kötülüğünden bahsediyormuş; 'yok zelzele olur, yok ev başınızı yıkılır' falan filan. O gün Hoca'yı kadın cemaati de dinliyormuş. Kadınlardan biri çoktandır Oflu'nun göğsünde hamsi gibi oynarmış. Bizimkinin sözleri cemaatte, gözü hep kadındaymış. Neyse, ne olmuş nasıl olmuşsa, kadın Ofluya işareti çakmış. Vaazdan sonra, kadın önde Hoca arkada, bir zulada halvet olmuşlar. İşten sonra, kadın, bütün kurnazlığıyla, 'Hoca,' demiş, 'hani zelzele olur, çatı üstümüze çökerdi?' Oflu, ellerini başının altında birleştirip, meseleyi tamama erdirmiş: 'İşi ehli yaparsa, yorgan bile kıpırdamaz.'"

"Hay sen çok yaşa Halil; fakat biz yine de fazla uçmayalım; hem işin ehli olduğumuzu da sanmıyorum."

"Siz bilirsiniz. Neyzen Usta'ya mümin bir dostu sormuş 'Hazret yıllardır içersin, nereye gider bu kadar alkol?' Neyzen, elindeki Ney'i dostuna uzatıp, 'bak bakalım Hazret, içinde ne var?' der. Mümin, Ney'i almadan cevap verir: 'Ne olacak, boş.' Neyzen, "İşte", der "Hazret. Bir nefes buldun buldun, gerisi boş." Halil, ayak üstü, bir fıkradan bir başka fıkraya ustaca geçip, tecrübeli garsonlara özgü, masanın köpüğünü aldıktan sonra, ikinci büyüğü getirmek için masamızdan ayrıldı.

"Ne büyük söz etmiş Neyzen, 'bir nefes buldun buldun, gerisi boş.' Hakikaten doktorum, içimiz boş mu?" Mulla sorunun kendisine yöneleceğini ummamıştı, ama yanıtı hiç bekletmedi,

"Neyzen öyle demişse öyledir." Nefes alıp, devam etti. "Fevzi Abi, bana ne söyleyecektin?"

"Unutmadın!"

"Evet, unutmadım."

"Doktorum, sana, yanılmıyorsam şunu diyecektim: Doktorsun, mesleğin gereği hep sorunlu insanlarla beraber olacaksın ama sen mesleğine tezat 'doğru' 'tam' peşindesin; daha ötesi, doğru ve tam olana kıymet veriyorsun. Zor olmayacak mı?" Mulla bana baktı. Zaman mı kazanmak, yoksa benden yardım mı istiyordu anlayamadım. Göz göze kaldığımız anda, ne anlama geldiğini kendimin de tam bilemediği kafamı salladım. Mulla:

"Fevzi Abi, ben mükemmeliyetçi değilim." Nahit'le beni kastederek, "Siz de mi böyle düşünüyorsunuz?" Nahit,

"Fevzi Abi'nin tam olarak neyi söylemek istediğini, doğrusu, anlamadım; fakat eğer eleştiri, senin kuşkucu, eleştirici hatta zor beğeniyor olmansa sanırım ben de öyle düşünüyorum." Mulla bana döndü.

"Halil Abi sen?"

"Mullacığım, bence bir sıkıntı yok. Öyle mutluysan öyle ol." Fevzi, Mulla'dan önce davrandı,

"Sevgili Deyzeoğlu, hiç de asiliğine yakışan bir yorum olmadı." Elini uzatıp masadaki elimi tuttu. Eli sıcak ve nemliydi. "Sen bilirsin ama, bence gitme Teyze oğlu. Orda yalnız kalırsın." Konu, Mulla'dan bana geçmişti.

"Sahi, Halil Abi, niye gitmek istiyorsun? Devletle bir sorunun yok, bildiğim kadarıyla kimseyle şahsi husumetin de yok."

"Nahitciğim, benim husumetim kendimle." Masaya sessizlik çöktü. Fevzi ve Mulla bakışlarını masaya indirmişlerdi. Nahit, önce bana baktı, gözlerinde çaresizlik vardı; belki de gördüğüm kendi gözlerimdi.

Bir şehirle nasıl vedalaşılır?

Körfez'den çıktığımızda, Ankara gecenin koynuna girmiş, derin derin soluyordu. Kızılay'a kadar yürümek istedik. Alkol dolmuş damarlarımız gecenin serinliğinde, gölgeye sığınmış serçe kuşları gibi rahatlamışlardı. Mulla bir kolumda, diğer ko-

lumda Nahit vardı. (O zaman anlamadım. Como'da, Mustafa Abi'yi beklerken, Como gölü kenarında yaptığım gece yürüyüşlerinin birinde fark ettim: O gece Ankara'yla vedalaşmışım. Ruhumun tenimde huzura erdiği o gecenin serinliği hâlâ üzerimde. Birazdan yatmaya gideceğim. Doktoruma söylemem gerekiyor. Bitirmek istiyorum. Bitirmek ve bir daha okumamak. İkisi, odamdaki dolapta, üçüncüsü şu anda üzerinde gezdirdiğim kalemimle kanayan defterleri kime emanet edeceğim? Doktorum haftanın iki günü yazdıklarımın özetini istiyor. Sözlü olarak özet geçiyorum ama, yazdıklarımın duygusunu aktarmam mümkün olmuyor.) Kızılay'dan taksiye bindik. Arkamızda bıraktığımız gece, taksinin kirli farlarıyla yarıldığı gibi kapanıyordu. Koca bir perde, koca bir şehri hayat sahnemden ayırıyordu.

"Ankara Ankara
En iyi kalpli üvey ana."

***

Elimde, Kale Birası*, (Yunus'un tabiri), balkondayım. Zürih Gölü, yeşil bir şal misali Alpler'e doğru dalgalanıyor. Uzakta, başı karlı, göğün üç parmak altında sıra dağlar uzanıyor. Havada bilmediğim kuşlar, martı olduklarını sandığım beyaz kuşlarla cenge girmiş, durmadan gölü kanatlıyorlar. Hava henüz akşama değmiş, sol tarafta göle nazır evlerin pencerelerinden güneş sarışın duruyor. Evin balkonu Avusturya tarafına bakıyor. Sağ taraf İtalya. İlerde dağların çok ötesinde bir yerde Como gölü duruyor olmalı. Üstte, göğün açık mavi kuşağında durmadan uçaklar geçiyor. Yunus içerde, yemek telaşında. Evin manzarası Yunus'un dediği kadar var. Balkon biraz dağınık ama konforlu. Balkona hasır bir masa ve dört sandalye

* Muhtemelen, İsviçre'nin Feldschlösschen marka birasından bahsediliyor. Biranın sembolü önde iki buğday başağı olduğu halde geri planda kırmızı tuğlalı bir kaledir.

konmuş. Sandalyelerin üstünde, süngeri buruşmuş minderler duruyor. Dipte, bir ayağı kırık büyükçe bir ızgara var. Izgaranın üstünde, demir bir çubuğa asılı içi boş bir kuş kafesi, gölden gelen hafif esintiyle usul usul sallanıyor. Ses yok. Şehir sessiz film gibi, sadece hareketlerde yaşıyor. İçerden belli belirsiz, melodisi tanıdık bir müzik gelmeye başlıyor. Sigara dumanı içeri girmesin diye iyice çektiğim balkon kapısını hafifçe itiyorum. Müzik sesi, bendini yıkmış su gibi balkona taşıp, bedenime çarpıp havaya karışıyor. Esen rüzgârın kanatlarına takılıp, çatıya doğru havalanıyor. Yukarıda burgulanıp göle doğru süzülüyor. Melodisi tanıdık, sözleri belirsiz müziğe içimden söz uydurdum:

Bulut kanatlı bir kuşum şimdi
Tüm yağmurlar benden yağar.

Omzuma değen elle irkildim. Yunus gülüyordu.

"Hayırdır Halil, gölde misin yoksa Alpler'e mi tırmandın?"

"Bulutlardayım." Bira şişelerini birbirine çarptık,

"Kusura bakma bu manzarada rakı içilirdi ama, şimdilik Kale Birası'yla idare edeceğiz." Şişeyi göle doğru kaldırdım,

"Biliyor musun Yunus, bu manzarada bütün içkiler rakıdır." Güldü.

"Desene, bu yüzden yıllardır hiç rakı almadım."

"Yunus, ne çalıyor içerde. Çok tanıdık geliyorlar ama çıkaramadım."

"Bizim çocuklar bunlar, yeni: Zuğaşi Berepe."

"Yapma ya! Tesadüfün bu kadarı. Gelmeden konserlerine gitmiştim."

"Sahiden?"

"Vallahi."

"Ne güzel! Devam edip, dağılmazlarsa, ki biliyorsun biz daha ziyade dağılmak için toplanırız, buralara da gelirler."

"Gelirler de sen olmayabilirisin! Hakikaten Küba işi gerçek mi?"

"Becerebilirsem evet. Halil, dur hemen, yemeğe bakıp geleyim." Balkon kapısından içeri adım atmıştı ki, dönüp sordu.

"Balkonda yeriz değil mi?"

"Yemezsek ayıp olur." Yunus mutfağa gitti ama, gitmesiyle gelmesi bir oldu. Spagetti yapıyorum, yersin değil mi?"

"Ne olsa yerim."

"Evet, acıktırdık seni; ama çok sürmez."

"Yok açlıktan değil: Manzara güzel, bira güzel, sen güzel, iştahım açıldı."

"Eyvallah Halil." Sandalyelerden birini beriye çekip oturdu. Bacak bacak üstüne attı.

"Ahan da şu Avrupa'daki tek başarım bu ev ve şu manzaradır; elde başka bir şey yok." Yüzüne baktım. Masaya uzanıp, sigara paketini aldı. Teklif etti, daha yeni söndürmüştüm ama teklifini geri çevirmedim. Önce benim sigaramı yaktı. İlk nefesi ikimiz de derin çektik.

"Çok ayıp. Değil mi?" Anlamamıştım.

"Nedir ayıp olan?"

"Ne olacak, bu ev ve şu manzara. Neresi başarı bunun? Ben mi yaptım bu binayı? Ben mi temizledim şu gölü? Alpler'e karı ben mi yağdırdım? Hiçbirinde emeğim yok. Vallahi de yok."

"Herkes hak ettiğini yaşasa, sana hak verirdim; ama bu dünyanın temeli dengesizlik üzerine."

"Öyle mi dersin?" Bira ve sigara arası verdik. "Aklım sizin kamp evinizde kaldı. Ne bilmiyorum ama, bir şey tanıdık geldi." Sustu.

"Belki memleketteki evinize benzetmişsindir."

"Benziyor zaten; benziyor benzemesine de, niye bu kadar etkilendim onu anlayamadım. Fındıklı'yı içimde bitirdiğimi sanıyordum."

"Yoksa Küba'ya gitmekten vaz mı geçeceksin?" Gülümsedim.

"Yok Halil", dedi durdu, duruldu. "Annem hayatta olsaydı belki; ama gidecek hiçbir adresim kalmadı. Biliyor musun, insanın annesi olmazsa adresi de olmuyormuş?"

"Biliyorum.

"Doğru ya, ben de kime ne diyorum, kusura bakma."

"Estağfurullah."

"Halil, gel mutfağa geçelim istersen." Mutfakta, ocağın bir gözünde spagetti haşlanıyor, diğer bir gözde spagettinin sosu kaynıyordu. "Sana bir Laz salatası yapayım ki gör; eminim hiç yememişsindir."

"'Ne bulursan koyacaksın ama her şeyi değil,' değil mi?" Ben sırtımı duvara vermiş ayakta; Yunus, tezgâhta sırtı bana dönüktü. Elindeki işi bırakıp döndü.

"Nereden biliyorsun?" Gülümsedim,

"Bir arkadaştan duymuştum, o da Laz bir arkadaşından duymuş."

"Vay be! Namımız yürümüş desene." Tekrar işine döndü. Lavaboda yeşillik ayıklarken, bir taraftan da konuşuyordu,

"Ben bu işi İlyas Usta'dan öğrendim. Hani sana Hauptbahnhof'ta bahsetmiştim ya, Keynes'ten haberdar olan kahveci. İşte o benim ustamdı. Almanya'da onun adını kullandım."

"Nasıl? Gerçek adın İlyas değil mi?" İşine devam ediyordu.

"Hayır."

"Peki Yunus?"

"O da takma."

"Allahını seversen! Peki gerçek ismin?" Sorumun nezaketsizliğini sorduktan sonra fark ettim. "Pardon Yunus, boşboğazlık yaptım."

"Rica ederim. Onu devrime kadar rafa kaldırdım. Ya da bir gün Küba'ya gidersem dolaptan çıkaracağım." Güldü. "En azından şimdilik böyle düşünüyorum. Neyse, sana İlyas Usta'mı anlatacaktım." Marul, maydanoz, bilemediğim birkaç yeşilliği daha süzüp geniş bir kaba koydu. Ellerini, lavaboya silkeleyip, üstüne sürdüğünde bana dönmüştü. "Zaman herkesin politik olduğu zaman. İlyas Usta'nın kahvesi, hem kahve,

hem halk evi, hem politbüro üssü hem de kumarhane. Kısacası, Fındıklı'nın kalbi. İlyas Usta'm, çapkın erkek. Boylu poslu, azıcık da yakışıklı. Soyadı gibi, ava ve atmacaya düşkün; kâğıda ise tövbeli. Bizim abiler kahvedeki bir tartışmada Keynes'in o meşhur lafını* kullanmışlar. Unutmamış. Bir gün, dipte kurulmuş kumar masasına çay götüreceğim, tezgâhtan çıkmadan, elindeki kirli bezle tezgâhı temizleyerek, "Götür evladım, zararı yok, nasıl olsa uzun vadede kahveci kazanır." demişti; zira biz, o tür masalara çayı bedava veriyorduk. Hatırlayanı çok olsun, üniversiteyi kazanıp İstanbul'a gideceğim zaman, 'Evladım unutma, hayat Laz Salatası gibidir, ne bulursan katacaksın ama her şeyi değil' demişti. Çok sürmedi, atmaca avında, ağaçtan düşüp, öldü. İşte şimdi İlyas Usta'nın salatasından yapalım bakalım. Halil sana zahmet, şu spagettiye bir bakıver." Tekrar işine dönmüştü. Çatalla spagettiden tek tel alıp yumuşaklığına baktım, olmuştu.

"Süzecek var mı?"

"Şu üst kapağı aç, orda olacak." Metal, büyükçe bir süzgeçti. Spagetti'yi süzebilmem için kenara çekildi. Süzdüm.

"Halil soğuk suya tutmayacak mısın?"

"Neyi?"

"Spagettiyi?"

"Niye? Soğuk mu seviyorsun?"

"Hayır da, birbirine yapışmasın diye öyle yapılmaz mı?

"Olur mu Yunus? Onun için suyuna biraz sıvı yağ koyarsın olur biter."

"Koymuştum zaten."

"O zaman, pişmiş aşa su katmanın manası yok."

"Vay be! Ben hep öyle yapardım."

"Neyse bunu da benden öğrenmiş ol. Laz Salatası'na karşı olsun; bire bir." Yemeği hazır edip, balkona geçtik. Serin bir bahar gecesi gölün sularında yıkanıyordu. Masamızın ortasında kırmızı bir mum yanıyordu. Sos çok güzel olmuştu. Fesle-

* "Uzun vadede hepimiz öleceğiz."

ğenin tadı bütün diriliğiyle yemeği sarıp sarmalamıştı. Birkaç lokmadan sonra, çatalımla boş kuş kafesini gösterdim,

"Yunus, İlyas Usta'ndan kalma atmaca kafesi mi yoksa?"

"Yok, muhabbet kuşu kafesi o. Bir gün kafam bozuldu, kapısını açtım, uçup gitti. Bir iki dolandı buralarda ama sonra uğramaz oldu. Galiba biz canlılar, esarete bile alışabiliyoruz. Bizim, içerde on beş yıl yatan bir abimiz anlatmıştı. Adli koğuştan, tahliye olduğu günün devrinde mahpushaneye ziyarete gelenler olurmuş."

"Tuhaf! Bende hiç öyle bir şey olmamıştı. Şahsen bazen nerelerde yattığımı bile unutuyorum. Sahi, hangi hapishaneydi, karşılaştığımız?" Yunus, bira şişesini alıp, "Boş ver, Halil. İçelim güzelleşelim" dedi. Şerefe yapıp içtik.

"Sahi Yunus, nasıl geldin buraya? İkinci kez iltica etmedin herhalde?"

"İlla bir yerleri deşeceğim diyorsun?" Güldüm.

"Bu manzarada başka ne yapılır?" Çatal kaşığı tabağa bırakıp, "Bir kadın uğruna geldim; nasıl? İyi bir sebep mi?" dedi.

"Daha iyisini bilmiyorum! Aşk yani öyle mi?"

"Evet, aşk."

"O vakit buna içelim. Aşık olmuş bütün erkeklere! Olmamışları da Allah kurtarsın."

"Haklısın vallahi. Bende ara sıra kayışlar atıyor ileri geri konuşuyorum. Takıntılarımdan biri de bu: Yahu adam hayatında hiç âşık olmamış, devrim yapmaya kalkıyor. Olur mu?"

"Olmaz." Kahkahayla güldü,

"'Bilemiyorum' demeni bekliyordum; aşk mevzusunda diri durdun. Hatırlıyor musun, mahpusta sorduğum soruların çoğuna 'bilemiyorum' diyordun. O zaman da çok konuşuyordum değil mi? Ya Halil, bazen düşünüyorum da, acaba diyorum, bende kayışlar hep kopuktu da sonradan mı fark ettim." Güldük.

"'Bilmem'" dedim, Kahkahalarımızın tonu bir ses daha yükseldi. Arada yine şerefe yaptık.

"Bak ne diyecem, hazır burda kimse yokken, ben de seni o isimle tanımışken sana İlyas diyeyim; olmaz mı?"

"Olmaz olur mu Halil, nasıl istersen."

"İlyas Ustam..." Kafasını salladı. "Demiştim ya, bizim ailenin durumu iyiydi. İlyas Usta, babamın çocukluk arkadaşıydı. Yazları, hayatı tanıyayım diye beni İlyas Usta'nın yanına verirdi. Hiç kötü davranmadı. Çocuğu gibi tuttu beni. Oradan başka yerde de çalışmadım; tabii eskicilik takıntımı saymazsak. Bizim Laz Salih Amca, dedi ya 'kaç kere gel yardım et dedim' diye. Belki biraz saçma bulacaksın ama İlyas Usta'nın üstüne usta tanımışım gibi olacak diye kabul etmedim. Laz Salih Amca da sanıyor ki biz solcuların kıçı kalın. Vallahi kendim şahit oldum, yeryüzünden sorumlu bir tanrı olsaydı, sırf verdiğimiz emekten ötürü birkaç devrimi nasip ederdi. İstanbul'da az mı çalıştık? Gecekondularda, üniversitelerde, sendikalarda dünyanın işini gördük. Hepsi boşa! Şimdi sanılıyor ki, biz kantinlere çöküp, durmadan Bafra, Birinci içtik. Evet Bafra, Birinci içtik ama yirmi beş saat de ayaktaydık. Fakat Halil, insan biraz verimli toprakta doğacak. Doğduğun yerin doğasında olacak. Devrimci dediğin tanrı değil ki. Ol deyince olmuyor. Hem zaten o tanrı da olmayacağa ol demiyor. Değil mi?" Bilmiyorum deyip, havasını bozmak istemedim. İşin aslı bilmiyordum. Devam etti, "Anadolu dedik dedik, çöle saplandık. Halkı mı abarttık, yoksa kendimizi mi bilmiyorum! Fakat, Halil, biz denizin mavisini yanlış anladık. Sandık ki, masmavi deniz, Mustafa'nın gözleri gibi, bizi düze çıkaracak. Ben kendim, güya deniz çocuğuyum, denizin mavisinin ne anlama geldiğini yıllar sonra öğrendim: Çöl demekmiş! Salata nasıl olmuş?"

"Çok güzel. Sen devam et. Dinliyorum."

"Deniz mavisi. Ahmed Arif diyor ya, 'Havva Anan dünkü çocuk sayılır' diye, şairane; ama galiba biraz abartılı. 'Kavimler Kapısı' deniyor hem sonra; iyi bir şey değil ki bu. Kapı dediğin ayak altıdır. Hiç ayak altında ot yetişir mi? Ot demişken, sala-

tanın içindeki şu otu kendim topladım. Ormandan. Çok var burada. Neyse, ot yetişmezse toprak dediğin kupkuru bir yer. Değil mi? Halil yemek var içerde. Şu makarnanın bir türlü ölçüsünü tutturamam."

"Spagetti."

"Aman işte... Otomata aldığım zamanlar hepsine birden makarna diyorum. Bizim Sait'in lafıdır, *Sait kocht für alle*: 'Yemek yaparken, az mı oldu deyip, koyduğun son şey fazlalıktır' der. Şahsen kendimde bunu defalarca ispat ettim; ama her seferinde o fazlalığı yapıyorum yine de. Biran bitmiş senin! Halil misafir gibi davranma lütfen. Bu dünyada hepimiz misafiriz." Güldük. "Kaldı ki, mutfağın yerini öğrendin, tuvaleti de biliyorsun, bu durumda misafirlik kalmamıştır; ama yine de bira alıp geleyim." Kalktı. Henüz masadan dönmemişti ki, sordum, "İlyas?"

"Efendim."

"Sende Santana var mı?"

"Bizim Carlos?"

"Evet bizim Carlos." Güldük.

"Var ya. İki tane. Biri toplama, diğeri orijinal albüm."

"Orijinali dinleyelim. Hangisi?"

"Sürpriz olsun." Önce mutfağa gitti. Balkon kapısı aralık olduğu için sesleri duyabiliyordum. Sonra salona geldi. Salon, balkona açıldığından içerisi olduğu gibi görülebiliyordu. Kitaplığın alt rafından bir plak çıkardı. Plağı görünce yerimde duramadım. Kalkıp salona, İlyas'ın yanına gittim. İlyas, plağı kabından çıkarmış, pikaba yerleştirmek üzereyken durdurdum. Şaşırdı.

"İlyas, ver önce plağı bir elime alayım." Plakların kitap kapakları gibi kendilerine has bir dokunuşları vardır. Ya da bana öyle gelir. Santana plaklarını yumuşak ve sıcak bulmuşumdur. Plağın aynısından Almanya'da bende de vardı. Sonra ne oldu bilmiyorum. Plaklarım Almanya'da kasetlerim Ankara'da kaldı; bense, geldiğime geleceğime pişman olduğum Zürih'teydim.

"..lil ... Halil!"

"Pardon, İlyas, dalmışım. Almanya'da bende de vardı bu: Kervansaray. Ne güzel oldu ya! Canım çoktandır Santana çekiyordu; üstelik plak."

"Bu kadar mutlu olacağını tahmin etmemiştim. Aşağıda 'Keller'de* daha bir sürü var. Doğrusu hiç tasnif etmedim. Pazara getirip götürürken gördüğümle yetiniyorum. İstersen bir ara bak."

"Bakarım; çok güzel olur." Plağı pikap tablasına yerleştirdik. İğnenin ucu plağa değer değmez, kızgın tavaya atılmış tereyağı gibi cızırtılar gelmeye başladı ve sonrası: Santana..."

Yemeği bitirmiş, elimizde biralarımız, Zürih Gölü'ne yüzümüzü çevirmiş Santana dinliyorduk. Rüzgâr değse ağlayacak kadar hüzün dolmuştum. Çok çok ilerde, Alpler'in tepesinde, uçak mı yıldız mı olduğu belli olmayan parlak bir ışık duruyordu. Gökyüzü bulutsuzdu. Evlerin, sokak lambalarının göle düşen ışıkları, gölü dilim dilim kesiyordu. İlyas'a sormak istediğim bir sürü soru vardı. Ağabeyini, babasını sormak istiyordum ama yarasını tazelemekten korkuyordum. Ya intihar ettiğini söylediği kişi, neydi adı? Dayanamadım,

"İlyas, gelirken bir arkadaşından bahsettin. Yunan mıydı?"

"Kim?"

"İntihar etti dedin ya..."

"Ha, Nanis mi? Hayır. O da benim gibi Laz'dı."

"İsmi, Yunan ismi gibi de."

"Değil. Aslında benim uydurduğum bir isim. Var ya Halil, ortak bir işe giriştik; ama, nedense bedeli kişisel ödüyoruz. Niye sence?"

"'Bilmiyorum' diyeceğim alınacaksın; belki de yeterince ortak olunamamıştır."

"Diyorsun ..." Göle doğru ikimiz de susmuştuk. Demin esmesinden korktuğum rüzgâr, serin bir nefes gibi yüzümüzü yokladı. Birden, üşümediğimi fark ettim. Korktum. Hissetti-

* Bodrum.

ğim acılar, kurgu mu yoksa? İlyas'a baktım. Dalmış. Masadan sigara paketini alıp uzattım. Yüzüme bakıp, bir dal aldı. Sandalyesine geriye doğru biraz daha yerleşti. Çakmak kendisine daha yakındı. Sigaramı yaktı. Çakmağın ateşi, cümleye zamansız konmuş nokta gibi yüzümü acıttı. İlk dumanı üfleyip, olmayan külü çırptım.

"Halil, hiç ölmüş insan gördün mü?"

"Hayır! Niye?"

"Nanis, kendini Limmat Çayı'na bıraktığında, cesedinin başında ilk ben vardım. Nasıl duruyordu biliyor musun? Sanki, içinde birikmiş ne varsa, toplamış, açık etmeye, söylemeye hazırlanmıştı. İnsan, ölünün karşısında biraz komik kalıyor. Bir an, çok çok kısa bir an, Nanis'in konuşmasını bekledim. Nasıl konuşsun? Sanki, bir el, içimi, lüzumsuz bir kâğıdı buruşturur gibi buruşturdu. Birden, yaşadığım her şey anlamsızlaşıverdi. Utandım. Öyle ya, intihar etmiş birinden utanmayıp ne yapacağız? Çok şükür bir parçamız henüz insan. Değil mi." Soru değildi. "Ben şimdi, Küba'ya gitmek istiyorum ya; yaptığım, yapacağım bir çeşit kansız intihar. Ne oldu devrimime? Vaz mı geçtim yaşadıklarımdan? Üç kuruşluk değer dahi verilmeyen emeğim Haliç kolektöründen boğaza mı döküldü? Bütün denizler Halil, bütün denilerimiz bok kokar olmuş. Vallahi müsebbibi biz değiliz. Hoş, denizlerimiz gül koksa ne olacak? Biz değil miyiz akan ırmağa, parlayan göle, lacivert denize sırtını dönüp, gün deviren? Muharrir'in dediği gibi,

Sebebi malum bir hayat yaşadı
Kimseye malum olmadı ama.
Kefensiz indirdiler,
Hiç kızmadı
Dün gelip
Bugün gittiği toprağa."

1 Mayıs günü tramvay ve otobüsler çalışmıyormuş. Neyse ki tren istasyonuna yakın oturuyorduk. Trenle, 1 Mayıs yürüyüşünün başlayacağı yere yakın bir istasyona kadar gittik. Çok güzel, çok eski zamanlardan kalma bir tren istasyonuydu. Peronlar, peronların üstünü kapatan panel, istasyon binası sanki dünya savaşından kalma bir zamanı içinde tutuyorlardı. Etrafıma baka baka, eski zamandan günümüze çıktım. İstasyonun önü polis doluydu. Ben esmer, Yunus Laz; yabancı iki cümle gibi geçtik polislerin arasından. Yunus söyledi, aradıkları, yabancılar değil, yerlilermiş: Alternatifçiler olarak isimlendirilen gruplar, 1 Mayıs yürüyüşü sonrasında (Nachdemo) polisle göğüs göğüse çatışıyorlarmış. Olmayan trafikte kırmızı ışıkta bekleyen insanların şehri Zürih'te bu tür bir çatışma, belki de demin, havasından zor bela çıkabildiğim tren istasyonunun tarihinden besleniyordur. Yürüyüş, Helvetiaplatz'dan başlayacaktı. Ortalık şenlenmiş, tam bayram havası vardı. Yunus, tahmin edileceği üzere, herkesi, evet herkesi, tanıyor; herkes de Yunus'u tanıyordu.

"Halil, bir kortej seç bakalım. Kiminle yürüyelim?" Omuzlarımı kaldırıp, bilmediğimi söyledim. "Bunca yıldan sonra kortejin de mi yok diye soracaksın; bazen böyle oluyormuş. Devrim denen mübarekten bunu da öğrendik. Gel." Her türlü, 'yasak ve sakıncalı' pankartın arasından yürüyüp, daha şenlikli bir yere gittik. "Halil ne de olsa Almanca sorunun yok, kendini burada daha rahat hissedersin. Yürüyüş, Helvetiaplatz'dan göl kenarına kadar, şehrin alnında kırmızı kurdele gibi çekildi. Göl kenarında, meydanlık bir yerde durduk. Dün, balkondan seyrettiğim göl, mavi sularıyla kıyıya çarpıyordu. Yunus'a göl kenarına gitmek istediğimi söyledim. Buluşma yeri belirleyip, kalabalıktan ayrıldım. Yunus, büyük bir dikkatle yapılan konuşmaları dinliyordu. Yanılmıyorsam, o anda sahnede Zapatista'ların temsilcisi vardı.

Arkamda 1 Mayıs sahnesi, önümde Zürih Gölü, ilerde belirsiz bir noktaya bakıyordum. Şimdi, tıpkı Nanis'in yaptığı

gibi şu suya atlayıp, kaybolup gitsem ne eksilir dünyadan? Hiç. Hiç çeken ağırlığım uğruna nedir çektiğim bunca acı? Nanis niye intihar etmiş; üstelik devrimci! İntihar, ölüm değildir ki! Fakat yine de, dünya, yaşayanlar için güzel! Zapatista temsilcisi sözlerini bitirdi. Islık ve alkış sesleri, göl sularının üstünde, 'okyanusun en ıssız dalgasına düşmüş' kibrit çöpü misali düşüp kayboldu. Oysa, hiçbir şey, ama hiçbir şey kaybolmuyor. Martılar, kara batak kuşları, kuğular; gölün katı suyunda kaygan bir topaç gibi kayan balıklar; kıyıda ben, suya düşmüş gölgem, sağ tarafımda dağa doğru yükselen orman, olmayan bulutlar, mavi gökyüzü, sararmış suratıyla güneş; kaybolmuyoruz işte. Durmadan kimlik alıp veriyoruz. Gölgem güneşe, güneş gölgeme, nefesim rüzgâra, rüzgâr nefesime dönüşüp duruyor. Toprak da buna dahil mi? Burnuma yosun kokusu doluyor. Gözlerimi kapatıyorum. Yosun ve toprak! İşte önümde iki seçenek: Ya Nanis gibi, ya her gün sessiz sakin aramızdan ayrılan binlerce vücu...

"Halil Abi, nasıl oldun? Bak sana yeni bir kaset getirdim."
"Teşekkür ederim Mulla."

'Zaman geçecek mi çalı diplerinden
Anılar yürür gibi sulara.'

"Halil Abi, nasıl oldun? Bak sana yeni bir kaset getirdim."
"Teşekkür ederim Nihat*."

'Êvar e ro dereng e.'"**

"Xelo lan, nasıl oldun? Beli doğrulttun mu? Bak, müziği sen dinledin; ama kaseti ben buldum:"

---

* Defterde, 'Nihat' diye yazılıydı. Belki yazım hatasıdır; yine de olduğu gibi aldım. (HS)
** Gün devrildi; vakit çok geç.

'Nerde sevincin gül yüzü
Nerde Gülizar.'

***

Taksi bizi site girişine bırakmış, geceye karışıp uzaklaşmıştı. Gecenin cümle ağırlığını bedenlerinde taşıyan dört erkek, sessiz ama zorlukla sağladıkları dengelerini terazide tutarak yürüyorlardı. Birden, en önde yürüyen Fevzi durdu, kitlesine döndü.

"Kitle dur!" Sağ eli kitleyi durdurmak için havadaydı. Durduk. "Xelo, bu gençlerin bize bir sürprizi yok muydu?" Yine, bir kolumda Nahit, bir kolumda Mulla olduğu halde Fevzi'ye bakıyorduk. Batıkent, gecenin koynunda, ışıkları kapalı uyuyordu. Üstümüzden bir kuş uçtu sanki.

"Fevzi Abi, artık içeride söyleriz."

"Niye doktorum? Geceden saklanması gereken bir sürpriz mi?"

"Hayır; ama komşulardan saklasak iyi olur."

"Fevzi, neyse içeri girelim önce."

"Önderliği dinlemeyen kitle! Abat olamazsınız abat." deyip, dönüp yürüdü. Tüm komşular uykudaydı. Binanın pencereleri, gecenin karanlığında koyu lacivert duruyorlardı. Sarhoşluğumuza tezat, oldukça sessiz içeri girdik.

"Peki şimdi söyleyin bakalım, neymiş bu sürpriz?"

"Fevzi Abi, birer kahve içelim mi? Evde neskahve var."

"Peki doktorum. Anlaşılan, sürprizi mümkün mertebe uzatmak istiyorsunuz." Nahit ve Mulla mutfağa kahve yapmaya geçtiler. Fevzi'yle ikimiz salondaydık. Fevzi salon penceresini açıp, sanki demin içeri girmemiş gibi derin derin nefes aldı. Pencereden ayrıldı. Durulmuştu.

"Xelo, sigaran var mı? Benimki galiba masada kaldı ya da bitti." Paketi, salona girerken masaya bırakmıştım. Masadan alıp, attım. Bir dal alıp, paketi koltuğa bıraktı. Çakmağı cebindeydi. Sigarasını yakıp, tekrar pencereye gitti. İlk nefesi dışarı-

ya üfledi. Duman, başının üzerinden, beyaz bir bulut gibi gecenin mürekkebine aktı.

"Gitme Xelo. Vallahi gitme." Bana değil, geceye konuşuyor gibiydi. "Gidersen orda yalnız kalacaksın. Mustafa Abi'nin durumu eski durum değil. Evleri sattığına göre, vaziyeti kötü demektir."

"Fevzi, sen de mi beni anlamıyorsun? Ben Avrupa'ya gezmeye mi gidiyorum? Para kazanmaya mı gidiyorum? Söyletme bana şimdi. Ölmeye gidiyorum oğlum."

'Oğlum?' Ben de şaşırmıştım. Pencereden ayrıldı. Cümleyi toparlayıp, özür dileyene kadar Fevzi çoktan söze girdi.

"O nasıl söz öyle Xelo, ölmek falan. Niye öleceksin? Gittiğimiz bütün doktorlar, bu ay mıdır ne zıkkımdır virüsün, bazen bir ömür sessiz kalabileceğini söylemediler mi?"

"Evet söylediler; ama 'bazen' dediler. Ne demek bazen?"

"Ne demek?"

Çocuklar kahveleri getirmişlerdi. Sustuk.

"Kahvesine süt isteyen var mı?" Nahit'ti.

"Mühendisim süt koyacaksak kahveyi niye ziyan edelim, değil mi?"

"Fevzi Abi, orijinallik kat sayısı çok yüksek bir insansın." Güldük. Fevzi, Nahit'in iltifatını alıp Mulla'ya sordu,

"Peki doktorum bu durum sağlığa zararlı mı?"

"Değil Fevzi Abi, bilakis."

"Neyse söyleyin bakalım şu sürprizi."

Nahit'le Mulla bakışıp, kendi aralarında sessizce Nahit'in sözcülüğünde anlaştılar.

"Salı günü konsere gidiyoruz; ODTÜ'ye." Konser kelimesini duyunca, elimdeki kahve fincanını bir dikişte bitirmişim gibi gözlerim açıldı.

"Konsere mi? Hakikaten? Kimin?"

"Xelo dur hele. Salı günü ama, mesai günü!"

"Fevzi Abi, izin alırsınız artık."

"Olur. Beyaz Kamil'e durumu izah eder, hatta onu da konsere davet ederiz; olur mu?"

"Ya Fevzi bir dur hele. Bakarız bir çaresine. Konser kimin?"

"Zuğaşi Berepe."

"Aaa, Laz çocuklar. Abooov." deyip ellerimi çırptım. "Vallahi gerekirse istifa tarihimi erkene çeker yine de gelirim. Saat kaçta?" Soruyu Mulla'ya sormuştum.

"Organizasyon Nahit'te."

"Bahar Şenliği kapsamında gelecekler. Saat yedide; üstelik statta, Devrim Stadı'nda: Açık Hava Konseri."

"O vakit, kahveleri Laz Çocuklar'ın şerefine kaldırmayı öneriyorum." Dört kupa birbirine değdi. İçim açılmıştı. Daha önce bir iki kere ODTÜ'ye gitmişliğimiz vardı ama sadece Nahit'le bir iki kantin dolaşıp ayrılmıştık.

"Xelo bu durumda, kendimi feda edeceğim; kaldı ki Lazca da bilmiyorum zaten." Birkaç saniyelik sessizlikten sonra, açık pencereden geceye kahkahalarımız yükseldi.

Hakikaten de Fevzi kendini feda etti. Beyaz Kamil, Nuh dedi peygamber demedi. Nihayetinde, bir fireyle konser yoluna düştük. 100. Yıl kapısından, Nahit'le Mulla'nın arasında, sorunsuz içeri girdim. Yokuş aşağı yürüyüp, doğruca, yanılmıyorsam 1. Yurt'a gittik. Nahit, önümüze düşmüş, mihmandarlık yapıyordu (Fikri Usta'nın kulakları çınlasın). 1. Yurt'ta zamanında Deniz Gezmiş de kalmış. Birkaç arkadaşını anons ettirdi ama kimse odasında yoktu. Çıktık. Şenlik stantlarının kurulduğu yere yollandık. Giderken, Devrim Stadı'nın önünden geçtik. Sahne boştu. Birkaç öğrenci, stadın tribünlerine dağılmış, ayrı ayrı oturuyorlardı. Kimi bir şeyler okuyor, kimi kulağında kulaklık müzik dinliyordu. Sahneyi geçip, stadın çaprazına varınca Nahit bizi durdurdu. Tribünlerin üzerinde, hiç de saklı durmuyor vaziyette, beyaz renkli 'DEVRİM' yazısı olduğu gibi okunabiliyordu. Okuduk. Yürüyüp, yolu geçtik. Yemekhanenin önünden aşağıya doğru stantlar kurulmuş, or-

talık panayır yeri gibiydi. Bütün stantları tek tek dolaştık; daha doğrusu ben ve Mulla dolaştık. Nahit, yemekhanenin yanındaki kavak ağaçlarını bize gösterip, gezmemiz bittiğinde orada buluşalım dedi.

"Var ya Halil Abi, bu ODTÜ'nün başka bir havası var. Bizim Hacettepe, hele bizim fakülte, sanki sessiz düğmesine basılmış gibi. Baksana, ne kadar güzel." Daha ne tarafa gideceğimize karar vermemiştik ki, Mulla, "Halil Abi, tuhaf kaçacak ama, orada satranç oynuyorlar, biraz seyredelim mi?" dedi.

"Niye olmasın!"

Baraka tipi bir yapının önüne üç satranç masası konmuş, iki masada bütün hararetiyle oyun oynanıyordu. Önce seyretmeyi tercih ettik. Sürekli oynuyor, felaket hızlı hamle yapıyorlardı. Mulla'nın kulağına, "Doktorum bunlar hangi ara düşünüyorlar sence?" dedim. Mulla güldü. Üçüncü ve boş masayı gösterdi. Kafamla olur dedim.

"Halil Abi, bakalım Almanya hapishanelerinde öğrendiğin satrancı hâlâ hatırlıyor musun?"

"Doktorum, yalnız, ben öyle hızlı falan oynayamam."

"Zamana gerek yok; fakat Halil Abi", karşılıklı yerleşmiştik. "Fevzi Abi bizi görse, dünyanın esprisini yapardı."

"Vallahi de yapardı." Fevzi'yi anıp güldük. İlk hamleyi ben yaptım.

"Mulla, biliyor musun, bir insanın satranç oynaması, neredeyse bire bir onun karakterini yansıtırmış."

"Öyle mi?"

"Evet. Ve bu durumda oyunumuz uzun sürecek demektir."

"Niye?"

"Az buçuk bir birimizi tanıdığımızı düşünüyorum."

"Ben öyle düşünmüyorum." Hamlesini yapmıştı. İki piyon yüz yüze gelmiş, iki koca ordunun önünde bir birlerini tartıyorlardı.

"Niye?"

"İnsanın bir karakteri yoktur ki?" Veziri çıktım. Atla yanıt verdi.

"Nasıl yani? Bence 'bir karakter' yoksa, 'karakter' de yoktur." Fili çıktım.

"Halil Abi, tanımlanmış, yüzde yüz kurgulanmış bir karakter yoktur; çünkü tanımlanmış mutlak bir evren yoktur." Diğer atla yanıt verdi.

"O vakit, yaşadığımız, okuduğumuz, bildiğimiz ya da bildiğimizi sandığımız karakterlere ne demeli. Mesela, Selim Işık? Böyle bir karakter yok mudur?"

"Vardır; ama olasılık olarak. Selim Işık'ın bir cümle ötesi bambaşka bir karakter olabilir. Hem belki de bu olasılık, bir daha evrende hiç gerçekleşmeyecek."

"Fakat doktorum, bu durumda sen mat olursun?"

"Nasıl?" Sakindi.

"Nasılı var mı, işte şu şekilde; hem de en kestirmeden."

"Peki Halil Abi söyle şimdi, oyuna otururken yengiyi mi yenilgiyi mi düşünmüştün."

"Yenileceğimi düşünmüştüm."

"İşte ben de bunu bildiğim için sana mat oldum." Güldü. "Gördün mü, her şey bir olasılık."

"Kalk o zaman benim güzel olasılığım; biraz da ODTÜ olasılığını gezelim." Gülüp, koluma girdi.

"Halil Abi, seni çok seviyorum."

Kolumun üstündeki elini alıp öptüm.

"Asıl ben seni çok seviyorum."

Konser saatine kadar panayır alanının gezmediğimiz yeri kalmadı. En son, Nahit'le buluşup Devrim Stadı'na doğru yürümeye başladık. Çok değil, iki üç dakika sonra tribünlerdeydik. Hava hafiften kararmış, sahne ışıkları sahneyi, saha kenarında beyaz bir topaca çevirmişti. Ses düzeni yapılıyordu. Zuğaşi Berepe alışıldık rock gruplarının tersine kalabalıktı. Biz; sağımda Nahit, solumda Mulla olduğu halde, herkes gibi heyecanla konseri bekliyorduk. Birden ortalık hareketlenir

gibi oldu. İki öğrenci, sahneye, mikrofon ayarlarıyla meşgul olan uzun boylu solistin yanına geldi. Çok sürmedi, kucağındaki klasik gitarın akorduyla meşgul olan ikinci solist de ayakta konuşan üçlüye katıldı. Biraz konuştular. Bu arada, tribünlerde de hareketlenme olmuştu. Nahit, meraklanmış, ayağa kalkmış, etrafta bir tanıdık arıyordu. Tam o anda, iki sıra önümüzden biri, kalabalıkta telaşla sağa doğru gitmeye çalışıyordu. Nahit, 'Alper, Alper,' diyerek seslendi. Arkadaşı tam dönmüştü ki, Nahit sorusunun devamını da getirdi, 'Ne olmuş? Bir durum mu var?'

'Sorma Nahit, jandarma, bir arkadaşımıza çarpmış, durumu ağırmış.'

'Kime? Nerede?' Nahit daha fazla dayanamadı, 'Dur ben de geliyorum' deyip, yanımızdan ayrıldı. Nahit ve arkadaşı peş peşe, ilk aradan aşağıya, sahaya doğru inmeye başladılar. Mulla elini dizime koydu; birden yalnız kalmıştık. Mayıs akşamı, Ankara'nın ufkuna lacivert bir perde gibi gerilmiş; sahneden kopan notalar, önce yüzümüze çarpıyor, ardından Devrim Stadı'nı terk edip, perdenin eteğinde yükselip, kayboluyorlardı.

'va mişkunan va mişkunan
mu vitrağudat huy'

Halil Kantarcı,
Zürih, Sonbahar, 1996

]
Dostlar... Anlıyorlar mı derdimi?"

* "bilmiyoruz bilmiyoruz / ne söyleyelim şimdi"

"Oysa hayat yumuşaktır Halil. Bunca acıdan sonra söylüyorum bunu; hayat yumuşaktır."
"Frau Basler, sorunuzu unutmayın. Şarap diyordunuz?"
"Ha evet, o basit bir sorudur. Halil, mein lieber, şarap kadındır; çünkü erkek beklemeyi bilmez."

Hasan Sever ilk romanı *Birazcık Halil*'de, bizi saran hırçın zamanın ve ona ait anlatıların kesiştiği trajik bir bedenin öyküsünü anlatıyor.

Romanın kahramanı Halil, aslında sadece kendine ait basit bir hayat özlemi duyuyor olsa da kaçınamadığı tarihinin korunda yanmaya mahkûm bir gençtir. O geri dönüşü olmayan girdabın içinde, Almanya'daki işçilerin hayata tutunma çabaları, ilk dönem siyasi sürgünler, yaşlı bir Alman kadının gözünden İkinci Dünya Savaşı, savaşın altüst ettiği insanlar, 90'ların Türkiye'si, politik mücadeleye bağlanmış öğrenciler, İsviçre'deki son kuşak siyasi sürgünler, Kürt Davası'nın yarattığı göç dalgası ve yaşlı bir Kürt kadının gözünden iç savaş...

Bütün bu hikâyelerin yegâne kesişeni, "Küçük, benim olan, önünü arkasını görebildiğim bir hayat yaşayacağım" deyip, bunu başaramayan Halil'dir...

AYRINTI • TÜRKÇE EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-960-7
9 789755 399607

THG 0626704 CVF

25 TL